TIBERIU BELGRADER
EDMUND IAROSIEWICZ
VAL. TEBEICA

manualul filatelistului

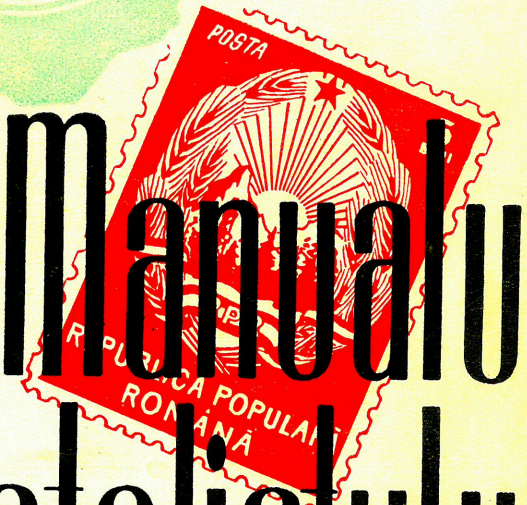

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ

manualul filatelistului

5,80

MANUALUL
FILATELISTULUI

MANUALUL FILATELISTULUI

DE

TIBERIU BELGRADER
EDMUND IAROSIEWICZ
VAL. TEBEICA

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ
BUCUREȘTI, 1959

CUVÎNT INTRODUCTIV

În ultimele decenii, filatelia a luat un avînt mereu mai mare şi s-a afirmat ca o preocupare constructivă, ca un factor de întărire a relaţiilor de prietenie între oameni. Vîrstele sau profesiile diferite, marile depărtări geografice, n-au putut şi nu pot fi o piedică în calea dezvoltării relaţiilor între colecţionarii de mărci poştale.

Iată, pe scurt, considerentele care ne-au îndemnat să scriem acest manual, care, sperăm, va însemna o contribuţie la popularizarea ştiinţei filatelice.

Cei care nu cunosc tainele filateliei, după ce vor citi această lucrare, îşi vor putea da seama că filatelia nu este numai o distracţie, ci şi o îndeletnicire, cu baze ştiinţifice.

Obiectul filateliei — mărcile poştale — ca factor de propagare a ideilor nobile, a culturii şi a realizărilor ştiinţei şi tehnicii se răspîndeşte atît prin poştă, cît şi cu ajutorul reţelei filatelice internaţionale pînă în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii, exprimînd, prin imaginea sa, realizările, bogăţiile şi evenimentele cele mai importante ale ţării emitente, rămînînd apoi fixate în colecţii ca veritabile documente istorice.

Mulţi din cei care vor răsfoi paginile acestei cărţi vor dori să afle dezlegarea tuturor problemelor care le-au fost puse de colecţia lor filatelică. Pe aceşti cititori sîntem obligaţi să-i avizăm că un manual oricît de complet l-ar dori autorii lui, nu poate fi o enciclopedie, care, în domeniul filateliei ar avea proporţii nebănuite de către necunoscător. Un început de realizare a unei astfel de lucrări este « Enciclopedia lui Kohl », care, întreruptă în anul 1936, la litera I (Italia 1928 inclusiv), numără nu mai puţin de 5 000 pagini tipărite cu caractere mici. De atunci şi pînă acum numărul mărcilor emise în întreaga lume s-a dublat şi, datorită creşterii numărului de ţări independente în urma luptei de eliberare a popoarelor de sub dominaţia puterilor imperialiste, s-au deschis astfel noi capitole în cataloagele şi albumele filatelice. Iată principalele considerente care ne-au determinat să concentrăm într-un număr redus de pagini, tot ce e esenţial în cunoaşterea generală a filateliei.

Am insistat mai mult asupra cunoştinţelor necesare oricărui colecţionar de mărci poştale şi, într-o măsură mai mică, asupra celor

necesare unui filatelist avansat, care, totuşi, pe baza celor aflate în acest manual, poate păşi la studii mai aprofundate, de specializare.

Ceea ce încercăm să punem la dispoziţia cititorului prin acest volum este, pe lîngă un mijloc de îmbogăţire a cunoştinţelor, un îndreptar care să arate mijloacele de rezolvare a diferitelor probleme ce se ridică în practica colecţionării de mărci poştale. Lucrarea aceasta cuprinde metode pentru găsirea de soluţii la diferite probleme de filatelie.

În străduinţa noastră de a reda cele mai exacte date referitoare la anii de emitere a mărcilor sau alte amănunte de interes istoric, am întîmpinat dificultăţi, datorită nepotrivirilor care există în literatura de mare circulaţie şi în special în cataloage.

Dacă în literatura filatelică pot exista nepotriviri în privinţa anilor de emitere, cu atît mai puţin putem pretinde absolută exactitate unor date statistice, care s-ar putea face numai după cataloage. Dar, chiar şi în cazul totalului mărcilor emise în lume există diferite păreri, în funcţie de felul, încadrarea şi valoarea filatelică a unor anumite mărci.

Menţionăm şi faptul că nu toate inscripţiile, surşarjurile etc., care sînt imprimate pe mărci cu majuscule, au fost redate în manual aşa cum sînt în original.

În cuprinsul textului, am evitat, pe cît posibil, folosirea semnelor convenţionale sau proprii, aşa cum obişnuiesc unii autori. Totuşi, acolo unde este absolut necesar, indicăm cîteva din semnele pe care le întîlnim curent în literatura filatelică şi a căror cunoaştere este absolut necesară. Acestea sînt:

⚹ (stea în diferite forme) înseamnă marcă neuzată;
○ (ştampilă) = indică o marcă uzată sau, cum se mai spune, obliterată, ştampilată;
✉ marcă uzată pe scrisoare întreagă;
△ marcă uzată pe fragment de scrisoare.

Desenele din cuprinsul textului sînt schematice, ele (în unele cazuri) fiind completate de fotografiile din planşe. Menţionăm de asemenea amănuntul că exemplele indicate în acest manual sînt enumerative şi nu limitative.

După cum am mai arătat, «Manualul filatelistului» este menit să fie un indice şi un deschizător de drumuri, cititorului revenindu-i plăcerea plimbării în nemărginita lume a filateliei şi aflarea frumuseţilor ei.

AUTORII

CE ESTE FILATELIA

Prin cuvîntul «filatelie» se înţelege pasiunea pentru mărci poştale, care se concretizează, la început, numai prin colecţionare, iar într-un stadiu mai avansat şi prin studierea lor.

Pentru a fi filatelist, trebuie, în primul rînd, tragere de inimă pentru obiectul colecţiei, într-un cuvînt pasiunea pentru mărci. Colecţionarea şi studierea lor sînt în funcţie de intensitatea ei.

Nu poate fi considerat «filatelist» acela, care şi-a cumpărat o colecţie la a cărei întocmire a muncit o altă persoană, nici un bogătaş care investeşte mari sume de bani în mărci, pentru o mai comodă conservare a averii, şi nici comerciantul de mărci care achiziţionează cantităţi mari, cu scopul de a le revinde.

Poate fi considerat însă filatelist acela care, găsind sau primind nişte mărci, le lipeşte bucuros într-un caiet, la început, primul lui album.

Filatelistul ascultă de aceleaşi legi care sînt valabile pentru toate genurile de colecţionare şi, în plus, de cele specifice filateliei.

Prin colecţionare se înţelege strîngerea în mod sistematic a unor obiecte şi păstrarea lor. Pasiunea colecţionării o aflăm la fiecare dintre noi într-o măsură mai mare sau mai mică.

Colecţionînd, se naşte dorinţa de perfecţionare neîncetată a colecţiei. Astfel simpla pasiune devine o preocupare care se încadrează, oarecum, într-o disciplină. Credem că dintre toate genurile de colecţionare, unul din cele mai pasionante este filatelia şi aceasta din mai multe motive:

În primul rînd, pentru că este foarte vast şi variat, pentru că stimulează continuu gîndirea.

În al doilea rînd, aflîndu-se în slujba unor idealuri nobile, contribuind la apropierea între oamenii de toate rasele şi culorile, de toate concepţiile şi vederile, de toate profesiile şi vîrstele, filatelia trebuie privită ca o activitate constructivă şi încurajată ca atare.

În educaţia şi instruirea tineretului ea are, de asemenea, un rol important. Ea educă tînăra generaţie în spiritul dragostei faţă de patrie, al respectului pentru celelalte popoare, al păcii şi prieteniei în lume, o învaţă să cunoască ţări străine şi specificul lor etc.

Tot filatelia îl învață pe colecționarul tînăr sau vîrstnic să fie ordonat, sau îi dezvoltă gustul pentru frumos. Auxiliar prețios al școlii și un mijloc eficace de îmbogățire a cunoștințelor de cultură generală, filatelia oferă, prin colecțiile de mărci, adevărate lecții în imagini. Istoria unui popor, geografia lumii, știința și tehnica, sportul și arta, monumentele naturii, iată numai cîteva din domeniile în care te poți documenta cu ajutorul unei colecții de mărci.

Oamenilor muncii, filatelia le prilejuiește o adevărată odihnă activă. Cît timp colecționarul se ocupă de mărcile sale, privirea și gîndurile sale sînt absorbite de imaginile micilor petice de hîrtie gumată, de lumea pe care ele o înfățișează. Și este un fapt bine stabilit că, după cele 2—3 ore petrecute în mijlocul mărcilor, colecționarul se simte reconfortat.

Așa se explică și faptul că mulți oameni cu profesii ce implică eforturi fizice și intelectuale mari sînt și filateliști pasionați.

Rolul recreativ al filateliei s-a dovedit pînă și în medicină, în anumite împrejurări. Iată un aspect interesant:

În Republica Populară Polonă, la Rabka, există un sanatoriu pentru copii, în programul căruia figurează și filatelia. Rezultatele înregistrate aici, în terapeutică, sînt cît se poate de valoroase, trezind un mare interes în cercurile medicale din mai multe țări și chiar ale «Centrului Internațional al Copilului». Astfel, s-a constatat că cele mai plăcute clipe pentru copiii internați în sanatoriul de la Rabka sînt sosirea factorului care le aduce corespondență din întreaga lume și cele din programul rezervat filateiiei, cînd admiră noile mărci primite de la diverșii lor corespondenți, se ocupă de clasarea seriilor, fac schimb între ei sau rezolvă cu mult interes corespondența filatelică.

Nu lipsită de importanță este și latura economică a filateliei. Fiecare colecție de mărci este o casă de economii în miniatură. Treptat, fără eforturi și aproape fără să-și dea seama, filatelistul, mărindu-și colecția de mărci, își mărește și economiile. Avînd în vedere că, în marea lor majoritate, mărcile își păstrează valoarea reală, ne putem da seama ce pot deveni aceste mici economii de-a lungul mai multor ani.

Mărcile mai au avantajul de a avea un volum mic și o greutate neînsemnată, pot fi ușor păstrate și transportate.

Mai pretențioasă decît colecționarea este studierea mărcilor, care antrenează pe colecționar și pe cercetător în cele mai diferite domenii ale științei și tehnicii.

Prin universalitatea ei și prin marele număr de colecționari (după ultimele statistici, numărul lor, în întreaga lume, este evaluat la cca. 100 milioane), filatelia și-a dobîndit un loc important în

RARITĂȚI FILATELICE MONDIALE

1) Guiana Britanică, cel mai valoros timbru din lume. 2—3) Două mărci neuzate din prima emisiune Moldova, 4) Scrisoare francată cu o marcă din Grove Hill. 5) Ambele valori din prima emisiune Mauritius pe o scrisoare. 6) O pereche tête-bêche din Uruguay 1858. 7) O pereche neuzată din prima emisiune Terra Nova. 8) Emisiune din Brazilia 1843. O pereche de 30 și o bucată de 60 Reis.

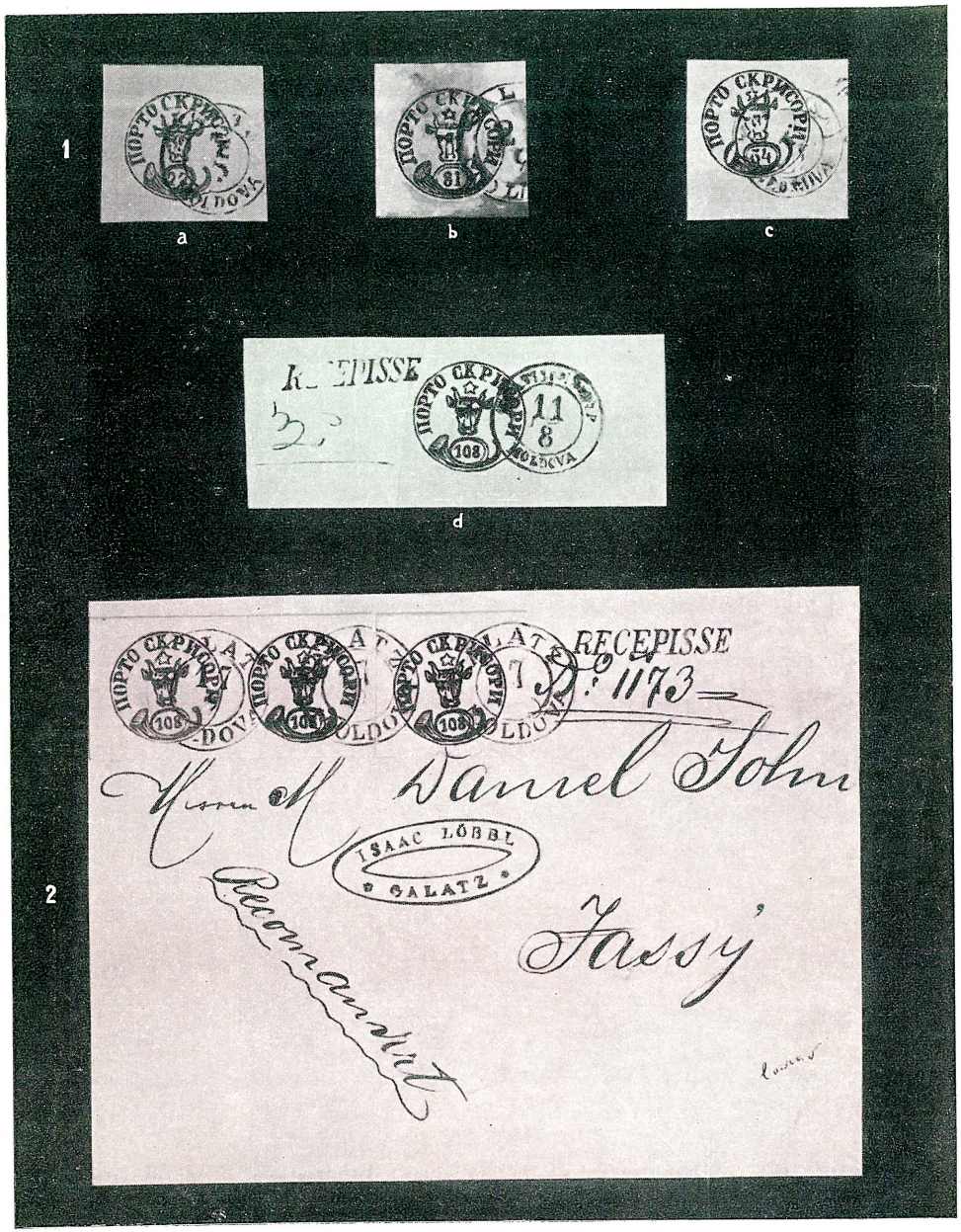

COMORI ALE FILATELIEI ROMINEȘTI —

1) A. B. C. D. Seria uzată din prima emisiune Moldova 1858. 2) Scrisoare francată cu trei bucăți de 108 parale (una pereche și o marcă izolată. Se cunosc numai trei perechi de 81 parale).

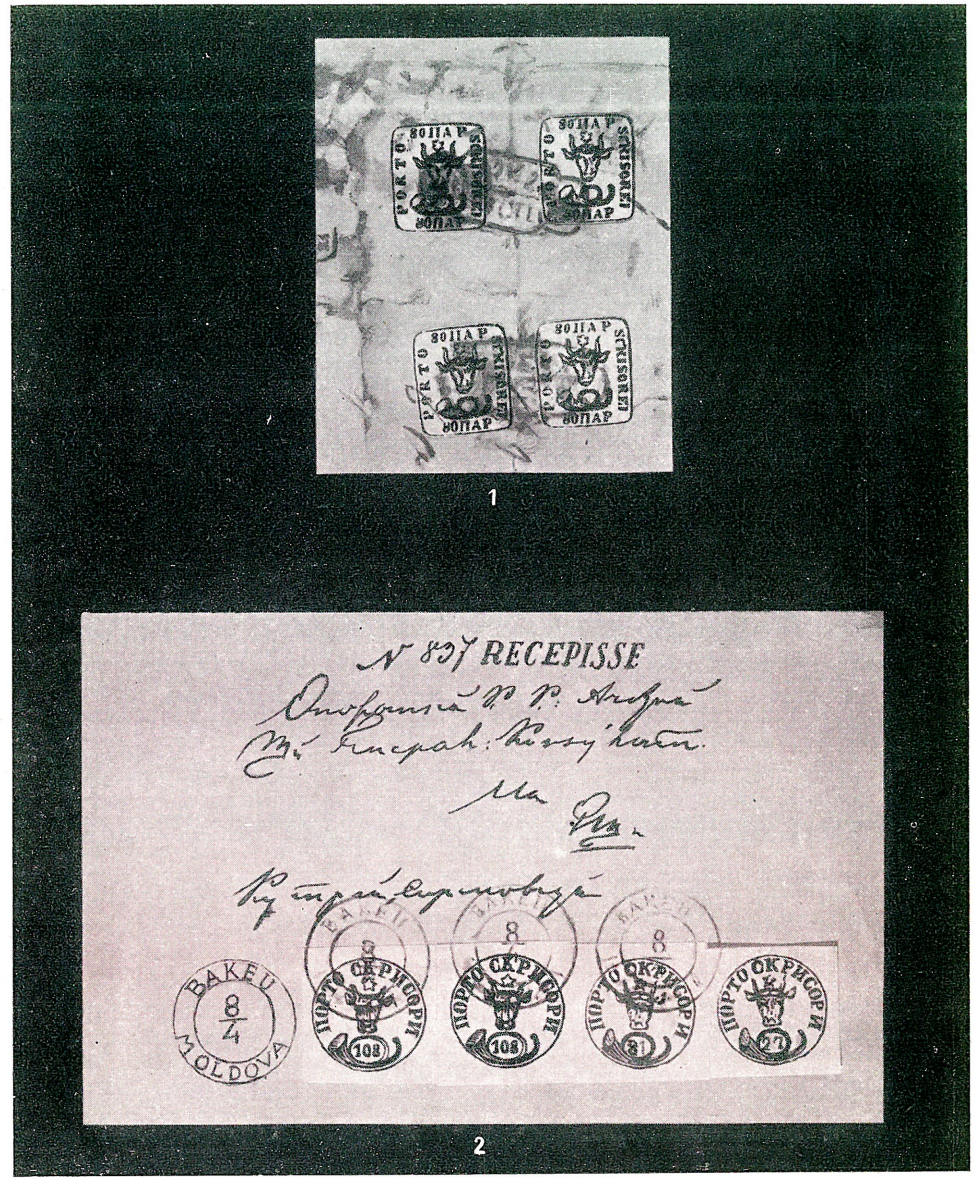

COMORI ALE FILATELIEI ROMINEȘTI — II

1) Fragment de scrisoare francată cu un bloc de patru din emisiunea a doua (1858|9) de 80 parale, singurul bloc de patru cunoscut în stare uzată. 2) Scrisoare francată cu 2 mărci de 108 parale, una de 81 parale și una de 27 parale din prima emisiune Moldova (1858). Scrisoarea se găsește la Muzeul poștal german.

RARITĂȚI FILATELICE MONDIALE

1) Suedia, eroare de culoare 1855. 2) Singurul fragment cunoscut cu o marcă de 27 și alta de 81 parale. 3) Lebăda răsturnată din Australia de Vest. 4) O pereche Mauritius „Post Office" pe scrisoare. 5) Mărci din prima emisiune Hawai. 6) Un bloc de patru din „Caput Bunei Speranțe" de 1 penny.

viața culturală și economică a secolului al XX-lea, dovedindu-se, în același timp, cea mai viabilă dintre toate genurile de colecționare.

Deși a depășit 100 ani de existență, filatelia nu dă nici un semn de bătrînețe. Dimpotrivă, ea se află în continuă dezvoltare, numărul filateliștilor crescînd neîncetat.

Pentru a se bucura de creșterea colecției sale, filatelistul are nevoie de alți filateliști. Așa se explică faptul că majoritatea colecționarilor întreține legături de schimb de mărci și informații și se grupează în cercuri.

Numărul acestor cercuri sau asociații este foarte mare. Ele se organizează pe localități, pe regiuni, pe țări și sînt reunite într-o organizație mondială denumită Federația Internațională a Filateliei (F.I.P. — Fédération Internationale de Philatelie).

F.I.P.-ul, pe lîngă calitatea sa de organ central administrativ al filateliei, mai organizează sau tutelează diferitele manifestări internaționale, stabilește limitele suprataxelor poștale la mărcile admise pentru colecționare, publică listele anumitor serii considerate nepoștale, speculative etc.

F.I.P.-ul a fost constituit în anul 1926, activitatea sa avînd, an de an, o amploare tot mai mare. În vederea analizării activității filatelice mondiale, se țin anual congrese internaționale, la care participă delegați din toate țările pentru a discuta problemele curente ale filateliei.

Congresul F.I.P.-ului ținut între 15 și 17 septembrie 1958 la Bruxelles, a fixat pentru anii ce urmează următoarele localități, în care se vor ține congresele: în anul 1959 la Hamburg, în 1960 la Varșovia și în 1961 la Budapesta.

În ultimii ani, filateliștii au început să se organizeze și pe specialități ca: aerofilatelie, tematici, prefilatelie, maximafilie etc.

Colecționarii de tematici, de pildă, au o organizație mondială specială F.I.P.C.O. (adică Federația Internațională a Filateliei Constructive).

În general, toate aceste asociații, federații etc. au rolul de a coordona viața filatelică. Pe lîngă conferințele, congresele și expozițiile pe care le organizează anual, aceste asociații publică și difuzează cărți și reviste.

Expozițiile filatelice bine organizate constituie un mijloc foarte instructiv și educativ, deoarece fiecare exponat este considerat ca o recomandare de modele, după care trebuie să se conducă filateliștii.

Expozițiile sînt și un stimulent pentru marele public, care le vizitează în vederea antrenării lui pe această linie, în afară de faptul că filateliștii înșiși se simt îndemnați să expună obiectele colecționării lor.

Un rol de seamă al expozițiilor constă în contribuția lor efectivă la înviorarea vieții filatelice. După reușitele expoziției din ultimii ani, în aproape toate regiunile țării, Expoziția Internațională Filatelică a Centenarului primelor mărci poștale românești și al poștei de stat din București (15.XI—15.XII.1958) a scos în evidență și mai pregnant intensitatea vieții filatelice din țara noastră. De altfel, începuturile ei o situează printre mișcările filatelice cu tradiție.

Într-adevăr, viața filatelică românească și-ar putea aniversa acum nu mai puțin de trei sferturi de veac. Cînd a pătruns însă pasiunea pentru colecționarea mărcilor pe pămîntul țării noastre, nu se știe încă precis! Se pare că ea a fost introdusă de tinerii care au studiat în marile centre universitare ale Europei și că pe atunci era numită « timbromanie ». Spre sfîrșitul celui de-al optulea deceniu al veacului trecut, ajunsese la un grad de dezvoltare atît de înaintat, încît s-a simțit nevoia unui organ de informare a filateliștilor, atît din Capitală, cît și din restul țării. La 1 ianuarie 1881 este editat la București primul număr din « Timbrophilo-jurnal philatelisticu romîn », care a fost considerat în ordinea cronologică, a 20-a revistă din lume (după manualul lui Th. Haas din 1905).

Existența unei reviste filatelice românești, într-o epocă de pionierat în acest domeniu, confirmă interesul ce exista în Romînia, pentru colecționarea mărcilor. De altfel, despre stadiul în care se afla filatelia la acea epocă, « Timbrophilo » face următoarea remarcă:

« Timbrophilia, prinzînd de cîtva timp gust și în țara noastră, acel gust care se manifestase la început între junii studenți, a început a fi cultivat de cîtva timp și de oameni serioși. Creînd Timbrophilul, primul jurnal român, care ese în România, sperăm, că prin importanța articolelor sale, vom putea să-l punem în curînd alături de faimosul « Timbres-Poste Amis de Timbres » și alte jurnale germane și italiene, care se ocupă cu destul succes de acest important studiu: și astfel să ne putem atrage favoarea lumii philatelistice ».

Cea de-a doua publicație filatelică românească apare începînd din anul 1890, sub denumirea de « Timbrofilul-organ al timbrologiei din România ». Din paginile sale am aflat că numărul colecționarilor era, în acel an, de zece ori mai mare decît în perioada apariției primei publicații filatelice.

Cu excepția acestor reviste, nu am găsit încă alte mărturii referitoare la viața filatelică din țara noastră, pînă în momentul constituirii oficiale la București, în anul 1891, a primei grupări de colecționari, denumită « Societatea Filatelică Română ». Activitatea ei, deși de scurtă durată, a fost rodnică.

Din anul 1891 pînă în 1896, cînd s-a dizolvat, ea a reușit să grupeze un mare număr de colecționari, atît din București, Iași, Ploești și alte orașe, cît și din localități de mai mică importanță, cum erau de pildă, Codăeștii.

Prima confruntare a forțelor colecționarilor romîni are loc cu prilejul aniversării unui an de la constituirea societății, cînd se organizează la București într-un cadru foarte restrîns ceea ce s-ar putea numi prima expoziție filatelică românească. În mod public, filatelia și mărcile poștale românești sînt popularizate de-abia în anul 1894, cu prilejul expoziției cooperatorilor, în grădina Cișmigiu. Cele mai importante colecții au fost prezentate de Monetăria Statului și de Fabrica de timbre (« Album și tablouri cu mărci poștale și timbre fiscale »), de I. Brăneanu, pensionar (« Tablou cu mărci poștale ale Moldovei, Principatelor Unite și Țării Romînești de la 1854 pînă la 1894; carte poștală a jubileului, care a făcut ocolul lumii »); de D. C. Butculescu, președintele societății, (« Colecțiune de mărci poștale ale Moldovei, Principatelor Unite și Țerei Românesci de la 1854 la 1894 »), de Scarlat Vasilescu, perceptor fiscal Pitești (« Tablouri lucrate cu timbre poștale și timbre fiscale »); de Spiridon Niculescu — București (« Tablou cu mărci poștale ale Moldovei, Principatelor Unite și Țerei Românesci »), de G. D. Diamandopulo — București (idem) [1].

Manifestări mai importante ale vieții filatelice românești au loc de-abia după primul război mondial. Este vorba de Congresul filatelic de la Timișoara și apoi cel de la București (1924), de expoziția inaugurată cu prilejul sărbătoririi a 75 de ani de la emiterea primelor mărci poștale românești, precum și de reorganizarea în anul 1937 a Societății Filatelice Române.

Instaurarea regimului democrat-popular a deschis filateliei noi orizonturi, prin punerea ei în slujba poporului, în vederea ridicării nivelului cultural al maselor largi și, în special, al tineretului.

Prețuirea deosebită de care se bucură astăzi filatelia — ca preocupare educativă și instructivă, ca mijloc de întărire a relațiilor de prietenie cu toate popoarele — se reflectă pe deplin în largul sprijin acordat de statul democrat-popular, reorganizării vieții filatelice, grupării colecționarilor în cercuri și, începînd din anul 1958 și într-o asociație pe întreaga țară, denumită Asociația Filateliștilor din R.P.R. (A.F.R.), precum și în sprijinirea sărbătoririi

[1] Titlurile menționate au fost extrase din catalogul expoziției cooperatorilor din anul 1894 și figurează sub numerele 115—120 la « Colecțiuni Numismatice, de Mărci și Timbre ». **Atrage atenția faptul că la acea epocă se considera în mod greșit, că primele mărci poștale românești au fost emise în 1854.**

Centenarului primelor mărci poştale romînești şi al poştei de stat. Apariţia unei reviste filatelice în condiţii grafice superioare celor din trecut, organizarea unui comerţ de stat, care să pună la dispoziţia colecţionarilor mărci romînești şi străine la preţuri convenabile şi riguros calculate, editarea de lucrări de literatură filatelică, iată numai cîteva din condiţiile favorabile create, în ultimii ani, în vederea dezvoltării vieţii filatelice şi răspîndirii filateliei.

Criterii asemănătoare caracterizează şi viaţa filatelică a Uniunii Sovietice şi a celorlalte ţări de democraţie populară, unde filatelia este pusă necondiţionat în slujba idealurilor scumpe fiecărui om al muncii: dragostea de patrie, întărirea prieteniei între popoare, ridicarea nivelului cultural, instruirea şi educarea tineretului.

Prin nominal redus, varietatea de subiecte redate în imaginile lor, prin emisiuni consacrate unor aniversări şi comemorări, unor manifestări culturale şi sportive pe plan naţional şi internaţional, prin redarea figurilor reprezentative din trecutul popoarelor sau prin popularizarea succeselor şi bogăţiilor ţării, mărcile poştale din statele ale căror popoare construiesc o viaţă nouă, dau posibilitate colecţionarilor de a aborda cele mai interesante şi mai instructive teme.

Exemplul cel mai bun este sugerat de catalogul mărcilor din U.R.S.S., care clasifică mărcile sovietice în 34 de teme dintre cele mai variate. Varietatea tematică şi prezentarea grafică a mărcilor din ţările democrat-populare au atras de mult simpatia colecţionarilor din întreaga lume, care le apreciază şi le caută.

Este edificator marele succes dobîndit de mărcile romînești, maghiare şi poloneze la un recent concurs internaţional de filatelie sportivă de la Roma, la care au fost prezentate emisiunile cu subiect sportiv din întreaga lume, puse în circulaţie în 1955. Cel mai mare număr de premii a fost obţinut de mărcile amintite, cele trei emisiuni romînești, de pildă, obţinînd fiecare cîte o medalie de aur sau trofeu.

DIN EPOCA FILATELIEI CLASICE

Date precise asupra începuturilor filateliei nu se cunosc, dar se poate presupune că acestea ar fi contemporane cu emiterea primelor valori poştale. Desigur că atunci nu exista un sistem de colecţionare adecvat specificului filateliei. Mărcile erau strînse, păstrate şi schimbate, întocmai ca şi alte obiecte de colecţionare (fluturi, ouă de păsări, pietre etc.).

Pare straniu, dar putem afirma că filatelia a început probabil a se manifesta prin anul 1838, cu toate că prima marcă din lume a fost pusă în circulaţie abia în anul 1840. Această nepotrivire aparentă se explică prin faptul că la 1 noiembrie 1838 a apărut la Sydney un plic cu o marcă încrustată. Ca prim filatelist este considerat un anume Kratter din acest oraş australian, care a început colecţionarea valorilor poştale, în ziua cînd a cumpărat plicul amintit, adică la 3 noiembrie 1838 *.

Relatări şi comentarii mai ample asupra primilor filateliști depăşesc însă cadrul lucrării de faţă, aşa că vom consacra paginile acestui capitol numai dezvoltării filateliei, care a fost direct influenţată de creşterea numărului mărcilor puse în circulaţie în deceniile care au urmat emiterii vestitului « penny black » din Anglia. Datele cunoscute diferă de la autor la autor, deoarece ele au fost stabilite după criterii diferite. De aceea indicăm o medie a diverselor statistici privind numărul de mărci diferite emise din anul 1840 pînă în 1957:

În primul	deceniu	55	diferite	total	pînă	la	1849	(incl.)	55
În al doilea	»	750	»	»	»	»	1859	»	805
În al treilea	»	1 700	»	»	»	»	1869	»	2 505
În al patrulea	»	2 400	»	»	»	»	1879	»	4 905
În al cincilea	»	3 750	»	»	»	»	1889	»	8 655
				pînă	în	anul	1910	total	35 000
				»	»	»	1920	»	50 000
				»	»	»	1957	»	130 000

Începînd din anul 1891 sînt puse în circulaţie, în fiecare an, una sau două serii cu caracter special: Romînia 1891, Argentina 1892, S.U.A. 1893 (Columbus), Belgia 1894 (Expoziţia de la Anvers), Portugalia 1895 (Sf. Anton), Grecia 1896 (Jocuri olimpice), Belgia 1896 (Expoziţia de la Bruxelles), Victoria (Australia) 1897, Portugalia 1898 (Vasco de Gama) etc.

Datele de mai sus ne redau limpede modul în care a decurs dezvoltarea filateliei în diferitele epoci ale existenţei ei.

Cînd, la sfîrşitul deceniului al patrulea din cel de-al XIX-lea secol, mărcile poştale au ajuns în mîinile colecţionarilor, aceştia au fost puşi în faţa mai multor probleme. Obiectul de colecţionat fiind nou, lipsea cu totul o tradiţie în acest domeniu. Este adevărat că înainte de colecţionarea mărcilor se colecţionau şi timbrele fiscale,

* În Sardinia au fost emise în anii 1819/20 coli timbrate, pentru corespondenţă, dar valoarea mărcilor a fost plătită pentru dreptul de expediţie şi nu pentru expediţia însăşi. Taxa expediţiei trebuia plătită separat.

dar această ramură era într-un stadiu cu totul nedezvoltat. În schimb, colecționarea mărcilor a cîștigat în scurt timp mulți adepți și s-a simțit nevoia unei reglementări și orientări conforme cu interesul crescînd pentru mărci. Problemele care se puneau erau multe, iar ceea ce lipsea cu desăvîrșire era o privire de ansamblu într-un domeniu în care apăreau mereu aspecte noi (pe atunci erau în uz mărci încrustate pe imprimate, mărci adezive libere sau lipite pe scrisori etc.). A trecut mult pînă s-a găsit o formulă comună: mărcile să fie lăsate așa cum au fost întrebuințate. Pînă la enunțarea acestei formule, mărcile adezive se dezlipeau de pe scrisori, pierzîndu-se astfel posibilitatea de a se afla în ce condiții au fost întrebuințate, iar cele încrustate erau tăiate, lipsindu-le, după concepția de astăzi, de multe proprietăți, care fac parte integrantă din ele.

La apariția mărcilor cu marginile perforate, s-a pus întrebarea cum să fie tratată perforarea: marca să fie lăsată cu zimți, sau aceștia să fie tăiați, deoarece sînt atît de fragili la păstrare? Unul dintre colecționari, de pildă, susținea că găurile de perforare trebuie păstrate întregi! Mai există și astăzi în filatelie probleme încă nerezolvate, ca, de exemplu, cea a gumei sau a ramurilor laterale ale filateliei, care nu și-au găsit încă forma lor definitivă, ca maximafilia, colecționarea tematică etc.

Astfel, primele decenii ale filateliei se caracterizează prin multe încercări sau prin soluționări nereușite.

Între timp însă, s-a irosit foarte mult material prețios, care, din păcate, nu mai poate fi recuperat. Din unele mărci nu au mai rămas decît niște epave, menținute în colecții numai pentru că nu pot fi înlocuite prin piese mai bune, cum sînt, de exemplu Guyana Engleză din 1856 de 1 cent roșu, primele două mărci din Mauritius, prima serie din Hawai, Bermuda (emisiunile provizorii ale lui Perot și Thies) și multe altele.

În primele decenii ale filateliei, mărcile erau tratate într-un mod care ar revolta astăzi pînă și pe cel mai puțin pretențios filatelist. Atunci erau preferate, de pildă, mărcile scoase de pe scrisori, dar operația dezlipirii se făcea brutal și stîngaci, încît multe mărci din acea epocă poartă astăzi urmele maltratării și mutilării lor; de asemenea nu se avea grijă pentru evitarea subțierii sau distrugerii marginilor. Păstrarea se făcea în condiții proaste, mărcile se lipeau în albume cu întreaga lor suprafață și adesea se folosea un lipici nepotrivit, care nu îngăduia desprinderea mărcii din album. Unele mărci au fost rupte în bucăți cu ocazia unor asemenea operații. Din prima serie din Hawai există, de pildă, exemplare care sînt reconstituite din bucăți lipite pe carton.

Filatelia a trebuit să parcurgă o cale foarte lungă de dezvoltare pînă ce a ajuns la stadiul de astăzi.

În privința răspîndirii studiilor despre filatelie mari merite are J.B.C. Moëns. La începutul anului 1862, el a publicat, sub titlul « Manuel du collectionneur de timbres-poste », un catalog, pentru a cărui întocmire a luat multe date din catalogul Potiquet. În același an, editează lucrarea « De la falsification des timbres-poste ». Această carte a dat multe lămuriri prețioase colecționarilor din acele timpuri, deși din punct de vedere științific lăsa oarecum de dorit.

Dintre publicațiile ulterioare ale lui Moëns amintim și « Le timbre-poste », o revistă foarte valoroasă, care a apărut fără întrerupere pînă la sfîrșitul anului 1900. Baza filateliei științifice a fost pusă, însă, prin editarea lucrării « Bibliothèque des timbrophiles », din care au apărut între anii 1877—1887, 18 volume.

Un contemporan al lui a fost Edward Loines Pemberton, pe care filatelia engleză îl consideră ca « părintele filateliei științifice ».

Activitatea lui Pemberton, din punct de vedere științific, a fost foarte vastă. El a fost colaboratorul celor mai renumite reviste filatelice engleze din secolul trecut, « The Monthly Advertiser », « Stamp Collector's review and Monthly Advertiser », « Stamp Collector's Magazine » și « The Philatelist ».

În anul 1872, el a înființat o revistă proprie, denumită « Philatelic Journal ». Prima din lucrările mai importante ale lui Pemberton, « Forged stamps, how to detect them » (Mărci falsificate, cum să le descoperim), corectează unele greșeli comise în cartea cu același conținut a lui Moëns. Opera capitală a lui Pemberton este însă « The Stamp Collector's Handbook » (Manualul colecționarului de mărci) din care, prima ediție a apărut în anul 1874, în 202 pagini, iar cea de-a doua, în anul 1878, în 340 pagini. Tot în anul 1874 editează și prima parte a catalogului « The Philatelic Catalogue ».

Figuri de colecționari din perioada filateliei clasice

Nu se poate vorbi despre filatelie și istoricul ei fără a aminti și de figurile unor mari colecționari, care au contribuit la stimularea acestei pasiuni.

Cînd, în 1861, a fost creată la București « Societatea Filatelică Română », un mare număr de colecționari de mărci poștale au aderat la ea cu mult entuziasm. Mulți erau din București.

Colecționarii din celelalte localități corespondau intens cu societatea, pe care o informau asupra colecțiilor lor, cereau diferite

lămuriri sau sfaturi. Printre numeroasele scrisori care se primeau aici se aflau și cele ale unui colecționar din Sinaia. Descrierile sale asupra mărcilor pe care le avea în colecție au făcut o profundă impresie. Ele erau citite cu interes, deoarece aduceau vești despre existența unei colecții de piese clasice romînești, a cărei valoare filatelică și materială era inegalabilă atunci, cel puțin, în țară.

Astfel de considerente au determinat pe membrii comitetului de conducere al «Societății Filatelice Române» să-l aleagă, la un moment dat, președinte. Era, fără îndoială, o binemeritată recunoaștere a valorii colecției și un omagiu adus sîrguinței colecționarului. Dar acesta n-a primit-o, invocînd motivul că era cel mai tînăr dintre membrii societății. Avea într-adevăr numai 20 de ani.

Gh. Mateescu-Sinaia și colecția sa sînt, desigur, cunoscute multora dintre filateliștii mai vîrstnici.

«Eram de 10 ani — relata Gh. Mateescu-Sinaia la Congresul filatelic de la Timișoara din 1923 — cînd, în prăvălia unchiului meu am găsit, la sosirea unui transport, o marcă roșie. Am luat-o în mîini cu toată curiozitatea. Nu știam ce reprezintă. Într-o zi, însă, bătrînul călugăr Diatoc de la mănăstirea din Sinaia, mi-a lămurit taina acestor petice de hîrtie capabile să trimită scrisorile în toată lumea. Împrejurarea a fost hotărîtoare pentru mine. Petrecerea favorită a ceasurilor libere mi-a devenit colecționarea mărcilor. Ba am început chiar să depun o pasiune nebănuită.

Cînd m-am făcut mai mare, am început să cotrobăiesc prin poduri, printre hîrtii uitate de vreme. Terminasem gimnaziul, dar obiceiul ce mi-l făcusem nu-l părăsisem. Cînd aveam timp și ocazie, plecam și prin alte localități. Astfel am cotrobăit prin multe poduri de case din Ploești, Buzău, Focșani, Roman».

Curiozitatea membrilor Societății Filatelice Române d ea vedea marea colecție din Sinaia a fost satisfăcută abia în 1891. În acel an, Mateescu a participat la prima expoziție filatelică din București, organizată în casa lui D. C. Butculescu. Mateescu a expus, cu acest prilej, o colecție care reunea opt exemplare din prima emisiune «cap de bour», 73 exemplare din cea de-a doua emisiune și peste patru sute din emisiunile Principatele Unite, Domnitorul Cuza, Carol cu favoriți.

Cu timpul Mateescu din Sinaia devine binecunoscut și peste granițele țării.

Răsfoind vechile publicații de specialitate cu filele îngălbenite, am găsit un «inventar» al acestei colecții. Inventarul a fost publicat în numărul 1 al revistei «Curierul filatelic» din Ploești (1.XI.1922), care se intitula «Organ al Uniunii Cartofilatelice Române». Aflăm astfel că celebra colecție Mateescu-Sinaia era păstrată în albume

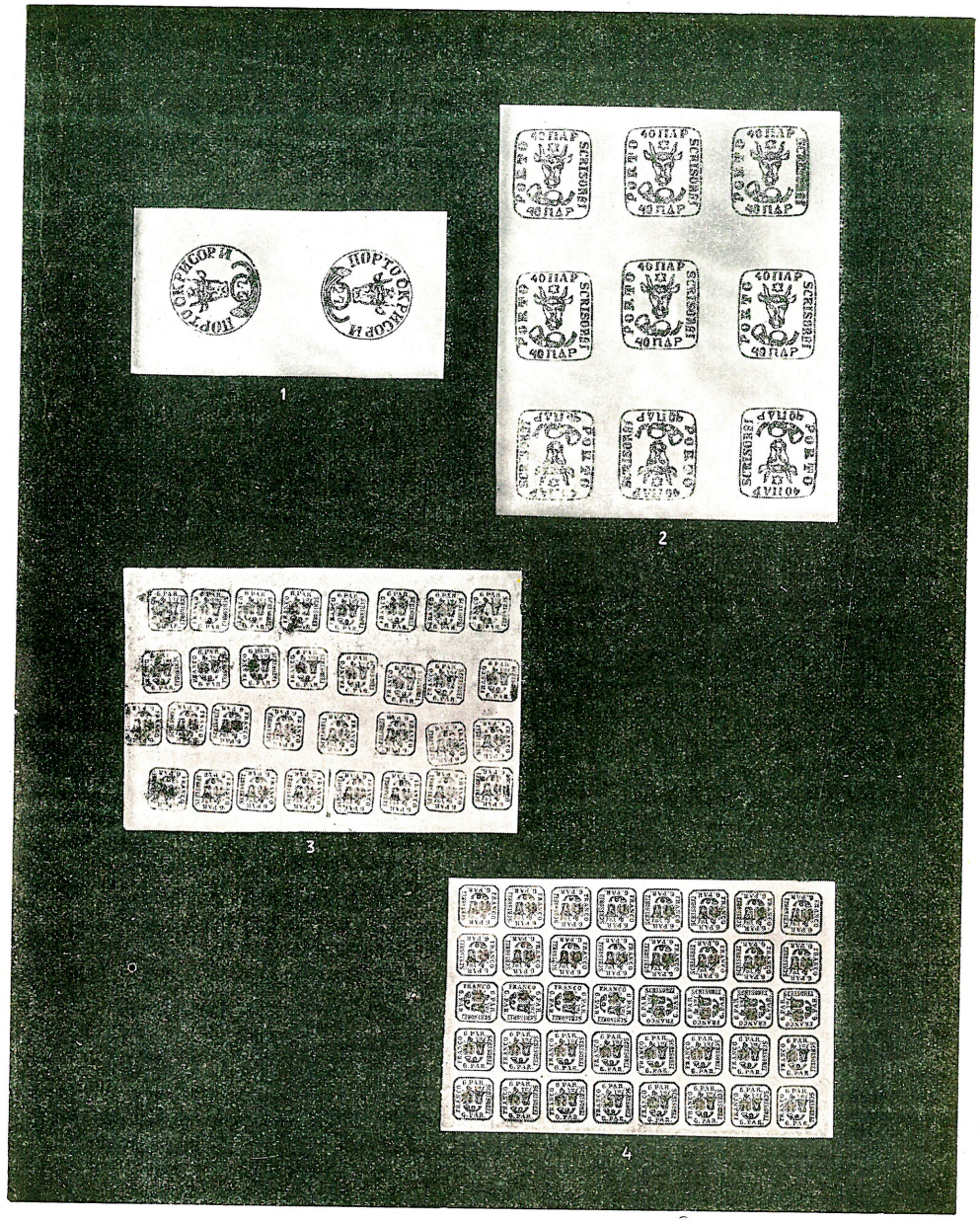

DIN PRIMELE EMISIUNI ROMINEȘTI (MOLDOVA ȘI PRINCIPATELE UNITE)

1) Pereche tête-bêche 27 parale din prima emisiune 1858. 2) Bloc de nouă din emisiunea a doua de 40 parale, din centrul colii. 3) Coală din emisiunea Principatele Unite 1862 (tipar manual) de 6 parale, din care se vede modul cum s-au produs tête-bêche-urile. 4) Fragment din coala „Principatele Unite 1864" de 6 parale.

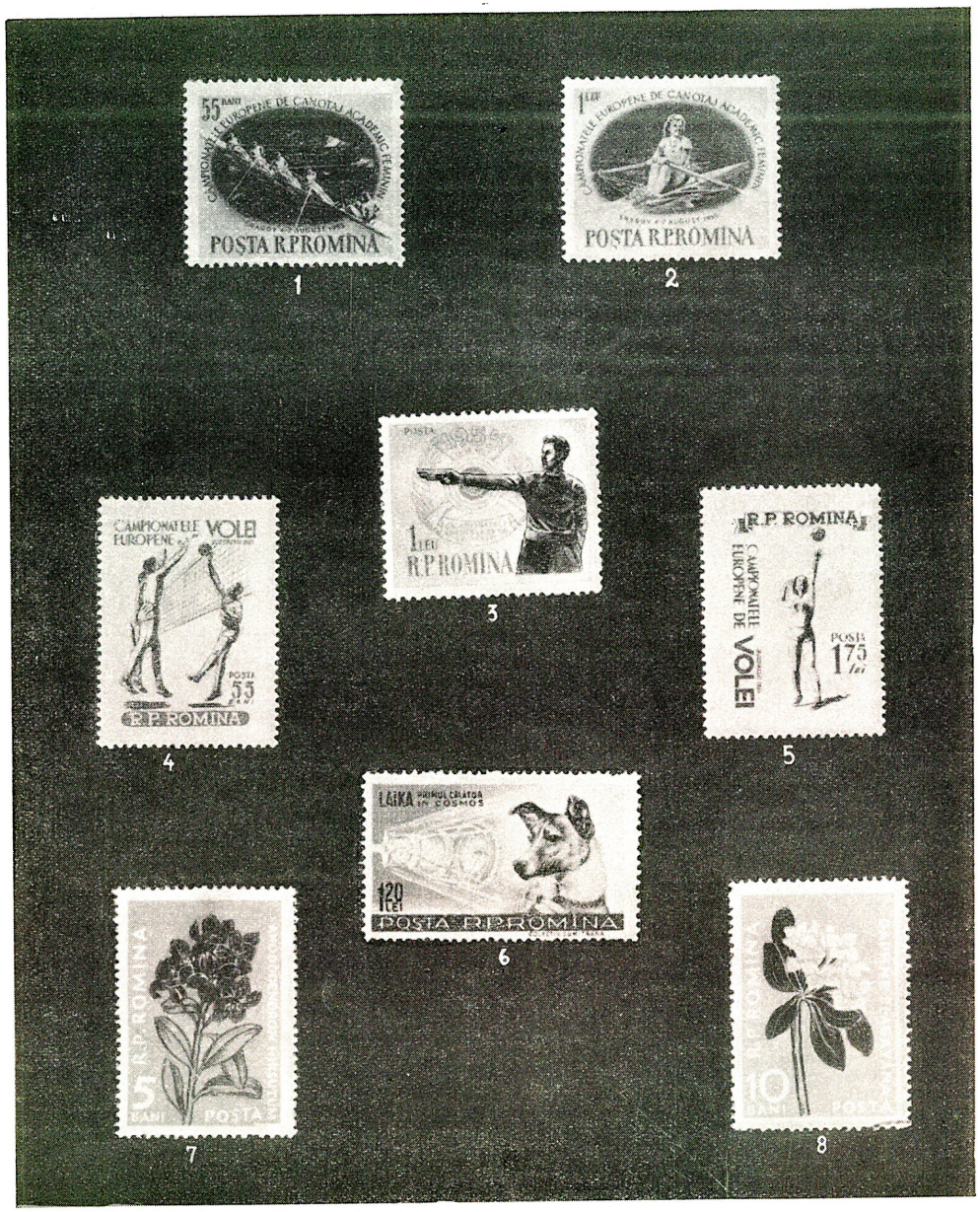

DIN CELE MAI FRUMOASE MĂRCI ROMINEȘTI

1—5) Serii sportive care au obținut premii internaționale pentru frumusețea lor. 6—8) Mărci apreciate pentru frumusețea și tematica lor

împărțite în patru secțiuni principale. Primele două reuneau « Documente și tipărituri cu caracter istoric înainte de organizarea serviciului poștal în Principate, scrisori în diferite limbi, cu ștampilele poștelor franceze, austriece, rusești datînd încă din 1817, precum și recipise de scrisori recomandate începînd de la 1845 ».

Secțiunea a treia era colecția mărcilor uzate, iar cea de-a patra a mărcilor neuzate. În fiecare din aceste două secțiuni se aflau piese izolate, perechi, ștraifuri, blocuri de patru și chiar de mai multe piese. În secțiunea a treia se găseau, de asemenea, plicuri și scrisori, iar în cea de-a patra și coli întregi. Se aprecia că din prima emisiune « cap de bour » se aflau în total 14 exemplare din valorile de 27, 54, 81 și 108 parale (uzate, neuzate și pe plic).

Din cea de-a doua emisiune « cap de bour », Mateescu-Sinaia poseda peste 100 de exemplare de 40 și 80 parale pe scrisori, două blocuri de patru din valorile 5 parale « Porto Gazetei », 40 parale și 80 parale « Porto Scrisori » o coală de 5 parale și o coală de 40 parale.

Din emisiunile următoare, se arată în « Curierul Filatelic », Mateescu-Sinaia strînsese sute de exemplare din fiecare valoare, unele rarități, izolate și pe scrisori sau în coli.

În octombrie 1924 a avut loc la București un Congres al filateliștilor din întreaga țară. Cu acest prilej a fost deschisă și o mare expoziție, la care au fost prezentate cîteva din cele mai valoroase colecții romînești specializate. Revista « Echange Club Roumain », care apărea la București, menționează în nr. 7 cele mai importante din aceste colecții : Mateescu-Sinaia, C. R. Geblescu, Imprimeria de mărci, ing. St. I. Corcioavă, Bela Fiatska, Rudolf Zoscsak etc.

Din cele 27 exemplare din prima emisiune « cap de bour » prezentate de patru expozanți, 12 aparțineau lui Mateescu-Sinaia. Numai el și C. R. Geblescu prezentau și cîte un exemplar de 81 parale.

Mateescu-Sinaia și-a înfățișat colecția, după cum avea obiceiul, aranjată pe tablouri. În afara celor 12 exemplare amintite, a mai expus peste 100 exemplare din a doua emisiune, precum și două coli (de 5 parale și 40 parale) și un foarte mare număr de « Principate Unite ».

Un alt colecționar vestit și unul dintre cei mai vechi din lume a fost Oscar Berger-Levrault.

El a fost acela care a întocmit prima listă de mărci poștale existente, constituind primul catalog filatelic din lume, întocmit și apărut în decembrie 1861.

Iată cîteva date interesante despre colecția lui Berger-Levrault: în anul 1861 el poseda 673 mărci, iar trei ani mai tîrziu, numărul lor se ridicase la 1857 bucăți, cifră care se apropie de totalul mărcilor apărute în anii menționați anterior.

Despre principiile de colecționare ale lui Berger-Levrault se spun unele lucruri curioase: astfel, după părerea lui, o marcă perforată era numai atunci perfectă, cînd găurile perforării erau complete, așa că mărcile trebuiau să aibă perforațiile întregi, împreună cu bucățile mărcilor învecinate. Nu s-a putut constata, dacă el a aplicat acest principiu preconizat și propriei sale colecții.

Un alt mare colecționar a fost englezul Thomas Keay Tapling. Colecția lui a fost una din cele mai mari din lume și a fost lăsată moștenire Muzeului Britanic, unde se găsește expusă. Printre raritățile din această colecție se află și prima serie de mărci romînești « cap de bour ».

Printre marii filateliști, trebuie menționat și doctorul Jaques Amable Legrand, cunoscut în lumea filatelică sub pseudonimul de Dr. Magnus.

Colecționarea mărcilor a început să-l intereseze de-abia în anul 1862, dar i s-a dăruit cu atîta pasiune, încît patru ani mai tîrziu, a inventat odontometrul (măsurătorul dinților mărcilor).

Tot el este autorul primei lucrări despre filigrane, iar articolele lui filatelice, publicate în diferite reviste, sînt scrise la un înalt nivel. În colecția lui se aflau, în anul 1897, raritați ca Mauritius nr. 1 și 2, precum și prima serie completă « cap de bour ».

Printre marii colecționari din acea epocă se numără și F. Breitfuss din Petersburg, care a început să colecționeze din anul 1862 la vîrsta de 11 ani. Breitfuss a cumpărat tot ce i s-a oferit în materie de mărci. Colecții mari și mici au fost înglobate în colecția sa, care în privința bogăției întrecea aproape toate celelalte colecții din lume. El avea obiceiul de a nota pe șarniera mărcii data cînd a fost achiziționată marca respectivă. După moartea sa, colecția a fost vîndută și în ea s-a găsit o marcă de 27 parale, pe a cărei șarnieră era scris « 1867 — 12,50 dolari ».

Unul dintre cei mai mari colecționari ai tuturor timpurilor a fost însă Philipp La Renotière von Ferrary, care achiziționa din pasiune filatelică chiar mărci nerecunoscute și stricate.

Ferrary a alcătuit în 60 de ani una dintre cele mai mari colecții de mărci. N-a existat vreo raritate mondială care să nu fi fost în colecția sa.

Iată cîteva dintre cele mai mari raritați care au făcut parte din colecția Ferrary: Guyana Engleză 1856 de 1 cent roșu; Mauritius nr. 1 și 2; vestita marcă din Australia de vest cu lebăda răsturnată; Guyana Engleză 1851, o pereche de 2 cenți (din care o marcă stricată) pe scriscare; Suedia nr. 1, eroare de culoare galbenă; fragmentul cu mărcile cap de bour de 27 + 81 parale, singura piesă de acest gen existentă, pe care a cumpărat-o Caspary, iar după moartea acestuia a fost vîndută la licitație, în noiembrie 1957.

* * *

Am arătat cîteva aspecte din epoca filateliei clasice care, ulterior, a fost înlocuită de filatelia cu tendințe speculative.

Astăzi, noua filatelie aparține maselor largi populare, care îmbrățișează această preocupare instructivă, ca o destindere plăcută și un mijloc de completare de cunoștințe geografice, istorice etc. Forma acestei filatelii noi este în plină dezvoltare, iar numărul filateliștilor este din ce în ce mai mare.

TERMENII DE ORIENTARE ÎN FILATELIE

În filatelie este absolut necesară indicarea precisă a poziției reciproce a obiectelor. Din acest motiv, s-au stabilit unele norme care, la prima vedere, par nejuste și chiar menite să provoace încurcături. După ce filatelistul a pătruns mai bine sensul celor de mai sus, va recunoaște că termenii aleși corespund cu totul scopurilor.

Termenii folosiți pentru indicarea direcțiilor: sus, jos, stînga, dreapta, se înțeleg așa cum se prezintă un obiect, respectiv o marcă față de corpul celui care o privește, adică partea dreaptă a mărcii este aceea care se află la mîna dreaptă a celui care stă în fața ei și invers, cu toate că aceasta este în contradicție cu realitatea.

Dacă, de exemplu, prezentăm pentru orientare marca de 1,75 lei din emisiunea « recensămînt », emisă în anul 1956, arătăm: în mijloc este copilul, la dreapta mama și la stînga tatăl, cu toate că poziția părinților față de copil, după imagine pare tocmai contrarie.

Pentru a stabili un criteriu precis și fix în problema orientării, trebuie să stabilim o « poziție normală » a mărcii. Ca poziție normală a unei mărci, recunoaștem pe aceea în care părțile ei, așezată fiind cu imaginea spre cel care o privește, au poziția următoare: partea superioară a imaginii să fie sus, partea inferioară jos, inscripțiile orizontale ale mărcilor europene să înceapă de la stînga și să meargă spre dreapta. Pozițiile care nu corespund acestor norme, le vom denumi altfel și anume: dacă marca este întoarsă în plan cu 90 de

grade spre dreapta sau spre stînga, spunem că ea este *culcată spre dreapta respectiv stînga;* dacă marca este întoarsă cu 180 de grade, o considerăm *marcă răsturnată.*

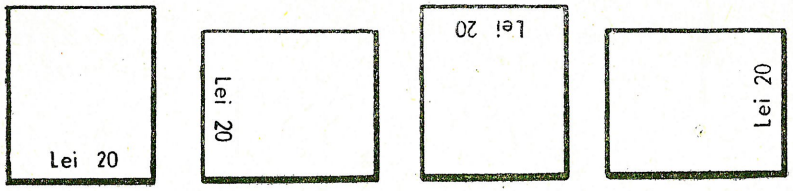

Dacă vedem marca, așa cum se prezintă reflectată în oglindă, adică partea stîngă și cea dreaptă inversate față de poziția normală, considerăm că marca este *inversată.* Poziția inversată poate de asemenea să fie răsturnată sau culcată spre dreapta sau spre stînga.

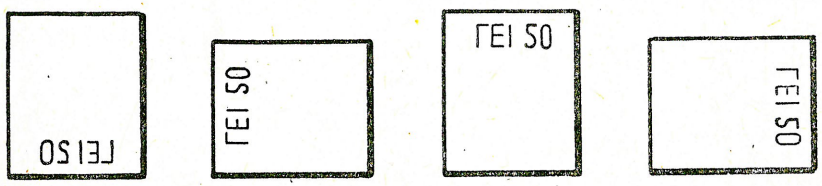

Pozițiile arătate mai sus și cunoașterea lor nu sînt pur teoretice și de prisos, ci au o însemnătate practică în filatelie, fiind destul de dese cazurile cînd e necesară precizarea poziției lor. Ca exemplu, putem da mărcile romînești cu filigranele R.P.R., mărcile cu filigrane «coroană» din Ungaria din anii 1900—1916 etc.

Poziția reală a filigranelor este aceea care se prezintă celui care privește marca în zare, în poziția normală.

Dacă elementele componente ale unei mărci nu corespund între ele, în privința orientării, atunci întrebuințăm următorii termeni convenționali:

1. La nepotriviri între filigran și desen: filigran răsturnat, inversat etc. (cu toate că în realitate *desenul* a fost greșit imprimat).

2. La nepotriviri între elementele desenului, distingem două cazuri: *a)* dacă se știe că între formele de tipar unele clișee au fost fixate în poziție greșită, atunci ne aflăm în fața unei nepotriviri rezultate din forma în care clișeul a fost greșit fixat. Printre exemplele de «cadru răsturnat», pot fi amintite mărcile Spania 1865, de 12 cs. și Australia Occidentală 1854, de 4 pence; «centru răsturnat» sînt de pildă mărcile de 15 și 24 cents din Statele Unite 1869; «steaguri răsturnate», S.U.A. 1869, 30 cents;

b) dacă răsturnarea se produce într-o coală întreagă sau dacă nu se poate constata care este clișeul greșit plasat în coală, se folosește denumirea «centru răsturnat».

Pentru lămuriri și completarea cunoștințelor, recomandăm a se citi capitolele «Procedee grafice întrebuințate la confecționarea mărcilor» și «Anomalii în filatelie».

HÎRTIA

Fabricarea hîrtiei și filigranul

Materialul pe care se imprimă (din care se fac) mărcile este în toate cazurile hîrtia; excepțiile aparente nu sînt excepții reale, cel puțin pînă astăzi. De exemplu, marca ungară emisă în anul 1955 cu ocazia «congresului pentru metale neferoase» este imprimată pe o foiță de aluminiu de 0,009 m/m grosime, care este lipită pe hîrtie (deci tot hîrtie cu un strat de aluminiu).

Materia primă pentru fabricarea hîrtiei este, în primul rînd, lemnul apoi plante anuale (care conțin cantități importante de celuloză) și zdrențele.

Pentru a produce hîrtia pe cale mecanică se prepară întîi semipasta de hîrtie.

Procesul tehnologic al preparării semipastei de hîrtie este următorul:

a) la hîrtia preparată din lemn: se taie și se cojesc bușteniі, apoi se defibrează cu ajutorul unei mașini. După defibrare, lemnul trece consecutiv prin mașinile de subțiat, sortat, rafinat și zvîntat. Pasta astfel obținută se toacă, se fierbe, se spală și se subțiază. Urmează separarea așchiilor și nodurilor, îndepărtîndu-se nisipul, trecînd din nou printr-o mașină de zvîntare. Rezultă astfel pasta de celuloză, care mai trece prin niște căzi de albire, prevăzute cu pompe pentru circulația materialului;

b) la hîrtia produsă din zdrențe, acestea se sortează, se taie și se defibrează cu ajutorul unor mașini speciale, îndepărtîndu-se praful cu ajutorul unor aspiratoare.

După aceste operații se spală și se fierbe semipasta astfel obținută, trecînd-o printr-un mecanism de albire, pornind, la fel cu semipasta produsă din lemn, spre mașina care-i dă formă definitivă hîrtiei.

Înainte de a ajunge la cilindri, semipasta trece printr-un malaxor de omogenizare, apoi printr-o sită fără sfîrșit, prevăzută cu cilindri,

care au și rolul de prese, la început umede, apoi uscate. Ieșind din presele uscate hîrtia nu mai are nevoie decît de finisare.

Adaosurile care servesc pentru a da hîrtiei fabricate anumite calități speciale, sînt:

a) Materii de umplere ca: talcul, caolinul, care astupă porii și fac hîrtia netedă;

b) materii de încleiere, de obicei colofoniul, care fac hîrtia bună de scris și de tipar;

c) coloranții.

La confecționarea manuală se scufundă în pasta lichidă un fel de cutie denumită « formă ». În fundul formei este o sită prin care se scurge apa și pe care se formează coala; scuturînd forma după scufundarea ei, fibrilele se leagă între ele (ca pîsla). Între fibrile se așază adaosurile, dobîndind astfel un strat plan de o grosime aproape uniformă. Pentru a scoate și resturile apei, se presează stratul între plăci de pîslă și, în sfîrșit, el este strîns între plăci de zinc, preșpan sau valțuri pentru a se obține o suprafață netedă.

Cît timp pasta hîrtiei este încă în suspensie apoasă, se aplică hîrtiei, la nevoie, *filigranul*, adică un desen care este vizibil atunci cînd hîrtia este privită contra luminii. În acest scop, la fabricația manuală se fixează, pe întreaga suprafață a sitei (din fundul formei), sîrme în figura și mărimea exactă a desenului filigranului ce trebuie aplicat. Hîrtia care se formează este, deasupra sîrmelor, mai subțire decît în restul coalei; la o coală filigranată, părțile subțiri ale colii, văzute contra luminii, arată mult mai deschise decît locurile cu hîrtia nesubțiată și astfel filigranul apare deschis pe fondul închis.

La fabricarea hîrtiei cu mașina, filigranul se face cu ajutorul unui valț numit cilindru egutor a cărui suprafață poartă desenele filigranului în relief (ridicat); acest valț, trecînd deasupra pastei moi, formează adînciturі, exact de forma și mărimile reliefului.

Există și filigrane ale căror desene apar mai închise decît fondul. Pentru obținerea lor, « forma », (la fabricația manuală), respectiv valțul (la fabricarea cu mașina), are ridicate porțiunile care corespund fondului, ceea ce are ca efect la hîrtie, subțierea fondului.

Piesele cu care se obține filigranul (adică fundul sitei, respectiv valțul) pot fi și cu detalii în trei înălțimi diferite, astfel că produc în pastă porțiuni de trei grosimi diferite. O astfel de hîrtie arată, privită contra luminii, trei grade de luminozitate: luminos, semiluminos, întunecos.

În afară de filigrane produse în pastă moale, există și filigrane aparente, confecționate fie prin presare în hîrtia uscată, fie prin imprimare cu o materie grasă. Filigranele produse prin presare

dispar prin fierbere într-o soluție de leșie, iar cele imprimate cu materie grasă dispar prin înmuiere în benzină sau prin călcarea cu fierul cald, apăsînd între fierul de călcat și filigran o hîrtie sugativă.

Hîrtia gata fabricată poate fi colorată (adăugînd coloranți la pastă), prin colorare completă sau numai pe una din fețe, prin aplicarea unor straturi de coloranți și, eventual, prin lustruire etc.

Categoriile de hîrtie

Hîrtia întrebuințată pentru fabricarea mărcilor poate fi împărțită (după diferite criterii) în mai multe categorii:

După modul de fabricație

1. Hîrtie fabricată *manual*, avînd o grosime inegală, chiar în aceeași coală. Această hîrtie văzută în zare arată noros, deoarece fibrilele nu sînt așezate într-un strat uniform. În primele decenii de existență ale mărcii, acest fel de hîrtie a fost des întrebuințat la confecționarea mărcilor din Marea Britanie, Austria, Chile, Danemarca, Finlanda.

2. Hîrtia fabricată cu *mașina* este superioară hîrtiei manuale, fiind uniformă atît ca aspect general, cît și ca grosime și transparență. Pentru confecționarea mărcilor se întrebuințează astăzi exclusiv hîrtia produsă pe cale mecanică.

Un filatelist avansat trebuie să cunoască bine întreaga tehnologie a mărcilor, pentru a putea distinge emisiunile care, avînd imprimată aceeași imagine, prin diferență de filigran sau hîrtie sînt considerate însă emisiuni separate. Un caz elocvent îl constituie primele mărci ale Austriei din anul 1850, care au fost imprimate atît pe hîrtie fabricată manual, cît și pe hîrtie produsă pe cale mecanică. Din această cauză ele sînt de mai multe tipuri și au cote de catalog diferite.

Nu este totdeauna ușor de stabilit deosebirea dintre hîrtia de mînă și cea de mașină. Doar cu o lupă puternică cu ajutorul căreia putem observa fibrilele, se poate stabili pe ce cale a fost produsă hîrtia.

După materia primă

Deosebim hîrtie din zdrențe, din celuloză, hîrtie cu conținut lemnos. O categorie specială o constituie hîrtia din Orientul Îndepărtat (native paper = hîrtie indigenă, din India, China, Japonia) confecționată prin procedee speciale din materii prime vegetale locale.

După transparență

1. *Hîrtia transparentă* (Prusia 1866, valorile de 10 și 30 sgr.). Printr-un tratament cu o soluție de rășină, hîrtia a devenit transparentă, imprimarea făcîndu-se pe *dosul* hîrtiei prin care se vede desenul; imaginea imprimată a fost deci între hîrtie și gumă. Această hîrtie nu a dat însă rezultatele așteptate, deoarece prin tratarea cu terebentină dispare ștampila obliterării. Nici colecționarii nu sînt încîntați de această marcă, ea fiind greu de păstrat în stare bună; nici nu poate fi spălată deoarece o dată cu dizolvarea gumei, dispare și desenul imprimat. Din această cauză piesele uzate trebuie păstrate pe fragment de scrisoare.

2. *Semitransparentă.* Cele mai multe mărci din China, Japonia, statele din India sînt imprimate pe hîrtie subțire și semitransparentă, denumită « pelur ».

3. *Opacă.* Pe o astfel de hîrtie, care nu prezintă nici o transparență a fost imprimată cea mai mare parte a mărcilor.

Vizibilitatea desenului pe verso poate fi produsă în urma încleierii insuficiente și în urma porozității hîrtiei: Sicilia, Turcia 1890.

După grosime

Hîrtia de dimensiune normală are o grosime între 0,08—0,1 mm (la limita de jos hîrtia subțire, la cea de sus hîrtia groasă). Sub aceste limite (0,05—0,07) este hîrtia foarte subțire, de la 0,12 mm în sus hîrtia carton.

La primele mărci din Austria, întîlnim o gamă întreagă de grosimi. Hîrtia de *mînă* folosită la emisiunea din 1850 în Austria a fost de 3 feluri: hîrtie de la 0,08—0,11 mm, hîrtie cartonată de la 0,12—0,14 mm, hîrtie de mătase între 0,05—0,07 mm.

La hîrtia de *mașină* a acestei emisiuni se constată, de asemenea 3 varietăți: hîrtie subțire pînă la 0,08 mm, hîrtie mijlocie între 0,09—0,11 mm și hîrtie cartonată între 0,12—0,15 mm.

După colorare

Cîteodată este adăugat pastei un colorant, obținîndu-se astfel o hîrtie colorată în masă. În alte cazuri, hîrtia se colorează după uscarea ei, pe o parte sau pe amîndouă. Hîrtia colorată în masă a fost întrebuințată la mărcile din Moldova, Levant Austria 1908 de 2 pînă la 20 piaștri.

Hîrtia colorată numai pe o parte și în multe cazuri lustruită s-a folosit de pildă pentru mărcile din Statul Papal (1867), Levantul

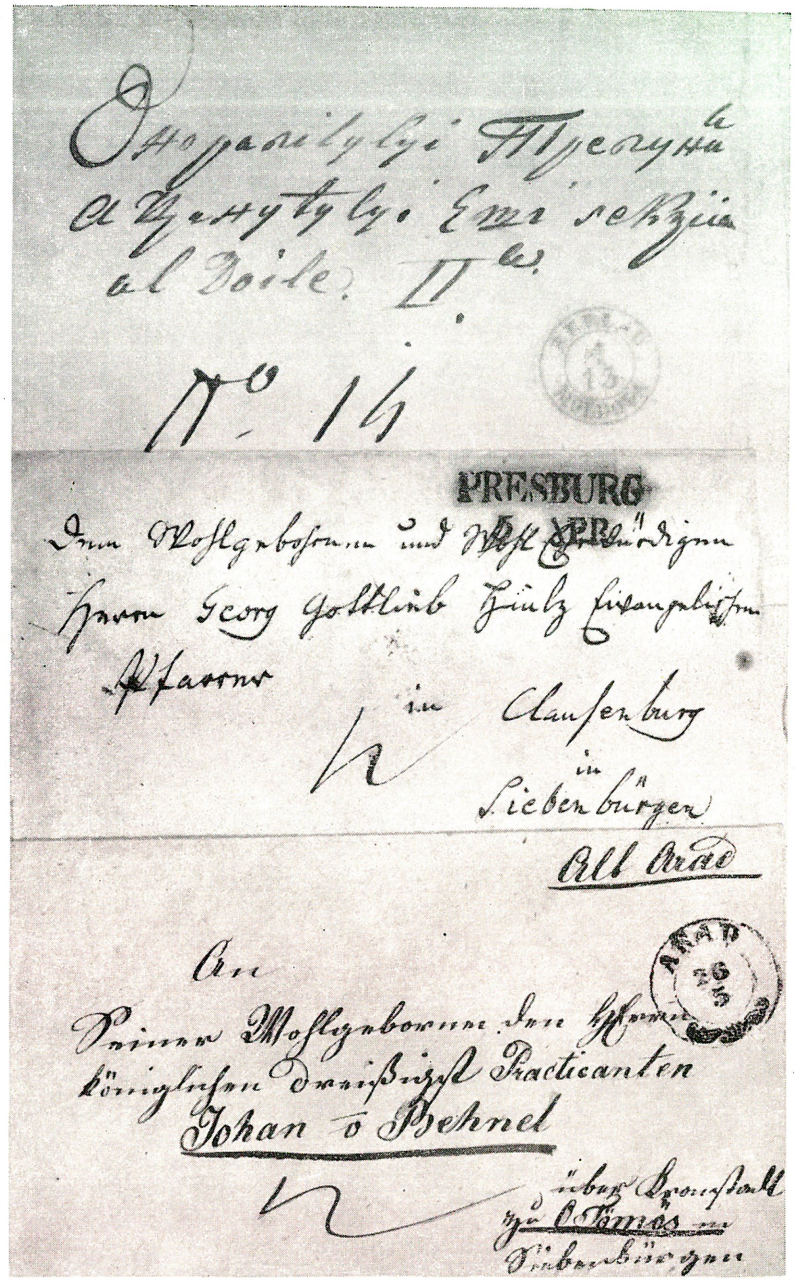

1

2

3

SCRISORI PREFILATELICE

1) Scrisoare din 13.I.1858 de la Berlad, Moldova. 2) Scrisoare din 5.IV.1843 de la Presburg (Bratislava) la Cluj în Transilvania, sosește la 12.IV.1843. 3) Scrisoare din Arad din 26.V.1850 sosită la Timiș la 3.VI.1850.

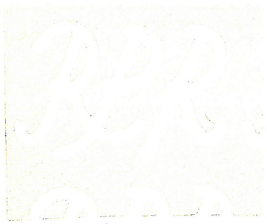

1

2

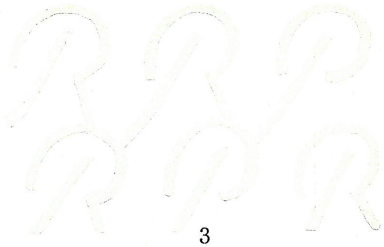

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

FILIGRANE — I

1) RPR. (R. P. Romînă de la 1948). 2) PR=Poşta Romînă (Rominia 1894). 3) RPR (R. P. Romînă dela 1949). 4) PR =Poşta Romînă (Rominia taxe 1911). 5) Covor (URSS 1922). 6) Avioane (Luxemburg 1928 oficiale). 7) Coroană cu lauri (Prusia 1850). 8) Cifre (Rusia 1858). 9) Ancoră (Anglia 1867). 10) Leu (Norvegia 1855). 11) Goarna poştală (Polonia 1932). 12) Soare (Argentina 1892). 13) Trei pene (San Marino 1929). 14) Frunze de tei (Cehoslovacia 1923). 15) Locomotivă (Franţa 1941 mărci pentru colete poştale). 16) Trandafir (Congo francez 1900).

1

2

3

4

5

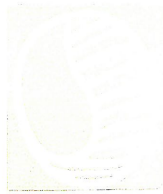

6

7

8

9

10

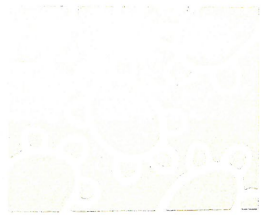

11

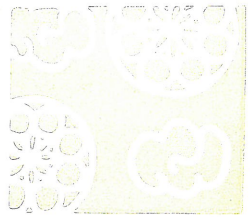

12

13

14

15

16

FILIGRANE — II

1) Stea (Cuba). 2) Lebăda (Australia occ. 1854). 3) Umbrelă (Cochin 1897). 4) Leu stilizat (Iran 1915). 5) Ananas (Jamaica 1860). 6) Scoică (China 1885). 7) Cap de elefant (India 1865). 8) Piramidă (Egipt 1866). 9) Cerb (Africa de Sud, 1913). 10) Steme (Chile 1928). 11) Broască ţestoasă (Tonga 1897). 12) Flori de lotus (Ceylon 1949). 13) Creangă de măslin (Congo francez 1900). 14) Două chei (Uruguay 1936 poşta aeriană). 15) Trandafiri (Johore 1911). 16) Text (Brazilia 1915).

ŞURŞARJURI, OBLITERĂRI (ANULĂRI)

1) Surşarj cu cifre. 2—3) Cu cifre. 4) Cu figuri şi inscripţii. 5) Cu figuri, cifre şi inscripţii. 6) Cu figuri. 7—9) Obliterări „mute". 8) Cu ştampilă de plută şi poştală. 10) Ştampilă punctată cu numărul oficiului poştal. 11) Ştampilă de căi ferate. 12) Ştampilă cu grătar. 13) Goarnă poştală cu numărul oficiului poştal. 14) Ştampilă prefilatelică folosită după introducerea timbrelor (cu localitate, zi şi lună). 15) Ştampilă „Franco" cu indicarea localităţii.

Austriac (1908 valori mici), R.P.R. (Casele de odihnă 1954 şi Luna pădurii 1954). O mare varietate de astfel de hîrtie s-a folosit pentru mărcile din coloniile engleze, ca de pildă Mauritius 1912/23 — de 25 cents care este imprimată pe hîrtie complet galbenă şi pe hîrtie albă pe spate. Din aceeaşi emisiune la valoarea de 1 Rupee hîrtia este pe faţă verde-albăstrui, pe spate oliv.

După suprafaţă

1. *Aspră*, de pildă la primele emisiuni din Lombardia şi Veneţia, Statul Papal şi Austria;

2) *netedă* folosită la majoritatea mărcilor;

3) *foarte netedă* folosită de pildă în Belgia la tirajele din 1909 ale emisiei din 1905. Astfel de suprafaţă a fost obţinută printr-o satinare intensă, cu ajutorul valţurilor;

4) *hîrtia glasată* este o hîrtie care, în cele mai multe cazuri este colorată pe faţă, iar apoi ceruită şi lustruită (papier glacé-glanz-papier), ex. Statul Papal 1867;

5) *hîrtie cu strat* (papier couché, gestrichenes Papier, coated paper). Unul din mijloacele pentru împiedicarea reîntrebuinţării mărcilor uzate este hîrtia prevăzută cu un anumit strat care absoarbe adînc tuşul ştampilei şi din care obliterarea nu mai poate fi înlăturată, fără distrugerea desenului mărcii. Acest strat este, de asemenea, sensibil la apă, care deteriorează şi suprafaţa imprimată. Materiile pentru confecţionarea acestor straturi sînt de două feluri: *a)* din cretă (hîrtie cretată), trăgînd pe hîrtie o linie cu un condei de argint rămîne o dîră întunecată; *b)* din China clay, caolin etc., la care ştiftul (condeiul) de argint nu lasă nici o urmă colorată. Din cauza sensibilităţii acestor hîrtii, mărcile respective pot fi dezlipite de pe plic numai cu mare precauţie. Pentru a nu folosi procedee complicate acolo unde nu este cazul, este necesar să se stabilească în prealabil care mărci sînt imprimate pe hîrtie cu strat. Acestea pot fi identificate cu ajutorul unui ştift de argint (la cele cu strat de cretă). Celelalte mărci, susceptibile (dacă ştiftul de argint nu lasă urme), trebuie încercate cu atenţie la apă. Menţionăm că unele cataloage dau referinţe în această privinţă şi atrag atenţia asupra sensibilităţii şi decolorării în apă a anumitor emisiuni. Din numărul mare al mărcilor prevăzute cu strat, menţionăm primele mărci din U.R.S.S., seriile comemorative «Zece ani — Armata Roşie» (1928), «Zece ani — Revoluţia din Octombrie» (1927), seriile curente din 1927/28, 1929/31 (valoarea de 14 Kop); Polonia, «Chopin» 1927; Levantul Austriac 1908 (valorile mici);

Nigeria 1914/32; Noua Zelandă mărci poştale fiscale 1906/14; Dominica 1940 de 2 1/2 d, insulele Cayman 1908/9, Bermude 1920.

6. Un alt sistem de prelucrare a suprafeţei hîrtiei este *ripsarea sau canelarea*, care-i dă un aspect de catifea ripsată — adînciturі subţiri — nervuri aşezate la distanţă de cîteva zecimi de milimetri. Nervurile care apar provin cîteodată şi neintenţionat de la valţuri sgîriate. Canelarea poate să fie orizontală sau verticală şi cel mai bun exemplu ni-l oferă mărcile emise în Polonia, februarie 1919 (cu valoarea în coroane) şi ianuarie 1919 (cu valoarea în mărci). Această hîrtie se numeşte cîteodată şi «costată».

Există şi hîrtie canelată atît vertical cît şi orizontal sau aşa-numita *hîrtie gratată*, folosită de exemplu la prima emisiune Statul Papal. Pătrăţelele formate prin canelare (troliccio) sînt foarte mici şi aspectul hîrtiei seamănă cu al pînzei. Asemenea hîrtie se găseşte şi la mărcile din Grecia cu capul mare al lui Hermes Mercur.

După filigran

Diferenţa între hîrtia canelată şi filigranată se prezintă în secţiune transversală astfel:

Hîrtie canelată

Hîrtie filigranată

La hîrtia canelată sînt adînciturі foarte înguste şi adînci, la cea filigranată mai late şi mai puţin adînci; canelarea se vede privind suprafaţa dintr-un unghi oblic şi este chiar palpabilă, pe cînd filigranul se poate vedea, de obicei, în zare sau punînd marca cu faţa tipărită în jos, pe o placă închisă şi muind-o în benzină.

Există vase mici negre din material plastic, în care se toarnă benzină şi se lasă mărcile pînă apar filigranele. Acest procedeu nu poate fi însă întrebuinţat mereu, deoarece sînt mărci sensibile la benzină. Există însă un mic aparat numit philatector dotat cu un bec electric şi şaibe colorate, care fac filigranul vizibil.

De curînd s-a înregistrat o nouă invenţie: un mic dispozitiv electronic, care arată nu numai filigranul, ci şi unele defecte şi eventualele reparaţii fine, care nu s-ar fi putut observa nici cu ochiul liber şi nici cu o lupă normală.

În cataloage, filigranele sînt prezentate în două feluri: sau aşa cum sînt vizibile privite contra luminii (părţile subţiri deschise,

iar cele groase întunecate), sau aşa cum se pot observa în benzină (părţile subţiri închise, iar cele groase deschise).

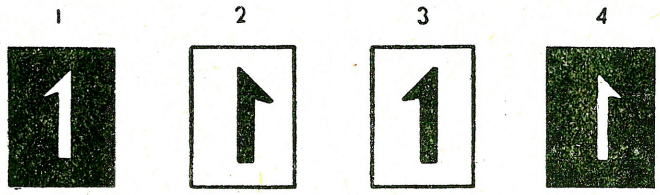

1. Desenul mai subţire decît fondul văzut în zare;
2. Desenul mai subţire decît fondul văzut la benzină;
3. Desenul mai gros decît fondul văzut în zare;
4. Desenul mai gros decît fondul văzut la benzină.

Cele mai multe cataloage arată filigranul aşa cum ar fi vizibil ţinînd marca contra luminii în poziţie dreaptă şi cu imaginea spre cel care priveşte. Alte cataloage ca, de exemplu, Scott şi cele din R. P. Polonă, prezintă filigranul aşa cum apare la benzină.

La majoritatea mărcilor, *desenul filigranului este mai subţire* decît fondul. Din cazurile *contrare* enumerăm: Rusia nr. 1—4; Norvegia nr. 1; R.P.R., filigranele cu literele R.P.R., în afară de primul filigran cu R.P.R.

Dintr-un alt punct de vedere, putem distinge:

1) filigranele cu un *singur desen* pe întreaga coală (*Bogen WZ*), cum sînt de pildă la primele emisiuni din Austria şi India, astfel că o marcă poate avea numai un fragment de filigran sau să fie chiar fără filigran;

2) *fiecare marcă având* un desen complet: Rusia nr. 1—4, Marea Britanie nr. 1/2;

3) între aceste două extreme există diferite *faze tranzitorii*, de pildă, coli de mărci din care cîte un grup are un desen complet cu filigran. La Romînia 1900, coala se compune din 150 mărci din care cîte 25 au un desen complet de filigran. La Napoli 1858, coala de 200 mărci are de 40 de ori în filigran desenul crinului burbonic în jurul căruia este un chenar (în colţul de jos la stînga este şi monograma fabricantului de hîrtie). În schimb, există mărci care au mai multe desene complete ca cele de 1 £ şi 5 £ din British Bechuanaland din 1887 care au cîte două desene.

În afară de filigranul confecţionat special conform comenzii statului, există şi mărci cu filigranul fabricantului. Pe coala pe care au fost tipărite mărcile romîneşti din 1900—1911, precum şi căişorii din 1903, apare ca filigran denumirea firmei Johannot et Cie Annonay (numai o singură dată în coală).

Desenele filigranelor pot fi și o comoară binevenită pentru colecționarii de tematici, sau pot eventual îmbogăți și programul maximafiliștilor. Varietatea lor este mare. Iată cîteva exemple:

Linii ondulate: Brazilia, Bavaria, Hamburg, Japonia, Toscana;
Romburi: Bavaria, Etiopia, Rep. Dominicană, Cuba, fostele colonii germane;
Cercuri: Olanda, Curaçao;
Ornamente: U.R.S.S.;
Cifre: Chile, Insulele Ionice, Noua Galie de Sud, Rusia, Tasmania, Victoria;
Litere: R.P.R., Belgia, coloniile engleze, Noua Zelandă.
Cruce: Rep. Dominicană, Elveția, Islanda, coloniile portugheze;
Cruce dublă: Ungaria, Slovacia;
Stele: Aitutaki, Australia, Barbados, Brazilia, Chile, Noua Zelandă, Queensland, Ungaria;
Stea și semilună: Egipt;
Soare: Argentina;
Coroană: Australia, Marea Britanie, Cirenaica, Danemarca, Eritreea, Etiopia, Grecia, Islanda, Sarawak, Suedia, Toscana, Ungaria;
Glob imperial: Marea Britanie;
Stemă: Romînia, India, Norvegia;
Goarnă poștală: Brunswick;
Ying-Yang (simbolul oriental al fecundității): China;
Ancoră: Marea Britanie, Capul Bunei-Speranțe, Rhodesia, Transvaal;
Boneta Libertății: Ecuador, Nicaragua, Salvador;
Piramidă: Egipt;
Chei: Vatican;
Caduceul (sceptrul lui Mercur): Uruguay;
Plante: trandafiri — Marea Britanie și Congo francez; crin — Napoli; lotus — Johore, Maldive, Sarawak, Sudan, Zanzibar; floricele — Lübeck; dafin — Hanovra, Prusia; măslin — Congo francez; scaiete — Congo francez; tei — C.S.R. (Cehoslovacia); ananas — Jamaica;
Animale: cerb — Africa de Sud; broască țestoasă — Tonga; scoică — Travancore; lebădă — Australia de vest; elefant — Birmania, India, Somalia britanică.

Există și filigrane care atribuie hîrtiei o denumire specială: o hîrtie, avînd filigranul format din linii drepte orizontale — sau verticale, se numește *vărgată;* dacă nu este indicat «vertical», se înțelege că liniile sînt orizontale cum sînt de exemplu: Canada 1851, Fidji 1877, Travancore nr. 1, 2, 3; vertical vărgat: Rusia 1905, de 15 și 25 Kop, Mexic 1879—1882, Bremen 1861 de 3 gr.

Hîrtia cu filigran în linii drepte și orizontale și verticale se numește *cadrilată* (papier quadrillé, gekasteltes Papier, quadrille carré, oblong quadrille). În cataloage există o confuzie cu privire la nomenclatura acestui filigran. Catalogul Senf de pildă întrebuințează termenii următori:

Gegittert = hîrtie canelată orizontal și vertical (cu grătar)
Gekastelt = » filigranată » »

adică corect doi termeni diferiți pentru două noțiuni diferite. Catalogul Michel întrebuințează pentru hîrtie cadrilată cuvîntul gegittert, iar pentru hîrtia «cu grătar» nu are termen.

Hîrtia cu filigran din linii drepte *la distanțe mari* se numește *baghete* (în comparație cu liniile în dungi înguste, cele cu baghete ies mai puternic în evidență.

Exemple de hîrtie cadrilată: Helgoland 1873, Ecuador 1865, Fidji 1870;
Exemple de hîrtie cu baghete: Poonch (India) începînd din anul 1884.

Numeroase *combinații de filigran în linii drepte* ne oferă mărcile din Guadalajara (Mexic) și anume vărgat, canelat și în baghete, cadrilat, oblong cadrilat; la hîrtia mărcilor din Afganistan 1871 — 1888) filigranul este vărgat și cu baghete verticale și orizontale.

O hîrtie *vărgată combinată cu alte elemente* de filigran a fost întrebuințată de Oficiul pentru confecționarea hîrtiilor de stat din Rusia, pentru mărcile rusești din 1866—1904 (pe aceeași hîrtie au fost imprimate și mărcile din Bulgaria 1879/1887 și cele din Finlanda 1891).

Hîrtia care nu prezintă nici linii cu vergi și nici nu e ripsată este considerată *hîrtie simplă,* chiar dacă sînt vizibile în zare mici puncte și pete provenind de la structura sitei *(wove paper).*

Desene asemănătoare filigranului s-au aplicat prin presare în hîrtie uscată (timbru sec) la mărcile din Romînia 1889/90 (stema) și din Elveția 1862/1904.

Adeseori filigranele corespund unor indicații de pe marcă. De exemplu (la primele mărci rusești, cifrele filigranului corespund exact greutății pentru care mărcile respective aveau valabilitate de francare:

marca de 10 Kop. pentru 1 lot are filigran «1»
» » 20 » » 2 loți » » «2»
» » 30 » » 3 » » » «3»

Interesantă este și prima serie de mărci din Victoria-Australia, care are valorile de 1, 2, 3, 4 și 6 pence. Hîrtia pe care a fost

imprimată a avut ca filigram cifrele 1, 2 și 4. Pe hîrtia cu filigranul 1 și 4 s-au tipărit mărcile de 1 penny și de 2 pence; cele de 3 pence au fost imprimate pe hîrtia cu filigran 1, iar cele de 4 pence pe hîrtie cu filigran 4; mărcile de 6 pence pe hîrtie filigran, 1, 2, și 4. După cum se vede numai în două cazuri, numărul din filigran corespunde cu cifra valorii nominale, iar în 7 cazuri aceste cifre nu corespund între ele.

Aceeași particularitate constatăm și la mărcile emise pentru Noua Galie de Sud și Tasmania, la care, concordanța între cifrele valorilor nominale și cele ale filigranelor lasă mult de dorit.

Diferitele poziții ale filigranelor sînt tratate pe larg în capitolul «Orientare în filatelie».

O hîrtie specială care îngreunează contrafacerea mărcilor este aceea cu fire și scame de mătase. Hîrtia cu fire de mătase, denumită după numele inventatorului ei «hîrtia Dickinson», are firele astfel aranjate, încît ele se găsesc la fiecare marcă detașată.

Primele mărci imprimate pe o astfel de hîrtie au fost cele din Marea Britanie din 1847/54 de 10 p. și 1 sh., care au fiecare cîte două fire verticale de mătase. Pe hîrtia Dickinson a fost imprimată și seria elvețiană din 1854—62. Statele vechi germane care s-au servit de această hîrtie la imprimarea mărcilor lor sînt Bavaria (1849/68 franco și 1862, taxa de plată), Prusia (mărcile decupate din plicuri încrustate 1851/52) și Würtemberg (1857). Rezultatele n-au fost satisfăcătoare, astfel că, după cîteva încercări, s-a renunțat la ea.

Mult mai bune rezultate a dat adaosul de mătase sub formă de scame, la mărcile din seria Serbia 1894 și la cele elveține începînd din 1905 și pînă azi; la emisiunile Lichtenstein, blocul pentru Expoziția din Vaduz 1934; Polonia B. IE. 1946 etc.

Iată și două curiozități în ce privește hîrtia:

În timpul războiului sudafrican, englezii au emis la Mafeking o serie de mărci fabricate pe hîrtie fotografică;

În timpul războiului de secesiune, statele din sud au întrebuințat pentru valori poștale (mărci și plicuri încrustate) fața albă a tapetelor și chiar au întors plicuri uzate, astfel că există scrisori francate și pe dinăuntru și pe dinafară.

METODELE DE REPRODUCERE A MĂRCILOR POȘTALE

Există puține metode de reproducere grafică care să nu fi fost întrebuințate pentru confecționarea mărcilor poștale.

Fără a intra prea mult în amănunte, vom explica în acest capitol unele procedee tipice, pentru a da colecționarului posibilitatea de a

le deosebi unul de celălalt în identificarea mărcilor tipărite prin mai multe procedee, precum și pentru a descoperi falsurile.

1. *Scrisul de mînă.* Este cel mai rudimentar sistem de reproducere grafică. Nu există mărci al căror desen să fie numai din trăsături de peniță. Putem enumera însă cîteva piese care au fost scrise în parte de mînă: BERMUDA 1848 (valoarea nominală și semnătura șefului de poștă), GUYANA ENGLEZĂ din 1856 (inițialele numelui șefului de poștă), emisiunile provizorii ale șefilor de poștă (Postmasters) din Statele Unite ale Americii; Brattlaboro Vt. 1846 (inițialele numelui șefului de poștă «F.N.P.» = Palmer); emisiunile provizorii ale șefilor de poștă din Statele Confederate (America de Nord): Demopolis 1861 (semnătura), Greenwood Depot Va. (valoarea nominală și semnătura), Rutherfordton N. C. (cuvîntul «Paid» și valoarea nominală), Salem N. C. (Paid 5), Selma Ala (semnătura); de asemenea pot fi amintite sursarje scrise cu mîna pe mărcile TRINIDAD 1882, LABUAN 1883, GRIQUALAND 1874.

2. *Scrierea de mașină* a fost folosită pentru mărcile UGANDA 1895/6 (marca întreagă), ALBANIA 25 oct. 1913 (valoarea nominală), LONG ISLAND 1916 — MAKRONIS (sursarj în greceşte pe timbre fiscale turcești).

Tiparul

Tiparul s-a întrebuințat pentru cea mai mare parte a mărcilor poștale. Există patru tipuri de bază ale tiparului și anume:

A. Tipar înalt; *C.* Tipar plan;
B. Tipar adînc; *D.* Tipar în relief.

Denumirile primelor trei tipuri derivă din poziția pe care o are partea activă a formei de tipar, față de partea neutră.

În limbaj tipografic, prin «formă de tipar», se înțelege piesa întreagă din care, după ungerea cu cerneală, se transmite pe hîrtie desenul de tipărit. Porțiunile formei de tipar pe care aderă cerneala constituie «partea activă», restul suprafeței superioare fiind «partea neutră».

Tipar înalt

Exemplul cel mai simplu și cel mai cunoscut tuturor îl constituie ștampilele de cauciuc; la ele tușul se află pe fața superioară a

literelor, respectiv a desenului, iar partea neutră (care nu prinde tușul) este mai jos.

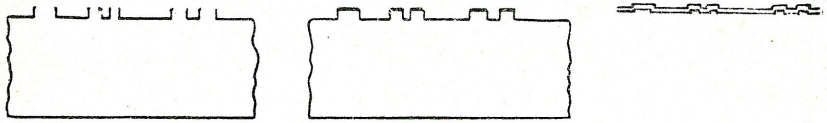

Formă de tipar fără cerneală | Formă de tipar cu cerneală | Hîrtia cu cerneală și cu relief ridicat pe dosul mărcii

Caracteristic pentru tiparul înalt este vizibilitatea desenului (mai cu seamă dacă privim oblic) pe spatele mărcii, înălțat în relief, dar în poziție negativă, adică așa cum apare reflectat în oglindă. Aplicarea tiparului înalt se face la:

1. *Ștampile fixe.* Fiecare ștampilă e compusă dintr-o singură piesă (din numeroasele exemple citățm: MOLDOVA și PRINCIPATELE UNITE). Ștampilele fixe se confecționează prin gravare cu mîna, pe cale fotomecanică, ca clișee liniare, pe cale fotomecanică, pentru exprimarea semitonurilor (autotipie).

Pentru a obține un clișeu pe cale fotomecanică, se confecționează întîi pe baza desenului original un negativ al acestui desen, pe placă sau film; acest negativ se aplică pe o placă metalică (zinc, cupru), care este prevăzută cu un strat sensibilizat. Expuse la lumină puternică, părțile stratului sensibilizat, care se află sub porțiunile transparente ale negativului, devin insolubile. La spălarea ulterioară, părțile care au fost sub porțiunile negre ale negativului se dizolvă, iar pe placa metalică rămîn numai porțiunile care au fost sub partea transparentă și care corespund porțiunilor colorate ale desenului original. Acidul aplicat pe placa metalică corodează porțiunile plăcii de pe care stratul sensibilizat a fost dizolvat și înlăturat. Astfel, porțiunile necorodate se ridică deasupra celor corodate și placa metalică devine un clișeu pentru tiparul înalt. Clișeele confecționate în modul acesta produc, atunci cînd sînt imprimate, linii și fețe continue și precise, în două culori, adică aceea a hîrtiei rămase neimprimată și aceea a cernelii de tipar, fiecare culoare avînd o singură intensitate (fără diferențiere între nuanțele mai accentuate și cele mai slabe). Aceste clișee se numesc *liniare.*

Printr-o iluzie optică, se pot obține și semitonuri. În acest scop, se intercalează un raster (rețea) între negativul și stratul sensibilizat al plăcii metalice. Acest raster este o placă de sticlă, acoperită cu linii fine, negre, trase în lung și în lat, între care sînt pătrățele albe, transparente, absolut egale.

15 ANI DE LA ELIBERARE (23.8.1944—23.8.1959)

1) Înfrățirea dintre muncitori și țărani. 2) Reforma agrară. 3) Constituția. 4) Sportul. 5) Gospodării colective. 6)Teatrul muzical. 7) Casa Scinteii. 8) Case de odihnă. 9) Radio. 10) Cultură și sport la 10 ani de la proclamarea R. P. R. 11) 15 ani de la eliberare.

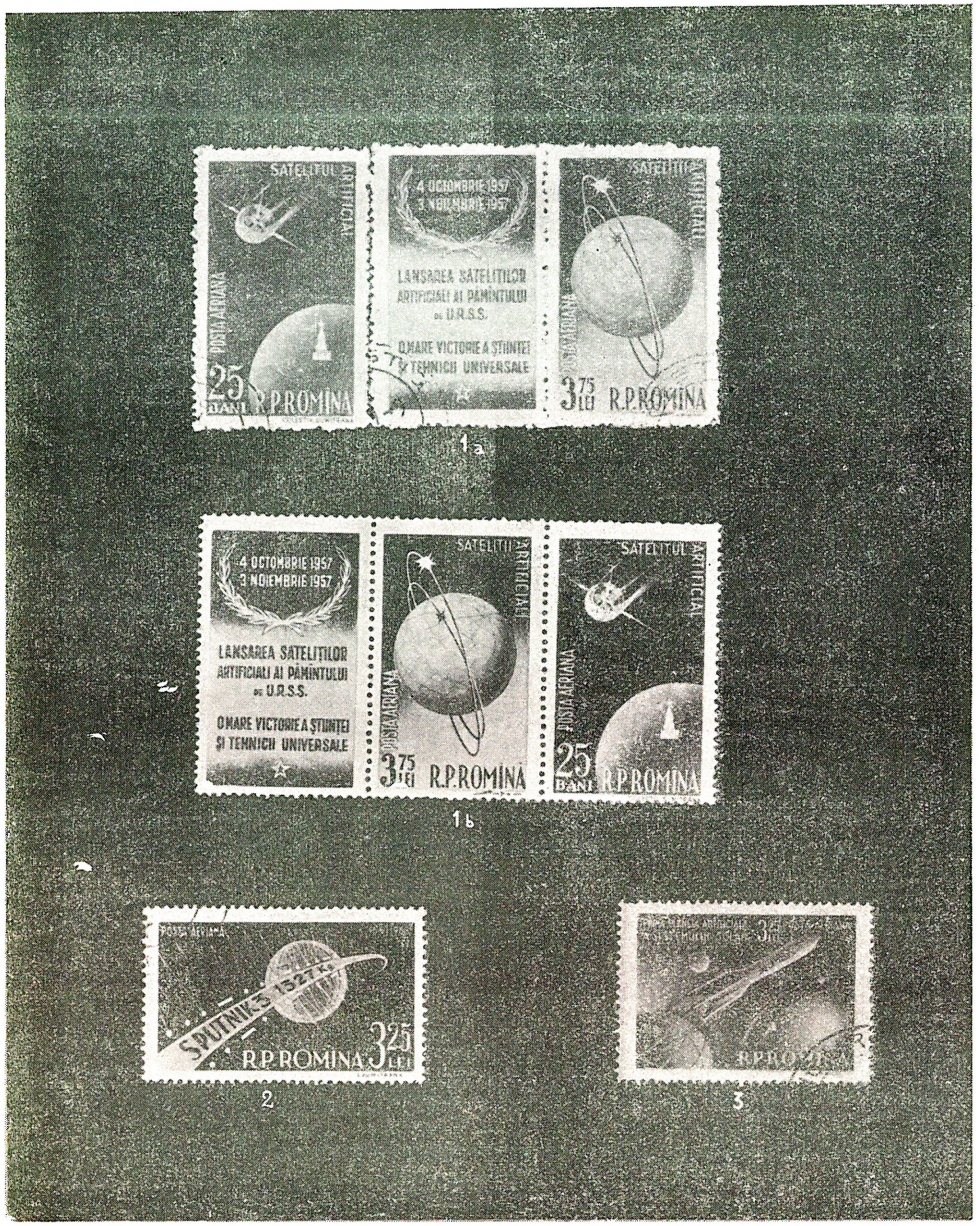

ANUL GEOFIZIC INTERNAȚIONAL
CUCERIREA SPAȚIULUI COSMIC ȘI INTERPLANETAR

1) Primii sateliți artificiali ai pământului lansați în 1957 de către U.R.S.S. 2) Cel de al treilea satelit artificial al pământului lansat în 1958 de către U.R.S.S. a făcut înconjurul pământului de 5000 ori în decurs de un an. 3) Prima planetă artificială a sistemului solar a fost lansată în 1959 de către U.R.S.S.

Trecînd prin raster, lumina dizolvă imaginea negativului în foarte multe elemente de tipar (puncte). Centrele lor sînt la distanțe egale, dar punctele sînt cu atît mai mici cu cît a fost mai închisă culoarea negativului deasupra stratului sensibilizat și invers. Părților deschise ale negativului (adică părțile închise ale desenului original), le vor corespunde puncte mari, insolubile în stratul sensibilizat și invers; după ce placa a fost expusă la lumină puternică și apoi spălată, rămîn în stratul sensibilizat numai punctele insolubile. După corodarea cu ajutorul unui acid, apare pe placa de metal imaginea în relief compusă din puncte mai mari sau mai mici și în poziție negativă. Privită de la distanță potrivită, imaginea tipărită cu acest clișeu va prezenta semitonuri, adică nuanțe de diferite intensități.

Pentru confecționarea mărcilor de bază și a sursarjelor, au fost folosite foarte des *clișee liniare*, în schimb *autotipia* foarte rar (de exemplu centrul mărcilor din BIJAWAR).

Pentru gravarea ștampilelor fixe s-a întrebuințat și lemnul. Imprimarea se făcea direct cu aceste ștampile, operație numită *xilografie*. Caracteristice pentru acest sistem sînt emisiunile provizorii ale Statelor Confederate din America de Nord, pentru localitățile Grove Hill Ala și Mount Lebanon. Marca din urmă poate fi considerată cea mai primitivă din lume. Desenul este săpat în clișeu brut în lemn, în formă pozitivă și apare pe marcă negativ, în toată urîțenia ei. Totuși aceasta se numără printre cele mai bine cotate mărci de pe glob.

Există și un alt mod de întrebuințare a clișeelor săpate în lemn și anume multiplicarea pe cale galvanoplastică și imprimarea cu ajutorul formelor metalice, cum s-a făcut de pildă la seria BELGIA 1905 (gravor Henri Meunier). Vestitele « woodclocks » (gravuri în lemn) ale Capului Bunei-Speranțe poartă în mod greșit această denumire. În realitate, ele au fost gravate în oțel, arată însă atît de primitiv din cauza neîndemînării gravorului.

2. Forme compuse din litere mobile (culese). Acest procedeu presupune sau întreaga formă de tipar din litere mobile, sau numai un singur clișeu, care apoi este multiplicat cu ajutorul procedeului pe care-l vom descrie în rîndurile ce urmează. Cu acest procedeu s-au tipărit mărcile din seriile Hawai 1851/52, Fidji 1870/71, Guyana Engleză 1862.

Tiparul adînc

În acest caz, tiparul este adîncit în forma propriu-zisă, iar cerneala intră în adîncituri, acoperind și suprafața neadîncită.

După ce se șterge cerneala din formă, astfel ca să rămînă numai în adînciturl, observăm că presîndu-se o hîrtie pe forma de tipar, cerneala din adînciturl trece pe ea. La mărcile imprimate după procedeul tiparului adînc, desenul apare pe față, înălțat și în poziție pozitivă, iar pe spate adîncit și în poziție negativă.

Pentru a mări efectul, hîrtia pentru tipar adînc este în prealabil umezită. Are însă dezavantajul că se strînge în sens perpendicular cu direcția fibrelor, ceea ce provoacă diferențe simțitoare în mărimea desenului. La mărcile cehoslovace din 1925, cele cu filigranul drept sînt mai înguste decît cele cu filigranul culcat. La emisiunea BELGIA 1858/61, această diferențiere a creat două variante de mărci, petits și grands médaillons.

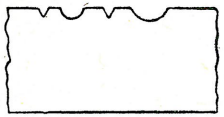

Forma de tipar adînc fără cerneală

Forma de tipar adînc cu cerneală

Hîrtie cu cerneală și relief adîncit în spatele mărcii

Tiparul adînc se aplică la:

1. clișee *gravate cu mîna*, eventual cu mașina. Acestei categorii îi aparțin un foarte mare număr de mărci printre care: ROMÎNIA 1908/18, R.P.R. 1955, primele emisiuni din MAREA BRITANIE și BRAZILIA, mărcile pentru imprimate din Statele Unite ale Americii și multe altele;

2. clișee *confecționate pe cale fotochimică*. Procedeul confecționării acestor clișee are oarecare asemănare cu acela al confecționării clișeelor pentru autotipie, dar comportă și unele deosebiri. Autotipia este destinată pentru tiparul înalt, iar *heliogravura* (așa se numește metoda specială — dintre metodele fotochimice —) de care ne vom ocupa este pentru tiparul adînc.

O placă metalică este acoperită cu un strat sensibilizat, pe care se copiază dispozitivul desenului în poziție inversată, ca și cum ar fi reflectat în oglindă. Rasterul pentru heliogravură, diferit de cel al autotipiei are linii transparente, încrucișate perpendicular, între care se află mici pătrățele negre. După copiere se face corodarea, al cărei rezultat este acoperirea plăcii cu adînciturl pătrate, avînd suprafețe egale, despărțite între ele prin linii subțiri, în relief, care sînt la același nivel. Adîncimea părților corodate este diferită, fiind cu atît mai mare cu cît a fost mai închisă porțiunea dispozitivului de deasupra lor.

La tiparul adînc cu clișee gravate de mînă, desenul imprimat este format din puncte și linii precise și continue, de dimensiuni diferite. Imaginea este bine vizibilă, pe față în relief (ridicat) și în poziție pozitivă, iar pe cealaltă parte adîncit și în poziție negativă.

La heliogravură (tipar adînc cu clișee fotochimice), imaginea este împărțită prin linii albe în mai multe pătrățele de mărime egală, însă de intensitate diferită; la distanță potrivită ochiul vede imaginea continuă în semitonuri. Cu acest sistem a fost imprimată majoritatea mărcilor R.P.R.

Punctele autotipiei ca și cele ale heliogravurii ar trebui să fie, de fapt, separate între ele. La porțiunile închise însă cerneala este abundentă și se revarsă, făcînd legătura între punctele învecinate și formînd o suprafață omogenă.

Mărcile executate în întregime prin metoda tiparului adînc sînt foarte numeroase, dar pentru surșarjuri, această metodă a fost rareori folosită. Printre puținele exemple sînt și valorile mari din seria SLOVENSKY STÁT.

Tiparul plan

Aici, atît partea activă a formei de tipar, cît și cea neutră sînt la același nivel.

Principiul costă în prelucrarea formei de tipar în așa fel, încît cerneala să adere la partea desenată și s-o transmită pe hîrtie ca desen; partea nedesenată, respingînd cerneala de imprimare, lasă goale porțiunile nedesenate.

Aplicările tiparului plan sînt:

1. *Litografia cu ajutorul desenului grafic.* Imaginea se desenează (cu creion, peniță sau pensulă) pe piatră cu o substanță grasă (tuș sau mine de creion). Suprafața desenată se acoperă cu o soluție de acid azotic cu gumă arabică, care se așază numai pe acele porțiuni ale pietrei care sînt desenate, fiind respinse de materia grasă a desenului litografic. Cerneala litografică, care se trece după aceea deasupra formei de tipar, aderă numai la desen, a cărui imprimare se face prin presarea hîrtiei pe formă.

Caracteristic pentru tiparul plan este lipsa reliefului, atît pe față, cît și pe dosul mărcii.

2. *Litografia cu ajutorul gravurii.* Piatra se acoperă cu bicarbonat de potasiu, se gravează (se zgîrie), după care se unge cu ulei special, care se menține numai pe suprafețele gravate. Restul operațiilor se execută la fel ca la litografia pe piatră, cu ajutorul desenului. Cu acest sistem au fost imprimate mărcile românești din 1865/72.

3. *Foto-litografia.* La tiparul plan se întrebuinţează de asemenea metoda de fotografiere cu sau fără raster, asemănător operaţiilor executate la procedeul prin tipar înalt.

Pietrele litografice, avînd volum şi greutate mare şi fiind şi fragile, nu pot fi întrebuinţate la imprimare rotativă. S-a căutat deci înlocuirea lor cu materiale mai corespunzătoare pentru lucrări litografice. Astfel, s-a constatat că zincul şi aluminiul sînt mai avantajoase decît piatra şi, fiind preparate spre a fi întrebuinţate cu aplicarea tuşului, a creionului litografic şi a gumei arabice, dau aceleaşi rezultate ca şi piatra litografică.

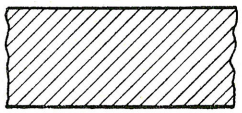

Forma de tipar plan fără cerneală

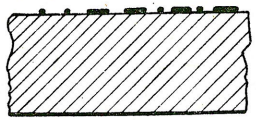

Forma de tipar plan cu cerneală

Hîrtia cu cerneală de pe forma de tipar; pe spatele hîrtiei nici un relief

4. *Tiparul ofset* este o perfecţionare şi o modernizare a tiparului plan. Acest procedeu de imprimare dă posibilitatea unor tiraje mari şi rapide şi garantează o execuţie calitativ superioară.

Pentru aplicarea tiparului, se folosesc plăci curbate pe cilindri metalici. Imprimarea nu se face direct de pe cilindru pe hîrtie, ci prin intermediul unei plăci de cauciuc, care şi ea este aplicată pe un cilindru. Aceasta contribuie la mărirea efectului primirii şi transmiterii cernelii. Cu tipar ofset a fost imprimată în 1957 Flora Carpatină, una din cele mai reuşite serii de mărci R.P.R.

Tiparul în relief

Atît la metoda tiparului înalt cît şi la a celui adînc, forma de tipar lasă în hîrtie un relief mai mult sau mai puţin pronunţat. Acest relief se produce în mod neintenţionat şi este considerat, în multe cazuri, ca un defect al acestor metode de imprimare. Fără acest relief, calitatea imprimării poate fi chiar superioară la folosirea metodelor de imprimare arătate. În schimb la tiparul în relief el se produce în mod intenţionat; se accentuează astfel mai mult asupra unei părţi a desenului, iar cîteodată chiar se caută a se scoate în evidenţă în întregime.

Imprimarea în relief se execută cu două clişee, unul adîncit (matriţa), iar cel de-al doilea ridicat (patriţa), ambele potrivindu-se

exact unul în celălalt. Primul clişeu se execută prin gravare (sculptare) în oţel, iar al doilea prin presarea clişeului gravat într-o materie mai moale, producîndu-se astfel modelul în care se toarnă negativul.

La tiparul în relief, există, de asemenea, mai multe metode de imprimare. De exemplu, executarea părţilor colorate şi necolorate printr-o singură operaţie (ex. Bavaria, cu stemă) sau în două faze.

MULTIPLICAREA CLIŞEELOR PE CALE MECANICĂ*

Siderografia

La imprimarea primelor mărci din lume (Marea Britanie nr. 1/2), s-a pornit de la următoarele principii: coli cît de mari fără a fi incomode la manipulare, toate mărcile să fie cît se poate de egale între ele pentru a putea recunoaşte uşor falsurile, ştiindu-se că o copie exactă este mult mai greu de confecţionat decît un alt original. Pentru acest scop era necesară multiplicarea clişeului în aşa fel, încît mărcile originale să fie identice între ele. Metoda aplicată a fost siderografia. Acest procedeu inventat de englezul Perkins, se bazează pe proprietatea unor oţeluri care în urma unor tratamente speciale pot deveni sau foarte dure sau foarte moi şi maleabile. Blocul în care clişeul iniţial urma să fie gravat era decălit (muiat), iar după gravare supus tratamentului de călire, devenind dur. Prin presare, gravura clişeului era transferată pe partea bombată a unui rulou de oţel decălit, apoi ruloul era călit şi detaliile acestuia presate într-o *formă de tipar* din oţel decălit. După această operaţie s-a poansonat, în fiecare din colţurile de jos, cîte o literă, după un anumit cod; apoi s-a prevăzut forma cu diferite inscripţii şi s-a călit pentru a o face rezistentă la uzura la care urma să fie supusă prin procedeul de imprimare.

După acelaşi principiu, însă cu unele modificări, au fost confecţionate şi formele de tipar pentru primele mărci din Brazilia, Neapole şi alte ţări. Prin siderografie, executată cu atenţie şi pricepere, se pot fabrica un mare număr de mărci al căror desen să fie redat cu foarte multă precizie. Clişeul original este puţin întrebuinţat şi poate multă vreme să reproducă mereu forme noi de imprimare. Astăzi, prin noi metode de perfecţionare, mărcile fabricate prin reproducerea repetată a plăcii de imprimat sînt practic identice.

---

* Multiplicarea manuală, vezi cap.: Anomalii (tipuri).

În primele decenii, însă, această metodă suferea de neajunsurile inerente începutului și greșelile au fost destul de dese.

Aici este cazul să menționăm un defect care se produce la siderografie, și anume, dublarea contururilor. Acest defect care se numește în limba engleză « re-entry » și căruia i se dă în filatelia britanică multă atenție, provine din diferite motive:

a) Dacă, de exemplu, la transport, o marcă nu era așezată bine pe locul potrivit, gravura era rasă și repetată acolo unde trebuia. Dacă, însă, gravura nu era bine rasă, apărea pe marcă, pe lîngă desenul corect, și o parte a desenului precedent. În acest caz, defectul este denumit « fresh entry ».

b) Cîteodată, numai o parte a unei mărci nu era perfectă și atunci această parte era corectată. Dublarea liniilor — dacă această corectură n-a fost precis executată — se consideră un « re-entry » propriu-zis.

Stereotipia

Un alt procedeu pentru multiplicarea clișeului inițial este stereotipia. Primul clișeu, fie gravat, fie compus din litere mobile (zaț) se presează într-o placă umedă, compusă din mai multe coli de hîrtie lipite între ele cu clei de făină. După uscare, se toarnă în adînciturl un aliaj de plumb, cositor și antimoniu și se obține un clișeu care corespunde celui inițial. Cu clișee multiplicate cu ajutorul stereotipiei au fost imprimate de pildă Capul Bunei-Speranțe 1861, Ecuador 1865/66, supraîncărcările « Posta Cehoslovenska 1919 ». Clișeele obținute prin stereotipie nu sînt destul de precise față de original și prezintă, de multe ori, diferențe serioase între ele, ceea ce îngreunează identificarea falsurilor. La mărcile din Ecuador 1866, lățimea variază între $18^1/_2$—$20^1/_2$ mm, iar medalionul din mijloc este cîteodată un oval vertical, iar, în alte cazuri, un cerc. Prin stereotipie se pot face printr-o singură operație atît clișee singulare, cît și blocuri întregi de mai multe clișee.

Galvanoplastia

Foarte răspîndită în multiplicarea clișeelor este galvanoplastia. Într-o baie galvanică se atîrnă la polul negativ o matriță care constă dintr-o masă plastică (metalică sau nemetalică), în care s-au presat detaliile clișeului inițial. Această matriță este bine presărată (pudrată) cu praf de grafit. La polul pozitiv este fixată o bucată din acel metal, din care urmează a fi format modelul galvanoplastic de imprimare. După ce curentul electric a trecut un timp suficient

prin baie, se formează asupra matriței grafitate un strat din metalul care vine de la polul pozitiv. Acest strat este o copie exactă a matriței, respectiv a clișeului original. Turnînd în forma stratului galvanic un metal care se topește ușor, se obține forma de tipar care, pe de o parte, redă fidel cele mai mici detalii ale originalului, iar pe de altă parte, posedă și soliditatea necesară.

Pe cale galvanoplastică s-au executat plăcile de tipar pentru primele mărci din Franța și Grecia.

Multiplicarea la imprimare pe cale litografică se execută prin raport litografic. În acest scop, se întrebuințează o hîrtie specială, prevăzută cu un strat care primește și transmite ușor desenul. De obicei, se întrebuințează forme intermediare pentru compunerea unei plăci de tipar; se aplică pe o piatră un număr de imprimări singulare, iar desenul întreg al unei astfel de pietre se transmite, de atîtea ori de cîte ori este necesar, pe piatra definitivă de tipar. Bine cunoscute sînt blocurile de report ale mărcilor românești din 1866—1872. Pe cale litografică sînt executate și primele mărci din Argentina (piatra de report cu 9 mărci), Franța—emisia din Bordeaux (piatra de report $3 \times 5 = 15$ mărci).

Multiplicarea la heliogravură s-a tratat în capitolul precedent.

Compoziția formei

Compoziția formei de tipar privind numărul și așezarea mărcilor în coală, s-a făcut după diverse criterii și anume:

Mărcile românești din 1865, în coli de 200, s-au tipărit în 16 rînduri de cîte 12 mărci și un rînd de 8 mărci; în colțul din dreapta sus a rămas netipărit un loc pentru patru mărci. Emisiunile românești din 1868—1872 s-au tipărit în coli de cîte 100, în diferite poziții. În fiecare coală a rămas un loc liber pentru cinci mărci, în formă de fîșie orizontală sau verticală, așezată cîteodată sus, altă dată jos.

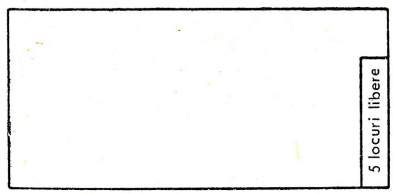

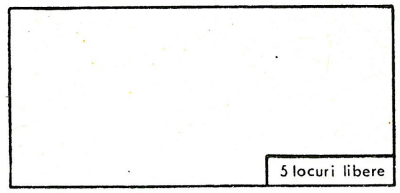

La Marea Britanie nr. 1, forma a fost concepută luînd în considerație împărțirea monetară: fiecare rînd 12 mărci de cîte 1 penny echivala cu un sh., iar fiecare coală conținea 20 rînduri a 1 sh. adică 1 £.

Motive asemănătoare au determinat și alcătuirea colilor la primele mărci din Austia (coli de 60 bucăți, avînd în vedere că 1 gulden era egal, pînă în 1858, cu 60 Kreutzeri). O coală de tipar conținea patru panouri cu cîte opt rînduri de cîte opt locuri pentru mărci; cele patru locuri peste numărul necesar erau anulate cu x-uri.

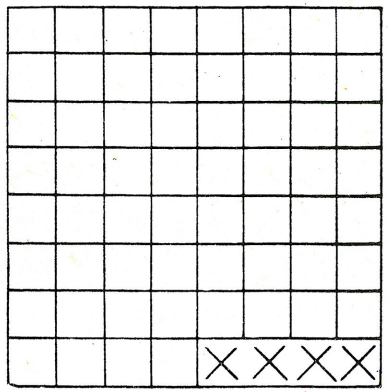

Foarte curioasă pare compoziția formelor de tipar la primele mărci braziliene. Întreaga serie a fost imprimată pe o singură placă și anume, 3 rînduri a cîte 6 cu valoarea de 30 millreis, trei rînduri de 60 millreis și trei rînduri de 90 millreis. Mai tîrziu, valorile de 30 și 60 millreis au fost imprimate separat în coli de 60 bucăți.

De asemenea, la emisiunea din 1870 din insulele Fidji, toate valorile seriei au fost plasate pe o *singură formă de tipar*, primul rînd cu 6 clișee de 6 d, al doilea cu 6 a 1 sh, al treilea cu 6 a 1 d, iar al patrulea din 6 a 3 d. În 1871, acest aranjament a suferit o modificare: la ultimele trei locuri din rîndul al patrulea s-a trecut cifra 9 în loc de cifra 3, astfel că forma conține 5 valori diferite.

6d	6d	6d	6d	6d	6d
1s	1s	1s	1s	1s	1s
1d	1d	1d	1d	1d	1d
3d	3d	3d	3d	3d	3d

6d	6d	6d	6d	6d	6d
1s	1s	1s	1s	1s	1s
1d	1d	1d	1d	1d	1d
3d	3d	3d	9d	9d	9d

Unele coli de mărci uzuale conțin, în afară de mărci, și *diferite indicații*: astfel, pe coala din emisiunea primei mărci engleze (nr. 1) este arătat prețul pe o marcă, prețul unui rînd de 12 mărci și cel al unei coli de 240 mărci; în afară de aceasta, mai apar următoarele indicații:

«Plasați mărcile deasupra adresei pe partea dreaptă a scrisorii. Dacă muiați partea din spate, aveți grijă de a nu înlătura guma».

O indicație asemănătoare găsim și pe o parte a colilor din primele mărci din Chile.

* * *

În unele cazuri, se găsesc pe *marginile colilor* cifre pentru ușurarea decontării mărcilor, ca numerotarea rîndurilor orizontale și verticale, sau cîteodată și prețurile (mărci din Germania și Polonia).

O *mare importanță* se dă în filatelie cifrelor care se găsesc pe marginile colii sau între panouri, cifre care dau anumite indicații asupra datei de imprimare și care sînt consacrate sub denumirea de millésimes. Tot așa se numesc și cifrele din cuprinsul desenului mărcii, care se referă la anul imprimării.

Mai există și alte semne sau indicații pe marginile colilor.

Emisiunile din anul 1923, de pe timbrul inflației din Germania, poartă chiar *reclame ale unor firme filatelice.*

Alte mențiuni la marginile colilor sînt semne pentru coordonarea plăcilor de diferite culori și pentru perforare.

La o emisiune a R. P. Chineze (animale preistorice), pe lîngă data imprimării colilor și cantitatea mărcilor, sînt tipărite și indicații gradate pe cele patru părți laterale ale colii. Aceste gradații au drept scop verificarea centrării perfecte a colii.

Devieri de la norma obișnuită constatăm la colițele imprimate pentru *carnete de mărci*, acestea fiind formate din cîteva file mici, fiecare filă conținînd cîteva mărci. Pe colile pentru aceste carnete, mărcile sînt aranjate în așa fel, ca operația de legare să se poată face ușor și fără eventuale greșeli. Compoziția colilor este foarte variată, dar toate sînt concepute pe baza aceluiași principiu, după care se asamblează paginile unei cărți pe o coală de tipar:

Partea din față				Partea din spate			
13,	4,	9,	12,	11	5,	3,	14.
16,	1,	8,	9.	10,	7,	2,	15

Precum se vede, numerele paginilor sînt într-o ordine curioasă, o parte a paginilor fiind răsturnată, dar dacă ele sînt îndoite după o anumită ordine, ele se vor succeda exact.

În *colițele destinate carnetelor* există mărci răsturnate, există diferite mărci imprimate împreună, așa că dintr-o astfel de coliță pot fi scoase combinațiile cele mai anormale; la legat însă, ele se așază în mod automat într-o ordine normală. Cele mai numeroase exemple le găsim la mărcile din Elveția, Germania, Suedia.

Dintr-o altă categorie fac parte colile cu *cîmpuri fără mărci*, în locul cărora rămîne un cîmp gol, sau se imprimă desene sau inscripții care au legătură cu emisiunea respectivă. Acestea sînt însă produse ale industriei filatelice și cu toate că n-au caracter poștal, apar în colecții și cataloage, ridicînd prin prezența lor cota mărcii anexate.

Cu același caracter filatelic sînt « *colițele* »; sub această denumire înțelegem una sau mai multe mărci tipărite împreună, cu o margine comună în jurul lor, cîteodată cu desene speciale; mărcile unei « colițe » sînt de obicei diferite, dar se găsesc și colițe cu mărci de același fel (Polonia BIE).

Altfel trebuie apreciate reclamele tipărite în colile cu mărci sau la marginile colilor. Ele pot fi interpretate ca o legitimă măsură economică, atît ca sursă de venituri ale administrației poștale respective, cît și pentru beneficiarii reclamelor, neputînd fi considerate drept emisiuni cu scopuri filatelice. La unele serii din Danemarca și Germania, reclamele de pe coli sînt pe cîmpurile dintre mărci și separate de ele prin perforare.

Italia a emis coli la care marca și reclama nu sînt despărțite între ele prin perforare. Germania a emis și coli la care reclama se află în afară de cîmpurile de mărci, pe marginile colilor (emisiuni din timpul inflației).

Imprimarea colii

Forma de imprimare o dată alcătuită nu hotărăște încă forma colii, care depinde de două elemente: forma de tipar și modul de imprimare. În cele mai multe cazuri, forma colii tipărite coincide cu cea a formei de imprimare; există însă și excepții în care forma colii a fost hotărîtă și de modul imprimării.

Primele două mărci din Mauritius (cu inscripția Post Office, în loc de Post Paid) au fost imprimate cu tipar adînc. Clișeele pentru ambele mărci se găsesc pe o singură placă, iar coala se compune dintr-o singură marcă.

Ulterior, cu forma de tipar care conținea numai un singur clișeu, au fost tipărite coli de mai multe mărci, cu mîna sau cu mașina.

Tot cu tipar manual a fost imprimată o mare parte a mărcilor emise de șefii de poștă din Statele Unite (Postmasters Provisional Stamps 1845—1847; Postmasters ai Statelor Confederate din America — emise în anul 1861) și faimoasele emisiuni din Bermude.

Dintre mărcile imprimate cu mașini rudimentare pot fi amintite prima emisiune din Finlanda, Moldova, Principatele Unite, statul Datia (India) etc. Din cauza construcției mașinilor de tipar,

a fost necesară imprimarea în mai multe rînduri: întîi o parte a colii, apoi după întoarcerea ei s-au imprimat celelalte șiruri din coală. Din cauza întoarcerii hîrtiei, imaginile apar răsturnate. Așa se explică compoziția colii din mărci drepte și răsturnate.

Prin imprimări repetate, au fost confecționate și mărcile din Corrientes, coala fiind tipărită prin 3—4 operații de imprimare a unei plăci compuse din 8 mărci. Deoarece o parte din aceste operații a fost făcută după întoarcerea hîrtiei, majoritatea colilor conține mărci drepte și răsturnate.

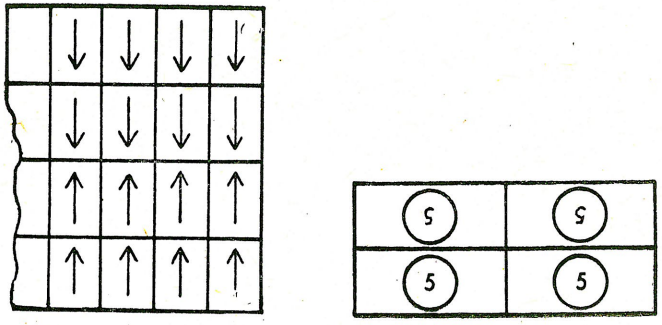

Poziția dreaptă ↑
Poziția răsturnată ↓

Două mărci legate între ele, din care o marcă este dreaptă, iar cealaltă într-o altă poziție, răsturnată cu 90° spre dreapta sau spre stînga și 180 grade, se numesc « tête-bêche ». Tête-bêche-uri se produc dacă la compunerea plăcii una sau mai multe mărci au fost puse într-o poziție nepotrivită, sau dacă la tipărire hîrtia a avut diferite poziții. Exemplu pentru primul caz sînt tête-bêche-urile din Franța (primele emisiuni), pentru cazul al doilea, cele din Moldova, Finlanda, Principatele Unite 1862 etc. (Vezi și capitolul Anomalii în filatelie).

Mașinile moderne de imprimare îndeplinesc automat toate operațiile necesare pentru transformarea unui sul de hîrtie cu filigran într-o coală sau rol de mărci, gata de întrebuințare; aceste mașini execută și gumarea, dantelarea (perforare), tăierea etc.

Ordinea mărcilor în coală se stabilește în modul următor: se începe numărătoarea de la primul rînd, de la stînga la dreapta, apoi se trece la rîndul următor, începîndu-se tot de la stînga la dreapta și așa mai departe pînă la sfîrșit.

DESENUL

Prin cuvîntul « desen » sau « imagine » înțelegem la o marcă totalitatea de linii, suprafețe, puncte, care în culori sau în sec apar pe ea, pe față sau pe spate, nu însă și pe filigran.

Desenul se compune, de obicei, din două părți distincte: din *inscripții* (litere sau cifre) și *desenul* (imaginea) propriu-zis.

Inscripția cuprinde denumirea țării pentru care este emisă marca, serviciul poștal pentru care este valabilă (franco, porto, serviciu, aviație etc.), valoarea nominală, indicația ocaziei speciale pentru care a fost emisă. În multe cazuri, însă, mărcile conțin numai o parte din indicațiile de mai sus.

Destul de des lipsește denumirea țării, iar în locul ei apare o efigie a șefului statului, stema țării, semne simbolice caracteristice țării respective, iar cîteodată lipsesc toate datele care ar putea da o indicație în această privință. Exemple de mărci fără inscripția țării care le-a emis, ne oferă primele emisiuni romînești (Moldova și Principatele Unite), precum și cele din Rusia, Austria, Polonia, Danemarca, Finlanda, Italia, Ungaria, Brazilia, Republica Dominicană, Japonia, Mauritius. Un caz interesant în privința inscripției îl constituie mărcile din Peru: prima marcă a acestei țări are în locul denumirii țării, literele P.S.N.C. « Pacific Steam Navigation Company », (Compania de navigație din Pacific). Aceste inițiale se datoresc faptului că statul încredințase acestei companii punerea în circulație a primelor sale mărci pentru a se vedea dacă întrebuințarea lor este indicată.

Felul prestației poștale, pentru care o marcă este destinată, este menționat în cazul unei întrebuințări speciale (taxa de plată, întîrziere, pachete etc.). Indicarea că taxa obișnuită a fost în prealabil plătită, lipsește în cele mai multe cazuri. Dintre cele cîteva excepții amintim: « Post Paid » la marca din Mauritius, « Franco » la marca din Elveția 1905, « Postfrimarke » la Danemarca, « Franco » la primele mărci din Bavaria, « Freimarke » la mărcile din Würtemberg etc.

Anumite mărci din Anglia și colonii au inscripția « Postage (£) Revenue », ceea ce înseamnă că ele sînt valabile atît pentru poștă, cît și pentru fisc. Așa se explică faptul că există și au întrebuințare curentă piese pînă la 25 de lire sau 25—500 de dolari. Acestea se întrebuințează în mod curent în scopuri fiscale. Astfel de mărci comune întîlnim la Marea Britanie, începînd din anul 1889, Barbados 1906, Nigeria 1914, Natal 1902/3, Straits Settlements 1902, Falkland 1912, Nyasaland 1895/6, Northern Nigeria 1902, Ceylon 1912/25.

Există o altă categorie de mărci « Postal Fiscals » care în realitate sînt timbre fiscale, dar întrebuințate în mod excepțional în scopuri poștale (Tasmania 1863, Australia de Vest 1893, Queensland 1911, Marea Britanie 1853 etc.).

Valoarea nominală este inscripția imprimată în cifre și eventual și litere, care reprezintă prețul cu care marca este vîndută la oficiile poștale. Există însă și excepții de la această regulă, ca de pildă, primele mărci din Honduras, pe care valoarea imprimată este de 2 reales, dar ele au fost valabile pentru 1 real, preț la care au fost vîndute. La fel și mărcile din Honduras 1878, de la 1/2 reales în sus, au fost vîndute și întrebuințate pentru 5 c. (în loc de 6 $^{1}/_{2}$) de fiecare 1/2 real. Cauza acestui procedeu a fost schimbarea taxelor poștale la care mărcile trebuiau adaptate. În aceste cazuri, prețul de vînzare este egal cu taxa poștală, ambele însă diferă de valoarea imprimată.

Cu totul de altă natură sînt nepotrivirile la mărcile care se vindeau cu un rabat la cumpărarea cantităților mai mari, ca de exemplu la mărcile din Trinidad (Lady McLeod), coloniile daneze din America de Sud, Turcia etc. Mărcile turcești la care se aplica rabatul erau prevăzute cu semnul ⌣ (B, prescurtare pentru Behie = rabat). La această categorie de mărci, taxa poștală corespunde valorii imprimate, nu însă prețului efectiv plătit. Există și mărci fără inscripția valorii nominale, ca de pildă la cele din Austria — 1851 pentru ziare, sau Wendische Kreispost, Barbados 1852/59 și unele serii ulterioare, St. Lucia, primele serii (în afară de cele sursarjate), Gonzales (Texas), din Statele Confederate din America de Nord, 1861, Corrientes etc.

Multe emisiuni din Ungaria, din timpul inflației din 1946, nu au mai putut ține pasul cu taxele poștale și de aceea au fost sursarjate emisiunile din 1943—44 cu inițialele prescurtate ale diferitelor trimiteri poștale, ca de exemplu: Hl (helyi levél = scrisoare locală) Cs 5 (colete de 5 kg), Ajl. (scrisoare recomandată), încasîndu-se tariful poștal în vigoare.

Inscripțiile în litere europene sînt scrise, de obicei, într-o singură limbă și într-un singur fel de caractere, excepție făcînd Polonia nr. 1 (legenda scrisă în rusă și polonă sau cu caractere cirilice și latine), Iugoslavia (în limbile sîrbă, croată și slavonă, cu caractere latine și cirilice), Finlanda (în limbile rusă, finlandeză și suedeză, cu caractere latine), Rumelia orientală — 1881, (în rusă, greacă, franceză și turcă, cu caractere latine, cirilice, grecești și arabe).

Statele care foloseau alte caractere decît cele europene, adăugau și inscripții latine: Abisinia, China, Japonia, Jaipur (care avea chiar trei caractere de litere și anume în Devanagari, Hindustani

‹Urdu› — și latine); mărcile Națiunilor Unite au inscripții în trei caractere de litere.

Elementele desenului propriu-zis

În cele mai multe cazuri, desenul este compus dintr-un cadru și un centru.

Centrul mărcii are subiecte foarte variate: efigie de conducător de stat sau stema țării, portrete ale oamenilor de seamă, desene simbolice, peisaje, clădiri importante, costume naționale, reproduceri ale unor obiecte de artă, scene din viață, motive specifice țării în care a fost emisă marca. La mărcile comemorative, subiectul desenului se referă la evenimentul care le-a prilejuit emiterea. Unele desene exprimă scopul mărcii, cum sînt, de pildă, cele de aviație, care reproduc de obicei un avion. Mărcile de taxă de plată au ca desen, în cele mai multe cazuri, cifra taxei, dar există și mărci franco cu cifra în centru, ca cele din Brazilia, Cantonul Zürich, Bavaria etc.

Cadrul poate să aibă forme diferite (pătrat, dreptunghiular, triunghiular, rotund, eliptic etc.) și părțile lui au, după destinație sau poziție, diferite denumiri: colțuri, scutișor pentru valoare, tăbliță pentru denumirea țării, bandă pentru inscripție, ornament etc.

În legătură cu aceasta, menționăm faptul că denumirile consacrate primelor mărci braziliene au fost date după formele cadrului lor: prima serie (1843) « ochi de bou », a doua serie (1844/6) « Ochi de capră », a treia serie (1850) « ochi de pisică ».

Există însă și multe mărci la care nu a rămas nimic din cadrul sau doar cîteva rămășițe în jurul inscripțiilor.

Unele mărci au și indicații referitoare la confecționarea lor și anume: numele desenatorului, al creatorului machetei, al gravorului fabricii care a imprimat marca. Aceste date sînt imprimate sau în interiorul cadrului sau sub cadru. Cîteodată, ele sînt notate cu semne microscopice, ca semne secrete, la toate mărcile sau numai la o singură marcă a colii.

Desene secrete și neintenționate

Dacă privim ornamentele unor pereți zugrăviți sau formele unor nori de pe cer avem, deseori, impresia că vedem în aceste contururi diferite figuri (un cap, o fată, un peisaj sau chiar o scenă întreagă). Pînă nu de mult, umbrele vizibile ale lunii erau interpretate în multe feluri, născocindu-se pe seama lor diferite povești fantastice.

Tot așa se poate explica de ce la unele desene de mărci, privite într-o anumită poziție sau într-un anumit fel, apar contururi sau figuri la care desenatorul nici nu s-a gîndit.

S-a întîmplat, însă, cîteodată, ca desenatorul să fi exprimat în mod voit și secret unele idei pe care n-avea intenția să le arate în mod deschis.

Pe marca pusă simultan în circulație la Berlin și Viena, cu ocazia « plebiscitului » din 10.IV.1938, privitor la așa-zisa liberă unire a Austriei cu Germania, se pot vedea în contururile steagului de pe fondul mărcii frontierele Reichului așa cum le precizau cotropitorii hitlerișți adică în afara Germaniei sînt cuprinse Olanda, Belgia și o parte din Cehoslovacia!

Un caz interesant care a stîrnit un ecou mondial, s-a petrecut cu ocazia emiterii unei serii de mărci din vechea Serbie. După ce casa domnitoare Obrenovici a fost înlăturată prin asasinarea lui Alexandru I, a ajuns pe tron Petru I Karagheorghevici. În anul 1904, cu prilejul jubileului de 100 de ani de la răscoala contra turcilor, s-a emis o serie compusă din 8 mărci. În centrul primelor cinci mărci sînt vizibile capetele lui Karagheorghe și Petru, dar dacă se inversează marca, se vede masca mortuară a lui Alexandru I. Gravorul acestor mărci, artistul francez E. Mouchon, a afirmat că această mască a lui Alexandru ar reieși cu totul întîmplător în desenul mărcilor și fără vreo intenție din partea lui.

Pe marca din Lichtenstein (1937—38) de 40 rappen, apare pe desenul, reprezentînd castelul Schellenberg, stafia contelui Schellenberg.

Pe mărcile din Islanda din anul 1938 de 15, 20 și 35 aur, putem vedea în poziție răsturnată, chipul lui Neptun.

De asemenea, dacă inversăm marca din Prusia, emisă în 1861—1865 vedem în negru, între aripile vulturului, figurile a doi judecători care discută.

Și spatele mărcii este cîteodată prevăzut cu semne imprimate. Foarte cunoscute sînt cifrele de control pe unele mărci din Grecia și Spania. Tot pe această parte au fost imprimate reclame pe mărcile emise în 1882 în Noua Zelandă.

De curînd, însă și spatelui mărcilor i s-a dat o importanță deosebită; cîteva linii aplicate cu o materie specială care conduce curentul electric (Naphtadag) fac ca scrisorile francate cu mărcile respective să se sorteze în mod automat, fiind transportate de forța electronică. Chestiunea este încă în stadiu de încercare și aplicare la unele oficii poștale din Anglia. Sortarea se face în raport cu numărul dungilor aplicate pe dosul mărcilor cu diferite valori nominale.

SURȘARJUL

În locul termenului curent de « surșarj », se întrebuințează în ultimul timp foarte des termenul de « supratipar ». Acest cuvînt nu corespunde însă, noțiunii.

Este clar că surșarjul reprezintă o mențiune pe o marcă, definitiv confecționată, mențiune care se referă de pildă la modificările valorii sau destinației mărcii.

Să analizăm următoarele două cazuri, pentru a stabili în ce măsură termenul de supratipar nu este justificat:

Pentru prima serie de mărci poștale aeriene emise în anul 1920 în Columbia, au fost procurate de la Curtis & Co. nouă tipuri de vignete fără nici o inscripție, pe care, prin supratipar, s-a aplicat mențiunea: Compania Colombiana de Navigacion Aereo S 0,10, fiecare din cele nouă mărci avînd o altă vignetă, dar aceeași valoare nominală. Un caz clar de supratipar, fără a fi un surșarj în sensul filatelic.

Prima marcă din Griqualand, apărută în anul 1874, a fost confecționată, scriindu-se pe o marcă din Capul Bunei-Speranțe (Cape of Good Hope), emisă în anul 1864, cu valoarea nominală de 4 d. mențiunea « 1 d ». Un caz clar de surșarj, în sensul filatelic, fără a fi însă un supratipar.

Pentru o exprimare precisă, vom întrebuința deci cuvîntul « surșarj ».

Primul surșarj a fost întrebuințat în S.U.A., în anul 1846 la o marcă semioficială a comisionarilor din New York; iar de atunci surșarjul a fost întrebuințat în nenumărate cazuri, fie *în scopuri poștale*, fie *în scopuri filatelice*.

După terminarea celor două războaie mondiale s-a impus în unele cazuri schimbarea imediată a mărcilor poștale, iar unde nu s-au putut emite în timp util mărci noi și în cantități suficiente, a trebuit să se recurgă la surșarjarea stocurilor existente.

În anul 1919, s-au surșarjat la Cluj și Oradea stocurile de mărci ungurești, spre a putea face față imediatelor nevoi poștale locale.

Un alt motiv al surșarjării mărcilor poștale au fost deseleschimbări valutare (perioada de inflație și de după stabilizările monetare), care au determinat administrațiile poștale de a surșarja cu valori noi mărcile existente.

Un caz aparte îl constituiau unele mărci din Ecuador, care au fost surșarjate pentru a împiedica folosirea unui stoc de mărci furate! Aceasta s-a întîmplat în 1901, cu ocazia unui incendiu, cînd au dispărut cantități mari de mărci poștale. Pentru a face

imposibilă punerea în circulație a acestor mărci, guvernul a dispus ca mărcile aflate la poștă și în mod legal în posesiunea populației, să fie surșarjate. S-au aplicat 19 diferite surșarje la cele opt valori ale seriei din 1901.

Tot unui eveniment neobișnuit îi datorăm cele opt surșarje de pe mărcile Iranului (Persia) din 1898. În 1899, ministrul poștei a fost destituit. Pretinzînd că o parte a mărcilor curente ar fi proprietatea lui, el a reținut unele cantități din aceste mărci, însă guvernul, pentru a opri folosirea lor în scopuri poștale, a dispus surșarjarea mărcilor rămase la poștă, excluzînd astfel din circulația poștală mărcile rămase în posesiunea fostului ministru al poștei.

Majoritatea surșarjelor a fost imprimată cu clișeu confecționat prin zaț, cules cu litere mobile tipografice. În unele cazuri s-au întrebuințat și alte procedee, ca de exemplu:

a) *surșarjul manuscris* la mărcile din Africa Orientală engleză, la așa-zisa « Emisiune Mombasa » (1891), Straits Settlements (1867), Labuan (1883), Trinidad (1882), Peru (1884) — pentru localitatea Alerta.

Nu vom menționa aici mărcile șefilor de poște (postmasters) din Statele Confederate din America, mărcile emise în localitățile Greenwood, Depot Va. sau Salem N. C., deoarece abia după mențiunea manuscrisă, mărcile respective pot fi considerate confecționate în întregime;

b) *surșarje cu mașina de scris* care nu sînt numerotate. Menționăm: Long Island, unde, în anul 1916, englezii au emis (cu ocazia ocupării acestei insule din Marea Egee în cursul primului război mondial) mai multe serii de mărci poștale, confecționate prin surșarjarea cu mașina de scris.

Nu aparțin acestei categorii mărcile albaneze emise la 25 octombrie 1913, deoarece valoarea înscrisă (aparență de surșarj, adică schimbarea valorii inițiale) aparține mărcii de bază;

c) *surșarj prin zaț la mașina de cules (linotip)* există la emisiunea din Cracovia 1919 (Polonia);

d) *surșarj prin tipar litografic* la mărcile austriece surșarjate în anul 1918 în Polonia;

e) *tipar adînc* folosit pentru surșarjul întrebuințat la prima serie din Slovacia, valorile mari;

f) *surșarj cu tipar în relief* la emisiunile speciale din Cehoslovacia din anul 1925 pentru congresul olimpic și din anul 1928 pentru congresul socolilor.

Culoarea surșarjelor este, de obicei, neagră. Nu sînt însă rare nici culorile roșu, albastru și violet. Alte culori întîlnim mai rar.

Așa sînt de pildă: verde (Uruguay, aviație 1921, Peru, 1916), brun (Olanda 1923); auriu (Olanda 1934/47, mărci de serviciu pentru Curtea Internațională de Justiție, Noua Caledonie 1903, 10 cents).

Desenul sursarjului constă, în cele mai multe cazuri, din cifre, din cifre combinate cu litere (ex. 1/2 peso), numai din litere, din litere care exprimă un număr (deux), o monedă (groszy), un număr și o monedă (3 piastres la Alaouites 1925), scopul de întrebuințare (Oficial, Dienstmark, Servicio Aereo), denumirea localității (Pasco, Pisco, Piuna) sau țara (Burma, Chamba, Gwailor), o ocazie specială de emisiune (Uruguay, Paz 1897, Bolivia 1949, Triumfo de la Democracia-24 sept. 49 B. 1,40), schimbarea formei de guvernămînt (Republica).

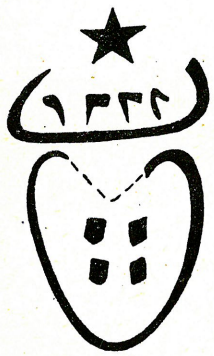

Sursarjul cărăbuș

Dintre puținele cazuri cînd desenul propriu-zis a fost folosit pentru sursarj dăm ca exemplu: Serbia 1903 (portretul regelui Alexandru I sursarjat cu stema țării), Ecuador 1926 (cu ocazia inaugurăriii căii ferate Quito-Esmeraldas, desenul unui tren cu inscripția potrivită), Peru 1894 (portretul președintelui R. M. Bermudez), Liberia 1941 (portretul lui Rowland Hill cu inscripția: Postage Stamp Centennial 1840—1940). Foarte numeroase sînt sursarjele care reprezintă un avion pe mărcile de poștă normală, transformate astfel în mărci poștă aeriană (U.R.S.S. etc.).

Deoarece mărcile cu sursarj sînt necesare în cazuri urgente și cînd mijloacele de reproducere sînt insuficiente, este firesc să aibă și multe anomalii neintenționate, care însă camuflează cîteodată și speculații filatelice: erori în textul inscripțiilor, sursarje răsturnate (marca din St. Pierre et Miquelon nr. 1 există *numai* cu sursarj răsturnat).

Ca o curiozitate, menționăm aici mărcile din Nicaragua, emise în anul 1911. Ele provin din timbre fiscale de cale ferată, transformate întîi printr-un sursarj vertical în timbre fiscale generale, iar apoi printr-un sursarj pe *spatele mărcii*: « Vale 2 Cts. Correo de 1911 », în mărci poștale; în 1917 a fost aplicat pe mărcile turcești sursarjul cărăbuș, care în realitate este o combinație decorativă a literelor $\overset{\cdot}{\smile}$ și $\underset{\cdot\,\cdot}{\smile}$ și înseamnă B(osta), T(elegraf), T(elefon).

În general, mărcile cu sursarj nu sînt agreate de colecționari, deoarece există între ele multe sursarjuri speculative, neoficiale, apărute în timpuri tulburi și care dispar mai tîrziu din cataloage, constatîndu-se că nu sînt mărci emise oficial.

Un al doilea motiv pentru care aceste mărci nu sînt agreate este faptul că marea majoritate a sursarjelor sînt ușor de imitat, respectiv de falsificat și identificarea falsurilor este mai greu de făcut decît la mărcile nesursarjate.

Mărci perforate

Acest termen se poate referi atît la marginile mărcilor, cît și la suprafața desenată.

Despre margini am tratat în capitolul despre metodele de despărțire a mărcilor, astfel că în acest capitol ne vom ocupa numai cu suprafața perforată a desenului. Distingem două categorii de perforări:

1. Unele firme particulare obișnuiesc să perforeze mărcile pentru francarea corespondenței, cu semnul sau monograma lor, pentru a împiedica astfel înstrăinarea acestor mărci. Mărcile astfel perforate au, în general, o valoare mai redusă decît cele neperforate. Obliterate însă, în special pe scrisori, unele mărci au chiar valoare mai mare decît cele neperforate.

2. Unele autorități de stat, în loc să sursarjeze, perforează mărcile întrebuințate de ele. Astfel de mărci au deplină valoare filatelică, la fel cu mărcile neperforate. Printre cele mai cunoscute mărci din această categorie sînt cele din: Noua Galie de Sud, mărci de serviciu din anii 1903—1906, cu perforația OS/NSW (On Service New South Wales) și 1904—1906, cu perforația OS, Queensland, mărci de serviciu 1906—1911, cu perforație OS, Sudan 1900—1901 și 1912—1926, cu perforație SG (Sudan Government) și As (= Army Service), Tasmania, mărci de serviciu 1903, cu perforația T și 1905 cu OS, Bavaria 1919—1920, pentru diferite categorii de scutiri de taxe poștale cu perforația « K », « B », « LK », mărci de serviciu pentru căile ferate 1914—1915, cu perforația E (Eisenbahn), Marea Britanie 1882—1904, cu perforația coroana și literele BT (Board of Trade = Ministerul Comerțului). Această perforație la mărcile engleze există în 40 de tipuri diferite. În Germania, poliția prevedea mărcile primite ca taxe la serviciile de control al populației, cu perforația în formă de POL, pentru a le feri de înstrăinare și a le întrebuința pentru francarea corespondenței ei. Asemenea perforații pot fi întîlnite și pe mărcile poștale germane înainte de-al doilea război mondial, precum și (însă mai rar) la cele din R.D.G. și din R.F.G.

În general, principalul scop al perforării mărcilor a fost, după cum am arătat mai sus, prevenirea înstrăinării acestora.

Turcia a rezolvat această problemă mai simplu, prevăzînd valorile mari ale emisiunii din 1914 de 100 și 200 piaștri, cu o tăietură de foarfecă.

ESEURI

Desenul unei mărci trece, pînă la desăvîrșirea acestuia, prin mai multe faze:

În prealabil, administrația poștală indică subiectul viitoarelor emisiuni și cere artiștilor grafici să înainteze proiecte desenate, pictate și cîteodată chiar și imprimate în spiritul subiectului indicat.

Să luăm cazul pictorului; el înaintează în cadrul subiectului indicat mai multe proiecte pictate, din care se aleg cîteva care par mai reușite. Administrația poștei dispune apoi să se facă unele modificări și completări și, după aceasta, se confecționează clișeele provizorii cu care se fac încercări pentru a se stabili care sînt cele mai potrivite pentru mărcile definitive.

În multe țări s-au instituit, pe lîngă Departamentul Poștelor, comisii formate din oameni de specialitate ca artiști, graficieni și reprezentanți ai asociațiilor filatelice, care analizînd machetele (modelele) de mărci, își dau avizul, atît asupra realizării artistice, cît și filatelice, hotărînd asupra celor care urmează a fi supuse imprimării și emiterii.

Se fac apoi celelalte operații pentru întocmirea formei de tipar, încercări cu diferite cerneluri și, în sfîrșit, o probă generală de imprimare a unei coli în condițiile definitive de imprimare.

Începînd cu confecționarea primului clișeu (de încercare) se fac, în tot timpul fabricării, *imprimări*, pentru a constata calitatea obținută. La sfîrșitul procesului de fabricație a unei forme de tipar, avem ca rezultat al încercărilor făcute următoarele:

1. Proiecte (machete);
2. Imprimări ale desenului nedefinitiv, parțiale și totale;
3. Imprimări ale desenului definitiv: *a)* pînă la terminarea clișeului prototip, parțiale și totale, *b)* încercări cu diferite cerneluri, *c)* încercarea definitivă a formei de tipar.

Toate acestea, ca obiecte ale filateliei, apar sub denumirile următoare:

1. Proiecte sau machete;
2. Eseuri (oficiale);
3. Probe (ale gravorului, de culoare, ale colii etc.).

CERNELURI ȘI CULORI

Cernelurile cu care se imprimă desenul mărcii sînt compuse din două elemente: colorantul, care este purtătorul culorii și liantul, cu ajutorul căruia colorantul se aplică uniform într-un

strat egal și convenabil și se fixează pe obiectul care trebuie colorat.

O parte a liantului se evaporă după aplicarea lui, iar restul rămîne ca o legătură între colorant și obiectul de colorat.

Compoziția pe care trebuie s-o aibă cernelurile depinde și de metoda de imprimare. Avînd în vedere că există procedee diferite, sînt necesare și cerneluri cu proprietăți diferite.

Proprietățile cele mai importante pe care va trebui să le aibă desenul uscat sînt: culoarea, aspectul și rezistența.

Ca aspect distingem: culori lucioase și mate, aprinse și palide.

În privința *rezistenței*, filatelia pune următoarele condiții: rezistența la influențele externe, precum și la agenții la care sînt în mod normal expuse mărcile și anume: la spălare, la benzină și la alte lichide întrebuințate la cercetarea filigranului.

Multe mărci și-au modificat culoarea lor inițială prin influența vremii, cum s-a întîmplat de pildă cu primele mărci din Noua Galie de Sud, Japonia, Victoria, Neapole etc., la care s-au dezvoltat în cursul timpului nuanțe de culori bine definite. O marcă de culoare foarte volatilă este cea din Belgia de 10 cent., emisă cu ocazia expoziției de la Bruxelles 1896/97. Deoarece culoarea ei brun-închis se descompunea foarte repede, s-a emis o nouă marcă în culoare brun-violet, tipărită cu o cerneală stabilă.

Lipsa de rezistență la apă a mărcilor este foarte neplăcută pentru filateliști. Acest inconvenient s-a ivit cîteodată neintenționat, altă dată însă, s-a folosit în mod intenționat cerneală nerezistentă la apă, pentru a împiedica spălarea și reîntrebuințarea mărcilor.

Cazul cel mai cunoscut este cel al unei culori verzi speciale, folosită la mărcile din Marea Britanie și din coloniile ei, care în cataloagele germane este menționată ca *Seegrün (verde ca marea)*. Cu această culoare au fost imprimate mărcile din Marea Britanie 1883/84 de 4 d., 1 sh.; 1887 de 1 sh.; 1902 de 1 sh.; din Somalia Britanică — 1904 de $^1/_2$ și 4 și 6 annas 1 și 3 rupii), 1905 ($^1/_2$, 4 și 6 annas), 1912/19 (4 și 6 annas, 1 rupie). Acest verde este atît de sensibil, încît în multe cazuri, chiar la umezirea mărcii pe spate pentru lipirea pe plic, culoarea mărcii devine verde-albăstrui și apoi verde-gălbui. Mărci cu culori sensibile la apă mai sînt cele din Afganistan (pînă în anul 1910), Kashmir, Jammu, Siam 1907 (timbre fiscale sursarjate).

Multe mărci imprimate în heliogravură nu rezistă la benzină și se decolorează cu ocazia identificării filigranului cu ajutorul unui filigranoscop obișnuit. Pentru aceste cazuri trebuie folosit filigranoscopul special care lucrează la uscat.

Identificarea nuanțelor precise ale culorilor este o operație foarte grea, chiar pentru filateliștii mai avansați.

Culorile trebuie privite la lumina zilei. Schimbarea culorilor la lumina becului electric nu dă rezultate sigure. Constatări precise cu privire la analiza culorilor putem obține cu ajutorul razelor ultraviolete.

Numărul nuanțelor de culori este imens și nu poate fi definit, de pildă, prin nume ca cireșiu, vișiniu, măsliniu etc., deoarece fiecare din aceste nume comportă un mare număr de nuanțe Pe de altă parte, culorile nu pot fi denumite după combinațiile culorilor simple. Unii întrebuințează numai denumirea culorilor simple, motivînd că, în nici un caz, nuanța nu poate fi precizată și deci renunță la aceasta.

Se pune întrebarea: cîte culori există? Sau, mai bine zis, cîte culori trebuie deosebite în filatelie?

Din cauza dificultății precizării culorilor, editorii cataloagelor filatelice au întocmit ghiduri speciale (Farbenführer, colour guide) care arată culorile întrebuințate.

Editura Stanley Gibbons redă în «Colour guide for stamp collectors» (Ghid de culori pentru colecționari), un număr de 75 de culori; în «Schweinsberger's Farbenführer», care corespunde culorilor indicate în catalogul Michel, sînt enumărate 158 de culori diferite.

Cel mai complet tabel de culori, în scopuri filatelice, este «Phifaka» («Philatelistische Farbenkartei»), editat de firma Gebrüder Senf din Leipzig. Această lucrare este astăzi epuizată. Phifaka conține 150 de fișe cu cîte 3 nuanțe, adică în total 450 de culori, care corespund celor indicate în catalogul editat de firma Gebrüder Senf. La nuanțe apropiate, catalogul Senf indică numărul culorii din Phifaka, de exemplu: Germania nr. 37, e. weinrot (58), nr. 37, f. eosinrosa (51), 44 b., reseda (132) 44 c. gr. grün (139), 386 a. bläulich grün (128) 386 b. grün (129) etc. Cifrele trecute în paranteze indică numărul culorii respective din Phifaka.

Regretabil este că nici editorii cataloagelor filatelice nu se pot înțelege între ei cu privire la o nomenclatură comună a culorilor. Spre exemplificare, redăm mai jos cîteva mențiuni din diferite cataloage internaționale:

	Scott	*Stanley Gibbons*	*Michel-Senf*	*Yvert*
S.U.A. 1890/3—8c	lilac	dullpurple	purpurlila	brunlilas
S.U.A. 1893—2 c	violetgray	purple, dull purple	dunkellila	brunlilas

Atlasul de culori al lui W. Ostwald, cea mai completă lucrare în acest sens, conține 2 500 de culori pe fișe, sistematic aranjate în treisprezece cutii, pornind de la 7 culori ale curcubeului: roșu, portocaliu, galben, verde, albastru, indigo și violet, fracționate mai departe în mai multe nuanțe și combinate cu alb și negru. Ostwald ajunge pe cale logică și cu siguranță matematică la o scară continuă de mai multe nuanțe de culori.

Orice filatelist își poate confecționa un catalog. Pentru aceasta va alege din mărcile lui exemplare, reprezentînd cît mai multe culori și nuanțe, stabilind după catalogul pe care-l folosește denumirea culorilor și le atașează pe cartoane separate, de diferite culori (roșii, verzi, galbene, brune etc., fără a ține seama de nuanțe), apoi va scrie sub fiecare marcă nuanța indicată în catalog. Aceste denumiri vor fi valabile și pentru alte mărci din același catalog. Dacă va folosi mai multe cataloage, va trebui să întocmească pentru fiecare catalog un astfel de ghid de culori.

Care să fie ordinea culorilor indicate în cataloage? Mai întîi se indică culoarea cadrului, apoi, despărțit cu o liniuță oblică, culoarea centrului. Această ordine este valabilă și atunci cînd marca nu are un cadru pronunțat, cum este de pildă la cele din seria «Vînătoarea» — R.P.R. 1956 — (2 lei albastru deschis/brun închis și 3,25 lei smaragd/violet închis). În cazul cînd există mai multe culori, acestea se indică în ordinea importanței lor.

Mărcile cele mai bogate în culori sînt cele din U.R.S.S. Astfel marca de 1 rublă din seria Canalul Volga—Don, emisă în 1953, este imprimată în șase culori: albastru, violet-gris, verde, galben-cărămiziu, negru și roșu-cărămiziu. În 6 culori în heliofotogravură a fost imprimată și colița din Elveția, emisă cu ocazia expoziției LUNABA 1951.

MODURILE DE DETAȘARE A MĂRCILOR

Primele mărci poștale, Anglia nr. 1 și 2 au fost puse în vînzare în coli de cîte 240 de bucăți. Pentru a le detașa din coală, vînzătorul trebuia să aibă la îndemînă o foarfecă sau un cuțit, operație care necesita timp.

Pentru a înlătura acest inconvenient, Henry Archer a oferit, în 1847, guvernului englez un dispozitiv, cu ajutorul căruia piesele să poată fi rupte din coală cu mîna, fără ajutorul foarfecii sau cuțitului.

Încercările făcute în 1848 au dat rezultate bune. Astfel au apărut, ca probe, mărci străpunse (persate) și mărci perforate.

Prima emisiune perforată a fost cea din Anglia, din anul 1854. În acea epocă, perforarea nu era introdusă și în celelalte țări. Și după această inovație apăreau încă mărci care trebuiau tăiate din coală, precum și străpunse. Astăzi, însă, perforarea este folosită pretutindeni, cu excepția cazurilor cînd lipsesc utilajele de perforare, sau cînd se emit serii speciale pentru filateliști.

Din punctul de vedere al felului de detașare, mărcile se împart în:

a) *tăiate* (fără nici o tăietură pentru a înlesni detașarea);

b) *străpunse* (persate);

c) *perforate* (sau dantelate);

d) *gata detașate* prin ștanțare la întreaga circumferință, astfel încît mărcile emise sînt toate separate.

Mărcile care trebuiau să apară perforate, dar la care dantelura nu a fost executată, sînt denumite « nedantelate ».

Tăierea se face cu foarfeca sau cu cuțitul, uneori după semne tipărite între mărci: linii întregi sau punctate, ca de exemplu la primele mărci din Bavaria, Hamburg, Württenberg — (1873 de 70 kr. lilas), Principatele Unite (A. I. Cuza — seria neemisă). La alte emisiuni ca cele din Moldova, (Cap de bour I și II), Principatele Unite, (A. I. Cuza — seria emisă), Grecia, Franța, lipsesc aceste semne.

Spațiul între mărcile fabricate în coli este foarte variat. Între unele mărci el este așa de mic încît, în cele mai multe cazuri, la tăiere se atinge sau se taie chiar una sau mai multe margini din desen. Așa se întîmplă la Baden 1853, Buenos Aires 1858, Thurn und Taxis 1859 (cîteodată 1/10 mm). În această stare, mărcile sînt acceptate în colecție ca normale, iar cataloagele fac mențiunea « Mărcile sînt apropiate în coli strîns așezate, deci piesele cu margini neatinse sînt rare și merită un preț mai mare decît cel arătat în catalog » (Vezi catalog Zumstein la Baden, Thurn und Taxis, Elveția — Geneva — marca cantonală din 1845 etc.).

Forme de străpungere

Străpungerea înseamnă tăierea întreruptă a liniei de separare, prin liniuțe scurte sau puncte, fără a elimina vreo particulă de hîrtie. Ea se face sub diferite forme. *Exemplele de mai jos nu corespund în toate cazurile exact formei desenului, ci sînt cîteodată o variantă a acestuia:*

în linii drepte: Helgoland 1867, Persia (Iran) 1875, Danemarca 1863;

în linii oblice: Tasmania 1867;

în formă de ferăstrău: Bremen 1861, Germania 1923, Grecia 1911, 1912—22;

în zig-zag: Afganistan 1906/7;

în valuri: Bremen 1861;

în arcuri: Bremen 1861;

în cruciulițe: Portugalia 1866/7;

în forma unor șerpi: Finlanda 1860, 1866;

în puncte: Mexic 1872, Alwar 1899;

în puncte efectuate cu mașina de cusut: Columbia (pentru Baranquilla) 1902/3, Columbia emisiune curentă 1902.

Străpungerea în puncte este cîteodată greșit denumită perforare.

În loc de « străpungere în cruciulițe », se folosește expresia: « străpungere în rombi », sau « perforație rombică » (Madeira 1868).

Străpungeri colorate găsim la Thurn und Taxis 1866, Republica Dominicană 1880, Luxemburg 1865/74.

Forme de perforare

Perforarea se face prin ștanțarea unor găuri în linia de separare, eliminîndu-se particulele de hîrtie ștanțate. Aceste găuri sînt de obicei rotunde, dar în cazuri excepționale au și alte forme: pătrate la Queensland 1862/7, rombice la Madeira 1868, dreptunghiulare la Mexic 1868. Ultimele două exemple sînt considerate și străpunse.

Pentru perforare se folosesc mașini speciale, care execută această operație după diferite metode tehnice și anume:

a) perforarea în linii;
b) perforarea în formă de pieptene;
c) perforarea în coală întreagă sau în grătar.

Denumirile rezultă din formele date găurilor de hîrtie.

1. *Perforarea în linii.* La fiecare operație se taie în coală o linie dreaptă, de obicei prin întreaga coală (inclusiv marginile netipărite):

. . . . . .

Întîi se taie liniile într-o direcție (longitudinală sau transversală) și apoi în cealaltă direcție.

În cazul folosirii acestei metode este foarte greu să se ajungă la o execuție estetică a colțurilor mărcii. Numai dacă la linia transversală și la cea longitudinală poansonul de tăiere nimerește la încrucișare exact în același punct, colțurile (care ating acest punct de încrucișare) sînt bine executate. De obicei, se produce o deviere și, ca urmare, rezultă colțuri defectuoase.

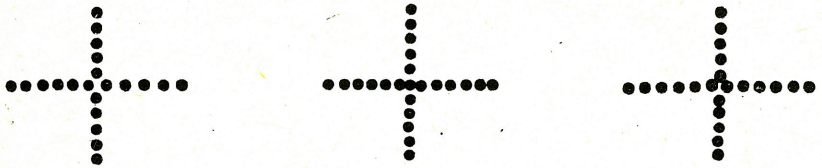

Perforarea în linii se recunoaște astfel: la coala întreagă după nepotrivirea punctelor la locurile de încrucișare și, de multe ori, după perforarea tuturor marginilor netipărite; la marca singulară după colțuri (aproape toate fiind deformate).

2. *La perforarea sub formă de pieptene* se taie la fiecare operație o figură care seamănă cu un pieptene: o linie lungă și un număr de linii scurte, a căror lungime corespunde dimensiunilor mărcilor, astfel:

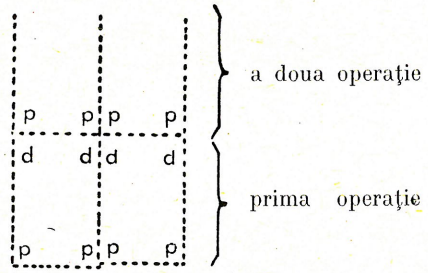

La prima tăietură se perforează trei margini ale unui rînd de mărci. La celelalte tăieturi se perforează din nou trei margini ale

rîndului respectiv, precum și a patra margine a rîndului precedent. Ultima operație constă din tăierea marginii a patra a ultimului rînd, precum și a marginii netipărite.

La această metodă de perforare sînt mereu două colțuri perfecte ale mărcilor și anume cele lipite de legătura între linia lungă și cele scurte (vezi locurile din desen însemnate cu litera p). Celelalte colțuri pot ieși deformate (vezi locurile din desen însemnate cu litera d) și anume:

a) dacă legăturile între linia lungă și cele scurte nu cad exact în prelungirea liniilor scurte din rîndul precedent;

b) dacă distanța între ultimul punct al liniei scurte precedente și primul punct din noul rînd nu este exactă.

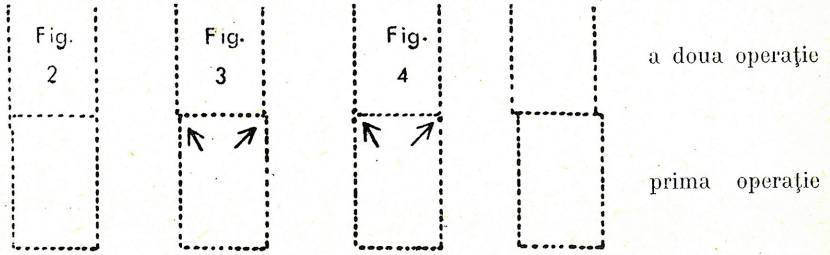

Perforarea în formă de pieptene se recunoaște:

a) la coala întreagă, pentru că o margine este neperforată (și anume cea la care s-a început perforarea), iar cea opusă acesteia este perforată, precum și după defecte: nu toate liniile scurte sînt pe o linie dreaptă (fig. 2) și distanțele între liniile lungi nu sînt exacte (fig. 3 și 4);

b) la marca individuală dacă două colțuri de pe aceeași margine sînt perfecte, iar celelalte prezintă deformații.

3. *Perforarea în grătar* prezintă marginile și colțurile perfecte, numai dacă mașina este în bună stare.

Perforarea se face la mărci de obicei, în linii și în pieptene, iar colițele se perforează, în cele mai multe cazuri, sub formă de grătar.

Mărcile triunghiulare se pot perfora sau în linii sau în coală întreagă, sau printr-un procedeu combinat care cuprinde atît elemente din perforația în coală întreagă, cît și din cea sub forma de pieptene.

Poansonele sînt astfel aranjate:

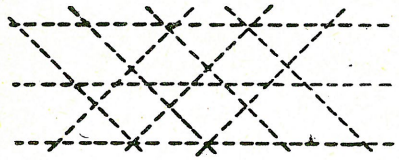

prima operaţie

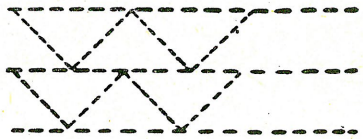

a 2-a operaţie

La prima operaţie se perforează fiecare a doua marcă complet, iar la celelalte numai două margini; la a doua şi următoarele operaţii se perforează din al doilea rînd complet fiecare a doua marcă şi se completează perforarea rîndului precedent; la ultima operaţie, se termină ultimul rînd şi se perforează totodată marginea orizontală a coalei.

Prin perforare, mărcile iau de obicei forme pătrate, dreptunghiulare şi triunghiulare. Alte forme se obţin mai rar, ca de pildă cea de octogon, pe care o au mărcile turceşti pentru perioada de ocupaţie a Tesaliei — 1898. Această formă s-a obţinut prin perforarea a două pătrate în unghi de 90 grade.

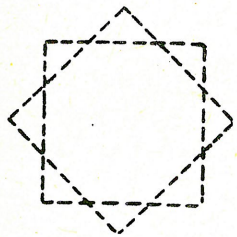

Dacă din tăieturile care se fac pentru pregătirea detaşării nu se elimină nici o particulă, este vorba de străpungere.

Dacă între mărci s-au poansonat găuri şi hîrtia găurii este înlăturată din coală, e fără îndoială vorba de perforare.

Cînd spaţiul între mărci este găurit şi hîrtia găurii nu este cu totul înlăturată din coală, dacă atîrnă pe spatele colii, atunci părerile privind denumirea modului de detaşare sînt împărţite: americanii şi englezii folosesc expresia « Pin perforation », francezii pe aceea de « Percés en points », germanii « Punktdurchstich ».

Un caz cu totul aparte este cel al mărcilor din Portugalia, întrebuinţate în anul 1868 în Madeira. Spaţiul între mărci este străpuns ca în desenul alăturat,

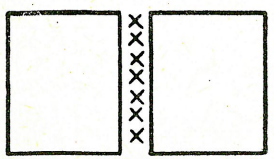

Hîrtia între cruciuliţele în formă de rombi nu aparţine nici unei mărci. Iată cum este denumită în cataloage această perforare: S. G., « Percé en croix; Scott, Lozange perforation »; Michel, « Kreutzförmig durchstochen »; Yvert, « Perforé en losanges » (rombi).

Mărci gata detaşate

Mărci gata ştanţate (tăiate) sînt cele judeţene ruseşti cunoscute sub numele de « Zemstvo »: Borisogliebsk, Krasnîi, Vesegonsk. Primele mărci din Finlanda veneau gata tăiate la ghişeul poştal.

Odontometru

Dantelura mărcilor se măsoară prin stabilirea numărului dinţilor (exact la fracţiuni pînă la un sfert), care sînt aşezaţi pe o lungime de 2 cm; dintele trebuie măsurat între centrele găurilor de perforare.

Matematiceşte, lucrurile se prezintă astfel: se măsoară lungimea unei margini, se stabileşte exact (la fracţiuni pînă la 1/4) numărul dinţilor; se înmulţeşte acest număr cu 2 (cm) şi se împarte rezultatul prin numărul centimetrilor măsuraţi; rezultatul acestui calcul este măsura dantelurii. De exemplu: numărul dinţilor = 9; lungimea măsurată = 1,80 cm. Deci $\frac{9 \times 2}{1,8} = 10$ (adică 10 dinţi pe 2 cm). Sau pe 22 mm măsurăm 16 dinţi = 32: 2,2 = 14,5 (adică pe 2 cm sînt 14,50 dinţi).

Mai simplu se stabileşte măsura cu ajutorul unui *odontometru*, care, aşa cum îl întrebuinţăm azi, se compune din trei scări (vezi pag. 62).

Mărcile fixate în album se măsoară cu marginile odontometrului. La fel se măsoară şi mărcile străpunse.

La unele odontometre se găseşte şi un pătrat negru, care arată mai bine calitatea, dantelura mărcii şi, în unele cazuri, şi filigranul.

Întrebuinţarea scării milimetrice de pe odontometru serveşte la controlarea dimensiunilor mărcii.

Pentru identificarea modului de detaşare a mărcilor din coli, trebuie făcute următoarele precizări:

a) *Categoria de separare:* tăiat (nedantelat), străpuns, perforat, gata detaşat prin ştanţare;

b) La mărcile străpunse trebuie indicat şi *felul străpungerii:* în zig-zag, în valuri etc.

c) *Măsura de separare:* prin cifre, astfel:

— un singur număr înseamnă măsura dantelurii sau străpungerii egale pentru toate marginile;

— două numere legate printr-o linie oblică (12/14) înseamnă măsura neregulată pe una şi aceeaşi margine şi este valabilă pentru toate marginile;

— 2 numere legate printr-o liniuţă orizontală (12—14) înseamnă că aceste mărci există cu dantelură variind de la prima pînă la a doua cifră;

— 2 numere separate prin 2 puncte (12: 14) arată că marginile orizontale sînt de 12, iar cele verticale de 14 dinți pe 2 cm;

— 4 numere avînd între ele cîte 2 puncte (10: 12: 12: 14) înseamnă următoarele măsuri: marginea de sus 10, cea din dreapta

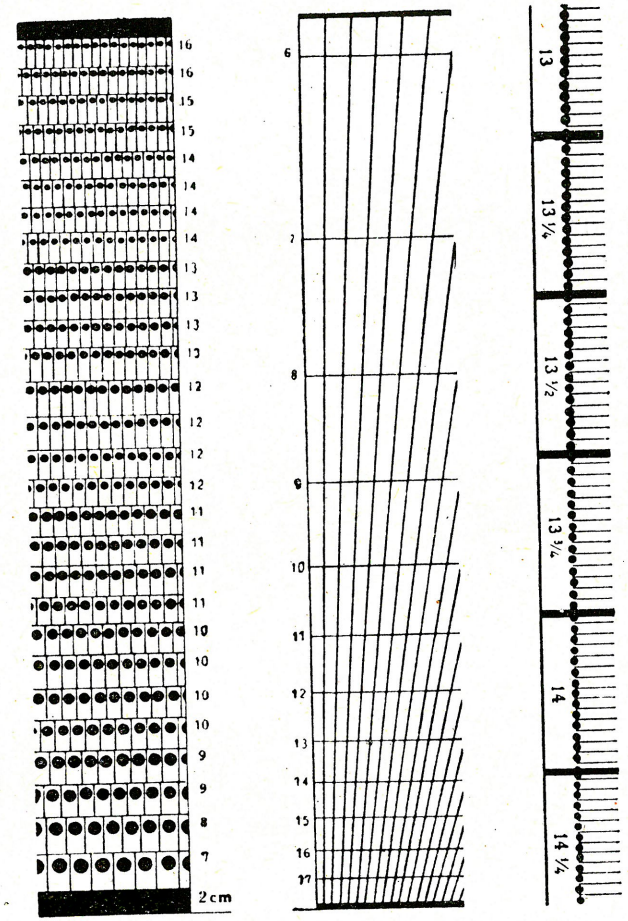

Cea mai întrebuințată este partea formată din puncte și linii. Marca se așază astfel ca marginea cercetată să fie paralelă cu liniile punctelor și se mișcă în sus și în jos, pînă ce fiecare dinte este tăiat de una din liniile verticale, iar punctele negre ale odontometrului să apară exact între dinții mărcii cercetate. Cifra care se află în dreapta este măsura dantelurii.

Cu o anumită experiență, rezultatele se pot obține mai repede prin scara din dreapta, la care se operează la fel ca la scara din stînga.

12, cea de jos 12 și cea din stînga 14. *Precizăm că pentru a stabili măsura, marca trebuie așezată în poziție dreaptă, cu fața* (partea imprimată) în jos.

Există și combinații între diferite categorii: unele margini dantelate, altele tăiate, cum sînt mărcile vîndute în aparatele automate: U.S.A. — 1923—29; Canada 1914—24; Suedia 1932. Se cunoaște chiar o marcă (Victoria de 6 d, 1860/61) care vertical este perforată, iar orizontal este străpunsă.

Domeniul modurilor de separare este foarte vast și complicat. Astfel, Tasmania are pînă în 1871 optzeci de feluri diferite de separare.

Acest domeniu trebuie temeinic studiat, deoarece cunoașterea exactă a modurilor de separare ne ajută, în multe cazuri, să distingem emisiunile din diferiți ani (Bolivia 1919/20 și 1923/27), ne permite să distingem mărci din diferite țări; astfel, aceeași marcă, de 10 centesimi, cu marginile tăiate, emisă de Sardinia în 1855/61, este emisă de Italia în 1862 cu dantelura de $11\,^1/_2$: 12; de asemenea, ne permite să mai distingem mărci de circulație efectivă, de cele de reimpresiune și mărci false de cele originale, deoarece în trecut nu s-a dat suficientă atenție marginilor. Mașina de dantelat fiind costisitoare, nu s-a putut imita exact dantelura originalelor.

Falsificarea dantelurii este și un mijloc des întrebuințat pentru a face:

— dintr-o varietate ieftină una mai scumpă;

— dintr-o marcă cu dantelură defectă una « perfectă »;

— din mărci încrustate pe imprimate (plicuri, cărți poștale) mărci adezive de mare valoare (de exemplu, Ungaria litografiate 1871).

FORMATUL MĂRCILOR

Dimensiuni și formă

Prin cuvîntul « format », se înțelege în filatelie 1) forma, 2) dimensiunile. Se spune, de exemplu, format mare sau mic, format pătrat etc. Noțiunea de format poate fi aplicată atît la desen, cît și la hîrtia mărcii (marginea exterioară).

Prima marcă din lume a fost dreptunghiulară. Mărimea ei era de 19/22 mm. Această formă a rămas preponderentă și în jurul

acestor dimensiuni au fost executate mărcile din primele decenii. Astăzi predomină formatul mai mare, datorită detaliilor multiple pe care trebuie să le conțină mărcile moderne, mai cu seamă cele ale filateliei constructive. Dar și la aceste formate există multe excepții, atît în privința dimensiunilor, cît și în privința formelor.

Ilustrațiile (pozele) cataloagelor sînt, de cele mai multe ori, micșorate după o anumită scară fixă, astfel ca proporția între mărimile mărcilor să fie ușor vizibilă, iar mărimea reală să reiasă ușor din măsurarea și aplicarea coeficientului respectiv. Coeficientul *liniar* este la Yvet de 0,75, la Zumstein de 0,50, la Lipsia de 0,50, la Michel de 0,50. Stanley-Gibbons redă ilustrațiile în mărime naturală, numai în unele cazuri excepționale întrebuințîndu-se o altă scară de reproducere.

Mărcile cu format excepțional de mare sînt, de exemplu, mărcile pentru ziare ale S.U.A., de 51×95 mm, cele telegrafice din India Brit., de 56×21 mm, Japonia 1956 de 32×48 mm.

Mărci foarte mici au fost emise de: Meklemburg-Schwerin (de 1/4 sch.) de 10×10 mm. Canada 1882 de $^1/_2$ C. de 14×18 mm, Marea Britanie de $^1/_2$ D. 1870 de 17×14 mm, Australia de Sud din 1882 de 10,5×18,5 mm, Victoria din 1874 de 10,5×19,25 mm.

La tratarea formelor ne vom ocupa, în primul rînd, de formele exterioare ale desenelor, iar separat, ne vom ocupa de formele hîrtiei mărcilor. Desenul și hîrtia pot avea forme diferite. De exemplu Romînia 1946 are desen oval, iar formatul hîrtiei este pătrat. Merită menționate unele formate speciale ale desenului ca, de pildă:

— Dreptunghi îngust, înalt: Africa de Sud, Porto 1943/7;

— Dreptunghi foarte înalt: Nicaragua 1908, India, mărci telegrafice; U.R.S.S. și Polonia, mărci comemorative ale zborurilor în stratosferă;

— Dreptunghi foarte lat: India, mărci telegrafice, 1861, Ecuador, idem, 1938;

— Dreptunghi cu colțuri tăiate: Principatele Unite, India, 1860, 8 p. Tasmania 1858/60, Transvaal 1894;

— Pătrate: Noua Galie de Sud, 1854/55, Noua Scoție nr. 1, Baden, Bavaria, Thurn und Taxis, Austria (1923, 1926);

— Pătrate: stînd pe un colț: Spartachiada U.R.S.S., Noua Scoție nr. 2/7, Costarica 1937, Mexic 1939, Tanu Tuva;

— Romb: Costarica, aviație 1937, Coasta Somaliei franceze 1899, Tanu Tuva;

— Octogon: Turcia pentru Tesalia 1898, Marea Britanie 1847/54, Tasmania nr. 2, India 1854 de 4 annas, Victoria 1854/6, 1870;

— Triunghi echilateral: R.P.R. 1948, Bolivia, porto 1931, Guatemala Express 1927;

DIFERITE FORME DE MĂRCI

1) R. P. Romînă 1957. 2) R. P. Romînă 1957. 3) R. P. Romînă 1949. 4) R. P. Romînă 1957. 5) Mărci Zemstvo. 6) Turcia 1898. 7) Marcă Zemstvo. 8) U. R. S. S. 1954 9) Belgia 1879. 10) Ecuador 1924. 11) Columbia 1870

MĂRCI FRACȚIONATE

1—5) Mărci clasice românești fracționate pe fragmente. 6—7) idem Peru. 8) idem Camerun. 9—10) idem Austria. 11) idem Venezuela.

— Idem, stînd pe un colț: Austria express 1916, Fiume, pentru ziare, Uruguay, pachete 1929;

— Triunghi isoscel: R.P.R. 1957, Capul Bunei-Speranțe (primele emisiuni), Noua Zelandă 1943, Africa de Sud 1926, Costarica 1932, 1937, Liberia, Ecuador 1908;

— Triunghi isoscel, stînd pe un colț: Costarica 1937;

— Triunghi cu toate laturile diferite: Columbia, porto 1869/70;

— Cerc: Moldova, prima serie 1858, Romînia 1932; S.U.A., Postmasters; Indore nr. 2, Bermuda nr. 1, Guyana Engleză nr. 1, Afganistan, Caşmir prima serie;

— Cerc cu festoane: Rusia, zemstvo;

— Elipsă culcată: Australia de vest 1854/7, Finlanda (prima emisie);

— Elipsă verticală: Cordoba 1858, Columbia rec. 1881, Austria 1861/3.

În privința formatului hîrtiei, trebuie să facem distincție între mărcile pregătite în coală pentru detașare (adică perforate și străpunse) și complet ștanțate din coală, pe de o parte, și cele « tăiate », pe de alta.

La ultima categorie, mărcile triunghiulare, pătrate și dreptunghiulare sînt astfel așezate în coală, încît tăietura hîrtiei merge paralel cu marginea desenului. La celelalte forme, tăierea se poate face de obicei, sau după forma desenului (cut to shape) sau pătrat. La mărcile tăiate, cea mai mare valoare o au *cele tăiate cu patru colțuri*, mărcile tăiate în altă formă a hîrtiei fiind mult mai ieftine.

La mărcile perforate sau străpunse se pot obține formele de hîrtie pătrate, dreptunghiulare, triunghiulare, mai rar octogonale (Tesalia), niciodată însă rotunde, ovale sau eliptice. Formă rotundă sau eliptică a hîrtiei o au mărcile rusești « zemstvo »: Krasnîi și Viesegonsc. La mărcile « zemstvo », găsim chiar o formă a hîrtiei cu totul neobișnuită: rotundă cu festoane, de exemplu Borisogliebsc. Detașarea acestor trei forme (eliptică, rotundă simplă și rotundă cu festoane) se făcea cu ștanțe imediat după operația de confecționare a mărcilor, astfel că mărcile se vindeau la ghișeu separate.

Mărci fracționate

Mărcile fracționate apar în filatelie sub mai multe forme:

a. Marcă imprimată de la început în două sau mai multe părți împreunate, destinate însă a fi despărțite la întrebuințare, de exemplu mărcile R.P.R. porto 1950, 1952 și 1957, Zemstvo-Cotelnici 1869/75 cu talon; Taivan (Formosa) primele semne poștale, India, cele

telegrafice 1865/79; o parte a acestor mărci se lipea pe trimitere, iar cealaltă pe chitanţă sau într-un registru special.

b. Marca compusă dintr-o singură bucată, care la întrebuinţare se rupea în două: India, telegrafice 1861.

c. În cazul lipsei totale a unei valori, organele poştale creează mărci noi, făcînd dintr-una veche mai multe noi, sursarjînd fiecare parte nouă cu valoarea modificată. Cîteodată aceste părţi noi sînt despărţite prin perforare: India Portugheză 1912, St. Vincent 1881 (perforate), Barbados (perf.) 1878. La Barbados s-a tăiat şi partea de jos cu valoarea nominală veche, pentru a împiedica eventualele neînţelegeri. De obicei, însă, părţile noi n-au fost despărţite prin perforare, cum s-a întîmplat cu mărcile Dominica 1882, Grenada 1883, Coasta Nigeriei 1892, St. Lucia 1892.

d. În afară de aceste categorii, sînt şi multe cazuri în care mărcile poştale au fost tăiate în două sau mai multe părţi, cu sau fără autorizaţia poştei şi întrebuinţate fără nici un fel de sursarj, cu valoarea care corespunde părţii tăiate pentru francare: Romînia 1862 de 6 parale, tăiată diagonal şi întrebuinţată pentru 3 parale; Romînia 1873, 3 bani violet, tăiată în trei bucăţi vertical şi întrebuinţată fiecare pentru 1 ban. Din alte ţări menţionăm: Rusia 1858 nr. 5/6, Franţa 1863/70, 10, 30, 40 cent., (s-au întrebuinţat şi cîte 1/4 din marca de 80 cent. în loc de 20 cent.), Austria 1850, 2 şi 6 Kreuzeri, întrebuinţate în 1/2 în loc de 1 şi 3 Kreuzeri, apoi marca de 1 Kr. din 1890 a fost admisă oficial să circule în lunile ianuarie—februarie 1900 tăiată în două în loc de marca de 1 Heller, valabilă în urma modificării monedei.

Au fost folosite fracţionat multe din emisiunile vechilor state italiene: Toscana, Sardinia, Romagna, Napoli, iar mărcile Statului Papal le întîlnim tăiate în 2, 3, 4 şi chiar 6 părţi.

Este foarte interesantă, în legătură cu fracţionarea mărcilor, o scrisoare francată cu patru pătrimi separate ale mărcii de 8 reales din Mexic 1861, care, din cauza acestei fracţionări, a fost cotată la 1.500 frs. Zumstein (prin echivalare).

Mărcile fracţionate sînt mai rare şi mai valoroase chiar decît cele întregi, dar cele menţionate la punctele a, b, şi d au numai atunci valoare, dacă sînt pe scrisori şi ştampilate în aşa fel, ca o parte a ştampilei să fie pe partea tăiată a mărcii, iar cealaltă parte să fie pe hîrtia scrisorii sau a plicului, legînd partea tăiată a mărcii de scrisoare prin ştampilă. Fragmente libere (nu pe scrisori) de mărci, fără a fi sursarjate ca fracţionate, nu au nici o valoare.

Fragmentele mărcilor prevăzute la categoria c au o evaluare specială atît ca neuzate, cît şi ca uzate, desprinse de pe scrisori.

GUMA

Prin cuvîntul «gumă», se înţelege în filatelie stratul subţire lipicios, aplicat pe spatele mărcii şi care serveşte pentru fixarea ei pe trimiterea poştală.

Stratul se numeşte «gumă», indiferent de compoziţia lui chimică reală. La analiza gumei, trebuie să luăm în consideraţie următoarele:

— compoziţia chimică,

— structura suprafeţei, care depinde de modul de aplicare şi condiţiile de învechire,

— forma gumei din diferite puncte de vedere (complet gumat, în punct, rombi),

— culoarea etc.

Multe din materiile prime lipicioase existente au fost încercate şi întrebuinţate pentru gumare. Este foarte bine cunoscută guma primelor mărci englezeşti, privitor la care s-a reproşat lui Rowland Hill* că ar conţine ingrediente vătămătoare sănătăţii. La această afirmaţie, Rowland Hill a declarat în public că materia de bază din care se prepară această gumă este amidonul de cartofi, care deci nu poate fi vătămător sănătăţii.

Mai tîrziu, s-au făcut încercări şi s-au întrebuinţat multe alte materiale ca: dextrina, cleiul de oase (la mărcile din Austria veche) etc. Astăzi, cea mai răspîndită materie primă cu care se prepară guma este guma arabică.

Spre a putea identifica guma unei mărci, este foarte important de a cunoaşte şi structura suprafeţei acesteia. O gumă aplicată manual are alt aspect (e vorba de aplicarea cu pensula) decît cea aplicată cu ajutorul unei maşini speciale. Suprafaţa gumei mai depinde şi de felul prelucrării materialului. Un material insuficient dizolvat şi măcinat dă o altă suprafaţă decît unul care este omogen în toate privinţele.

O influenţă considerabilă asupra gumei o are vremea şi clima.

Guma se poate prezenta mată sau lucioasă, netedă sau grăunţoasă şi poate avea crăpături. Deoarece din cauza gumei prea netede se poate provoca rularea colilor şi astfel degradarea acestora, în multe cazuri guma este frîntă cu maşini speciale, sau se procedează într-un mod mai simplu ca de pildă în următorul caz: pentru aplicarea sursarjului la mărcile poloneze emise cu ocazia zborurilor de competiţie din 1936, guma mărcilor de bază trebuia frîntă, deoarece din cauza rulării nu se putea efectua sursarjarea; s-au

* Creatorul primelor mărci poştale din lume şi al reformei poştale revoluţionare de la 1840.

tras întîi linii drepte în gumă, astfel că aceste emisiuni surșarjate în stare neuzată trebuie să prezinte cute drepte pe gumă.

Alți factori care influențează suprafața mărcilor gumate sînt vremea, clima și acțiunea unor microorganisme. În felul acesta se formează suprafețe caracteristice ale gumei care pot servi (între altele) la identificarea autenticității mărcilor.

Guma poate fi aplicată pe întreaga suprafață a mărcii sau numai pe o parte a mărcii sub forma unor desene (Germania—Saxonia occidentală 1946, desen rombic; Germania—Turingia 1946, puncte mari etc.) spre a economisi în modul acesta din gumă (Spargummi).

Guma mai poate fi și de diferite culori. Cea mai obișnuită este de culoare albă sau gălbuie, prezentînd diferite nuanțe. În mod excepțional, se întîlnesc și alte culori: brun (Hamburg 1859), roșu (Hanovra), verde (Elveția — U.P.U. — 1924), roșcat pînă la brun-roșcat (Braunschwig 1852). Ca o curiozitate amintim că Cehoslovacia a emis în anul 1923 o serie a cărei gumă este de culoare brună cu un fond cadrilat, în mijlocul căruia se află monograma C.S.R.

Mai există și mărci neuzate emise sau distribuite fără gumă, în diferite variante: Afganistanul, de pildă a vîndut pînă în anul 1910 toate mărcile negumate. Fără gumă au fost puse în circulație și mărcile emise în Polonia în anul 1919 pentru Galiția, precum și emisiunea din Lublin (1944), emisiunea din Nicaragua cu ocazia cutremurului din anul 1924 și primele mărci din Finlanda.

În multe cazuri, mărcile pentru colonii au fost confecționate fără gumă, spre a evita deteriorarea (lipirea) lor din cauza căldurii și a umezelii.

Se cunosc cazuri cînd stocurile trimise în colonii au sosit la destinație lipite (trimiteri în coloniile portugheze) și ca urmare au fost spălate și vîndute fără gumă. Aceste mărci sînt considerate ca fără gumă și colecționate ca atare neuzate.

O altă curiozitate sînt mărcile gumate după dantelare (Iugoslavia, coloniile olandeze). La acestea, guma se poate vedea și între dinți, dînd impresia unor mărci regumate.

Au fost cazuri cînd mărcile au fost predate administrațiilor poștale în stare negumată. Administrațiile poștale au executat operația de gumare după necesități. La vînzarea stocurilor rămase din aceste mărci, s-au găsit coli gumate și negumate (Hamburg, Lübeck). Aceste mărci sînt deci considerate perfecte și fără gumă, dar cu guma originală ele au o valoare mai mare. Unele cataloage menționează la asemenea mărci 3 coloane de evaluare: cu guma originală, fără gumă și uzate.

Tot pentru a evita deteriorarea lor, poșta din R. P. Chineză pune în circulație mărci fără gumă.

O problemă mult discutată este aprecierea valorii filatelice a gumei. Ea merită multă atenție, deoarece nerezolvarea acestei probleme aduce pagube însemnate filateliei.

Deci, după cum reiese din cele arătate mai sus, guma este un component destul de important al mărcii și trebuie păstrată în cît mai bune condiții, *în limita posibilităților*, bineînțeles. Aceasta cu atît mai mult cu cît întîlnim cazuri cînd guma, prin componența sa chimică, periclitează însăși existența mărcii și este mai bine să fie spălată de pe mărcile neuzate, spre a evita distrugerea piesei de colecție. Astfel, există o gumă care conține sulf (blocul german Ostropa) care într-un timp relativ scurt distruge hîrtia. Dacă privim o coliță Ostropa cu guma nespălată, vom observa, la cele mai multe exemplare, că gumajul a atacat hîrtia și în locurile filigranului (unde hîrtia este mai subțire) întîlnim chiar unele găuri.

În alte cazuri, guma face marca foarte fragilă, spărgîndu-se la cea mai mică deformare (Polonia nr. 1, Ungaria, emisiunea din 1871). De asemenea, au fost cazuri cînd au intrat microorganisme în gumă și au distrus hîrtia.

Altfel se prezintă problema cînd guma *nu* distruge marca, ci o modifică (decolorează, zbîrcește etc.). Se cunosc cazuri în care prin influența gumei s-a albăstrit hîrtia (la Marea Britanie și multe colonii ca Bahama, Barbados, Noua Zelandă, apoi la Chile etc.).

În privința problemei păstrării gumei, părerile sînt împărțite: unii sînt pentru menținerea mărcii, concomitent cu a gumei cît mai aproape de starea ei inițială, lăsînd nestingherită influența gumei asupra mărcii, iar alții sînt pentru păstrarea și apărarea mărcii în starea ei inițială, cerînd ca mărcile să fie spălate pentru a se evita schimbarea structurii lor din cauza gumei.

O soluție echitabilă pentru colecționarii specializați ar fi păstrarea aceleiași mărci în două exemplare, cu și fără gumă.

Ca o curiozitate, menționăm că există gumă cu gust aromat. Este cazul mărcii emise în R. F. Germană în anul 1955, cu ocazia comemorării a 150 ani de la nașterea poetului Adalbert Stifter, și a cărei gumă are gust de mentă.

Acest sistem de a adăuga gumei anumite substanțe aromatice a găsit imitatori în Statele Unite, unde a fost emisă o marcă cu o gumă avînd gust de portocale.

Mai este o chestiune care, de asemenea, este viu discutată în cercurile filatelice, și anume: în ce stare trebuie să fie guma originală, pe o marcă originală? În această privință, există diferite păreri care se contrazic cu înverșunare. Una din păreri susține că pentru păstrarea valorii integrale a mărcii, guma trebuie să rămînă intactă și fără cea mai mică tulburare a suprafeței. Adversarii acestei

păreri nu dau gumei o astfel de importanţă, susţinînd că colecţionează mărci, iar nu gumă. Desigur că cel mai indicat mijloc este să păstrăm pe marca neuzată şi toată guma, luînd în consideraţie că guma îşi are importanţa ei; aceasta, însă, cu o rezervă: dacă este dăunătoare mărcii, să fie îndepărtată (dacă provine dintr-o epocă în care pretenţiile cu privire la gumă erau foarte reduse, mărcile au urme de şarniere sau de alte materii lipicioase, cu care au fost fixate pe atunci în albume).

Pretenţiile exagerate cu privire la gumă sînt foarte periculoase pentru filatelie, deoarece filatelistul care va avea pretenţia să aibă în colecţie numai mărci cu guma intactă, va primi, din cauza aceasta, deseori mărci cu guma falsă şi refăcută, dar intactă pentru a i se da satisfacţie.

În privinţa identificării gumei autentice, trebuie să admitem că sînt multe cazurile în care nu se poate stabili cu exactitate dacă guma aplicată pe marcă este originală sau « recondiţionată ». Există multe mărci cu o gumă foarte caracteristică şi greu de imitat, care poate fi mai uşor identificată, dar sînt şi cazuri în care guma originală nu poate fi cu siguranţă stabilită. Este posibil însă că o dată se vor găsi şi pentru aceste cazuri dificile metode precise de identificare şi atunci vor dispărea din circuitul filatelic mari cantităţi de mărci cu gume, « impecabile ».

Se recomandă, deci, achiziţionarea mărcilor mai vechi neuzate cu şarniere frumoase, care dau însă posibilitatea de a controla starea mărcii; sub şarniera sau sub urmele lor se pot ascunde defecte (cauzate de scoaterea repetată a şarnierelor) şi care sînt ascunse cu sau fără voie. Deci, cu ocazia verificării stării unei mărci, este cîteodată necesar de a se îndepărta şarniera. Chiar dacă vor mai rămîne urme de şarniere, este de preferat o marcă cu 50% gumă originală, decît una cu întreaga gumă falsă.

La mărcile din emisiunile mai recente, poate fi mai justificată pretenţia pentru o gumă perfectă, întrucît din aceste exemplare există cantităţi suficiente disponibile din care se pot alege cele cu guma intactă.

Păstrarea gumei acestor mărci poate fi asigurată fie prin lipirea cu şarniere care se desprind fără urme, fie prin fixarea în poşete, clasoare sau în « albume fără şarniere ».

MĂSURI SPECIALE PREVENTIVE CONTRA FALSURILOR

Imprimînd prima marcă din lume, forurile competente au şi luat măsuri pentru prevenirea falsificării, întrucît exista o experienţă în privinţa falsificării bancnotelor. Falsificarea este posibilă

în două feluri: sau prin contrafacerea mărcilor sau prin înlăturarea semnelor de obliterare (ştampilelor) şi reîntrebuinţarea mărcilor.

Aceste măsuri preventive constau, în primul rînd, în asigurarea unei execuţii complicate şi îngrijite a mărcii, pentru care sînt necesare instalaţii speciale scumpe şi greu accesibile.

Despre metodele de confecţionare, hîrtie şi filigran, am tratat în capitolele anterioare.

În capitolul de faţă, ne vom ocupa numai de *unele măsuri speciale.*

La prima marcă engleză, pericolul de contrafacere nu era mare, deoarece execuţia era foarte greu de imitat şi posibilitatea de falsificare exista numai prin înlăturarea ştampilei sau compunerea unei mărci din părţile neobliterate ale mai multor mărci. Ca urmare, măsurile de prevenire au constat în:

1. Imprimarea *mărcilor* cu cerneluri *nerezistente* şi întrebuinţarea la *obliterare* a unui tuş *foarte rezistent,* astfel ca la o eventuală încercare de înlăturare a ştampilei, desenul mărcii să se deterioreze cu siguranţă.

2. Individualizarea mărcilor, astfel ca pe coală să fie 240 mărci diferite şi, în afară de aceasta, s-a prevăzut fiecare marcă cu numărul plăcii de tipar. Varietatea aceasta mare a îngreunat foarte mult găsirea unor părţi potrivite pentru compunere [1].

Un alt mijloc contra îndepărtării ştampilei de obliterare este « Gaufrage-ul », aplicat pe unele mărci din S.U.A. 1867—1871 şi Peru 1874—1879. Coala trece prin două valţuri gravate şi formează pe mărci un relief în formă de grătar. În aceste locuri, hîrtia este întinsă şi cîteodată tăiată, iar tuşul obliterării intră în adînciturile hîrtiei şi nu mai poate fi înlăturat fără distrugerea hîrtiei sau a desenului mărcii.

Mai tîrziu au fost dezvoltate şi multe alte mijloace pentru îngreunarea falsificării, din care menţionăm cîteva:

Sub-tipar vizibil, compus din multe linii fine în forme complicate. La mărcile din Alsacia şi Lorena, acest tipar joacă un rol important, deoarece el formează partea principală a desenului. Peste acest sub-tipar sînt imprimate numai cuvintele « Postes » şi « Centimes », între care se găseşte un număr. Sub-tipar vizibil executat cu cerneluri colorate mai întîlnim la primele emisiuni din Danemarca şi Cantonul Zürich.

Un *sub-tipar semivizibil* găsim la mărcile din Austria, emise în anul 1901. Acest sub-tipar este format din dungi de lac peste care

[1] Vezi articolul « Penny Black », în revista « Filatelia » nr. 5/1957.

s-a imprimat desenul. Dungile acestea sînt solubile în apă și astfel se distruge și partea desenului acoperit de aceste dungi.

O măsură asemănătoare a întrebuințat administrația poștală franceză pentru metropolă și colonii, după ce a fost sezisată de falsificarea mărcilor albastre de 15 centi din 1892. Sub-tiparul acestor mărci a fost executat sub formă de grilaj și este de culoare închisă în raport cu hîrtia albă. Dacă însă marca este muiată în benzină și este așezată pe o placă închisă, grilajul apare de culoare deschisă. Catalogul Yvert întrebuințează greșit pentru aceste mărci termenul de « papier quadrillé » care este valabil numai în cazul în care grătarul ar fi provenit din filigran.

Un alt mijloc pentru îngreunarea falsurilor a fost retușarea formelor de tipar în cursul tipăririi emisiunii, o imitare a acestora neputînd fi executată fără a se putea constata mici diferențe.

OBLITERAREA ȘI ANULAREA MĂRCILOR

Semnul cu care se prevede o marcă poștală pentru a arăta că și-a îndeplinit menirea și nu mai poate fi întrebuințată pentru această funcție, se numește obliterare. Mijloacele întrebuințate în acest scop sînt foarte variate.

În Afganistan (primele serii) și la prima marcă din Trinidad (denumită « Lady McLeod »), *s-a tăiat sau s-a rupt* o bucățică din marcă pentru a o considera anulată.

Mai des întîlnim *obliterarea cu peniță* prin linii simple sau numai încrucișate: Romînia telegraf 1871, Rusia nr. 1, Insulele Ionice etc. Cîteodată sînt scrise data și locul de plecare (Austria) sau alte mențiuni (Antioquia, Bolivar).

În unele cazuri, (foarte des în Anglia și colonii), se întrebuințează aceeași piesă și pentru scopuri poștale, precum și pentru scopuri fiscale (în cel de-al doilea caz, mărcile au pe ele de cele mai multe ori mențiuni manuscrise).

Trebuie făcută o distincție între aceste două întrebuințări, deoarece diferența ca valoare filatelică este foarte mare. Trebuie menționat și faptul că în circuitul filatelic se găsesc piese, mai cu seamă cele cu valori nominale mari, la care mențiunea fiscală a fost înlăturată. Prevăzută cu gumă falsă, o astfel de piesă are aspectul unei mărci neuzate, dar inscripția înlăturată poate fi identificată sub razele ultraviolete.

Mai menționăm și alte ștampile nepoștale care reduc valoarea mărcilor. Astfel sînt emisiunile din Islanda dintre anii 1920—1938,

pe care le întîlnim des anulate cu « TOLLUR » (vama), deoarece taxele vamale pentru coletele din străinătate se achitau cu mărci anulate cu această ștampilă.

Mărcile din Danzig, valorile mari din emisiunile anilor 1923/25, prevăzute cu ștampile folosite la mesagerie (sub forma de stele și cruci), aplicate cu ștampile din plută, reduc de asemenea considerabil valoarea acestora.

Obliterarea *imprimată* o găsim la mărcile *preobliterate*, adică la mărcile care în momentul vînzării lor sînt obliterate; aceste mărci se livrau la consumatori mari, de încredere, pentru a economisi operația de obliterare. Le găsim în S.U.A., Franța, Ungaria, Monaco, Olanda etc.

Cel mai răspîndit mijloc de *obliterare este ștampilarea.* Ștampila este mai veche decît marca. Ea a fost întrebuințată în epoca poștală cînd încă nu se aplica pe mărci ci pe plicul respectiv. Aceste ștampile prefilatelice conțineau informațiile necesare: locul și data expediției, a sosirii, a tranzitului, taxa plătită, instituția sau persoana care a făcut expediția. Unele din aceste ștampile conțineau mai multe date, altele numai cîte una. Varietatea scrisorilor prefilatelice este foarte mare.

O dată cu apariția mărcilor poștale, ștampilelor li s-a dat o nouă întrebuințare: obliterarea, adică anularea mărcilor. Aceasta s-a efectuat fie cu una din ștampilele din perioada prefilatelică, fie cu ștampile noi pentru obliterare. O formă specială are ștampila duplex, care este compusă din două părți: una pentru obliterare, iar alta pentru indicarea datelor de plecare (Marea Britanie).

Astăzi se întrebuințează, în cele mai multe cazuri, anumite ștampile tipice: unul sau mai multe cercuri simple, în cadrul cărora sînt datele necesare.

Dar această ștampilă este rezultatul unei evoluții lungi și, pînă la stabilirea unor forme tipice, variația a fost foarte mare. În cele ce urmează, ne vom ocupa de cîteva din aceste forme vechi.

Elementul cel mai simplu în desenul ștampilei este linia dreaptă. Ea apare în forma cea mai simplă fără vreo combinație cu un alt element, ca linii drepte, rare, paralele, de exemplu pe mărcile din Bergedorf, Hamburg, Lübeck, Modena, Toscana (pentru varietatea ștampilelor vezi planșele respective).

Ștampila primei mărci din lume este o figură greșit denumită « Crucea malteză », deoarece este în realitate un « croix patté ».

O formă specială a obliterării a fost întrebuințată în Sicilia și Spania. Desenul ștampilei acoperea numai marginile mărcii nu însă și efigia din centru. Găsim însă multe mărci la care ștampila a nimerit direct în « fețe ilustre », desfigurîndu-le complet.

Printre ștampilele cele mai primitive, au fost cele americane, confecționate din dopuri de plută, în care s-a tăiat un desen simplu. Dintre cele mai îngrijite, sînt cele din Japonia. Un adevărat lux de prezentare se face cu ștampilele pentru obliterarea mărcilor emise cu ocazii speciale.

În afară de aceste obliterări efective, sînt și obliterări aparente: între ele enumerăm, în primul rînd, cele de complezență, adică ștampile potrivite aplicate pe coli sau scrisori necirculate. Cu toate că aceste piese au aspectul întrebuințării efective, ele aparțin unei categorii inferioare. Tot unei categorii inferioare, aparțin și mărcile cu ștampile nepoștale, de exemplu cele ale căilor ferate sau ale serviciului telegrafic. Într-o categorie inferioară acestora intră mărcile cu ștampile de anulare: Spania, de exemplu, a prevăzut stocurile neîntrebuințabile de mărci cu una sau mai multe linii. Aceste mărci sînt anulate și nu obliterate. Mărcile cu ștampile nepotrivite, fie cu totul fanteziste, fie nepotrivite în privința datei sînt fără valoare. Există, pe de altă parte, ștampile de obliterare cu cuvîntul « anulat ».

În legătură cu cele expuse aici mai sînt și semnele de anulare la mărci trimise ca mostre și prevăzute ca atare în limba respectivă « obrazeț » (rusă), « specimen » (engl.), « soggio » (ital.), « vzorec » (cehă) etc. Pe mărcile japoneze se întrebuințează expresia « mihon » (mostră), care este scrisă în două forme.

Deoarece unele mărci ștampilate sînt mult mai scumpe decît cele neștampilate, ștampila mărcii a devenit un obiect de studiu foarte important. Nu se cercetează numai forma ștampilei, ci și tușul cu care ea a fost aplicată. Falsificatorii primitivi se mulțumeau cu un singur desen, fără a lua în considerație că ștampila se uzează și își schimbă aspectul în decursul anilor.

Același lucru trebuie luat în considerație și la tușul care poate avea diferite compoziții, diferite culori și nuanțe.

Un expert trebuie să cunoască bine istoria poștală și filatelică, să aibă cunoștințe solide de chimie și să știe să mînuiască și să descifreze culorile și nuanțele cu ajutorul razelor ultraviolete.

ANOMALII ÎN FILATELIE

Pentru înțelegerea acestui capitol este neapărat necesară cunoașterea capitolelor tehnice precedente.

Asupra problemei anomaliilor există încă multe păreri greșite, cu toate că ea a fost de multe ori dezbătută; unii dau prea mare

importanță acestora, iar alții le ignorează. Anomalii filatelice se consideră acele elemente ale mărcilor sau colilor care se deosebesc de cele normale.

Ele pot fi împărțite în trei categorii:

1. *Diferențe constante* care *nu* contravin dispozițiilor exprimate sau presupuse valabile pentru emisiunea respectivă;

2. *Diferențe constante*, care contravin acestor dispoziții;

3. *Diferențe trecătoare* și întîmplătoare, care se schimbă și se modifică și de multe ori dispar încă în cursul aceluiași tiraj.

În prima categorie intră, în primul rînd, *tipurile*, adică diferențele mai mici în execuția detaliilor desenului, care apar la o emisiune împreună cu mărcile normale sau altă diferență în aceeași coală sau în diferite coli. Tipurile iau naștere din diferite cauze și anume:

a) atunci cînd fiecare clișeu din forma de tipar este confecționat separat cu mîna. Astfel, primele mărci japoneze pentru « tipar adînc » din 1871 și 1872 au fost gravate cîte 40 pe fiecare placă, nici una nefiind identică cu cealaltă, deci fiecare valoare avea chiar de la început 40 de tipuri. Numărul tipurilor s-a mărit de cîte ori placa uzată trebuia reînnoită.

Pentru prima marcă din Noua Caledonie, sergentul Triquera a gravat pe piatră, cu un ac simplu, de cincizeci de ori capul lui Napoleon, deci 50 de tipuri;

b) o sursă bogată de tipuri o constituie litografia la care, chiar dacă se lucrează numai cu reportarea unui singur clișeu, se produc multe modificări neintenționate și se pot face și schimbări intenționate. Lucrînd cu blocuri de report, este foarte interesant a urmări în coala întreagă particularitățile constante de pe blocul de report și a stabili cum s-a produs compunerea plăcii de tipar. Exemple bine cunoscute sînt mărcile românești din 1866—1872 Carol I (cu favoriți și barbă);

c) alte tipuri bine cunoscute colecționarilor noștri sînt acelea care apar la mărcile comune românești din 1922—1926, cu cifre în diferite desene. Ele au fost executate în tipar înalt.

De asemenea, trebuie menționate aici mărcile franceze cu catedrala din Reims 1930, precum și Mont St. Michel și Port la Rochelle din seria emisă în 1929/31. Numeroase tipuri sînt și la mărcile norvegiene din 1872/8 cu cifra în goarna poștală. Numai specialiștii cunosc al doilea tip al mărcii Polonia nr. 1, la care în jurul medalionului din mijloc este o linie ovală în culorile roșu și albastru, în loc de exclusiv roșu;

d) este de la sine înțeles că la surșarjuri există foarte multe tipuri: o mare parte a surșarjurilor sînt culese cu mîna, separat

pentru fiecare marcă din coală, astfel că marele număr de tipuri se naște în mod firesc; chiar în cazurile cînd se alege numai un singur semn (literă sau cifră), se produc multe tipuri.

Categoriei diferențelor care nu contravin dispozițiilor de emisiune îi aparțin și unele *modificări de culori*, dacă intră însă în cadrul categoriei prescrise; de exemplu, galben-orange, roșu-carmin, albastru-ultramarin etc. Aceste diferențe de nuanțe trebuie bine distinse de erorile de culoare, adică de culori cu totul altele decît cele prevăzute în dispozițiile de emisiune ale unei anumite serii (astfel întîlnim, ca erori, verde în loc de albastru, roșu în loc de albastru etc.).

La acest capitol trebuie să mai menționăm și diferențele care constau în primul rînd în ce privește calitatea hîrtiei, la execuția ei, de exemplu ripsată, vărgată; la grosime: normală, foiță, groasă sau cartonată; sau chiar și la culoare în cazul în care aceasta nu contravine dispozițiilor de emisiune. Pentru aceste diferențe, găsim numeroase exemple la mărcile romînești, începînd chiar cu a doua emisiune «Moldova»; pentru diferitele grosimi ale hîrtiei, avem cele mai clasice exemple la primele emisiuni din Austria.

Erori

Erorile sînt nepotriviri în contradicție cu prevederile exprese sau de la sine înțelese ale unei emisiuni.

Terminologia germană distinge:

Druckfehler (eroare de tipar), dacă inexactitatea este chiar la clișeul prototip (desen sau inscripție) al mărcii sau al sursarjului.

Plattenfehler (eroare la forma de tipar), modificare produsă în urma defectării formei de tipar.

Fehldruck (tipar eronat), dacă greșeala s-a produs în cursul tipăririi. De exemplu, dacă s-a întrebuințat material greșit: cerneală, hîrtie, formă de tipar sau dacă greșeala a fost făcută la executarea operației de imprimare, hîrtie pusă în poziție falsă etc.

Druckmängel, Druckzufälligkeiten (defecte întîmplătoare). Defecte care se comit întîmplător sau temporar și nu se repetă în mod sistematic la toate colile emisiunii respective.

Nomenclatorul englez și cel francez de erori sînt similare cu cel arătat mai sus, chiar dacă nu atît de precise și tot atît de sistematic exprimate.

Noi obișnuim să denumim nepotrivirile după rezultatul vizibil pe marcă și anume: «eroare de culoare», «de desen», «de filigran» etc.

Cel mai interesant și cel mai greu este stabilirea nepotrivirilor în raport cu operațiile în urma cărora s-au produs erorile respective; chiar dacă nu în toate cazurile, totuși aceste cauze pot fi clarificate pe deplin.

1. *La inscripții gravate:* Cele mai vestite erori de inscripție sînt cele de la mărcile din Mauritius nr. 1 și 2. În realitate, există rarități și mai mari, dar care nu sînt atît de cunoscute de marea masă a filateliștilor. Aceste erori rare constituie valori importante, chiar dacă mărcile respective se găsesc într-o stare mai mult sau mai puțin deteriorată. Din prima emisiune Mauritius se cunosc următoarele piese care au rămas din tirajul de 500, de fiecare:

nr. 1	neuzat,	2	bucăți,	uzate	4	bucăți,	pe scrisoare	7	bucăți
nr. 2	»	6	»	»	3	»	»	3	»

Iată pe scurt istoricul lor:

Încă în anul 1846, Consiliul legislativ al insulei Mauritius a decis emiterea mărcilor poștale; punerea în aplicare a deciziei s-a amînat însă, deoarece nu existau mijloacele de executare a unor mărci după modelul celor engleze. În lipsa unei soluții mai bune, J. Barnard, giuvaergiu și ceasornicar, a fost însărcinat cu gravarea și imprimarea plăcii de tipar. Din greșeală, Barnard a gravat pe marginea stîngă cuvintele «Post Office» în loc de «Post Paid». Mărcile au apărut la 21 septembrie 1847, dar în luna mai 1848 au fost înlocuite cu o nouă serie imprimată pe plăci de cîte 12 mărci, de data aceasta cu inscripția corectă.

Asemenea erori găsim și la mărcile romînești, dintre care cea mai cunoscută este «Alexandru cel Bun», — emisiunea din 1932, cu data greșită a anului nașterii, 1406 în loc de 1400.

2. *La confecționarea desenelor:* Mărcile din Insulele Filipine din anul 1932 (seria simplă și aviația) au drept desen, în urma confundării fotografiilor, imaginea cataractelor Vernal din Parcul Național Yosemite, California, în loc de cea a cataractelor Pagsanjan din Filipine; imediat după descoperirea erorii, mărcile au fost retrase din circulație. Între timp, însă, un număr însemnat au ajuns în circuitul filatelic.

Foarte cunoscută eroare de desen este cea cu barba lui Cristofor Columb din seria emisă în S.U.A. în anul 1893. La marca de 1 cent, Columb este desenat zărind uscatul și avînd figura fără barbă. Pe marca de 2 cenți este reprezentată debarcarea, care a avut loc la scurt timp după zărirea uscatului. De data aceasta, Columb este reprezentat cu o barbă lungă. Or, în răstimpul de cînd zărise uscatul și pînă la debarcare nu putea să-i crească o barbă așa de lungă.

Această nepotrivire se explică prin faptul că mărcile au fost executate după tablouri vestite ale unor pictori diferiți, care, independent unul de altul, au pictat pe Cristofor Columb, fiecare după concepția lui.

Pe mărcile din R. D. Germană emise în anul 1956, cu ocazia aniversării a 100 ani de la moartea lui Schumann, este reprodusă, pe lîngă portretul compozitorului o partitură, dar din eroare cu note din serenada lui Schubert. După ce această eroare a fost observată, emisiunea a fost retrasă și înlocuită cu alta cu același portret și cu partitura refăcută.

Cea mai vestită eroare de desen este semănătoarea (« la semeuse ») de pe mărcile uzuale franceze, care timp de peste trei decenii, cu începere din anul 1903, a semănat contra vîntului.

La seria cehoslovacă din 1918, după poziția față de Hradschin, soarele ar răsări în vest; în emisiunea din 1945 (em. Banska Bystrica) steagurile engleze și americane sînt greșit desenate.

Mult haz a stîrnit și marca din St. Kitts-Nevis din 1903, care-l arăta pe Cristofor Columb cu o lunetă; nu exista carte filatelică, în care autorul să nu-și exprime mirarea față de acest anacronism. Columb, care a murit în anul 1506, este reprezentat cu o lunetă, inventată multe decenii mai tîrziu. De curînd însă, lumea filatelică a aflat că, încă înaintea lui Columb, marinarii întrebuințau, pentru observarea obiectelor îndepărtate, tuburi fără lentile care aveau proprietatea de a elimina razele din jurul ochilor ce împiedicau vizibilitatea clară.

Se cunosc și cazuri în care erorile s-au comis abia la corectare. De pildă, la placa de tipar a mărcii suedeze de 20 öre din seria emisă în 1872/76, s-a defectat un clișeu. Neaflîndu-se la îndemînă un clișeu bun de 20 öre, s-a înlocuit acesta cu un clișeu de 30 öre, la care s-a lipit cifra « 20 », uitîndu-se însă că în cercul dublu din jurul cifrei se găsește indicația valorii și în litere. Clișeul cel nou avea, deci, 20 în cifre și 30 în litere.

3. *La combinarea clișeelor:* Între clișeele dintr-un singur bloc și cele compuse din piese culese din casete (litere, cifre, semne, părți de ornamente), există un șir lung de forme intermediare compuse din ambele elemente:

Un clișeu din mai multe blocuri a fost folosit pentru mărcile din Toscana (în afară de cele pentru ziare). El are o combinație între o stinghie cu valoarea mărcii și un bloc cu restul desenului; la compunerea formei de tipar, stinghia a fost așezată sub blocul principal, producîndu-se o greșeală: stinghia a fost pusă în poziția răsturnată, dînd naștere la eroarea de la marca de 4 crazie * (emisiunea 1857/59) cu valoarea răsturnată.

* Crazie = diviziune a lirei. 12 crazie sînt egale cu o liră toscană.

La mărcile finlandeze, emisiunea 1860, la blocul principal care conținea stema și marginile laterale, s-au fixat cu șuruburi mici, sus și jos, cîte o stinghie cu valoarea mărcii și apoi au fost asamblate la forma de tipar (nu se cunosc erori).

Și la mărcile egiptene 1872/5, clișeul se compunea din trei piese: blocul principal din mijloc și stinghii laterale pentru valoare, dar la marca de 5, imprimată la Bulac, stinghiile au fost greșit anexate.

Altă combinație sînt clișeele formate dintr-un *bloc și litere culese.* La Würtemberg 1851 blocul principal al centrului conține cifra valorii pe ornamente; restul inscripțiilor este pe cadru tipărit din litere culese; la tirajele noi, s-au produs diferite tipuri, iar piesele reimprimate trebuie considerate ca « imitații oficiale » și nu ca reimpresiuni.

Alte combinații: blocuri gravate cu litere tipărite: Guiana Engleză 1856, 1882, Republica Dominicană 1865 (nu se cunosc erori).

Blocuri combinate întîlnim și în litografie la Romînia 1866—1872; pe piatra intermediară a fost imprimat litografic cadrul și în el centrul; acest desen combinat a fost apoi transferat pe forma de tipar. La aceste operații s-au produs multe tipuri ale blocurilor de report.

Un caz vestit al unui clișeu combinat este « lebăda răsturnată » din Australia occidentală. Prima serie de mărci a acestei țări este compusă din 5 valori de 1, 2, 4, 6 d. și de 1 shilling; prima valoare de 1 d. este executată în tipar adînc de către Perkins, Bacon & Co Londra, valorile de 2 și 6 d. la o litografie locală, iar cele de 4 d. și 1 sh. s-au executat pe clișeul lui Perkins în modul următor: dintr-un sfert al plăcii de 25 mărci de 1 d. s-a făcut cîte o imprimare litografică, peste care au fost lipite cadrele valorilor noi; unul din cadrele valorii de 4 d. a fost lipit în poziția întoarsă și astfel cadru și centru au direcții diferite. Denumirea de « lebădă răsturnată » nu este potrivită; ar fi mai potrivit să se spună « cadru răsturnat ».

Tot la capitolul clișee combinate putem aminti și cele din primele emisiuni ale Marii Britanii și Franței. Clișeele primelor mărci engleze au avut două pătrățele goale în care s-au poansonat anumite litere ale alfabetului, după un anumit sistem, iar clișeele pentru primele mărci franceze nu conțineau valoarea, ci niște găuri, în care se introduceau, după nevoie, stifturi mici cu inscripția valorii.

4. *La compunerea zațului:* La clișeele compuse din litere mobile sînt numeroase erori, provenind din compunerea zațului, în special la cele de sursarjuri. Tot în această categorie, vom trata și mărcile prevăzute cu text bătut la mașina de scris.

Foarte numeroase sînt greşelile de scris la emisiunea albaneză din 1913, a cărei imagine este compusă din ştampile poştale, la care s-a aplicat stema, adică vulturul cu două capete, valoarea înscriindu-se în ea cu maşina de scris.

Întîlnim, de asemenea, multe erori la mărcile emise în Transvaal în anul 1901, la Petersburg şi care au fost executate cu litere mobile în 3 tipuri, avînd următoarele erori:

Textul corect trebuia să fie: Z. AFR. REP. POSTZEGEL. Ca greşeli există: AER., AFB., BEP., REB., POSTZE*O*EL, POSTZ*F*GEL, POSTZEGE*I*, POSTZEG*F*L, POSTZE*C*EL.

La Honduras 1923 supraşarjul corect este 0,10 HABILITADO VALE DIEZ CTS., dar apare cu următoarele erori: în loc de HABILITADO este HABILTADO, HABILITAD şi HABILITA; în loc de DIEZ este DIES, DEIZ şi în loc de CTS. este CAS. şi TTS. şi valoarea de 50 C. are o mulţime de erori.

Erorile comise la *compunerea formei* (a *plăcii* sau *cilindrului de tipar*) sînt felurite: fie că s-au rătăcit într-o formă de tipar clişee străine, fie că au fost fixate clişeele în poziţie greşită. Din cauza clişeului rătăcit se produc perechi, străifuri, blocuri compuse din diferite mărci, iar în multe cazuri şi erori de culoare. În această categorie intră multe celebrităţi.

Un caz neobişnuit s-a întîmplat la marca din Romînia din seria 1893/9 de 25 bani. Din greşeală, s-a montat un clişeu de 25 bani într-o placă de 5 bani. Rezultatul a fost obţinerea unei mărci de 25 bani albastră (culoarea mărcii de 5 bani) în loc de violet închis. Eroarea a fost deci uşor de cunoscut. Deoarece, însă, anumite valori trebuiau să apară în culorile Uniunii Poştale Universale, s-a făcut o emisiune nouă (1899), în care marca de 25 bani are aceeaşi culoare ca cea de 5 bani din seria precedentă, deci a fost şi de aceeaşi culoare ca «eroarea de 25 bani albastru», aşa că de atunci ea putea fi identificată numai în pereche cu 5 bani.

Erorile de acest fel apar ca atare atunci cînd sînt prezentate cele două mărci împreună: cea «rătăcită» împreună cu gazda ei.

Alte erori la mărcile romîneşti din cauza rătăcirii clişeului ne oferă emisiunea Bucureşti 1876/78 de 5 bani albastru închis (culoarea celei de 10 bani) în loc de oliv, şi din emisiunea 1879, de 5 bani roz (culoarea celei de 10 bani) în loc de verde.

Altă eroare de culoare este şi marca ungurească de 35 filleri din emisiunea «Turul» din 1913, rătăcită în coala valorilor de 50 filleri, culoarea roşu-violet pe albastru.

5. *De hîrtie:* Survin cînd hîrtia întrebuinţată în emisiuni nu corespunde condiţiilor prescrise, în ceea ce priveşte, de pildă, culoarea şi filigranul.

ANOMALII FILATELICE

1—2) Nedantelate la mijloc. 3—4) Mărci ştanţate. 5) Reproducere cu inscripţia „facsimil". 6) Capul lui Neptun apare în desen lîngă gaizer, inversînd marca. 7) Dublu imprimat. 8) Perforat cu „T" folosit pentru „taxa de plată".

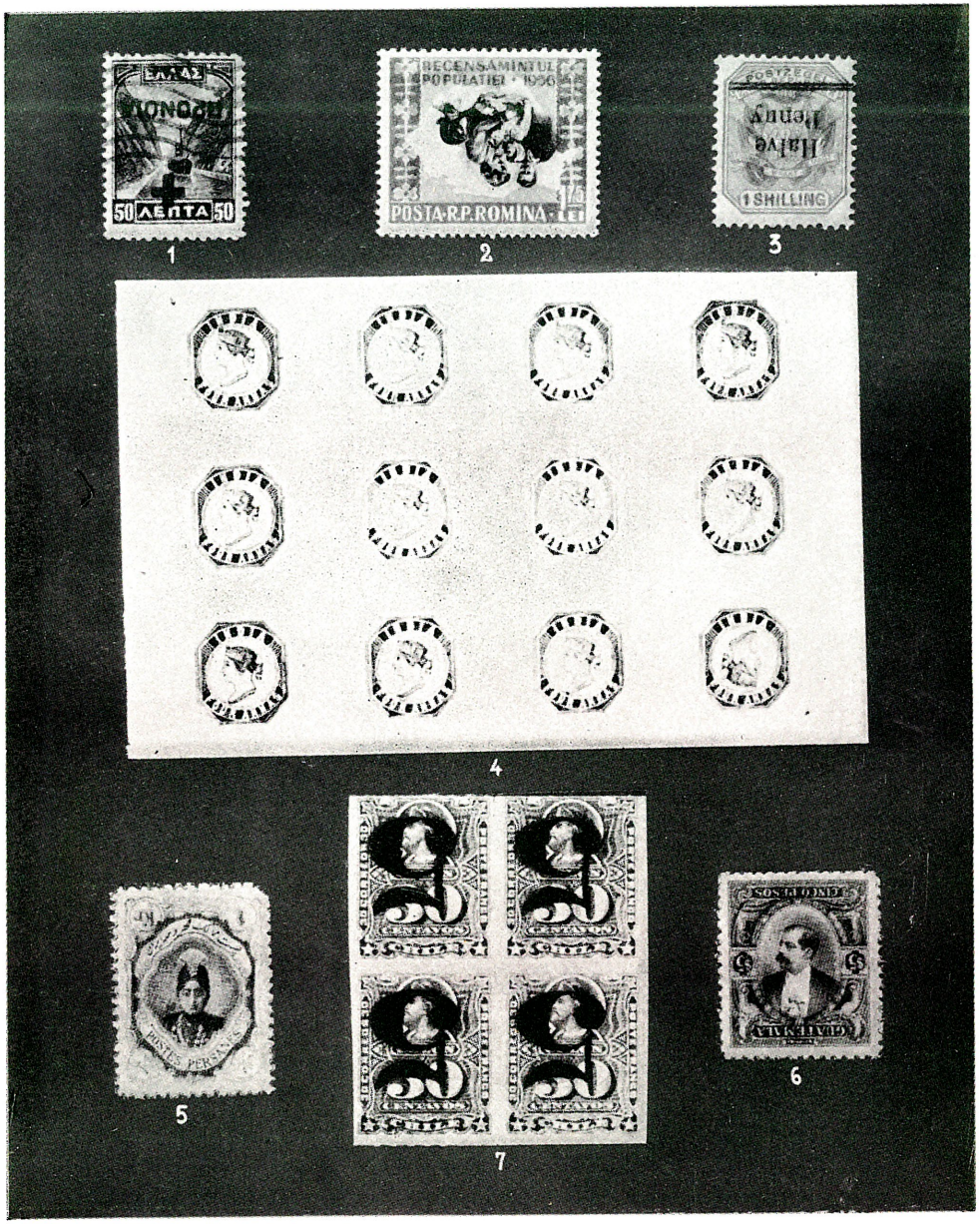

ERORI DE TIPAR
(CENTRU ȘI SURȘARJURI RANVERSATE)

1) Grecia 1937 (șurșarj ranversat) 2) R.P.R. Recensământ 1956 (centru ranversat). 3) Transvaal 1895. (surșarj ranversat). 4) India 1854 (al 12-lea timbru cu centrul ranversat). 5. Iran 1911 (centru ranversat). 6) Guatemala 1911 (centru ranversat). 7) Chile 1900 (surșarj ranversat).

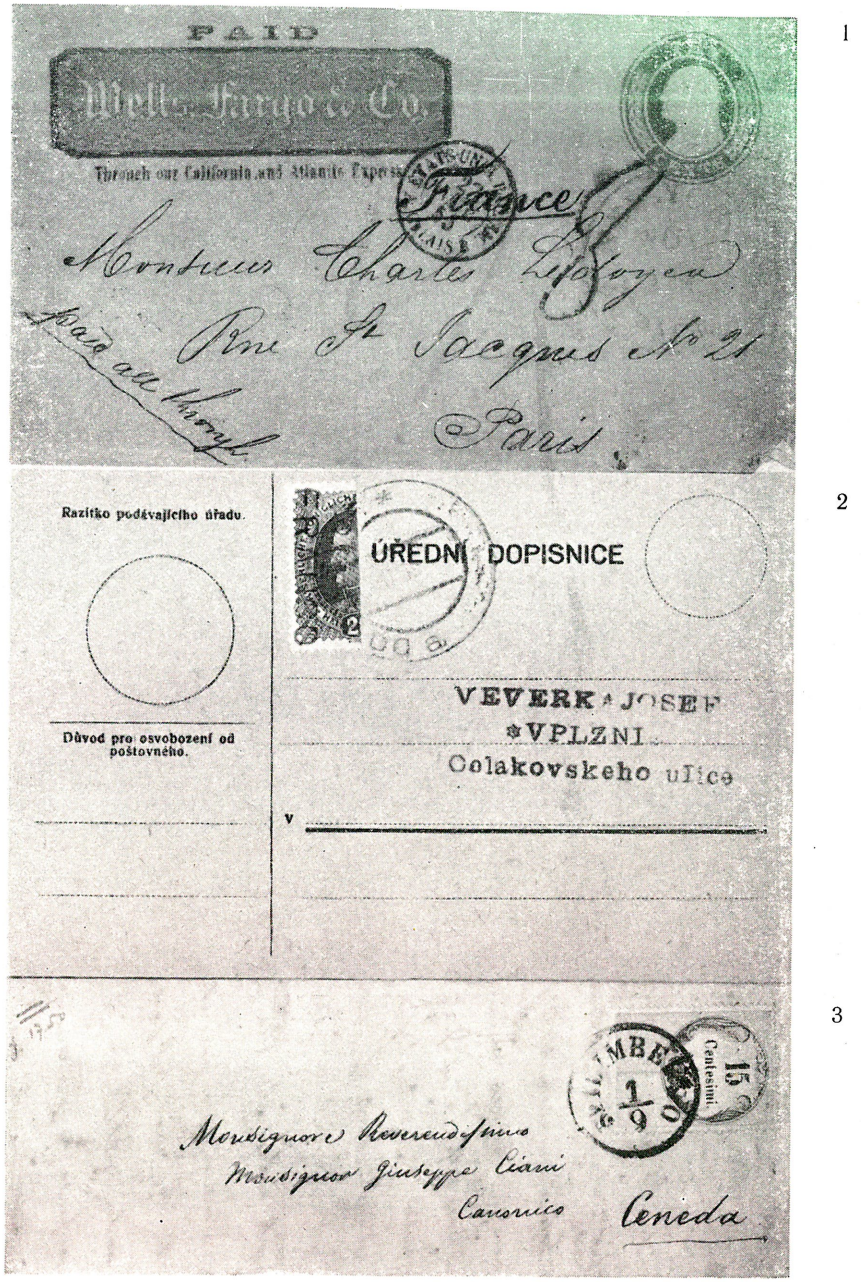

CURIOZITĂTI FILATELICE

1) Scrisoare transmisă în anul 1855 printr-o societate particulară, cu timbru incrustat. 2) Francatură fantezistă cu-o marcă fracționată, surșarjată franco din 1919. 3) Timbre fiscale folosite pentru scopuri poștale.

CURIOZITĂŢI FIL ATELICE

1) Pereche tête-bêche. 2—3) Mărci cu anexe avînd inscripţii pentru popularizare. 4, 5, 7 şi 8) Mărci cu anexe reclame. 6) Mărci cu anexe reclame şi tête-bêche

În prima serie din Baden 1851, valorile se distingeau prin cifra din centru şi culoarea hîrtiei. Aceste culori au fost: pentru marca de 1 kr. brun deschis; ptr. 3 kr., galben; ptr. 6 kr., verde; ptr. 9 kr., roz; au apărut însă şi cîteva exemplare de 9 kr. pe hîrtie verde. Se presupune că, din greşeală, s-a imprimat hîrtia verde cu placa de 9 kr., ceea ce este explicabil, deoarece placa întoarsă de 6 kr. seamănă foarte mult cu cea de 9 kr., în poziţie normală. Nu este însă exclus ca această eroare să se fi produs din cauza rătăcirii unui clişeu de 9 kr. în placa de tipar de 6 kr. S-ar putea afirma aceasta cu siguranţă numai dacă s-ar putea găsi o pereche, dar, din păcate, sînt cunoscute numai trei exemplare şi toate acestea sînt piese singulare. Bănuiala că ar putea fi vorba de proba de culoare este înlăturată, deoarece toate trei exemplare sînt autentic ştampilate şi una chiar pe plic întreg.

6. *La poziţia greşită a hîrtiei:* Neregularităţile la mărci sînt destul de numeroase atunci cînd hîrtia este pusă în maşină într-o poziţie greşită.

Dacă o marcă este confecţionată prin mai multe operaţii (faza de imprimare etc.), repetîndu-se scoaterea şi punerea hîrtiei de atîtea ori de cîte ori e nevoie a se repeta culorile diferite, desene, filigrane etc., hîrtia trebuie să fie aşezată mereu în aceeaşi poziţie, pentru ca aceste operaţii să se suprapună şi să cadă exact la locul prevăzut. Dacă verificăm în zare o marcă precis executată, vom constata că filigranul este în poziţie dreaptă, iar asamblarea diferitelor părţi ale desenului compus din mai multe culori trebuie să cadă exact ca şi cînd s-ar fi tipărit deodată întreaga imagine.

Iată cîteva din neregularităţile care pot surveni din cauza poziţiei greşite a hîrtiei: filigranul răsturnat, centrul răsturnat, deplasarea unor culori etc....

Mai trebuie menţionat că asemenea greşeli se mai pot produce dacă la compunerea plăcii sau a mai multor clişee, acestea din urmă au fost fixate sau ansamblate greşit. Aceste greşeli sînt tratate la capitolul « Greşeli la compunerea plăcii ». Aici vom arăta cîteva erori care provin din poziţia greşită a colilor de imprimare.

Hîrtia filigranată trebuie pusă în aşa fel în maşina de imprimat, încît privind-o în zare, atît filigranul, cît şi toate elementele imaginii imprimate să apară în poziţie normală.

În cazul în care filigranul nu corespunde cu desenul, în ceea ce priveşte orientarea în aceeaşi direcţie, este vorba de « filigran răsturnat », « inversat » sau « culcat ».

Din numărul mare de erori de filigran citărm: Rusia nr. 1, cu filigran răsturnat (se cunoaşte numai un singur exemplar).

Mărcile din Marea Britanie, au avut deseori erori de filigran. Emisiunile din Romînia din anii 1893—1899, așa-zise « spic de grîu », cu filigranul « PR », au de asemenea aceste filigrane în toate pozițiile. Rare sînt cazurile din aceste emisiuni cu filigranele « PR » culcate.

Un studiu vast al filigranelor, în diferite poziții, se poate face la emisiunile din Ungaria, dintre anii 1900—1916 (« Turul »), unde aceleași imagini de mărci au apărut cu 5 feluri de filigrane, iar mai multe cu cîteva poziții diferite. Aceste poziții de filigran nu sînt menționate în cataloagele generale, ci numai în cataloagele speciale.

La mărcile ale căror imagini se imprimă prin mai multe operații de imprimare, trebuie avut grijă ca acestea să fie orientate în aceeași direcție, la fiecare operație. Prin greșita așezare a hîrtiei la diferite operații, se ivesc multe erori ca: « centru răsturnat », (R.P.R. — 1956, Recensămînt, valoarea de 1,75 Lei), Austria 1919/21 (cu clădirea parlamentului răsturnat 20, 2 și 4 kr.), S.U.A., aviație din anul 1918 de 24 cents; 1869 — 15, 24, 30 cents.

Numeroase sînt și cazurile cînd surșarjul se imprimă în poziție greșită. Un caz ciudat în această privință, îl constituie mărcile de serviciu pentru zona de plebiscit din Silezia Superioară, surșarjate în anul 1920. Aceste surșarje pot fi întîlnite în 17 poziții diferite nenormale.

O altă curiozitate o prezintă toate exemplarele mărcii nr. 1 din St. Pierre et Miquelon care au surșarjul răsturnat.

Mai rare sînt erorile de culoare ale desenului la coala întreagă. Marca din Luxemburg din anul 1891 de 20 c. a fost la început tipărită în culoare brun-închisă. După ce s-au tipărit cîteva coli și s-a constatat aspectul inestetic al culorii, aceasta a fost schimbată în orange. Această eroare este foarte rară pe scrisoare.

La seria emisă în Bulgaria în anul 1882, marca de 5 stotinki este verde și verzuie. La ghișeu a apărut din eroare o coală în culoarea roșie (a cărnii = fleischrosa). Această eroare este și mai rară decît cea precedentă (din coala roșie există și falsuri pe hîrtie cu filigran).

Erori de culoare la coala întreagă întîlnim la Romînia, emisiunea din 1906, 25 Bani oliv în loc de albastru (jubileul de 40 ani).

Alte neregularități care se ivesc cu ocazia imprimării mai sînt: decalcarea, imprimarea dublă, imprimarea pe ambele părți, imprimarea glisantă etc. . .

7. *Decalcarea*, provine de la cuvîntul francez decalquer și este mai potrivit decît termenul întrebuințat astăzi: abclaci.

Dacă se execută o operație de imprimare fără ca hîrtia să fie pusă în mașină, suportul hîrtiei se îmbibă cu imaginea imprimată, iar la operația următoare de imprimare, coala care se află între forma de tipar și suport (ambele prevăzute cu imaginea colii în culoare umedă), se imprimă pe față în mod normal, iar pe verso se imbibă imaginea depusă pe suport la operația anterioară făcută fără hîrtie. Imaginea apare pe față în poziție normală și pe dos în poziție inversată (așa cum se reflectă o imagine în oglindă).

Același efect se produce și cînd se suprapun coli imprimate care nu sînt complet uscate și, mai ales, dacă sînt și gumate.

Trebuie făcută o distincție între *decalco* și *imprimare pătrunzătoare* (durchscheinender Druck), care se deosebesc, atît prin modul cum se produc, cît și prin rezultat, cu toate că la prima vedere, acestea se aseamănă foarte mult între ele. La o privire atentă însă, putem constata cu ușurință diferența între ele. În primul rînd, la decalcare, imaginea din față și cea din spate nu se suprapun niciodată exact, iar la unele hîrtii se poate constata imediat că nu poate fi cazul pătrunderii cernelii de tipar prin aceasta.

8. *Imprimarea recto și verso* se produce atunci, cînd coala de tipar se pune din greșeală a doua oară în mașină și i se aplică același tipar și pe spatele hîrtiei (Ecuador, 1865, 4 r., Austria 1850 de 1, 3 și 9 kr., Lombardia și Veneția 1850 de 5 c.). La imprimarea recto și verso, desenul de pe spate apare în poziția normală.

9. *Imprimarea dublă* se produce cînd o coală se imprimă de două ori pe aceeași față și în aceeași poziție. Astfel de exemple sînt Chile 1856—62,5 c., imprimarea dublă a surșarjului la Honduras 1919, 1, 10 și 50 c.

Mai pot fi confundate cu imprimarea dublă alte două fenomene:

10. *Tipar glisant* (Schmitzdruck), care se produce dacă hîrtia pusă în mașină este încrețită; forma de tipar apasă pe hîrtie și o îndreaptă, hîrtia primește de două ori tiparul, o dată pe hîrtia încrețită și a doua oară pe hîrtia îndreptată. Contururile acestor două imprimări diferă între ele și dau impresia unei imprimări duble.

Pot fi confundate cu tiparul dublu și tiparurile executate cu forme, la care corectările nu au fost executate cu grija cuvenită (vezi reentry și fresh-entry).

11. *Tête-bêche:* vîrful săgeţii arată partea superioară a desenului, inscripţiei, cifrei etc.

Mărcile imprimate în tête-bêche, adică într-o combinaţie de mai multe mărci care nu toate au aceeaşi poziţie în coală merită un studiu special. Unele sînt în poziţie dreaptă, altele răsturnate sau culcate. Un clişeu răsturnat în mijlocul unei coli poate da naştere diferitelor combinaţii, de exemplu, Franţa 1862, 20 centimes:

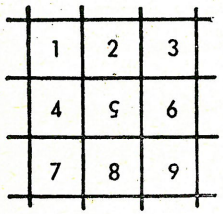

2 şi 5 tête-bêche, vertical, picior la picior

4 şi 5 sau 5 şi 6, tête-bêche orizontal

5 şi 8 tête-bêche vertical cap la cap.

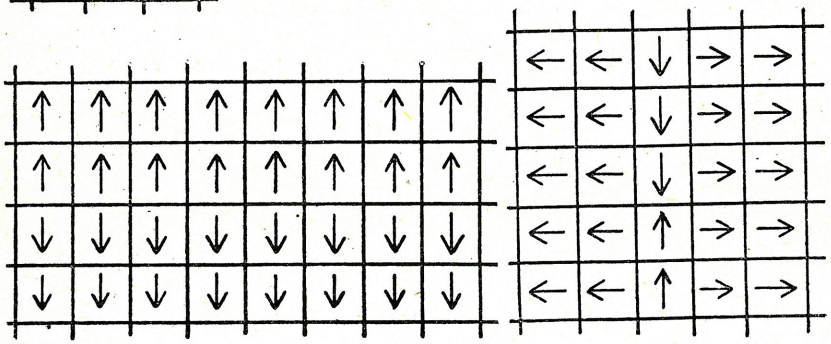

Dacă se imprimă pe o hîrtie aşezată într-o poziţie, iar rîndul imediat următor pe o hîrtie întoarsă cu 180 grade, aşa cum s-a procedat în Finlanda în anul 1856, Moldova 1858, Principatele Unite 1862, se produc **tête-bêche-uri în poziţiile** din desenul alăturat (idem la seria « Sateliţi artificiali ai pămîntului » emisă în R.P.R. 1957).

Din colile mărcilor emise în Principatele Unite în 1864, în care mărcile au fost aşezate conform schemei de mai sus, se pot scoate următoarele formaţii de tête-bêche:

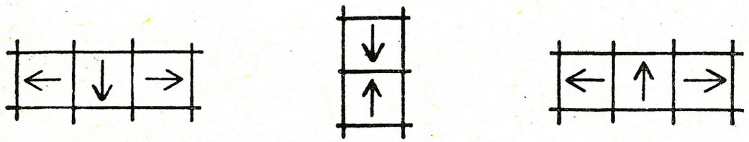

La mărcile din Columbia, emise în anul 1863/1864, un rînd orizontal a fost imprimat în poziţie culcată, astfel că tête-bêche-urile din aceste coli au o formă neobişnuită:

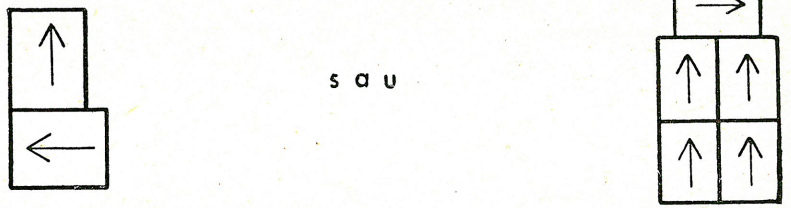

Mărcile triunghiulare sînt imprimate mereu în tête-bêche, în afară de cazul că s-ar găsi între ele cîmpuri fără mărci:

Austria

Express din anul 1916

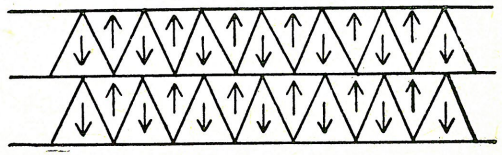

Curiozităţi: La emisiunea Capul Bunei-Speranţe din anul 1861 (Wood-blocks), s-a produs un tête-bêche, în forma următoare:

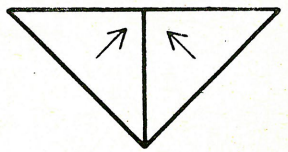

Cu privire la producerea acestui tête-bêche există diferite păreri.

Emisiunea din Toscana din anul 1854, pentru ziare, are o pereche din care o marcă e normală, iar a doua e imprimată pe dosul hîrtiei:

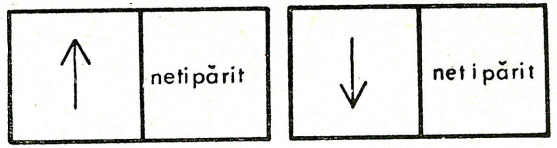

Vedem deci că apare, pe lîngă o marcă normală, un cîmp alb, în spatele căruia este imprimată perechea mărcii.

Notă: desenele sînt schiţate schematic; aşezarea reală se vede din planşe.

Din exemplele arătate mai sus, reiese că tête-bêche-urile sînt, în multe cazuri, necesare din motive tehnice (decurgînd din compunerea plăcii — cele triunghiulare — și din cauza felului de imprimare).

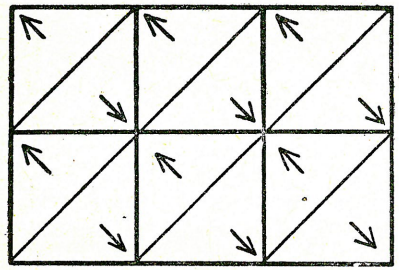

Mărcile din Capul Bunei-Speranțe, emise în anii 1853—1861 și C.S.R. din 1937. Mărci pentru predare personală:

Nu este clarificată cauza tête-bêche-urilor franceze, imprimate de Hulot, între anii 1849—1870. Hulot a fost un om excentric și ținea foarte mult la părerile despre persoana sa. Este deci posibil ca aceste tête-bêche-uri să fie rezultatul unor operații intenționate, spre a face pe autor mai interesant.

Există și sursarjuri aplicate în tête-bêche: Honduras 1925 aviație (10, 20 și 50 C.).

Alte exemple sînt amintite la capitolul «Compoziția formei de tipar».

12. *La formele de tipar:* Unele inexactități izvorăsc cîteodată și în urma defectării formelor de tipar.

Astfel la Elveția emisiunea «Pro Juventute» din anul 1940, indică ziua nașterii lui G. Keller 1818 în loc de 1819; Austria, emisiunea din 1908/13, 35 helleri, unde apare *E*RANCISCUS în loc de FRANCISCUS și pe 25 heller *P*RANCISCUS, Germania 1935, 25 pfenigi, anul nașterii lui Händel, G.F. 1585 în loc de 1685.

13. *De tipar incidentale.* Există unele defecte ale desenului care se nasc prin lipsa grijii cuvenite pentru utilaje și, în special pentru placa sau cilindrul de tipar, precum și față de execuția tiparului. Murdării în cerneală, mici corpuri străine ca praf, particule de hîrtie, produc pe imaginea hîrtiei semne care dăunează esteticii. Asemenea corpuri străine se fixează cîteodată pe forma de tipar, se întind, își schimbă locul și forma, altă dată dispar spontan. În orice caz, aceste corpuri străine dispar cu ocazia curățirii plăcilor.

Defectele de acest fel sînt, de cele mai multe ori, fără importanță și nu merită atenție. Cu totul altfel stau lucrurile dacă se poate urmări imprimarea unui întreg tiraj și se observă evoluția acestor corpuri străine. Dr. A. B. Szalay din Sibiu a avut prilejul să studieze întregul material al emisiunilor romînești sursarjate la Cluj și

Oradea în anul 1919 și a tras concluzii interesante și justificate, avînd astfel posibilitatea de a stabili autenticitatea acestor mărci.

Urmărirea cazurilor izolate care nu duc la nici o concluzie sînt, pur și simplu, o irosire de timp.

Tot o anomalie a mărcilor o constituie și mărcile nedantelate. Trebuie să facem distincție între mărcile «tăiate» și cele «nedantelate».

Prin «tăiate», se înțeleg mărcile la care s-a stabilit încă prin decizia de emisiune, că detașarea lor din coală să se facă prin tăiere cu foarfeca sau cuțitul. Aceste mărci nu sînt deci făcute pentru a fi rupte.

Dacă însă o marcă urma să apară perforată, să aibă deci dantelură și apare totuși fără nici un semn de preparare pentru detașare, se spune că marca este «nedantelată».

Această nedantelare poate să aibă mai multe cauze: lipsa totală sau parțială a mașinilor de perforare (Polonia 1919), defectarea mașinii de perforare (Rusia nr. 1), neatenția la executare și scăparea cîtorva coli de la perforare sau intenția poștei de a crea sorturi noi și de a mări deverul la vînzări filatelice.

Această nedantelare poate să apară în diferite forme: în coală întreagă sau în anumite rînduri orizontale sau verticale ale colii. Numărul cazurilor neintenționate este foarte mare și unele din piesele respective se numără printre rarități (Polonia nr. 1). Mai numeroase sînt cazurile de nedantelare intenționată.

Vezi și la «Filigrane» (din capitolul «Hîrtie»).

OBIECTUL COLECȚIILOR FILATELICE

Categoriile mărcilor

Obiectul colecțiilor filatelice îl formează mărcile poștale și anume: mărci neuzate sau uzate, dezlipite sau lipite pe scrisori, pe recipise etc., mărci încrustate (tipărite în relief) pe imprimate poștale.

În cele mai multe cazuri, mărcile se colecționează ca piese singulare, neobliterate și obliterate. Deoarece mărcile ocupă mai puțin spațiu, dau posibilitatea unui aranjament estetic și sînt mai puțin sensibile la manipulare și păstrare.

Colecționarea imprimatelor poștale cu mărci încrustate are actualmente foarte puțini amatori (Germania, S.U.A.); în schimb astăzi sînt foarte mult căutate mărcile lipite și ștampilate pe piesele

pe care au circulat (de pildă pe scrisori), deoarece astfel ne dau informații prețioase asupra întrebuințării lor.

Mărcile poștale pot fi împărțite în mai multe categorii:

— după destinația emisiunii;

— după serviciile pentru care mărcile urmează a fi aplicate;

— după valabilitatea teritorială și emitentul lor;

După destinația emisiunii:

— emisiuni al căror scop unic este satisfacerea necesităților poștale, respectiv răscumpărarea contravalorii prestației de servicii poștale;

— mărci emise pentru a comemora evenimente importante culturale, politice etc., denumite serii comemorative;

— mărci emise cu scopuri educative și instructive;

— mărci emise cu suprataxă, pentru obținerea unor venituri extrapoștale (pentru tuberculoși, pentru sinistrați etc.). Aceste emisiuni pot fi la francat obligatorii sau benevole;

— emisiuni pur filatelice, avînd ca unic scop crearea unor venituri din filatelie.

1. *Mărcile pur poștale* cuprind toate mărcile emise pentru scopuri efectiv poștale (franco, porto, aviație, serviciu etc.) și sînt cunoscute și sub denumirea de «mărci uzuale». Pentru mărci *uzuale franco* se întrebuințează și termenul de mărci *comune*. Filateliștii pot distinge, în cele mai multe cazuri, mărcile emise cu scopuri pur poștale de celelalte, prin stabilirea condițiilor în care acestea au fost emise.

De obicei, mărcile uzuale au un tiraj mare, chiar nelimitat și o durată de circulație mai îndelungată.

De multe ori s-a dat unor mărci emise cu scopuri speculative, aparența unor mărci uzuale de reală întrebuințare; la analiza mai atentă a circulației adevărate a acestora, se poate însă ușor descoperi caracterul lor.

2. *Mărcile comemorative și de propagandă* s-au ivit relativ tîrziu, la mai bine de treizeci de ani după apariția primei mărci poștale. La început, aceste emisiuni au apărut într-un număr redus și fără a avea scopuri speculative, dar apoi, observîndu-se că sînt căutate de filateliști, numărul lor a depășit în cele mai multe țări numărul mărcilor uzuale.

Mărcile care comemorează evenimente întîmplate înainte cu 25, 50, 100 ani etc., se numesc mărci *jubiliare*.

Prima marcă din această categorie a apărut în anul 1888—89, în Noua Galie de Sud, cu ocazia împlinirii a 100 ani de apartenență la Imperiul Britanic. Fiecare din cele 6 valori este prevăzută cu inscripția «ONE HUNDRED YEARS» (una sută ani); urmează

apoi la 22 ianuarie 1891, Hong-Kongul cu o marcă de sursarj «1841 Hong-Kong JUBILEE 1891».

În Romînia, prima marcă comemorativă a apărut în 1891.

În S.U.A., s-a emis în anul 1893 o serie întîrziată pentru comemorarea a 400 de ani de la descoperirea Americii de către Cristofor Columb.

Grecia a emis, în anul 1896, o serie compusă din 12 valori pentru comemorarea reintroducerii jocurilor olimpice. Această serie avea și o valoare de 10 drahme, deși pînă atunci nu se emiseseră mărci cu valoare nominală mai mare de 1 drahmă (abia 5 ani mai tîrziu au apărut mărci comune de 5 drahme).

3. *Mărcile în scopuri educative și instructive*. Popularitatea filateliei și forțele ei interne s-au pus cu timpul în slujba educației și a culturii. Statul are dreptul de a folosi mărcile pe lîngă scopuri poștale și în scopuri educative, de popularizare. Astfel de emisiuni nu pot fi considerate, din această cauză, mărci speculative.

Avînd în vedere că filatelia este astăzi atît de răspîndită este normal ca ea să devină unul din mijloacele cele mai potrivite de propagandă, culturalizare și apropiere între popoare.

Istoria unei țări se oglindește azi fidel în mărcile ei, relevînd anumite evenimente importante.

Anumite noțiuni de geografie, botanică, zoologie, geologie, astronomie etc. pot fi memorate cu ușurință prin colecționarea și studierea mărcilor.

4. *Mărci cu suprataxe*. Cea mai combătută categorie de mărci, din punct de vedere filatelic, este aceea a mărcilor cu suprataxe, care, pe lîngă valoarea nominală destinată achitării taxelor de prestări de servicii poștale, mai are și un plus pentru scopuri nepoștale (suprataxe). Această categorie de mărci poate fi împărțită în două subdiviziuni:

a) mărci speciale cu *suprataxe obligatorii*, fără plata cărora nu se poate efectua expediția unei trimiteri poștale și care se aplică concomitent cu mărcile poștale: timbre de ajutor, asistență socială, fondul aviației, pentru cultură etc. Un mare număr de taxe similare întîlnim și la emisiunile din Spania.

Catalogul Michel din 1957 enumeră mărcile privind suprataxele spaniole pe circa 15 coloane în tipar mărunt. Un mare număr de mărci au fost emise de coloniile engleze pentru taxe de război (wartax);

b) Numărul mărcilor cu *suprataxe benevole* este foarte mare. Cele mai cunoscute mărci cu suprataxă sînt cele elvețiene «Pro Juventute» (pentru tineret), care, începînd din anul 1912, au apărut în fiecare an, în afară de anul 1914. Plusurile la mărcile «Pro

Juventute » sînt modeste (5, 10 c.), desenul e frumos executat, emisiunea fiind ușor accesibilă fiecărui amator. În anii 1937 și 1941, s-a mai emis și cîte o coliță din emisiunile de mai sus. Aceste mărci elveţiene sînt solicitate pînă și de amatori care nu colecţionează mărci cu supratаxe.

În schimb, există o categorie de mărci puţin cerute, putem spune boicotate, și anume acelea cu supratаxe mari, care depășesc de multe ori valoarea nominală a mărcilor. Astfel sînt seriile emise în Belgia pentru reclădirea Mănăstirii din Orval, pentru prizonieri de război, Crucea Roșie etc.

Și acum cîteva cuvinte despre situaţia filatelică a unor mărci cu scopuri extrapoștale.

Pentru a da colecţionarilor posibilitatea de a cunoaște caracterul și împrejurările în care a fost emisă o serie, se face publicitatea obișnuită cu ocazia punerii în circulaţie și se indică în cataloage datele necesare clasificării, dacă marca este comemorativă, jubiliară, de binefacere etc. Catalogul Scott clasifică unele serii de mărci ca « semipoștale », deci le așază într-o categorie inferioară faţă de mărcile normale poștale.

Uneori se mai dau și indicaţii cu privire la tiraj, termen de scoatere din circulaţie, epuizarea sau distrugerea stocurilor rămase după scoaterea din circulaţie etc. Toate aceste caracterizări influenţează asupra evaluării unei emisiuni din punct de vedere filatelic.

Există anumite emisiuni din diferite ţări, pe care unele cataloage nu le recunosc, iar în altele figurează ca nefiind emisiuni poștale. De obicei, în jurul acestor emisiuni litigioase se nasc discuţii în presa internaţională filatelică și numai documentele de bază ale unor asemenea emisiuni pot decide, dacă într-adevăr sînt sau nu emisiuni poștale, neoficiale sau fictive (Machwerke).

F.I.P. (Federaţia Internaţională de Filatelie) publică periodic lista mărcilor « abuzive », pe baza cărora catalogul Zumstein prevede cu semne speciale mărcile respective, arătînd că acestea (conform statutelor F.I.P.) nu sînt admise la expoziţii patronate de F.I.P. De asemenea, s-a prevăzut în statutele F.I.P., pentru a stabili supratаxele exagerate, că nu se recunosc ca emisiuni oficiale poștale « colecţionabile » emisiunile care au supratаxe ce depășesc cu 50% valoarea nominală a mărcii respective.

Aceste măsuri, însă, n-au dat rezultate satisfăcătoare pentru combaterea emisiunilor de mărci abuzive deoarece sînt incomplete și stabilirea seriilor care sînt considerate abuzive nu se face cu rigurozitatea necesară.

După serviciile pentru care mărcile urmează a fi aplicate:

— *mărci franco:* adică plata serviciilor poștale se face anticipat;

— *mărci porto:* (taxa de plată) se aplică pentru plata ulterioară (serviciului prestat de către poștă) a taxelor poștale de către destinatar. Acest fel de mărci au apărut abia în al doilea deceniu de la apariţia mărcilor poștale;

— *mărci de expediere rapidă* (express). Exemple: Canada (1898), Cuba (1899), S.U.A. (1885), Filipine (1901), Bahama (1916), Noua Zelandă (1903);

— *mărci de serviciu* (oficiale) pentru francarea corespondenţei autorităţilor, cunoscute și sub denumirea de « oficiale ». În cele mai multe cazuri, sînt emise pentru toate autorităţile aceleași mărci de serviciu.

În general, numărul mărcilor de serviciu ale unor ţări nu este prea mare. Menţionăm cîteva dintre ţările care au emis multe mărci de serviciu: Argentina, 369 bucăţi, Nicaragua, 384 bucăţi, Salvador, 243 bucăţi.

— *Mărci de ziare.* Cel mai prost tratament fizic, provenit din manipulaţie, îl au, în decursul circulaţiei lor, mărcile de ziare. Dacă sînt lipite pe ambalajul ziarelor, ele sînt aruncate în toate părţile. Fiind transportate împreună cu coletăria poștală, ele ajung de obicei la destinaţie în stare deteriorată. Dacă sînt lipite chiar pe ziar, acestea se scot astfel încît textul ziarului să rămînă intact, în dauna mărcii, care astfel se distruge. Dacă mărcile sînt lăsate pe ziare, se aruncă de obicei împreună cu ziarul. Persoanele particulare nu au nevoie să-și procure mărcile de ziare de la ghișeele poștale, astfel că după scoaterea lor din circulaţie nu prea se întîmplă să rămînă în posesia lor, neîntrebuinţate așa cum se întîmplă cu mărcile poștale normale (cel mult pot rămîne la puţinele edituri care le-au întrebuinţat). La fel ca mărcile de serviciu și mărcile de ziare sînt menţionate în cataloage. Astfel se explică marea raritate a unor mărci de ziare, care în realitate au circulat în cantităţi mari.

Între cele mai rare mărci din Moldova, se numără marca de 5 parale din a doua emisiune « Cap de bour » cu inscripţia « porto gazetei ». Această marcă neuzată este socotită între marile rarităţi mondiale. În colecţia Caspary, care conţinea cele mai mari rarităţi mondiale, nu s-a găsit nici un singur exemplar neuzat din această marcă, deși din 27 parale, (prima emisiune Moldova), neuzată, s-a găsit un exemplar și din 81 parale două bucăţi. Această marcă de 5 parale « porto gazetei » este foarte rară, chiar și în stare uzată.

În Austria, de asemenea, cea mai rară marcă este aceea pentru ziare (Cap de Mercur), care are unele particularităţi interesante.

Pe aceste mărci (din anii 1851/56) nu e indicată *nici o valoare* nominală, ele distingîndu-se numai după culoare.

O atenție deosebită putem acorda mărcilor de ziare din S.U.A. care sînt de asemenea interesante. Primele 4 din aceste mărci (1865 și 1867) aveau un format deosebit de mare (51×95 mm) și au fost lipite pe pachete de ziare. În stare uzată (mai mult sau mai puțin acceptabilă) sînt foarte rare. Din anul 1875 s-au introdus mărci noi de ziare cu o valoare nominală de aproximativ 200 $ pe serie. Întrebuințarea lor n-a fost obișnuită: aceste mărci n-au fost lipite, ca de obicei, pe pachetul de ziare, ci într-un registru chitanțier; o jumătate a chitanței o primea cel care preda pachetul, iar cealaltă jumătate, cu marca obliterată, rămînea în registru. Astfel s-au păstrat cantități mari de mărci uzate din această emisiune.

— *Mărci pentru scrisori recomandate.* Deoarece pentru scrisoare recomandată este suficientă eticheta de recomandare, numai puține sînt țările care au introdus mărci speciale pentru francarea acestei corespondențe.

Dintre țările care au introdus mărci speciale pentru francarea scrisorilor recomandate enumerăm: Afganistan, Antioquia, Canada, Columbia, Panama etc.

Unele țări au emis mărci speciale și pentru scrisorile a căror primire trebuia confirmată (aviz retur). Mărci de acest gen au emis: Bolivia, Columbia, Muntenegru, Salvador etc.

Unele țări au emis mărci și pentru *francarea coletelor:* Romînia (timbre de factaj), Belgia 360 bucăți, Franța 233 bucăți, Italia 81 bucăți, Uruguay 83 bucăți (pînă în 1952).

În unele țări există și *mărci pentru întîrziere*, pentru cazurile următoare: trimiterile poștale se primesc de obicei numai pînă la o anumită oră dinaintea plecării vagonului poștal. Pentru trimiterile care urmează a fi expediate cu următorul tren poștă, sosite însă după expirarea orei respective, se plătește o taxă aparte, prin lipirea unei mărci speciale. Dăm cîteva exemple: Antioquia (Retardo = întîrziere), 1899, Columbia 1886 (și anii următori), Victoria (Too late = prea tîrziu), emisă în anul 1855, Uruguay (Alcance y Ultima Hora = Serviciu de legătură, ultima oră), 1936.

— *Mărci de telegraf.* Unele țări au emis și mărci speciale pentru transmiterea telegramelor: Romînia 1871, Rusia 1865, Austria 1873, Ungaria 1873, Belgia 1866, Elveția 1868/71, Franța 1868, Bavaria 1870.

Sînt interesante unele mărci de telegraf din India, Ceylon, Jammu and Kashmir, care au fost confecționate din două mărci legate vertical între ele. Jumătate din marca verticală a fost lipită pe telegramă, iar partea a doua pe chitanța care s-a predat expeditorului telegramei. Există și *mărci de telegraf oficiale.* Astfel de mărci au fost emise, de exemplu, în Ecuador, India Britanică și serveau pentru francarea telegramelor predate de oficialități.

— *Mărci de control pentru trimiterile filatelice* (în U.R.S.S. au fost emise, între anii 1922/34) care se aplicau pe trimiterile cu mărci de schimb filatelic după ce li se făcea controlul respectiv.

În Danemarca s-au emis mărci întrebuințate ca pentru întîrziere, cu care însă se plăteau unele servicii ale poștei ca scrierea adresei. La început ele au circulat cu surșarj, (1913), apoi cu inscripția « Gebyr ».

În timp de război capătă o mare importanță « *Poșta de campanie* » (Feldpost). Acestea nu sînt mărci cu supratxă în scopuri militare, ci mărci cu care s-au plătit și s-au scutit de taxe poștale trimiterile poștei militare. Exemple numeroase găsim în timpul celor două războaie mondiale mai ales în Austria și Germania.

În Austro-Ungaria, începînd din anul 1915, cu « K. u. K. Feldpost » emisiunea generală, apoi cele speciale pentru Italia, Muntenegru, Romînia, Serbia.

Mărcile B.C.O.F. (British Commonwealth Occupational Forces) au fost emise cu ocazia ocupației engleze a Japoniei.

— Mărcile de poștă aeriană au în cadrul filateliei generale o situație cu totul aparte. Aceasta, deoarece fiind un descendent cu totul legitim al filateliei generale, s-a dezvoltat totuși ca o ramură independentă. *Mărcile speciale pentru aviație nu se dezvoltă concomitent cu înființarea și evoluția poștei aeriene.*

Mărcile speciale de aviație se întrebuințează și pentru trimiteri simple (care nu se expediază prin avion), iar pentru poșta aeriană se întrebuințează și mărci, care după inscripție și destinație, nu sînt create special pentru trimiteri prin avion.

În sfîrșit, se emit mărci cu embleme și subiecte de aviație, mărci care nu sînt create special pentru poșta aeriană.

Care din mărcile arătate mai sus aparțin aerofilateliei?

Aparțin acestei categorii toate mărcile cu emblemele de aviație, precum și scrisorile francate cu mărci simple (nu de aviație), dar expediate prin avion.

O atracție specială pentru specialiști o prezintă plicurile complete expediate prin poșta aeriană.

Aerofilatelia are o întreagă literatură care se ocupă, pe de o parte, de mărcile de poștă aeriană, iar pe de altă parte, cu ștampilele speciale pe plicuri expediate cu ocazia unor zboruri speciale (la Polul Nord, în stratosferă etc.) și cu anumite ștampile de « prima zi a zborului », la deschiderea unor linii noi aeriene.

Cele mai vechi scrisori circulate pe cale aeriană sînt cunoscute sub denumirea de « ballons montées ».

În timpul războiului franco-german din 1870—71, Parisul a fost încercuit între 18 septembrie 1870 și 28 ianuarie 1871 de către

armatele germane. Pentru a menține legătura cu restul lumii, au fost lansate din Paris baloane care transportau plicuri simple, plicuri oficiale, ziare, cu un spațiu rezervat pentru comunicări scrise de către expeditor și ziare fără acest spațiu.

Cantitatea totală a poștei expediate cu balonul s-a ridicat la peste 10 700 kg. Deoarece o trimitere era limitată la o greutate foarte redusă, admițîndu-se numai trimiteri pe hîrtie subțire etc., ar rezulta că au circulat, pe această cale, un număr foarte mare de scrisori, care, după unele calcule, ar depăși chiar două milioane de bucăți.

Colecționarea corespondenței transportate prin «ballons montées», din timpul asediului Parisului, este foarte răspîndită, așa că piesele respective sînt destul de bine evaluate, cu toate că «tirajul» este destul de mare.

Poșta cu balonul lansat din Metzul asediat, tot în anul 1870, nu a corespuns așteptărilor. Materialul filatelic respectiv este foarte rar, din cauza numărului redus al corespondenței transportate.

Alt caz analog este cel de la Przemysl (Polonia), care a fost asediat între 7 noiembrie 1914 și 31 martie 1915. Pentru transportul corespondenței în această perioadă de timp au fost folosite atît baloane, cît și avioane.

Mărcile de poștă aeriană sînt, în general, mult căutate și unele se bucură de mare trecere în lumea filateliștilor.

De o mare popularitate se bucură două categorii de mărci de aviație și anume:

— Mărcile în cinstea zborurilor stratosferice și cosmice ca: seria consacrată zborului stratostatului «U.R.S.S. 1» deasupra Moscovei la 30 septembrie 1933 (ajuns la înălțimea de 19 000 metri cu trei aeronauți Prokofiew, Birnbaum și Godunof); seria emisă la 15 septembrie 1934, în cinstea ascensiunii record de 22 000 m altitudine, din 30 ianuarie 1934 a eroilor Uniunii Sovietice Usîskin, Vasenko și Fedoseenko, cu balonul Sirius.

Marile succese dobîndite de știința și tehnica sovietică, în cucerirea de către om a spațiului cosmic, constituie subiectele unor emisiuni comemorative foarte căutate de către filateliști.

Numeroase țări, printre care și Republica Populară Romînă, au pus în circulație mărci consacrate primilor sateliți artificiali, lansați la 4.X. și 3.XI.1957, primului călător în cosmos — cățelușa Laika, celui de al treilea satelit lansat la 15.V.1958 precum și primei planete artificiale a sistemului solar, trimis în spațiul cosmic la 2.I.1959*.

* Această marcă a fost sursarjată cu prilejul lansării primei rachete cosmice în lună; textul sursarjului «h 00,02' 24'' — 14. IX. 1959» marchează momentul aselenizării ei.

Mărcile comemorînd zborurile arctice din care menționăm următoarele emisiuni:

21.III.1938 — aniversarea zborului la Polul Nord;

26.IV.1938 — aniversarea zborului transpolar Moscova—Portland efectuat de eroii Uniunii Sovietice Cikalov, Baidukov și Beliakov;

26.V.1938 — pentru comemorarea celui de-al II-lea zbor Moscova—Polul Nord — S.U.A. (S. Iacinto—California), fără escală parcurgîndu-se 6 252 mile în 62 ore (12—14 iulie 1937); la acest zbor — record mondial — au participat eroii Uniunii Sovietice Gromov, Iumașev și Danilin.

Cu zborurile pentru salvarea echipajului și al pasagerilor de pe vasul «Celiuskin», ne vom ocupa într-un capitol separat.

— Mărci destinate transportului pe căi speciale. Mărci poștale pentru trimiteri pe cale maritimă au fost emise de Mexic în anul 1875, cu inscripția «PORTE DE MAR».

Pentru poșta expediată cu submarinele au fost emise mărci speciale de către Germania în anul 1916 și în anul 1945.

Pentru asigurarea trimiterilor pe cale maritimă din Olanda în insulele Indiilor Olandeze, s-au introdus mărci cu inscripția «Drijwende Brandkast», adică cutii plutitoare, rezistente la foc (în traducere). Denumirea aceasta provine de la rezervoarele în care au fost păstrate trimiterile respective.

Danemarca a emis mărci pentru pachete transportate cu luntrea de trecere între Lögstör-Aggersund resp. Esbjerg-Fanö. Aceste mărci poartă sursarjul «Postfaerge», adică luntre poștală.

Nu există încă o instituție care să se ocupe sistematic de transportarea poștei cu ajutorul rachetelor, acest fel de transport aflîndu-se încă în stadiu experimental. Avînd în vedere frumusețea acestei tematici și iminența acestui fel de transport (sateliții artificiali și rachetele lansate de U.R.S.S.), ne îndreptățesc să credem că aceste mărci și în special scrisorile transportate cu ajutorul rachetelor, vor trezi un interes deosebit în rîndurile filateliștilor.

— Mărci pentru scutirea de taxe poștale. Aceste mărci formează o categorie specială și au fost emise cu diferite ocazii în Romînia; ele purtau inscripția «gratuit» sau «scutit».

Elveția a emis în anul 1871 etichete cu inscripția «Militaires français internés en Suisse. Gratis», pentru corespondența gratuită a militarilor francezi, care s-au refugiat în timpul războiului pe teritoriu elvețian.

În anul 1911 au fost introduse mărci pentru scutire de taxe poștale pentru asociațiile de folos obștesc pe teritoriul elvețian.

Franța a emis în anii 1901, 1902, 1904, 1906, 1907, 1929, 1933, 1937, 1939, 1940, 1946 și 1947 asemenea mărci pentru militari, cu sursarjul F.M. (franchise militaire) și în anul 1939 pentru refugiații din Spania cu sursarjul F.

Mărcile grupate după teritoriul pe care au putere circulatorie și după emitent

În zilele noastre, organizarea poștală este asemănătoare în cele mai multe țări din lume; poșta este monopol de stat și administrația poștală face parte din Uniunea Poștală Universală (U.P.U.).

Statul, prin organele sale competente, emite mărci care sînt valabile aplicate pe trimiteri, în toate țările care aparțin acestei organizații mondiale. Mărcile care sînt emise de țări nemembre ale U.P.U. n-au valabilitate de francare generală, fiind considerate ca mărci locale și clasificate, din punct de vedere filatelic, într-o categorie inferioară. Această situație nu există însă de mult timp.

Chiar după înființarea « General Post Union »-ului (denumirea veche a Uniunii Poștale Universale), mai continuau să existe țări care emiteau mărci cu circulație limitată. Acestea însă n-au fost considerate, din punct de vedere filatelic, mărci de grad inferior, deci cu atît mai puțin mărcile care au fost emise înaintea înființării organizației mondiale a poștei.

La apariția primei mărci poștale din lume (1840), modul de organizare a poștelor din diferitele țări era foarte variat. Poșta nu era în toate țările un monopol al statului, dar acolo unde era, exercitarea efectivă a acestui monopol se făcea prin intermediul particularilor.

Pe de altă parte, mărcile n-au fost emise numai de autoritățile centrale, ci și de unități administrative subordonate, locale, ca: provincii, județe, orașe, corporații, sau chiar de persoane particulare! Aprecierea acestor mărci din punct de vedere filatelic este foarte diferită.

În general, filateliștii de astăzi, asaltați de marele număr de emisiuni oficiale ale statelor, se limitează, în interesul formării unei colecții complete, la aceste emisiuni, excluzînd categoriile de mărci asupra cărora ar exista cel mai mic dubiu asupra oficialității lor.

Mărcile așa-zis locale sînt, de asemenea, de mai multe categorii și cataloagele fac distincție între acestea, din punct de vedere filatelic, astfel:

dintre mărcile care n-au dreptul de circulație generală, pot fi considerate, ca avînd prioritate de a fi colecționate, cele emise de

MĂRCI PENTRU SERVICII SPECIALE

1) Romînia (Telegraf 1871). 2) Romînia (gratuit 1934) 3) Columbia (aviz de primire 1894). 4) Guadelupa (taxă de plată 1884). 5) Antioquia (recomandată 1896). 6) Panama (scrisori în întîrziere 1904). 7) Uruguay (mărci de retur 1902). 8) Danemarca (mărci de retur 1878). 9) Columbia (recomandată 1865). 10-12) India (mărci de telegraf 1904)

MĂRCI DISTRICTUALE (ZEMSTVO)

1—12) Mărci zemstvo din diferite districte ale Rusiei care au avut putere de circulație numai în districtele respective

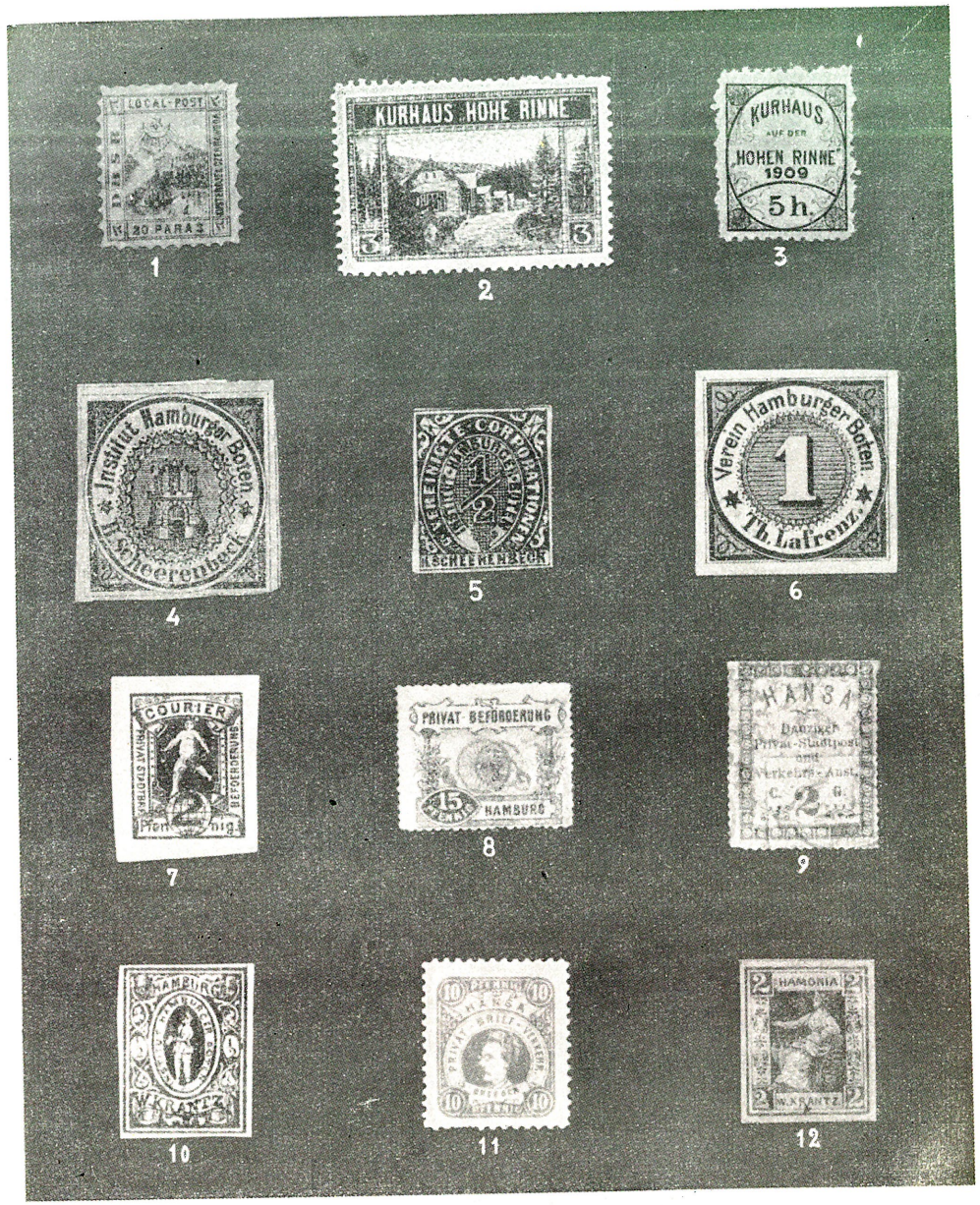

POȘTE LOCALE — I

1) Soc. de Navigație Dunăreană (Constanța-Cernavodă). 2—3) Sanatoriul Păltiniș. 4—12) Mărci ale poștei particulare-locale din diferite orașe ale Germaniei

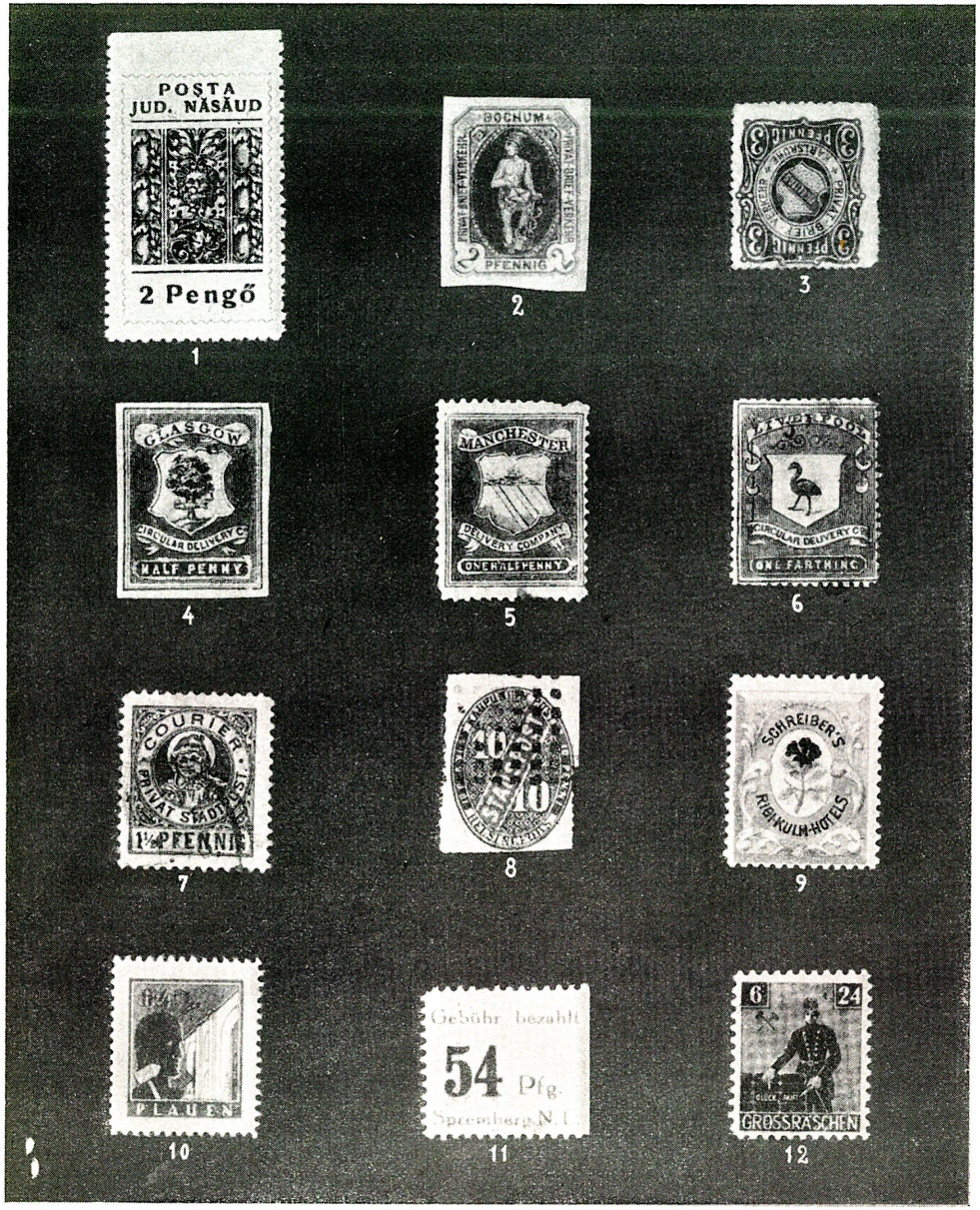

POȘTE LOCALE — II ȘI PROVIZORII

1) Bistrița (jud. Năsăud 1944). 2) Bochum. 3) Karlsruhe. 4) Glasgow. 5) Manchester. 6) Liverpool. 7) Curier particular Germania. 8) Helsingfors. 9) Hotel Rigi-Kulm (Elveția). 10) Plauen (1945 reconstrucție). 11) Spremberg (1945). 12) Grossräschen (1945).

autoritățile care dețin monopolul poștal și anume: state suverane și împuterniciții lor, componente ale statelor independente, care în cadrul statului au drepturi autonome în privința administrației locale sau regionale a poștei; state dependente, posedînd anumite drepturi autonome, printre care și cel al poștei, respectiv al emiterii și circulației mărcilor poștale.

Există mărci locale și particulare, care prin seriozitatea lor și-au cîștigat respectul colecționarilor și sînt tratate la fel cu mărcile de circulație generală, emise de către state independente.

Limitarea precisă între mărcile oficiale, semioficiale și cele particulare, precum și între diferitele categorisiri ale lor secundare, nu este posibilă în toate cazurile, deoarece există între ele multe forme tranzitorii.

Mărci cu circulație limitată se găsesc:

— *la state suverane* ca: Brazilia, Rusia, Polonia, vechile state germane și italiene;

— *la poștele comune ale statelor independente;*

— *la statele feudale* ca: Alwar, Bahawalpur, Bamra, Barwani, Bhopal, Kashmir...

— *la componentele statelor suverane*, care în cadrul statului au avut sau au drepturi separate pentru administrația poștei: cantoanele elvețiene (Zürich, Geneva, Basel), provinciile autonome din America de Sud (Buenos Aires, Cordoba, Corrientes, Entre Rios, Anticquia, Bogota).

Din aceste 4 categorii cea a « mărcilor poștale comune ale unor state independente » necesită o explicație mai detaliată. Ca exemplu pentru acest tip de sistem poștal, care cuprindea într-un singur teritoriu poștal mai multe state suverane, fiecare cu monopol poștal propriu, menționăm:

A. O poștă particulară;
B. O poștă a statului.

A. Rețeaua poștei particulare a casei princiare Thurn und Taxis cuprindea, în cursul anilor 1852—1867, un număr de 21 de teritorii independente ale Germaniei. Pentru aceste 21 de teritorii suverane au fost în același timp numai două serii diferite de mărci poștale valabile, după cele două grupe valutare: grupul de nord, cu thaleri și grupul de sud cu guldeni.

Într-o perioadă de 15 ani, au fost emise în total numai 54 de mărci. Totuși colecționarea lor este dificilă deoarece:

1. Mărcile sînt tipărite atît de strîns una lîngă cealaltă, încît cele cu margini intacte sînt rare;

2. Unele mărci în stare uzată valorează mai mult decît în stare neuzată şi de aceea sînt în circulaţie multe ştampile false;

3. Există reimpresiuni cu o valoare foarte redusă, care, cu toate că sînt prevăzute pe spate cu N. D. (Neudruck = reimprimare), sînt folosite pentru înlocuirea celor originale, deci este nevoie de o atenţie deosebită la verificarea acestora.

B. Poşta «Confederaţiei Germaniei de Nord» (*Norddeutscher Postbezirk*) a format în 1868 (1 ian.)—1871 (31 dec.) un teritoriu poştal pentru nouă ţinuturi mari poştale din Germania de Nord. În afară de această Confederaţie au mai funcţionat pe teritoriul german următoarele poşte: Baden, Bayern, Würtemberg, precum şi două oficii ale unor ţări străine, cel danez în Lübeck şi cel suedez în Hamburg.

Aceste poşte au funcţionat de la 1 ianuarie 1868 pînă la 31 decembrie 1871 şi au emis în total 26 mărci franco (între care două mărci locale pentru Hamburg), 9 mărci de serviciu, 8 mărci telegrafice în groscheni şi în fine, 7 mărci franco în centime pentru Alsacia şi Lorena.

Mărci rurale (Zemstvo) din Rusia. În anul 1864, guvernul rus a înfiinţat corporaţii districtuale (Zemstvo), cu scopul de a rezolva unele probleme locale (serviciul de sănătate, instrucţie etc.), pentru care măsurile luate de autorităţile centrale ale statului nu erau suficiente. Pentru a face faţă acestor probleme, a fost nevoie de legături poştale mai bune, deoarece cele existente funcţionau defectuos în aceste regiuni. Din această cauză, a fost înfiinţată şi o poştă specială pentru satisfacerea nevoilor organizaţiilor «Zemstvo».

Făcînd o statistică, vom putea constata că poşta «Zemstvo» a funcţionat timp de 52 ani (de la 1865—1917) în 163 de judeţe. Nu toate poştele «Zemstvo» au funcţionat în întreaga perioadă de timp sus-arătată.

Totalul mărcilor «Zemstvo» emise este de cca. 2 400 bucăţi normale şi cca. 1 200 bucăţi de diferite varietăţi. Numărul desenelor (fără a lua în consideraţie diferitele valori nominale) este de cca. 630. Numărul varietăţilor, între care putem enumera şi nuanţe de culori, hîrtie, tête-bêche etc., nu au fost executate cu intenţii speculative, ci ca o consecinţă a mijloacelor rudimentare de imprimare şi din cauza economiilor.

Valabilitatea de francare a acestor mărci a fost numai pentru teritoriul judeţelor pentru care au fost emise. Pentru expedierile în regiuni, scrisorile trebuiau trimise în capitalele judeţelor respective şi de acolo, după ce erau francate cu mărci de circulaţie generală, erau expediate mai departe la locul de destinaţie.

O dificultate întîmpinată la formarea unei colecţii complete de mărci «Zemstvo» este colecţionarea celor cca. 300 de raritäţi. Sînt unele mărci din care nu se cunosc decît 2—3 bucăţi. Dintr-o marcă emisă la Kotelnici de pildă, se cunoaşte numai o jumătate dintr-un exemplar uzat. Curiozitatea se datoreşte faptului că această marcă era compusă din două părţi, marca propriu-zisă şi cuponul respectiv, despărţite prin ornamente; ea a fost tăiată în două, marca propriu-zisă lipindu-se pe scrisoare, iar cuponul într-un registru. Este deci foarte greu de găsit ambele jumătăţi corespunzătoare ale mărcii.

Postmaster's stamps este un termen folosit în literatura filatelică pentru mărcile şefilor de poştă, emise şi cunoscute în special în S.U.A. şi Marea Britanie.

Este vorba de mărci emise de şefii de poştă, care erau numiţi de guvern, avînd calitate oficială, dar exercitînd exploatarea poştei *pe cont propriu.*

În S.U.A. au fost emise, între anii 1845—1847, un număr de 21 de mărci în nouă localităţi diferite şi anume: Alexandria Va., Baltimore Md., Boscawen N.H., Brattleboro Vt., Leekport N.Y, Millbury Mass., New York, Providence R.I., St.-Louis Mo.

Mult mai numeroase sînt emisiunile din Statele Confederate care au fost puse în circulaţie de 45 de oficii poştale, fapt care ne indică necesitatea mare de mărci în acea epocă. Majoritatea acestor emisiuni constau din imprimări executate cu ştampile de mînă şi clişee primitive. Aşa sînt, de exemplu, emisiunea de la Grove Hill, Ala, executată în xilografie, Mt. Lebanon La., care poate fi socotită ca o marcă executată cu cel mai primitiv clişeu cunoscut pînă astăzi.

Mărci particulare. În epoca legăturilor poştale insuficiente dintre state, societăţile particulare de transporturi jucau un mare rol în mijlocirea traficului poştal.

La emisiunile *pe localităţi (oraşe)*, distingem două categorii:

1. Cele emise de stat (sau canton), care sînt titularii monopolului poştal. De exemplu, Suedia 1856, pentru Stockholm; Zürich (1843), 4 rp. cu inscripţia Local-Taxe; Geneva 1843, 5 cent., pentru poşta locală. La Zürich a fost emisă pentru poşta cantonală o marcă separată de 6 rp., iar Geneva a aplicat deasupra fiecărei perechi de mărci locale o acoladă, cu inscripţia «10 Port Cantonal Cent.», Nord-deutscher Postbezirk, pentru Hamburg 1868 şi 1869.

2. Cele emise de către administraţiile unor oraşe, care în privinţa administraţiei poştale au fost subordonate unităţilor superioare:

Tiflis, Petersburg, Moscova, Shangai, mai multe orașe germane ca Berlin, Frankfurt am Main, Lübeck, Leipzig, Magdeburg., Stuttgart etc. Din mărcile orășenești emise mai recent, în timpul și după terminarea celor două războaie mondiale enumerăm Asch, Karlsbad, Przedborz, Sosnowice etc.

În categoria mărcilor poștale particulare se încadrează și *mărcile emise de hoteluri*, din care menționăm: Rigi-Kaltbad, Rigi-Scheideck, Rigi-Kulm, Belalp, Kurort Stoos, Maderanerthal. Din această categorie ne interesează în special acelea care au fost emise pe teritoriul aparținînd astăzi Republicii Populare Romîne și anume: Păltiniș (Hohe Rinne) jud. Sibiu, Bistra jud. Alba și Măguri jud. Cluj.

Numai puține din mărcile particulare au ajuns să fie menționate în cataloagele internaționale, iar multe n-au fost menționate nici în cataloagele țării emițătoare.

Sînt demne de a fi amintite și mărcile emise de *persoane particulare*, pentru nevoile propriilor lor întreprinderi, în condiții atît de serioase, încît și cataloagele generale internaționale le cotează, clasificîndu-le pe o scară egală cu mărcile emise de statele suverane.

Două mărci interesante din această categorie sînt prima marcă a insulei Trinidad și unica marcă a Țării de Foc.

Pentru noi, marca *Țării de Foc* prezintă un interes special, întrucît emitentul ei, Iuliu Popper, este originar din București.

Marca a fost emisă pentru întrebuințare locală, avînd putere de circulație și de francare pînă la cel mai apropiat oficiu din Argentina sau Chile, unde erau aplicate mărcile respective. Această marcă emisă de Popper nu a circulat mult timp, deoarece a fost interzisă de către guvernul argentinean.

În stare neuzată, marca este destul de comună, dar pe scrisoare de obicei însoțită de o marcă din Argentina sau Chile, ea este foarte rară. Unele cataloage o enumeră printre mărcile din Chile, deși, de fapt, face parte dintre cele din Argentina.

Cîteodată, una din mărcile particulare ajunge la o înaltă apreciere filatelică, întrecînd chiar pe cele oficiale. Așa se prezintă cazul cu marca lui David Bryce, proprietarul vaporului «*Lady McLeod*», care în anul 1847 făcea cursa între Port of Spain și San Fernando de pe insula Trinidad. În stare neuzată, marca are un aspect atrăgător, este de culoare albastră, desenul arată vaporul, sub care sînt literele LMcL. În stare uzată, însă, pierde mult din frumusețea ei, deoarece pentru obliterare s-a tras peste ea o cruce cu cerneală și, în lipsa peniței, s-a făcut o ruptură. Valoarea nominală (care pe marcă nu e însemnată) este de 5 c.; în realitate însă ea a fost vîndută cu 4 dolari pe coală, ceea ce înseamnă un rabat de 20%

la cumpărarea a cel puțin 100 bucăți. Mult timp, filateliștii n-au arătat nici un interes pentru marca «Lady McLeod», crezînd că este un produs fantezist. Abia la sfîrșitul secolului trecut a fost ridicată la rangul mărcilor de valoare, iar astăzi ea figurează ca marca din Trinidad nr. 1.

CALITATEA MĂRCILOR DESTINATE COLECȚIILOR

Noțiunea de calitate ne indică starea în care se află o marcă. Calitatea unei mărci este cu atît mai bună, cu cît marca este mai aproape de starea în care a fost emisă, sau de starea în care au fost găsite circulate (la mărci clasice).

Ca defecte ale unei mărci, pot fi considerate următoarele:

— orice falsificare prin reparație, inclusiv regumare și redantelare;
— zgîrietura, ruptura, subțierea sau lipsa din hîrtia mărcii și chiar înțepătura de ac;
— lipsa de dinți (la mărcile dantelate);
— lipsa de margini (la cele tăiate);
— îndoitura (pliul);
— lipsa totală sau parțială a gumei;
— colorarea (pătarea cu alte culori, în urma spălării sau altor influențe);
— pălirea sau schimbarea culorii;
— ștampile murdare sau grele;
— petele;
— descentrarea.

Pentru colecționarii noutăților, calitatea mărcilor nu constituie o problemă, căci mărcile, chiar cele comune, se emit cu toată grija, ținîndu-se seama de dorințele colecționarilor. În felul acesta, majoritatea mărcilor neuzate (și a celor uzate) corespund condițiilor cerute de o calitate impecabilă și anume:

— hîrtia n-are nici o zgîrietură, ruptură sau lipsă;
— desenul este clar și precis;
— culoarea nu-i alterată prin acizi, lumină sau datorită altor influențe;
— centrajul este perfect.

Bine centrată se consideră o marcă, dacă marginea albă din jurul desenului este de o lățime cît mai egală.

— la marca perforată, toți dinții au aceeași înălțime.
— în jurul mărcii tăiate, există peste tot o margine de cel puțin jumătatea distanței dintre două mărci.

— guma este oglindă şi nu prezintă nici cea mai mică tulburare a lustrului.

— la mărcile uzate, ştampila este curată şi uşoară.

— nu există nici o pată pe faţa sau spatele mărcii.

— la mărcile cu anexe, tipărite sau netipărite, sau la colițe, toate aceste condiţii se extind şi asupra întregii hîrtii netipărite, care este legată de marcă.

— la mărcile confecţionate special în scopuri filatelice, aceste condiţii pot fi îndeplinite cu mai multă uşurinţă.

Se naşte însă o dificultate cînd e vorba de mărcile ce provin dintr-o epocă în care filatelia nu constituia o preocupare pentru administraţia poştală. Se acorda şi atunci multă atenţie emiterii mărcilor, dar această atenţie se îndrepta spre măsurile de prevenire şi combatere a falsificării. În nici un caz, nu se ţinea seamă de exigenţele colecţionarilor, exigenţe care abia atunci începuseră să se cristalizeze.

Mărcile erau o dovadă de plată a taxei pentru prestarea serviciilor poştale şi pentru acest scop erau bune, chiar dacă aveau lipsă o margine sau cîţiva dinţi, chiar dacă prezentau o ruptură sau o cîrpitură, chiar dacă erau şifonate sau cu guma incompletă etc.

De altfel, în acele timpuri, nici colecţionarii nu erau atît de exigenţi ca astăzi; ei acceptau marca aşa cum se prezenta şi, în afară de asta, o deteriorau şi mai mult prin tratare şi păstrare nepotrivită. Erau şi cazuri cînd se formulau cereri în ceea ce priveşte calitatea. Aşa, de pildă, se ştie că Oscar Berger-Levrault, un filatelist apreciat din a doua jumătate a secolului trecut, a declarat că o marcă este perfectă numai atunci cînd are şi perforaţia întreagă; după părerea lui, găurile perforaţiei nu aveau voie să fie rupte. Dar Berger-Levrault a fost un « original », ca să zicem aşa, o excepţie rară. Majoritatea primilor colecţionari mai mult maltratau decît îngrijeau mărcile destinate colecţiilor lor. Aşa se explică faptul că, cu cît ne întoarcem în trecut, cu atît scade calitatea mărcilor şi, în consecinţă, trebuie să scadă şi pretenţiile noastre.

Mărcilor vechi nu li se pot aplica normele de calitate stabilite pentru mărcile care se tipăresc azi, aşa cum au fost enumerate mai sus. Chestiunea prezintă dificultăţi serioase şi nu rare au fost încercările în vederea găsirii unor forme simple de apreciere a calităţii. Astfel, au fost întocmite tabele ale defectelor, pe care se menţionau în dreptul acestora scăderea procentuală a valorii, în raport cu gradul de deteriorare respectiv. Iată cîteva exemple:

Defectul	Scăderea valorii
Lipsa unei margini la mărcile tăiate	35%
Lipsa a două margini la mărcile tăiate	45%
Lipsa a trei margini la mărcile tăiate	60%
Lipsa unui dinte din mijloc la mărcile dantelate	8%
Lipsa a doi dinţi	15%
Lipsa a trei, patru dinţi	30%
Lipsa unui dinte din colţ	35%
Lipsa completă a gumei la mărcile neuzate	30%
Ştampilă grea la mărcile uzate	40%
Ştampilă foarte grea la mărcile uzate	65%

Asemenea tabele n-au nici o valoare reală, deoarece nu ţin seama de unii factori importanţi, după care trebuie apeciată o marcă şi anume: în ce condiţii a fost emisă, distribuită şi folosită marca respectivă.

Au fost emise mărci cu defecte ştiute. Aşa, de pildă, Franţa 1869 (5 frs., Napoleon), pentru care s-a întrebuinţat o hîrtie foarte moale, de o grosime cu totul neegală; foarte multe mărci emise pe această hîrtie au porţiuni mai subţiri şi sînt considerate de mulţi ca deteriorate, cu toate că marca cu porţiuni subţiri *este normală şi bună pentru colecţie;* cataloagele de specialitate indică o cotă normală pentru marca obişnuită şi o cotă specială (cel puţin dublă) pentru rarele exemplare nesubţiate. Sfătuim colecţionarii să se mulţumească cu piese normale, la o cotă convenabilă deoarece o mare parte din exemplarele acestei mărci, fără porţiuni subţiate, sînt reparate.

Drept explicaţie pentru starea neobişnuită a acestei mărci franceze, circulă şi următoarea explicaţie:

Debitanţii francezi erau obligaţi să ţină permanent în depozit şi marca de 5 frs., dar această marcă, avînd valoare mare, era rar cerută şi astfel, din cauza depozitării îndelungate, se deteriora. Ba uneori se rătăcea şi chiar se pierdea, ceea ce aducea pagube debitantului. De aceea, s-a introdus obiceiul de a se lipi aceste mărci cîte una pe un carton, de pe care se rupeau numai la cerere. Pentru francare, marca era bună şi în această stare şi nimeni nu se preocupa în ce stare va ajunge ea în albumul colecţionarului.

Este posibil ca o parte din mărcile de 5 frs., să fi fost deteriorate şi în felul arătat mai sus, dar cauza principală a porţiunilor subţiri este însă hîrtia de grosime inegală.

Tot aşa la Polonia nr. 1, marginea a fost perforată cu o maşină defectă. Majoritatea pieselor sînt prost dantelate, mai cu seamă pe marginea superioară, deoarece colile se deplasau la perforare şi poansoanele intrau în marginea de sus a desenului. De aceea, piese cu 4 margini albe în jurul mărcii sînt rare.

La emisiunea Bavaria 1911, tipografia a fost nevoită să imprime mărcile pe hîrtie defectă. Așa stînd lucrurile, rupturile au trebuit să fie cîrpite cu diferite rămășițe (hîrtie albă sau roz) și peste această parte cîrpită s-a tipărit marca. În mod normal, cîrpitura face ca o marcă să nu fie bună pentru colecție, dar în cazul de față, piesele cîrpite fiind mai rare decît cele întregi, au cote mult mai mari.

Alte cazuri de mărci cîrpite sînt: Marea Britanie 1934 de 1/2 și 1 d., Peru 1862 de 1 dinaro și 1 peseta, mărcile din Statele Unite ale Americii imprimate la rotary-press (mașini rotative) în rulouri, cu scopul de a fi folosite la automatele de vînzare a mărcilor. Emiterea acestor mărci formate din două bucățele de hîrtie, a fost determinată de faptul că procesul de imprimare cere hîrtie de dimensiune cît mai mare în lungime, pentru a se putea lucra timp cît mai îndelungat. Lungimile necesare se obțineau prin lipirea cîtorva bucăți mai scurte. Deci, mărcile tipărite pe partea lipită sînt compuse din două hîrtii diferite.

Un caz rar de emitere a unei mărci după ce desenul a fost reparat cu pensulă și vopsea este cel al mărcii germane din 1900 de 5 mk (Michel nr. 66) Reichspost. Marca a fost tipărită în negru și roșu, dar cele două culori, nefiind precis imprimate, desenul a ieșit defectuos. Pentru a salva o parte din rebuturi, s-a dispus repararea desenului.

Numeroase sînt și defectele produse cu ocazia detașării și întrebuințării mărcilor. Primele mărci « tăiate » au fost lipite pe scrisori așa cum fuseseră detașate din coală, prin două tăieturi, sau înainte de lipirea pe scrisoare au fost tăiate după forma desenului; poate chiar administrațiile poștale vindeau mărci, cărora li se înlăturase toată hîrtia din jurul desenului, neputînd bănui că vreodată, generațiile ulterioare de colecționari vor dezaproba acest lucru! Astăzi mărcile pătrate și triunghiulare sînt considerate la valoarea lor integrală, dacă sînt tăiate după forma desenului, dar la celelalte forme (exagon, octogon, rotund), hîrtia trebuie tăiată în pătrat sau dreptunghi, altfel valoarea scade considerabil. De exemplu, Moldova 1858, nr. 1—4, pierde 50—75% din valoare dacă este tăiată rotund sau octogonal; Marea Britanie 1847/54, 6 d., 10 d. și 1 sh. pierde prin tăierea octogonală cca. 80% din valoare, India 1854, 4 annas, 80% din valoare etc.

O marcă cu defect evident, care nu este totuși exclusă din colecții, este cea din Turcia, din 1914, de 100 și 200 piaștri. Ea este trecută în cataloage în două feluri și cu două cote:

a) marca întreagă cu cotă mare;
b) marca cu tăietura de foarfece, cu cotă mică.

Marca are valoare pentru colecție în ambele stări. Această contradicție aparentă, anume de a admite mărci cu tăietură în colecție, își are explicația în faptul că, pentru a preveni furturile, toate piesele acestor mărci care au fost predate serviciilor interne au fost puțin tăiate; starea lor *normală* la întrebuințarea internă a fost deci aceea cu tăietura de foarfecă.

Merită să ne oprim în mod special asupra mărcilor cu margini străpunse, a căror margine, în părțile unde sînt rupte (între tăieturi), nu este așa de frumoasă ca la mărcile dantelate. De acest inconvenient suferă mărcile FINLANDA 1860—1866, care au dinți, dar nu produși pe cale normală de perforare. Dinții sînt obținuți prin străpungere, așa că ceea ce se exclude din spațiul dintre mărci, apare sub formă de dinți la marca învecinată. Ca de obicei, la străpungere, tăieturile sînt întrerupte, astfel că la aceste întreruperi dinții se rup și unii din ei rămîn între dinții mărcii învecinate.

Cîteodată se rup dinții și după detașarea mărcii, deoarece locul unde s-a rupt cu mîna hîrtia, rămîne slăbit. Pentru FINLANDA 1860—1866, cataloagele menționează: calitate obișnuită se înțelege cu lipsa de 1—2—3 dinți.

Este interesant de arătat că multe din *marile rarități* ale lumii au cîteodată defecte chiar foarte grave, fără însă ca prin aceasta să fie excluse din colecții. Cu toate defectele lor, ele sînt cel mai bine cotate conform principiului că valoarea unei mărci nu se judecă după tabele teoretice, ci după starea pieselor existente. Care este realitatea la marile rarități?

GUYANA ENGLEZĂ 1856, de 1 cent roșu, deși are toate colțurile tăiate, este pătată de vopsea, iar suprafața este roasă. Totuși, la ultima vînzare, a fost adjudecată cu 50 000 dolari;

SUEDIA nr. 1 din 1855, 3 skill. Bco. galben, în loc de verde (eroare de culoare), descentrată. Unii pretind că marginea de sus ar fi redantelată. Ea este, desigur, foarte deteriorată, deoarece, după cum a declarat G. W. Backman, care a detașat-o de pe scrisoarea pe care fusese lipită, el a scos-o cu un clește (!), din care cauză a ajuns în starea în care se găsește azi.

Dintre legendarele mărci MAURITIUS (cu inscripția « Post Office » în loc de « Post Paid »), numai puține sînt frumoase; majoritatea au defecte care le fac neestetice. Totuși, ele sînt foarte bine cotate.

Și mai valoroasă decît MAURITIUS Post Office este prima marcă din Hawai de 2 cents din anul 1851. Hîrtia este foarte sensibilă. Piese cu aspect frumos sînt foarte puține: majoritatea sînt rupte, unele chiar fiind lipite din bucățele pe cartoane. Totuși, și în

această stare, ele sînt foarte căutate de cunoscătorii adevăratelor rarităţi.

Din cele de mai sus reiese că problema calităţii nu este greu de rezolvat nici la noutăţile curente, care trebuie să fie în stare absolut perfectă, nici la marile rarităţi, care trebuie luate în starea în care se află.

Greu este numai de a găsi calea justă, pentru stabilirea categoriilor celorlalte mărci. În acest scop, luăm o marcă în cea mai bună stare posibilă, stabilim ce disponibilităţi există din ea, în ce calitate pot fi găsite.

Pentru a putea stabili elementele de mai sus, este necesară însă o experienţă îndelungată, studierea cataloagelor curente, a literaturii de specialitate.

Pentru caracterizarea pe scurt a stării mărcilor, se întrebuinţează diferite expresii şi anume:

— calitate de lux: cea mai bună calitate a categoriei respective;
— calitate superbă: superioară calităţii normale;
— calitate normală: starea medie în care se află cea mai mare parte a mărcilor respective;
— calitatea a doua: este cu mici defecte şi sub calitatea medie normală.

Reparaţiile trebuie menţionate special şi la stabilirea calităţii: ele sînt luate în consideraţie, în raport cu gradul lor.

În legătură cu calitatea, mai trebuie menţionată şi problema mărcilor cu şarniere. Cu toate că şi aceste cazuri se rezolvă prin observaţii generale referitoare la defecte, problema trebuie tratată special, ea fiind astăzi foarte viu discutată. Şarniera, care s-a aflat sau se află pe spatele mărcii, deteriorează în măsură mai mare sau mai mică gumajul.

Şarniera sau partea din ea care a rămas pe marcă, împiedică să se stabilească dacă marca este subţiată sub şarnieră.

Scoaterea şarnierei prin tratament local (adică numai acolo unde este lipită) dăunează cîteodată esteticii spatelui mărcii, dar tratarea generală a gumei prin muierea ei pe de-a-ntregul (de exemplu, cu ajutorul unui aparat de umezire) denaturează suprafaţa gumei, chiar dacă îi dă un aspect uniform şi frumos.

Există o categorie de mărci, în majoritate şarnierate, deoarece provin dintr-o epocă în care « boala şarnieritei » era necunoscută. Dacă acceptăm urma şarnierei scoase, avem o marcă cu gumă originală, în proporţie de 80%. Dacă colecţionarul insistă ca marca să nu prezinte urme de şarniere, riscă să achiziţioneze o piesă a cărei gumă este în aparenţă impecabilă, dar în realitate refăcută pe suprafaţă sau complet regumată.

ÎNLOCUITORII MĂRCILOR AUTENTICE

1. Reimpresiuni (Neudrucke)
2. Imitaţii oficiale (Nachdrucke)
3. Imitaţii particulare (Privatnachdrucke)

În a doua jumătate a secolului trecut, filatelia a luat un mare avînt; stocurile de mărci, mai cu seamă cele cu tiraj redus, au început să dispară tot mai mult, astfel că cei mai pretenţioşi filatelişti au recunoscut necesitatea emiterii unor « înlocuitori ». Ca atare, au fost acceptate « reimpresiunile ».

Prin reimpresiuni, se înţeleg de obicei, două lucruri:

1) retipărirea unor mărci care nu mai sînt valabile pentru anul poştal în curs;

2) executarea acestei operaţii cu ajutorul formelor de tipar originale, neschimbate.

Se ştie însă, că, în unele ţări, cum ar fi Franţa, Suedia, S.U.A., multe emisiuni vechi sînt şi astăzi valabile pentru francare, cu toate că ele au fost înlocuite de mult cu altele noi şi că în aceste ţări s-au făcut reimpresiuni, din care o parte au şi ele putere de francare. Este deci necesar a formula primul element în modul următor:

retipărirea unor mărci care nu sînt destinate întrebuinţării poştale, chiar dacă ele au putere de francare.

Administraţiile poştale şi negustorii de mărci au favorizat reimpresiunile şi colecţionarii le-au introdus în colecţiile lor.

În aceste condiţii, practica reimpresiunilor a luat mari proporţii. Astfel, tirajul mărcilor din Helgoland pentru scopuri poştale a fost de 1 340 000 bucăţi, iar negustorii Goldner din Hamburg Giesecke & Devrient din Leipzig şi Schlottke & Co. au tipărit 3 155 000 de reimpresiuni.

Un interes deosebit a stîrnit reimprimarea primelor emisiuni din Austria (1851—1864), care a fost făcută în decursul anilor, de 8 ori.

Între timp însă, moda reimpresiunilor a dispărut, colecţionarii convingîndu-se că ele sînt fără valoare esenţială; astăzi, foarte puţini sînt aceia care mai colecţionează acest soi de mărci. Din reimpresiuni, studiul mărcilor originale nu poate trage mult folos, deoarece există chiar la desen deosebiri între piesele originale şi cele reimprimate. Reimpresiunile pot fi considerate ca locţiitori provizorii ai originalelor.

Ca o variantă a reimpresiunilor, putem considera *imitaţiile oficiale*, adică mărcile din emisiunile trecute imprimate în mod

oficial, cu forme originale de tipar corectate sau cu forme noi. Iată cîteva exemple:

S.U.A., marca nr. 1 și 2 din 1847, imitată în 1875; Hawai 1853, 5 și 13 cents, imitată în 1889; Württemberg nr. 1—5 din 1851, imitată în 1864; Finlanda nr. 5—10 din 1866, imitată în 1893; Reunion nr. 1 și 2 din 1851, imitată în 1860; Antioquia nr. 2 din 1863, imitată în 1879.

Pe aceeași scară, însă cu o treaptă mai jos, pot fi situate *imitațiile particulare*, care se deosebesc de falsuri prin faptul că se iau măsuri de precauție deosebite pentru a face imposibilă confundarea lor cu mărcile autentice.

Falsurile sînt imitații ale mărcilor autentice sau etichete inventate, prezentate drept mărci veritabile (autentice și reale).

Falsificarea, în sens filatelic, înseamnă fabricarea unor imitații sau modificarea unor mărci poștale autentice, dînd sau încercînd *a da acestor produse aspectul unor piese autentice*, fără a arăta în mod vizibil că piesele respective nu sînt autentice în realitate.

După diverse criterii, falsurile pot fi împărțite în diferite categorii:

1) falsurile în dauna poștei, care au ca obiect contrafacerea mărcilor valabile la francare și care urmăresc întrebuințarea lor pentru francatură. Acestea sînt asimilate falsificării de bancnote;

2) falsurile în dauna filateliștilor, contrafăcînd mărcile destinate colecțiilor filatelice;

3) falsuri totale, la care toate părțile mărcii sînt falsificate;

4) falsuri parțiale, dacă la o piesă originală unele părți sînt modificate, înlăturate sau adăugate.

Fabricarea lor în cantități « industriale » a fost probabil începută în al cincilea deceniu al secolului al XIX-lea, respectiv în al doilea deceniu după emiterea primei mărci poștale.

În orice caz, în anul 1860, falsurile puse în circulație erau numeroase și, printre primele lucrări despre filatelie, găsim și unele care se ocupă de acest fel de activitate ca: Moëns, « De la falsification des timbres-postes », din 1862 și Pemberton, « Forged stamps! How to detect them ».

Obiectul falsificării poate fi întreaga piesă (scrisoare, fragment de scrisoare sau marca) sau părțile ei. Cu cît falsul are mai multe caracteristici, cu atît este mai greu de executat și cu atît mai ușor este a găsi, în marele număr de caracteristici, o greșeală evidentă, deci un punct cert pentru descoperirea și dovedirea falsului. De multe ori, piesa de bază este autentică și falsul se referă numai la unele părți ale mărcii.

EXPERTIZAREA MĂRCILOR

Filatelia își exercită apărarea contra falsurilor prin expertize.

Falsificarea mărcilor este grea, deoarece este greu de imitat atît de exact un obiect încît să nu fie posibilă o deosebire între imitație și original.

Expertiza este cu atît mai grea, cu cît obiectul de expertiză este mai simplu și deci mai ușor de imitat. Este posibil ca, în unele privințe, mijloacele noastre de expertiză să fie insuficiente mai cu seamă dacă este vorba de obiecte imitate cu ajutorul utilajelor moderne de multiplicare.

Filatelia are și ea problemele ei nerezolvate în privința autenticității. Cea mai vestită este cea cu privire la cea mai scumpă marcă din lume: Guyana Engleză din 1856 de 1 cent, despre care încă se discută dacă este sau nu originală. Am făcut această mențiune, pentru a arăta că expertiza este, în unele cazuri extreme, incapabilă de a rezolva unele probleme pentru care a fost creată.

Expertiza nu este infailibilă, dar în majoritatea cazurilor ea este în stare de a preveni și feri pe colecționari de pierderi și decepții.

Există experți care primesc spre expertiză aproape toate mărcile din lume. Este probabil că expertiza lor, în 90% din cazuri, este corespunzătoare realității, totuși există, în unele cazuri, un coeficient de nesiguranță. S-au întîmplat și se cunosc multe cazuri de expertize greșite. Este deci indicat a consulta, în cazuri mai importante, experți de *specialitate* sau mai mulți experți.

În afară de experți *generali* mai există și experți *speciali*, care au avut ocazia de a cîștiga cunoștințe adîncite într-o anumită ramură a filateliei, mai cu seamă asupra unor mărci a căror expertiză a fost refuzată de către experții generali.

Pentru orientarea filateliștilor cu privire la semnele folosite de experți și asupra modului de aplicare a acestora, considerăm necesar să arătăm următoarele:

În ultimele decenii, se menționează pe marcă, în mod obligatoriu, întregul nume de familie al expertului, spre a se evita orice dubiu sau interpretare a semnului.

În baza unei convenții internaționale, numele expertului se aplică într-un anumit loc al spatelui mărcii, în raport cu felul acesteia. S-a introdus acest sistem pentru a evita ca o marcă, prevăzută cu semnele expertului, să poată fi ulterior modificată: dantelată, surșarjată, obliterată etc., rămînînd pe spatele mărcii

semnul de expertiză pentru marca în starea ei inițială. Dăm mai jos indicația locului unde urmează a se aplica ștampila respectivă a expertului:

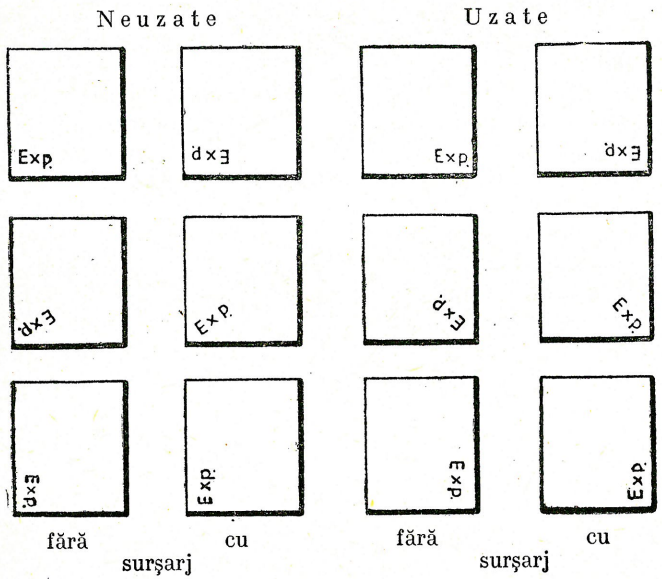

Semnele acestea se înțeleg pentru mărci în perfectă stare și legal emise. Ele sînt așezate pe marginea de jos a mărcii și merg direct din sau în colț.

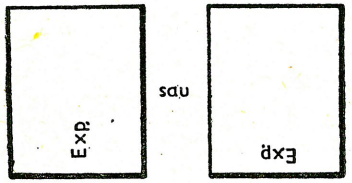

La specimene probe, eseuri și similare neemise pentru scopuri poștale, semnul cuvenit se deplasează spre mijlocul marginii de jos.

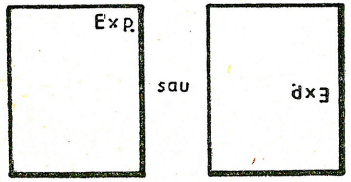

La mărcile defecte se ridică semnul cuvenit în măsura defectului.

Iată și schema simplificată, pentru cazurile principale, așa cum este redată în catalogul internațional Michel:

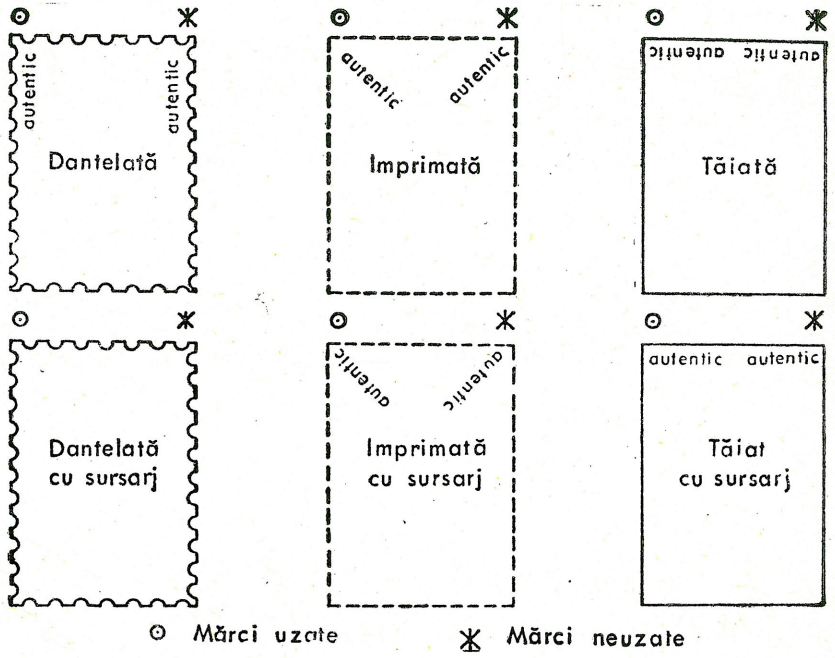

Semne speciale:

⊗ ștampila nepoștală, ⌀ obliterare cu peniță, înlăturată pe cale chimică; ⓓ ștampila poștală nepotrivită sau fantezistă; ④ reparată la locul indicat; ND reimpresiune oficială; NACHDR, imitație oficială.

Semnele care se văd pe spatele unei mărci pot avea diferite semnificații:

1) pot fi semnul posesorului. Dacă cineva predă o marcă în mod provizoriu altcuiva, este recomandabil a o prevedea cu semnele lui de identitate. La restituire, semnele arată că marca n-a fost schimbată. În cazul unui furt, semnele de proprietate pot ajuta la identificarea și găsirea hoților;

2) pot fi semnul de garanție al unui comerciant care, în anumite condiții, este obligat să reprimească marfa necorespunzătoare și să restituie suma plătită;

3) pot fi semnul expertului. În cele mai multe cazuri, nu se cunoaște însemnătatea acestor semne de pe spatele mărcilor, a căror existență nu degradează cu nimic valoarea mărcii.

COLECȚIONAREA MĂRCILOR

O problemă care frămîntă un mare număr de colecționari, cu ocazia conceperii colecției lor, este luarea unei hotărîri în ce privește alegerea mărcilor: uzate sau neuzate.

Foarte des se nasc discuții între filateliști, avînd ca temă stabilirea unui criteriu în favoarea unuia sau altuia din aceste două feluri de mărci. Reprezentanții celor două tabere vor, fiecare combătînd punctul de vedere opus, să dovedească că mărcile pe care le susțin ar fi mai potrivite pentru colecționarea filatelică. Discuțiile de felul acesta sînt cu totul sterpe, deoarece ambele feluri de mărci, atît cele uzate cît și neuzate, sînt indicate pentru a fi colecționate.

Totuși s-ar putea pune întrebarea: care din cele două momente pe care le reprezintă marca să fie pus pe primul plan? Marca, reprezentînd un document poștal sau marca, obiect al preocupării artistice (estetice)?

Numai o colecție conținînd mărci atît în stare uzată cît și neuzată oglindește bine amîndouă aspectele arătate mai sus.

Astfel, putem trage concluzia că cel mai just punct de vedere este acela de a colecționa aceleași mărci, atît în stare uzată cît și neuzată.

În acest caz, se pune întrebarea cum să alcătuim colecția: într-una singură sau în două colecții separate, paralele?

După părerea noastră, este mai just a alcătui două colecții separate; s-a observat că amestecarea mărcilor uzate și neuzate la un loc, în aceeași colecție, fac o impresie neplăcută.

Pentru a putea admira mai bine desenul unei mărci, ea trebuie să fie neuzată, desenul fiind astfel complet vizibil, nepătat de ștampile, care uneori împiedică studierea unei părți însemnate a lui. De asemenea, la o marcă neuzată guma poate fi analizată mai bine.

Nu întîmplător am vorbit de mărci « uzate », și nu « obliterate », deoarece nu fiecare marcă a fost obliterată cu ocazia întrebuințării ei în scopuri poștale, iar, pe de altă parte, există obliterări care nu sînt efectuate cu ștampile reglementare.

În afară de problema mult discutată a colecționării mărcilor uzate sau neuzate, mai există și o a doua problemă, aceea privind categoriile valorilor de francare, care să fie colecționate:

1) mărci tipărite direct pe plic, carte poștală sau alte imprimate (încrustate);

2) mărci adezive, adică confecționate în așa fel, ca să poată fi lipite pe trimiterile poștale. Ele pot fi desprinse, libere și independente de trimiterea poștală sau lipite pe trimiterile poștale.

LENIN ȘI REVOLUȚIA DIN OCTOMBRIE — I

1) Lenin copil. 2) Lenin elev de liceu. 3) Lenin student. 4) A 40-a aniversare a Revoluției din Octombrie. 5) Lenin printre țărani. 6) 30 de ani de la moartea lui Lenin. 7) Lenin pe tribună. 8) Lenin și opera lui „Ce-i de făcut" 9) Mausoleul lui Lenin

LENIN ŞI REVOLUŢIA DIN OCTOMBRIE — II

1) Portretul lui Lenin (pictat). 2) Lenin orator (pictură). 3) Lenin orator (fotografie) 4) Mausoleul lui Lenin. 5) Statuia lui Lenin şi Universitatea Lomonosov 6) Lenin la Congresul din 1917. 7) Steagul roşu pe vîrf de baionetă şi lanţuri rupte (după afişul lui Trepkowski). 8) Statuia lui Lenin la Poronin. 9) La a 25-a comemorare de la moartea lui Lenin.

AEROFILATELIE — I (POŞTA CU BALONUL)

1) U. R. S. S. 1930 Aviaţie-Zeppelin, perechi nedantelate. 2) Scrisoare lansată cu balonul F. S. 1 (Graz, Austria). 3) Scrisoare transmisă în timpul asediului Parisului prin „baloane montate". 4) Scrisoare transmisă în 1915 de la Przemysl la Moravska-Ostrava (poştă militară de campanie).

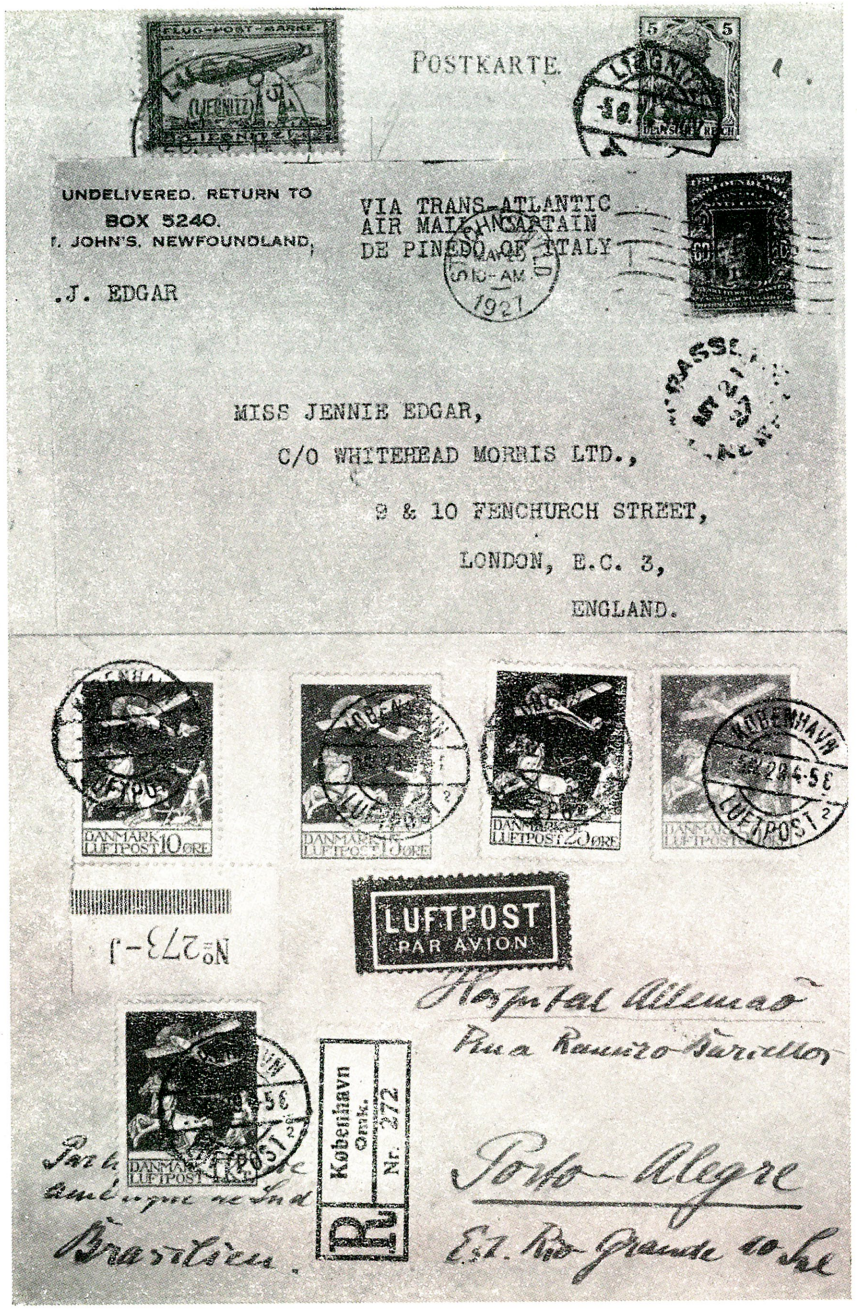

AEROFILATELIE — II (SCRISORI TRANSPORTATE PRIN AVION)

1) Carte poștală transportată prin avion (Liegnitz 1914) francată cu mărci pre-aerofilatelice. 2) Scrisoare transportată cu ocazia zborului transatlantic (1927). 3) Scrisoare transportată prin avion din Copenhaga (Danemarca) la Porto Alegre (Brazilia).

În legătură cu aceste diferențieri, distingem trei categorii: Imprimate poștale cu mărci încrustate, adică cu mărci tipărite pe plicuri, cărți poștale și alte mijloace de expedieri poștale (în limba germană « Ganzsachen », engleză « Postal stationaries », franceză « Entières postaux »).

Colecționarea acestora a fost abandonată în mare măsură, filateliștii fiind atrași de noile ramuri de colecționare tematică.

Demodarea colecționării imprimatelor poștale se explică și prin faptul că, în comparație cu mărcile adezive, sînt prea voluminoase și au prea multe elemente caracteristice (din emisiunile imprimatului întreg, forma, guma, semnul întipărit al clapei, în afară de caracteristicile propriu-zise ale mărcii).

Pentru eliminarea acestor inconveniente, s-a recurs într-un timp la decuparea mărcii din imprimat. Dintre toate cataloagele moderne, numai Scott mai cotează aceste piese decupate și aceasta numai pentru emisiunile din S.U.A. În schimb, dacă vom răsfoi un catalog de la sfîrșitul secolului trecut, vom vedea că în el figurează, la toate țările, toate emisiunile de mărci încrustate, unele chiar cotate cu o valoare considerabilă. Din cauza modei decupării, au fost distruse multe imprimate cu mărci încrustate, iar în urma decupării, valoarea acestora s-a redus cu cel puțin 70%.

Într-o altă categorie filatelică intră decupările din imprimatele încrustate, care au fost admise și întrebuințate ca mărci adezive, lipite pe plicuri sau cărți poștale, de pildă, în vechile state germane, Thurn und Taxis (autorizate în anul 1864), Norddeutscher Postbezirk, Lübeck, Sachsen etc.

Din punct de vedere filatelic, aceste decupări sînt egale cu mărcile adezive și trebuie încadrate în colecțiile mărcilor adezive, însă numai atunci cînd sînt lipite pe trimiteri sau fragmente de trimiteri și astfel obliterate, încît o parte a ștampilei să fie pe marcă, iar cealaltă pe fragment.

Mărcile desprinse de pe trimiterile poștale, se colecționează în piese singulare (« unicate ») în perechi orizontale sau verticale, în benzi (șiraifuri), în mai multe exemplare unul lîngă altul (orizontal sau vertical), în blocuri (mai multe mărci în cel puțin două rînduri).

Dintre mărcile adezive, sînt foarte apreciate în multe cazuri acelea *cu margine de coală*, cu atît mai mult dacă aceste margini poartă semne imprimate cu indicații referitoare la emisiune, imprimarea mărcii etc.

Colecționarii începători ca și cei mai avansați încep să înțeleagă din ce în ce mai mult *importanța scrisorilor întregi*, cu mărci lipite pe ele.

Atunci însă cînd este vorba de mărcile de serviciu din Germania din 1920 și anii următori, este recomandabil ca ele să fie colecționate fără excepție pe scrisori, deoarece valoarea lor este cu mult mai mare în această stare.

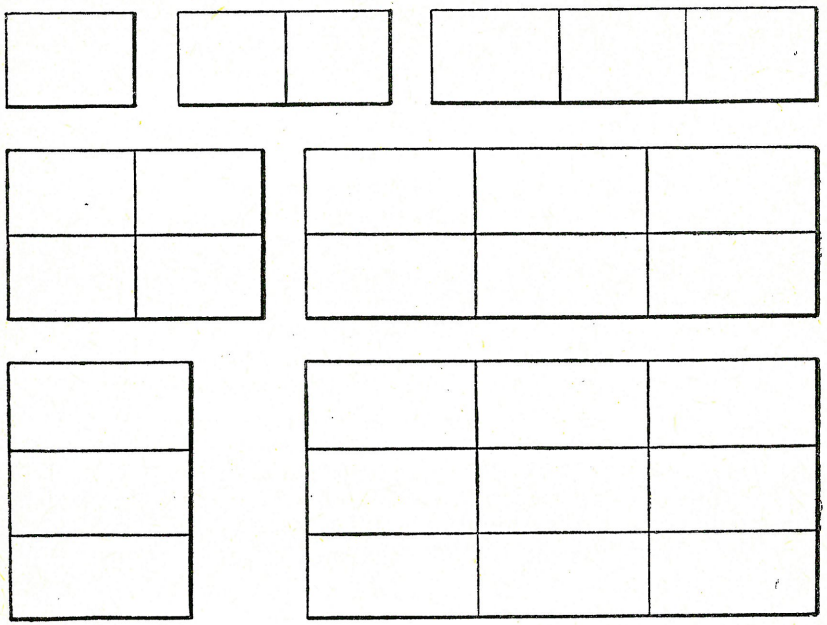

Scheme simplificate a pieselor în unicat, perechi ștraifuri, blocuri

Aceleiași categorii îi aparțin și cărțile poștale și alte trimiteri poștale, care, din cauza unei lipse momentane, sînt la rîndul lor fără mărci.

Piesele filatelice care provin din epoca dinainte de introducerea mărcilor într-o anumită țară au denumirea specială de « *prefilatelice* ». Această denumire este, de fapt, nepotrivită, deoarece criteriul nu este data nașterii filateliei, ci data introducerii semnelor poștale (mărci adezive sau încrustate). Terminologia engleză folosește cuvîntul « pre-stamp-covers », adică plicuri circulate înaintea introducerii mărcilor fie adezive, fie tipărite pe imprimatele poștale.

* * *

Procurarea mărcilor. Cineva poate deveni posesorul unei colecții de mărci prin diferite căi: primirea ei în dar, prin moștenire, prin descoperirea unor corespondențe vechi sau prin achiziționare și schimb.

Cine nu are la dispoziție o sumă mai importantă de bani pentru procurarea și dezvoltarea colecției, trebuie să procedeze în modul următor: să-și mobilizeze toate rudele, pe toți prietenii și cunoscuții, rugîndu-i să-i predea toate plicurile francate primite de ei. Totodată, va trebui să-și procure de la oficiul poștal sau de la un magazin filatelic, la prețul nominal, mărcile apărute în stare neuzată, în special din cele cu tiraj și circulație redusă.

După ce mărcile de pe plicuri au fost dezlipite în modul indicat în capitolul « Tratarea mărcilor », colecționarul își va alege piesele destinate colecției sale, iar restul de « dublete », le va folosi pentru schimb. *Schimbul* se va face, în principiu, după cotele cataloagelor, potrivind cota în raport cu proprietățile speciale ale piesei respective. Mai există și alte criterii de schimb, de pildă: bucată la bucată, valoare nominală contra valoare nominală, mărci cu anumită tematică contra altora de același fel etc. În ceea ce privește aprecierea valorii, mai joacă rol și calitatea mărcilor; astfel, unui exemplar de o frumusețe excepțională îi crește valoarea, iar unor piese mediocre și cu defecte li se fac reducerile cuvenite (vezi și « Cotele catalogului »).

Schimbul se poate face fie într-un cerc local la clubul asociațiilor filatelice, fie prin corespondență în țară sau în străinătate. La schimbul cu străinătatea, trebuie respectate reglementările legale existente. Adresele partenerilor de schimb pot fi găsite în reviste.

În multe cazuri, în special în cercurile cu mulți membri, se obișnuiește ca fiecare participant să-și lipească cu șarniere mărcile disponibile în carnete speciale. În aceste carnete de schimb, mărcile trebuie aranjate după țări, indicîndu-se numărul din catalog, precum și cota respectivă. La mărcile a căror calitate lasă de dorit, se indică și gradul defectului, reducîndu-se și cota în raport cu aceasta.

Carnetele de schimb circulă în cadrul cercului sub supravegherea unui responsabil cu schimbul, care ține evidența și urmărește decontarea mărcilor. Fiecare își scoate din carnetele primite ceea ce îl interesează, menționînd în locul rămas gol numele sau inițialele sale, iar la sfîrșit se încheie operațiile, făcînd decontarea și egalarea conturilor partenerilor de schimb.

O altă sursă pentru procurarea mărcilor este *cumpărarea.* În această privință va trebui luat în considerație faptul că procurarea mărcilor este, în primul rînd, o problemă de încredere față de cel de la care se procură. O sursă de aprovizionare bine cunoscută și corectă oferă o garanție pentru marca procurată; în caz contrar, se irosesc banii pentru mărci fără valoare, cu defecte sau pentru falsuri.

În orice caz, vor trebui luate toate măsurile de precauție în cazul unor cumpărături ocazionale sau de la surse de aprovizionare necunoscute.

În țara noastră, procurarea mărcilor prin cumpărare are asigurate toate garanțiile de stare perfectă și justă cotare, deoarece comerțul filatelic este *un comerț de stat*, cu asigurarea corectitudinii care decurge dintr-o astfel de situație.

Procurarea mărcilor se va putea face individual, adică se cumpără una sau mai multe bucăți sau serii de anumite mărci. Se mai pot face și schimburi sau cumpărări de *colecții complete sau cantități mari* de dublete sau plicuri cu sortimente de mărci diferite, fără a fi controlate și evaluate dinainte. Acest sistem este recomandabil pentru începători, care își pot procura astfel o bază pentru colecția lor.

Pentru a-și asigura procurarea tuturor mărcilor apărute într-o țară sau dintr-o anumită tematică (sport, animale flori, etc.), se recomandă încheierea unui abonament, care va asigura primirea automată a tuturor emisiunilor apărute.

TRATAREA MĂRCILOR

În general, filatelistul este interesat să-și procure o marcă bună, cu marginile perfecte, care să nu prezinte vreun defect oarecare. Observațiile noastre sînt valabile deci, pentru piese de asemenea natură.

O piesă *neuzată se detașează din coală* fie prin tăiere, în cazul în care detașarea n-a fost pregătită pe cale mecanică, fie prin rupere, dacă la confecționarea mărcii s-au făcut tăieturi sau găuri pentru rupere.

La mărcile străpunse sau perforate nu este admisă tăierea micilor punți între tăieturi.

Mărcile uzate, care se achiziționează lipite pe plic sau pe fragmentul plicului, trebuie desprinse. Această operație se efectuează de obicei prin *spălare în apă caldă*, la care cele mai multe mărci rezistă, fără a fi expuse deteriorării. Totuși această operație trebuie executată cu o anumită precauție. Există anumite mărci și anumite hîrtii de plicuri a căror culoare se decolorează chiar în apă caldă, se dizolvă și pătează alte mărci. Acest lucru se întîmplă în special la cele de culoare roșie și la plicurile de culoare orange. Pentru a preveni colorarea celorlalte mărci, trebuie în primul rînd scoase din baia comună aceste piese, precum și orice hîrtii suspecte de decolorare. Restul se împarte după culori și se spală fiecare separat.

Pentru a feri mărcile și fragmentele de decolorare, se recomandă a se adăuga în apă sare de bucătărie sau oțet, care împiedică dizolvarea culorii pieselor aflate în baie.

Desprinsul mărcilor, a căror culoare rezistă la apa fierbinte, se poate efectua într-un timp mai scurt, deoarece guma cu care au fost lipite pe plicuri se dizolvă mai ușor.

Mărcile astfel spălate și desprinse se întind pe o hîrtie sugativă curată, cu partea tipărită în jos, pînă ce sînt aproape uscate. Mărcile se presează în această stare într-o presă sau între foi de hîrtie groasă sau file de cărți mai groase. După uscare, mărcile trebuie controlate în privința calității lor, deoarece se pot constata multe defecte în cursul spălării.

Mărcile cu culori nerezistente trebuie spălate în cantități mici, iar hîrtia care se decolorează trebuie imediat scoasă și îndepărtată, spre a feri restul mărcilor de colorare.

Sînt mai greu de desprins mărcile imprimate pe hîrtie cu strat (papier couché), deoarece acest strat ajungînd în apă, se dizolvă și se distruge astfel desenul mărcii.

Desprinderea acestor mărci de pe hîrtie și dizolvarea completă a gumei este o operație foarte migăloasă. Fragmentele respective trebuie așezate pe o sugativă umedă, în așa fel ca imaginea mărcii să fie ferită de umezeală și, după ce hîrtia fragmentului s-a îmbibat de umiditate, trebuie scoasă; operația se repetă pînă ce se dizolvă guma.

Există și gume foarte rezistente la spălat, de exemplu a mărcilor vechi din Austria și Hanovra. La cele din Austria, guma nu dispare prin dizolvare, ci devine mai groasă, putînd fi îndepărtată numai pe cale mecanică, cu ajutorul unui cuțit pentru tăiat hîrtie.

Mai greu se scoate guma de pe mărcile din Hanovra, la care, în foarte multe cazuri, rămîn resturi de gumă sub formă de pete, dînd astfel mărcii aspectul unei piese cu hîrtia subțiată (hanoverhell).

Mai există și alte mărci care nu pot fi spălate de loc, deoarece desenul lor este legat de gumă și dispare o dată cu dizolvarea ei. Astfel este emisiunea din Prusia din anul 1866 de 10 și 30 sgr. Aceste mărci trebuie păstrate mereu pe fragment de scrisoare spre a nu fi deteriorate.

Sînt și alte categorii de mărci uzate, la care nu este recomandată desprinderea lor de pe fragmente. Le-am indicat la locul lor: mărci fracționate, mărci care au circulat foarte scurt timp etc.

După dezlipirea mărcilor, este indicată cîteodată frezarea lor, adică aranjarea lor estetică, bineînțeles, numai în limita permisă: se despart mărcile în piese individuale, acolo unde nu sînt condiții speciale de menținere a lor mai multe la un loc (în blocuri, în șiraifuri

etc.). Se rup cu atenție vîrfurile dinților prea lungi, se scot eventualele pete de grăsime etc. Nu este permisă, sub pretextul aranjării sau facerii toaletei mărcii, modificarea caracterului ei filatelic (scoaterea obliterării, redantelarea, tăierea dinților, aplicarea unui surșarj etc.).

Mărcile achiziționate din colecții și care au fost lipite în albume necesită, de asemenea, unele recondiționări. În primul rînd, trebuie scoase șarnierele *nepotrivite*. Cîteodată șarniera este frumoasă și bine fixată, fiind suficient de transparentă, lăsînd să se vadă prin ea dacă marca este intactă. Șarniera se dezlipește cu grijă din album și marca se înglobează în colecția proprie.

În terminologia generală privind mărcile neuzate. se numesc mărci cu prima șarnieră (Erstfalz) acele mărci la care guma este aproape intactă după scoaterea primei șarniere. În cazul în care este necesară îndepărtarea șarnierei, pentru a controla calitatea mărcii sau a o înlocui, acestei operații i se acordă o atenție deosebită. De preferat este tratamentul local (umezirea), deoarece tratamentul general (muierea în apă sau în aburi) distruge structura originală a suprafeței gumei la mărcile neuzate. Urmele unor astfel de deteriorări se pot constata la multe mărci, fie total lipsite de gumaj, fie cu guma scursă în locuri unde, în mod normal, nu ar trebui să se găsească, și anume: la marginile tăiate, în găurile de perforare, în tăieturile străpungerii și în vîrful zimților.

Pentru scoaterea șarnierelor fără urme, s-au construit diferite aparate, care sînt bazate pe muierea gumei și a șarnierei prin aburi reci; aceste aparate însă nu sînt recomandabile.

Marca pusă la punct se montează în colecție sau se păstrează așa cum am arătat la capitolul respectiv.

Mai recomandăm ca albumele și clasoarele păstrate în dulapuri sau rafturi de lemn să fie ferite, prin intercalarea unei foițe subțiri de tablă între lemn și album, de străpungerea provocată de unele insecte.

ACCESORII

Album sau clasor. Bucuria filatelistului este de a-și aranja și de a-și privi colecția de mărci. Pentru aceasta, este necesar un dispozitiv în care să se păstreze mărcile în așa fel ca ele să prezinte un aspect cît mai estetic. Totodată, mai este necesar ca mărcile să fie apărate contra deteriorării, să fie sistematic aranjate, astfel ca fiecare marcă să poată fi găsită imediat și să dea posibilitatea de a schimba ordinea lor.

În acest scop, s-au inventat fel de fel de mijloace și anume:

În prima etapă, începătorul întrebuințează un caiet, pentru a păstra în el mărcile într-o anumită ordine.

În a doua etapă, apare un album primitiv, pe care sînt tipărite pătrățele și cîteva reproduceri de mărci.

Albumele pentru începători conțin puține locuri pentru lipirea mărcilor, dar de un tot armonios nici nu poate fi vorba. Filele albumului pot fi legate fix, la fel ca la o carte, sau pot fi desprinse pentru a da posibilitatea, pe de o parte, de a schimba ordinea filelor, iar pe de alta, de a intercala file noi, pentru mărcile ulterior emise.

Există albume pentru diferite grade de nivel filatelic (începători, avansați, specialiști etc.) și pentru diferitele feluri de colecționare. Filateliștii avansați și, mai cu seamă, cei specializați, preferă albume cu file netipărite, sau cel mult cu un fond neutru. Astfel de albume dau colecționarului posibilitatea de a monta colecția după propriile sale idei.

Pentru mărcile obliterate, albumul este un mijloc ideal de păstrare; la păstrarea celor neobliterate se ivesc însă în album dificultăți.

După concepția tuturor filateliștilor, o marcă neuzată are cu atît mai mare valoare cu cît guma ei este mai bine păstrată. Or, montarea mărcilor în album se face prin lipirea cu șarniere, iar fiecare șarnieră lasă o urmă, oricît de bună ar fi calitatea ei. Este adevărat că urma de șarnieră, mai cu seamă cea modernă, nu reduce valoarea mărcii. Nu știm însă dacă se va mai face diferențierea de evaluare între mărcile cu guma neatinsă și cele cu urme de șarnieră. Atît timp cît se menține această diferențiere de evaluare, lipirea mărcilor cu șarniere va cauza o reducere a valorii mărcilor.

Un alt mod de fixare a mărcilor în album este cel cu ajutorul unor poșete transparente. Acest mod de fixare are dezavantajul că luciul poșetei strică aspectul colecției. Soluția ar fi — ținînd seama de faptul că o colecție prezintă cel mai frumos aspect dacă este lipită în album fără poșete — să se renunțe la guma « absolut » intactă, dar să se folosească șarniere de calitate specială, care lasă guma « aproape intactă ».

Șarniera. Inițial, calitatea mărcilor nu avea nici o importanță. La început nu s-a făcut nici o diferență între mărcile cu diferite filigrane, astfel că montarea mărcilor nu era o problemă greu de rezolvat. Mărcile au fost lipite cu o materie de lipit oarecare, pe toată suprafața lor, de foaia albumului așa încît scoaterea lor se putea face numai prin stricarea mărcii. Pe vremea aceea (a filateliei primitive) acest lucru nu prezenta vreo importanță, deoarece scoaterea mărcilor din album nu se făcea pentru a controla verso-ul lor sau pentru

a privi mărcile în zare; pe de altă parte nici nu se lua în seamă stricăciunea prin dezlipire.

Pe măsură ce filatelia a evoluat și s-au introdus diferite «rafinamente», s-a dovedit necesitatea fixării ei în așa fel, încît să poată fi ușor detașabilă din foaia de album pentru a putea fi controlată din toate părțile.

O fîșie de hîrtie de cca. 25 × 12 mm, din care un capăt se lipește pe spatele mărcii, iar celălalt de foaia de album, reprezenta o mare inovație în domeniul filateliei. Nu se știe nici azi, cine a fost inventatorul primei șarniere, se știe doar că scurt timp după anul 1860, colecționarii D. C. W. Viner și G. Overy Taylor întrebuințau șarniere destul de bune. În Germania primele șarniere au fost oferite spre vînzare în anul 1866.

Pentru filatelie, șarnierele au o mare importanță. Ele dau posibilitatea de a fixa mărcile într-o ordine stabilită, dînd totodată posibilitatea de a fi cercetate, desprinse de pe foaia albumului și mutate într-altă parte. Șarnierele de bună calitate trebuie să se lase desprinse de pe marcă, fără a le strica. Șarnierele obișnuite sînt confecționate din hîrtie subțire, prevăzută pe o parte cu un strat de gumă arabică pură, fără vreun conținut de acid care ar putea deteriora marca.

Aceste șarniere și-au făcut pe deplin datoria timp de multe decenii, dar moda nouă care pretinde gume intacte, le-a făcut de prisos pentru mărcile neuzate, cu guma originală, deoarece după scoaterea lor, cu oricîtă băgare de seamă, a rămas pe gumă o pată mai mult sau mai puțin urîtă. În cazul în care, cu ocazia achiziționării unei mărci, nu se scotea șarniera, era posibil ca șarniera să ascundă un defect oarecare (subțiere, ruptură). Asemenea defecte se întîlnesc des, în special pe locul șarnierelor, ele provenind de la scoaterea neatentă a șarnierelor anterioare.

Inconvenientele sus-arătate, cauzate de șarniere, au pus specialiștii filateliei pe gînduri. S-a pus problema de a se găsi o materie lipicioasă care să se aplice pe hîrtia șarnierei, avînd proprietatea de a fixa marca de foaia albumului și apoi să poată fi desprinsă de marcă fără a o strica și fără a lăsa vreo urmă vizibilă. Această problemă, cu toate încercările făcute, nu a putut fi rezolvată definitiv nici pînă azi. Multe șarniere, confecționate cu «recomandația» că «se desprind fără vreo urmă» au dat greș și s-au dovedit foarte periculoase pentru mărci. Iată un caz de acest gen foarte cunoscut de pe urma căruia filatelia a avut de suferit:

Într-o zi, în presa de specialitate a apărut o știre care anunța cu solemnitate soluționarea problemei șarnierelor care nu lasă nici un fel de urme. Amatorii filateliști prudenți au comandat la

început cantități mici și experiențele au dovedit că noile șarniere sînt într-adevăr ireproșabile. Șarnierele în cauză erau prevăzute cu o materie lipicioasă solubilă în benzină. Atît lipirea cît și dezlipirea acestor șarniere era foarte simplă și corespunzătoare. În realitate însă, după cum s-a dovedit cu ocazia cercetărilor, rămînea pe marca de pe care era scoasă șarniera o urmă din materia lipicioasă folosită. După ce o astfel de marcă a fost muiată în benzină, dispărea materia lipicioasă, guma rămînînd intactă. Experiențele au continuat luni de zile, dînd cele mai bune rezultate, mărcile experimentate rămînînd cu guma intactă.

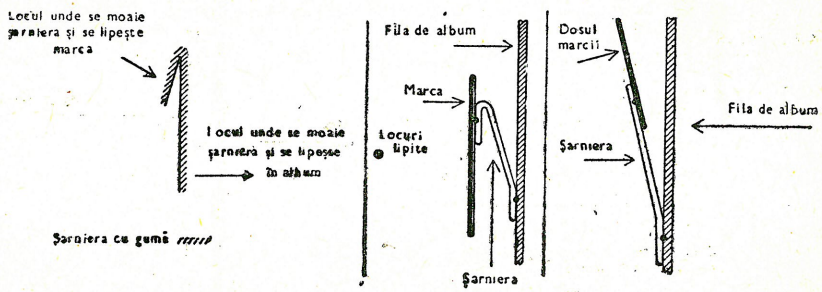

După reușita acestor experiențe de lungă durată, colecționarii, convingîndu-se de avantajele pe care le prezintă noile șarniere, au achiziționat în cantități mai mari aceste șarniere, fixînd cu ajutorul lor mărcile colecțiilor lor în albume. Abia după cîțiva ani, s-a vădit efectul dezastruos și pustiitor al acestor șarniere. Locul de contact al șarnierei cu marca a început să prezinte ferestruici transparente, care nu cedau decît la tratarea cu anumite chimicale, care însă, în multe cazuri, decolorau mărcile. Și azi mai găsim cantități considerabile din aceste mărci în circuitul filatelic. Acestea dau impresia de a fi fost pătate cu o materie unsuroasă, grasă.

Între timp, s-au mai inventat o mulțime de feluri de șarniere care nu lasă aproape nici o urmă, fără a deteriora marca. Din aceste șarniere există două feluri: unele lasă o urmă ușoară, lucioasă; la altele, urma este mată; întrebuințarea uneia sau alteia depinde de guma mărcii. Dar și aceste șarniere trebuie lipite cu puține puncte mici pe marcă, deoarece prea multă umezeală împiedică dezlipirea ei «fără urme».

Sfătuim deci pe colecționari să nu întrebuințeze șarnierele, decît dacă provin dintr-o sursă de încredere și au fost experimentate ca nedăunătoare.

Există falțuri (denumire de origine germană a șarnierei) cu lipici pe o singură parte a hîrtiei și care se întrebuințează în felul următor:

se îndoaie vîrful de sus, se moaie *uşor* partea îndoită şi de ea se lipeşte marca; după această operaţie, se moaie partea lungă şi se lipeşte pe locul indicat în foaia de album. Marca va fi bine fixată şi poate fi întoarsă şi pe spate fără să fie dezlipită.

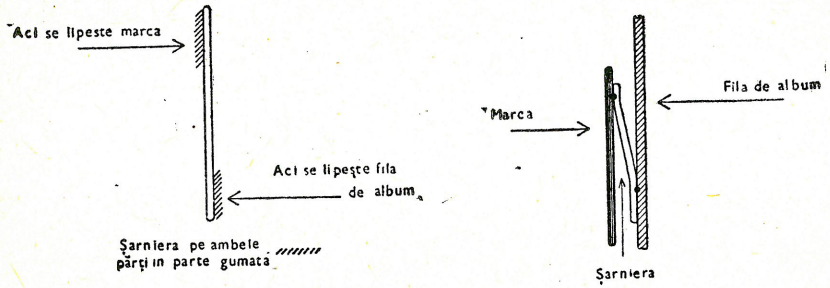

Se recomandă întrebuinţarea şarnierelor neîndoite, întrucît, de multe ori, îndoiturile şarnierelor se imprimă pe mărci.

Pentru păstrarea coliţelor, se recomandă următoarele: pe marginea superioară a coliţei întoarse se fixează două şarniere, care se pot dezlipi uşor; cu ajutorul acestor şarniere, se lipeşte coliţa în album, iar colţurile ei de jos se pun în colţuri speciale din celofan, astfel:

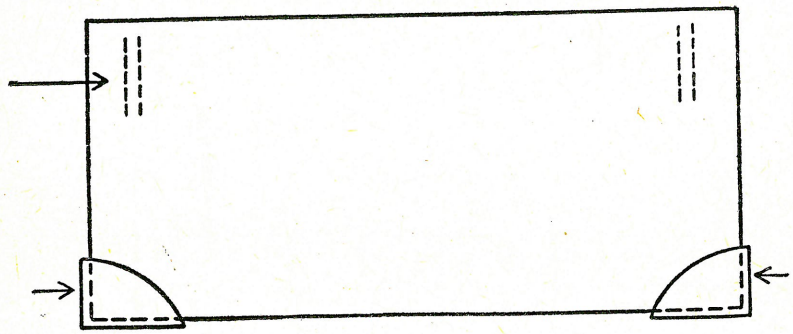

Atenţie: băgarea coliţei în patru colţuri din celofan, ar da naştere la deformarea coliţei, la introducerea şi scoaterea ei.

Poşetele de care am vorbit sînt plicuri transparente de mărimea mărcii în care urmează a fi păstrate acestea. Cîteodată aceste poşete sînt confecţionate în întregime din materie transparentă (celofan). Se mai confecţionează poşete cu faţa transparentă şi cu spatele dintr-un carton negru sau de altă culoare. Trebuie să luăm

în consideraţie faptul că multe feluri de foi transparente se strîng sub influenţe exterioare, provocînd astfel cute iremediabile mărcilor şi în special coliţelor. Este deci neapărat necesar a se folosi poşete mai mari decît piesele care sînt destinate a fi păstrate în ele şi se

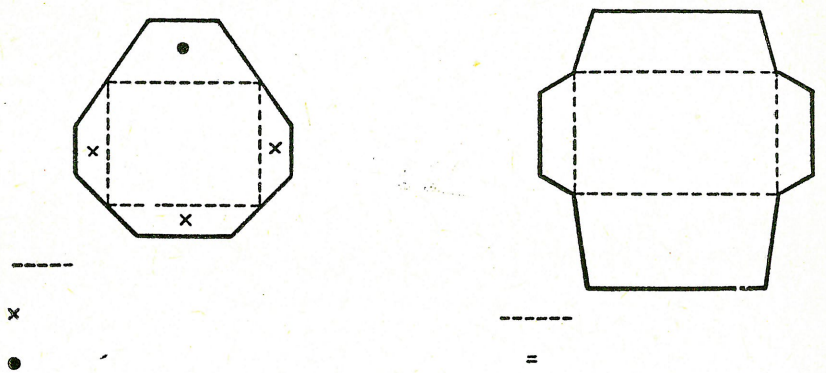

mai recomandă ca spatele lor să fie dintr-un semicarton mai rezistent, ceva mai mare, care apără marca de îndoituri. Pentru ca mărcile să poată fi scoase cu uşurinţă din poşete, trebuie să rămînă o deschizătură între spatele şi faţa poşetei, pe partea superioară pe unde pot fi băgate şi scoase piesele.

Procedeul de a se lipi poşete de album prin celofan şi gumă arabică nu este recomandabil. Poşetele trebuie lipite cu ajutorul şarnierelor.

Clasorul. Un alt mijloc pentru păstrarea mărcilor este clasorul. Filele clasorului sînt confecţionate din carton, pe care sînt fixate (lipite) benzi transparente (ştraifuri din hîrtie, celofan, nylon). Aceste benzi sînt bine întinse, aşa încît marginea lor superioară (nelipită) este strîns aşezată pe carton; astfel, o marcă aşezată între carton şi bandă stă bine fixată.

O colecţie aşezată într-un clasor nu are aspect prea estetic. Clasorul este un loc mai potrivit pentru păstrarea *provizorie* a mărcilor, pentru dublete etc.

Pentru a întruni avantajele albumului şi ale clasorului, a apărut în ultimul timp albumul, în care, pentru fiecare marcă separat există un loc fix, ca un fel de poşetă, în care se bagă marca, ca într-un clasor.

Album fără şarniere. Aceste albume însă nu sînt destul de practice pentru colecţionarii avansaţi, care au nevoie de multe locuri pentru varietăţi neprevăzute dinainte. Mai practic decît

acest album cu locuri fixe este un album în care se fixează mărcile în poşete bine confecţionate.

Pentru păstrarea şi clasarea dubletelor sînt recomandabile fişe din carton cu benzi transparente. Acestea fiind mobile dau posibilitatea de modificare a ordinii de clasare după nevoie.

Lampa de cuarţ lucrează pe următorul principiu:

Se produce o sursă puternică luminoasă, bogată în raze ultraviolete; această sursă se înconjură cu materiale de transparenţă diferită, astfel ca să lase să se strecoare numai razele ultraviolete (invizibile) nu însă şi lumina vizibilă. Aceste raze ultraviolete provoacă, la obiectele care cad în drumul lor, efectele unei fluorescenţe puternice, care este foarte vizibilă, deoarece, în afară de razele ultraviolete, toate celelalte raze sînt eliminate; această operaţie se face la întuneric complet. Fluorescenţa provocată se manifestă astfel că obiectele lucesc în culori, care de multe ori sînt foarte diferite de culorile care apar la lumina normală, iar obiectele care la lumina normală apar egale (de exemplu alb) la fluorescenţă au culori diferite: de exemplu, albăstrui, roz etc.

Datorită acestei proprietăţi a razelor ultraviolete se poate constata dacă două obiecte (mărci) care la lumina zilei apar egale, sînt egale şi sub influenţa acestor raze. Foarte importantă este această proprietate pentru mărcile reparate, la care, în cele mai multe cazuri, fluorescenţa mărcii de bază şi cea a materialului adăugat este diferită.

Cu ajutorul razelor ultraviolete se cercetează şi culorile desenului şi ale surşarjului, precum şi guma, ştampila etc.

Ca « victime » ale cercetării cu razele ultraviolete cad falsurile şi reparaţiile din epoca în care nu se cunoştea încă efectul acestei fluorescenţe; în manualele recente despre falsuri citim deseori despre diferenţele constatate la analiza făcută cu razele ultraviolete. Falsificatorii moderni însă au înţeles să se pună la adăpost, într-o oarecare măsură, în această privinţă. Dar lampa de cuarţ îngreunează foarte mult activitatea falsificatorilor; în orice caz, marea masă a falsificatorilor de rînd, care nu dispun de utilaj modern, este eliminată din arena filatelică.

În locul lămpii de cuarţ, care are o construcţie complicată, fiind din această cauză costisitoare, se întrebuinţează acum « Becul UV » (ultraviolet), care este mai simplu şi mai ieftin.

În privinţa interpretării celor constatate, începătorul trebuie să fie foarte precaut; numai o experienţă îndelungată dă posibilitatea unor deducţii sigure. Rezultatele depind de atîţia factori încît un începător pripit poate să ajungă la concluzii inexacte.

Sfătuim deci ca la cercetările cu lampa de cuarţ să se ia în consideraţie, în cazurile mai grave, numai expertizele efectuate de specialişti experimentaţi. Anumite verificări mai simple sînt posibile şi pentru începători [1].

Odontometrul, adică dispozitivul pentru măsurat dinţii, respectiv şi semnele străpungerii mărcilor, l-am descris detaliat la capitolul « Metode de detaşare ».

Filigranoscopul. În capitolul « Din istoria filateliei », am tratat acest aparat din punct de vedere istoric, iar în capitolul « Hîrtia » (subdiviz. Filigranul) din punct de vedere tehnic.

Penseta. Nu este indicat a manipula mărcile cu degetele, deoarece pe piele se află foarte des diferite materii care pot deteriora marca. Cu totul reprobabilă este obişnuinţa de a scoate sau ridica mărcile cu vîrful degetelor muiate cu salivă. Pentru toate aceste operaţii, instrumentul cel mai indicat este penseta. O pensetă bună trebuie să aibă vîrfuri de prindere rotunde — subţiri şi plate; mînerul să fie lung (mai lung decît lăţimea mîinii) şi în mijlocul feţei exterioare striat, iar vîrful superior (unde sînt împreunate părţile arcuite) să fie rotund. Penseta, în poziţie culcată să fie deschisă, strîngerea făcîndu-se prin împreunarea ambelor arcuri; ea trebuie să fie nichelată peste tot. Vîrfurile de prindere ale pensetei sînt drepte (nu încovoiate); unii colecţionari se servesc foarte abil de penseta cu vîrf încovoiat.

Deoarece marca este de dimensiuni mici şi are, la rîndul ei, detalii şi mai mici, care sînt sub vizibilitatea normală, fiecare filatelist va trebui să aibă în buzunarul lui, pe lîngă pensetă, şi o *lupă*. Din acest obicei al filateliştilor, li s-a tras epitetul: « cavalerii lupei şi ai pensetei ». Pentru cazurile obişnuite (întrebuinţare normală) se foloseşte o lupă de mărime normală (x 4). Lupe pentru mărire mai mare cuprind de obicei numai un mic spaţiu vizibil.

Industria optică acordă lupelor filatelice o atenţie deosebită: există lupe, în care sînt montate mici becuri electrice sau măsurătoare de mare precizie, astfel ca şi micile fracţiuni de milimetru să poată fi măsurate cu exactitate suficientă.

Un instrument foarte util este *măsurătoarea.* Există asemenea instrumente confecţionate din sticlă striată, cu vîrf de diamant, cu ajutorul cărora se pot stabili cu exactitate fracţiunile de milimetru.

Atenţie: măsurătoarea trebuie pusă pe marcă cu faţa striată, altfel grosimea sticlei provoacă diferenţe de citire ale gradaţiei.

[1] Vezi Sammler Express nr. 1/1957.

Pentru a enumera aici toate accesoriile, menționăm și tabela de culori, care a fost pe larg tratată în capitolul « Despre cerneluri și culori ».

Un instrument care se vede în ziua de azi foarte rar este « controlorul hîrtiei cretate », servind la stabilirea prezenței unui strat de cretă pe o marcă oarecare. Acest « controlor » este de fapt un creion de argint, cu care, trăgîndu-se o trăsătură pe marca cu strat cretat, rămîne o urmă sub forma unei dungi de culoare închisă.

Aparatul de umezire nu este recomandat (vezi detalii p. 118, scoaterea șarnierei).

Catalogul este accesoriul cel mai important al filatelistului, cu ajutorul căruia se poate orienta în ceea ce privește emiterea mărcilor, care crește pe zi ce trece, precum și în ceea ce privește evidența mărcilor sale. Se spune că totalul mărcilor emise într-un an a ajuns să fie între 5 000 și 7 000, ceea ce reprezintă circa 20 mărci pe zi.

Cataloagele se împart în: generale și speciale.

Cataloagele generale cuprind toate mărcile apărute în lume. Din cauza numărului mare de emisiuni, aceste cataloage apar astăzi în mai multe volume. Cele mai cunoscute cataloage generale sînt: Lipsia în 4 volume, Michel în 3 volume (Europa și alte continente < Übersee >), Scott în 2 volume (statele americane și comunitatea britanică, restul lumii), Yvert în 3 volume (Franța și coloniile și Uniunea franceză; Europa și Țările de peste mări), Stanley Gibbons în 3 volume (Marea Britanie cu Comunitatea britanică; Europa și coloniile; America, Asia și Africa). Stanley Gibbons editează și un catalog simplificat, în care sînt trecute la fiecare fotografie din valoarea și culoarea principală, cîte o marcă uzată și neuzată. Nu sînt însă luate în considerație filigranul, nuanțele de culoare, perforarea și nici erorile. Din cele două emisiuni Moldova, există în total 7 poziții cu cîte o culoare, uzate și neuzate. Faptul că acest catalog reapare mereu și găsește cumpărători, este o dovadă că se găsesc mulți filateliști care colecționează fără nuanțe, tipuri, erori etc.

Pe de altă parte, apar cataloage pe diferite specialități: pe continente, pe țări, pe tematici ca: sport, aviație, floră, faună, comemorative etc.

O altă categorisire a cataloagelor se face din punct de vedere al editorilor și anume: pe de o parte, avem cataloagele acelor editori ale căror interese nu sînt legate de cele indicate în cataloage, acestea fiind editate de întreprinderi care sînt *numai case de editură* (Lipsia, Michel), ele neavînd vreun interes direct în cotațiile publicate. Pe de altă parte, există editori care exercită totodată și un comerț

filatelic ca: Yvert (Franța), Zumstein (Elveția), Scott (S.U.A.), Stanley Gibbons (Marea Britanie).

O altă clasificare importantă a cataloagelor este în raport cu datele pe care le oferă fiecare catalog, pe lîngă cota și descrierea tehnică a mărcii:

— unele cataloage sînt pur și simplu liste de prețuri, în care nu sînt indicate decît datele indispensabile identificării piesei, precum și prețul mărcilor (de ex.: catalogul Yvert sau Zumstein);

— alte cataloage (în special Lipsia, Michel și Senf) aduc un material bogat informativ în legătură cu istoria și tehnica mărcilor, oferind filatelistului vaste cunoștințe în diferite domenii ale științei, avertizînd pe cei interesați de existența și recunoașterea falsurilor etc.

Pentru filatelistul adevărat, coloanele de cote sînt un rău de care el nu se poate dispensa, dar studierea explicațiilor care sînt indicate cu litere mici în dreptul fiecărei emisiuni îi fac o adevărată plăcere.

Părțile principale ale catalogului:

a) Introducerea. Această parte a catalogului este de obicei neglijată de cititori, cu toate că ea conține *cheia* pentru întrebuințarea lui. Diferiți autori folosesc termeni variați și își exprimă unele păreri în catalogul lor. Multe neînțelegeri ar putea fi evitate prin studierea atentă a instrucțiunilor ce sînt anexate fiecărui catalog. O atenție specială merită prescurtările și semnele convenționale. Categorisirea mărcilor în diferite cataloage internaționale este foarte variată.

b) Listele mărcilor. Pe cînd catalogul Senf *enumeră* mărcile comune, mărcile de recomandare (Columbia 1865), aviație (U.S.A. 1927), mărcile de întîrziere (Victoria 1855) într-un singur rînd de numere, alte cataloage, ca de exemplu, Scott sau Yvert, au stabilit categorii speciale, enumerînd fiecare categorie cu numere separate, astfel ca cel care consultă catalogul să se poată orienta mai ușor.

Unele cataloage fac și *distincție în privința valorii filatelice* a mărcilor:

Catalogul *Zumstein* indică cu litere mici seriile speculative și nepoștale, iar pentru mărcile care nu sînt admise la expozițiile patronate de către F.I.P. are un semn distinctiv.

Catalogul *Scott* face o categorisire mai detaliată: mai indică și o categorie de mărci « semipoștale », în care sînt enumerate separat, cu inițiale distincte, mărcile care, pe lîngă valoarea nominală, sînt prevăzute cu o suprataxă în scopuri nepoștale. În același catalog, s-au omis de la enumerarea curentă anumite serii, menționîndu-se doar că acestea au fost emise cu scopuri nepoștale.

Alte cataloage indică, în dreptul fiecărei serii, mențiunea dacă a fost emisă ca o serie uzuală, comemorativă sau de binefacere etc.

După cum am arătat în alte părți ale acestei lucrări, colecționarii au destule indicații și posibilități, chiar fără a adînci studierea anumitor mărci, să facă o distincție între mărcile poștale și filatelice și restul, a căror colecționare este dubioasă.

Pe de altă parte, există în colecționarul pasionat o dorință de a completa locurile goale din albumul său și colecționează deci, în general, în ordinea numerică a albumului sau a catalogului său.

Ar fi binevenită, pentru filateliști, editarea unui catalog în mai multe volume pentru toate mărcile apărute în lume, dar volumele separate să cuprindă categoriile de mărci pe țări, după valoarea lor filatelică și anume:

— Mărci de francatură curentă (pur poștale)
— Mărci comemorative
— Mărci emise pentru scopuri educative și instructive
— Mărci de binefacere
— Mărci cu suprataxă pentru majorarea veniturilor poștale din contribuții extrapoștale.

Aranjamentul listelor propriu-zise este foarte asemănător în toate cataloagele, astfel:

— la început sînt indicate cu litere groase datele referitoare la seria respectivă: data, ocazia pentru care a fost emisă, modul de imprimare și restul datelor tehnice (danteluri, hîrtie, filigran etc.);

— în ordinea numerică valorile, cu indicarea valorii nominale a culorii (nuanțelor), eventualele tipuri și în rînd cu fiecare marcă 2 coloane de cote, din care prima reprezentînd pe cea a mărcii neuzate iar a doua pe cea a mărcii uzate;

— cîteodată mai întîlnim și trei coloane de cote; în acest caz vor trebui consultate mențiunile cu privire la cea de-a treia coloană, care indică o cotă specială fie pentru o marcă neuzată fără gumă, fie pentru o marcă pe scrisoare, fie obliterare de complezență etc.;

— la începutul sau la sfîrșitul seriilor se mai indică, cu litere mici, detalii interesante în legătură cu emisiunea respectivă, destinate colecționarului care caută să adîncească studierea materialului colecționat și nu este interesat atît de valoare, cît de împrejurările în care seria a fost emisă.

Un punct de vedere viu discutat de filateliști este criteriul de evaluare a mărcilor în diferitele cataloage.

În multe cazuri, doi parteneri se înțeleg asupra unui schimb pe baza unuia dintre cataloagele existente. Există însă unele mărci, pentru care cotele unui anumit catalog nu sînt reale, fie că sînt

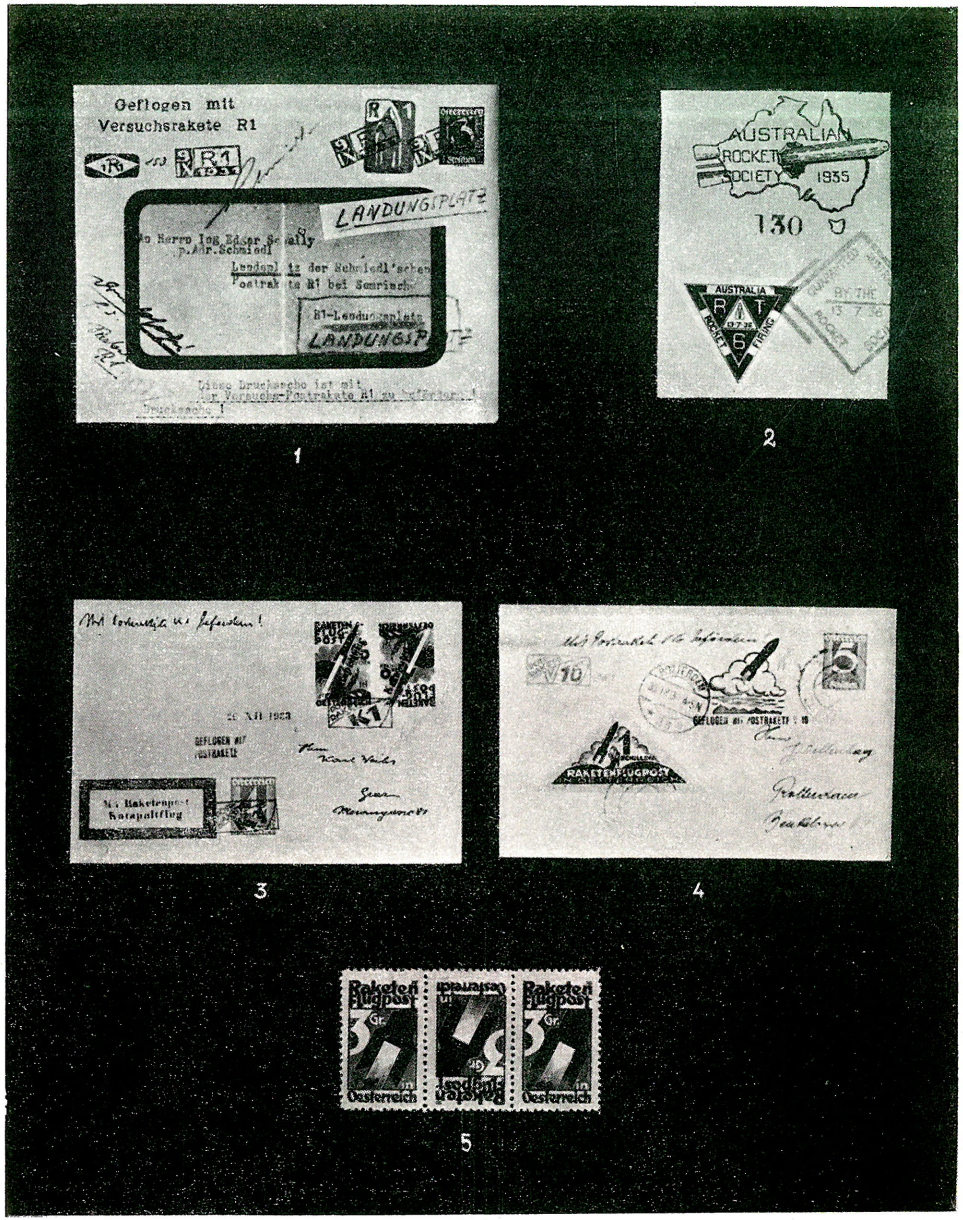

AEROFILATELIA — III (POȘTA CU RACHETA)

1) Scrisoare lansată cu racheta experimentală R. 1 la 9.IX.1931. 2) Fragment dintr-o scrisoare lansată la 13 iulie 1935 de Societatea Australiană de rachete. 3) Scriscare lansată cu racheta poștală Nr. 16 la 30.IX.1956. 5) Un șraif de 3 bucăți mărci speciale pentru „poșta aeriană cu racheta",

CUCERIREA POLULUI NORD

1) Drumul zborului spre Polul Nord (1938). 2) Primul zbor transpolar fără escala Moscova-Portland-Oregon (18—20 iunie 1937). 3) Al doilea zbor transpolar Moscova - San Iacinto-California (13—14 iulie 1937). 4. Salut adresat salvatorilor expediției polare Papanin (1938). 5. Salvarea expediției polare Papanin (1938). 6) In onoarea echipajului spărgătorului de gheață Sedov (aprilie 1940). 7). Stațiunea de cercetări nr. 6 la Polul Nord (8 iunie 1956).

prea mari, fie prea mici, sau fie că unele condiții locale, în special cu privire la cererea și oferta de mărci, influențează evaluarea anumitor emisiuni.

Mai există și motive subiective, în cazurile în care catalogul este editat de o casă filatelică care vinde și achiziționează pe baza cotelor stabilite în catalogul ei propriu.

Există anumite mărci sau anumite țări ale căror mărci sînt preferate și căutate de colecționari, fapt pentru care evaluarea acestora se raportează la dublul și uneori chiar la întreitul cotelor din cataloage, iar altele mai puțin căutate sînt evaluate cîteodată și pînă la 50% din cotă.

Vedem din cele arătate mai sus că un catalog este doar un mijloc *relativ* în privința stabilirii *normelor de schimb*, care va trebui completat cu diferite amendamente justificate în ceea ce privește evaluarea lor.

ÎNTOCMIREA COLECȚIEI

O colecție filatelică nu înseamnă un număr oarecare de mărci. Nu cantitatea decide în acest caz, ci realizarea unei idei bine concepute, în condiții tehnice și estetice potrivite.

O colecție este un lucru organizat și de aceea trebuie în prealabil gîndită și planificată.

Fără o anumită muncă și, în plus, un efort material cît de mic nu se poate realiza nici o colecție.

Primii pași spre colecționare sînt de obicei șovăielnici și se încadrează într-o acțiune de tatonare și orientare, iar rezultatul constă doar în cîștigarea unei experiențe în domeniul filatelic. Materialul cîștigat în acest timp este, de obicei, neîntrebuințabil pentru colecția definitivă, de aceea colecționarul trebuie să depășească cît mai repede acest stadiu și să progreseze spre o colecționare planificată și organizată.

Vizionarea unor colecții bine organizate, sfaturile filateliștilor experimentați, participarea la lucrările unor cercuri filatelice vor arăta începătorului drumul care trebuie urmat.

Colecția spre care se va îndrepta noul filatelist va trebui să fie în raport direct cu mijloacele de care dispune.

Este preferabil să se planifice colecția inițială la dimensiuni mai reduse și a o dezvolta mai tîrziu, decît a se avînta deodată într-o colecționare multilaterală și apoi, întîmpinînd greutățile care sînt inerente, să se piardă elanul inițial.

Categorii de colecții

După scopul colecției:

1. Colecționarea din spirit de imitație
2. Educație și instrucție
3. Studiul mărcilor

După întinderea colecției:

1. Colecție generală care cuprinde toate mărcile apărute
2. Colecții limitate care la rîndul lor se pot clasifica în:

a) colecții care cuprind din fiecare desen de marcă numai o singură bucată, fără a lua în considerație valoarea nominală, culoarea, filigranul sau alte proprietăți ale unei mărci;

b) colecții care cuprind toate mărcile normale, excluzînd diferențele de filigran, diferențele în modul de despărțire (tăiat, dantelat etc.), varietăți, anomalii etc.;

c) colecții care cuprind toate mărcile normale, excluzînd numai anomaliile, varietățile etc.;

d) colecții limitate în spațiu, cuprinzînd una sau mai multe țări sau alte spații geografice;

e) colecții limitate în timp, de exemplu clasice (adică mărcile apărute pînă în anul 1875) sau din cele apărute pînă în 1900, sau de la anul 1914 etc.;

f) limitate la anumite secții, obținute după alte criterii decît acele de spațiu sau timp: mărci de aviație, eseuri, locale, motive (flori, animale, portrete etc.), mărci emise exclusiv pentru uzul poștal etc.

De obicei, *se combină mai multe criterii de categorisire*, ca de exemplu: colecționarea mărcilor poștale aeriene ale țărilor din Europa începînd din anul 1944.

Unele puncte din clasificarea noastră necesită încă unele lămuriri suplimentare.

În privința întinderii colecției, mai trebuie avute în vedere și următoarele:

Realizarea unei colecții generale (nelimitate) complete, adică procurarea unui exemplar din fiecare marcă existentă este azi o imposibilitate. Pînă azi au apărut aproximativ 135 000 de diferite mărci și pe zi ce trece numărul acestora sporește considerabil.

Unele din aceste mărci sînt cunoscute numai într-unul singur sau în cîteva exemplare.

Colecționarul care, prin absurd, și-ar propune astăzi să-și facă o colecție generală, ar trebui să aibă la dispoziția sa mijloace materiale nelimitate. De altfel nimeni nu se poate gîndi să înceapă azi

o colecție generală, ci maximum unul din multele sectoare ale colecționării, așa cum le-am clasificat mai sus. Căutarea acestor sectoare posibile ale colecționării trebuie făcută cu toată grija de către colecționar. Este mult mai practic de a alege de la început un domeniu limitat și a adăuga, succesiv, alte domenii (de preferat din aceeași categorie).

Nu prea se cunosc colecții conținînd cîte un exemplar din fiecare desen sau imagine, indiferent de culoare sau valoare nominală. O astfel de colecționare își are farmecul ei, dar, după cum am arătat, este greu de realizat. Din toate mărcile lumii nu pot fi realizate nici măcar 10 colecții complete. Imposibilitatea realizării unei astfel de colecții reiese din faptul că există mărci, ca de pildă Bermuda nr. 1, Postmasters Stamps din Statele Unite, din care nu există nici zece exemplare. O astfel de colecție ar trebui să cuprindă cca. 25 000 de mărci (cîte un exemplar de fiecare desen, indiferent de valoare, culoare, filigran etc.), dintre care multe raritați.

Dacă însă se ia în considerație în plus și culoarea și valoarea, atunci se poate face numai o singură colecție, deoarece desenul mărcii Guyana Engleză din 1856, cu valoarea de 1 cent, există numai într-un singur exemplar, dacă facem abstracție de cele apocrife, despre a căror existență nu se știe nimic precis.

Baza filateliei este de fapt colecționarea pe țări. O astfel de colecție va conține mărcile pe țări, aranjate în ordine alfabetică, iar pe fiecare țară, în ordinea cronologică a emiterii lor.

Se poate devia de la ordinea arătată, pentru a întruni seriile complete ale unor emisiuni, ale căror valori n-au apărut toate concomitent și între care s-au mai intercalat și alte emisiuni.

O colecție « pe țări » trebuie să cuprindă tot ce poate considera un colecționar ca marcă poștală, avînd fiecare libertatea de a exclude, după criterii individuale sau după cataloage speciale etc., anumite mărci ca necorespunzătoare pentru colecția sa (anomalii, nuanțe, tipuri etc.).

Cu cît o colecție este mai limitată în spațiu și în timp, cu atît ea poate fi mai adîncită și poate include în cadrul ei piese speciale, chiar dacă nu toate pot fi considerate sută la sută « poștale ».

O colecție specializată pe o țară trebuie să redea fidel tot ce se referă la mărcile acelei țări și a le cunoaște sub toate aspectele.

Specializarea limitată la unele teritorii a fost impusă (în locul colecțiilor generale) de apariția în număr considerabil a noutăților. Dar această specializare a ridicat studiul filatelic

la un înalt nivel științific, pe care se bazează azi toate ramurile filatelice.

Colecția tematică. Mulți filateliști cred că modul și tehnica colecționării tematice sînt identice cu modul de colecționare pe țări și, în consecință, putem vedea adeseori colecții tematice aranjate în ordinea alfabetică și pe țări, iar în cadrul țărilor, în mod cronologic, după data emisiunii, înglobînd în această colecție serii întregi, din care fac parte în afara mărcilor corespunzătoare și mărci care n-au nici o legătură cu tema respectivă.

O colecție astfel aranjată dă impresia unei colecții dezordonate și nicidecum a unei colecții tematice, care trebuie să fie lipsită de orice elemente străine de obiectul propus. Colecționarea tematică s-a născut din cauza lipsei tot mai accentuate a mărcilor clasice. Acest mod de colecționare este cu totul deosebit de colecționarea completă, pe țări, și trebuie tratată conform specificului ei, în cazul în care colecționarul dorește să-i dea un sens anumit.

O colecționare tematică serioasă solicită intens pe colecționar. Ea nu reprezintă o țară ci o temă, avînd ca mijloc principal de expresie mărcile poștale.

Cuvîntul scris, extrase din ziare, cărți ilustrate, alte desene, ștampile etc. pot (stînd pe planul al doilea bineînțeles) înlocui sau completa mărcile, acolo unde motivul tematic respectiv nu există pe mărci; aceste elemente secundare ar forma legătura și interpretarea mărcii, dar marca trebuie să stea în primul plan.

Practic vorbind la construirea unei colecții tematice se procedează astfel: se adună mărcile, ale căror motive aparțin temei propuse și cu ajutorul unei enciclopedii se face apoi schema colecției, care poate fi tratată astfel:

a) din punct de vedere *istoric* (adică dezvoltarea în ordinea cronologică a subiectului respectiv, în nici un caz însă nu în ordinea cronologică a emiterii mărcilor). Exemplu: Istoria luptelor pentru libertate etc.;

b) din punct de vedere *geografic* (adică subiectul se găsește în diferite ținuturi geografice ale globului);

c) după categorii speciale ale subiectului, astfel: « Arhitectura în diferite țări », «Medicina după ramurile ei științifice», « Transporturile după criterii tehnice », « Animale după categorii zoologice » etc.

Din fiecare serie, se iau numai acele mărci care au legătură directă cu tema colecționată, iar restul seriei se păstrează separat.

După stabilirea schemei generale, este necesară consultarea cărților de specialitate, pentru a scoate în evidență cît mai mult detaliile temei respective.

Important, de asemenea, este modul în care se montează colecția, pentru a putea scoate cît mai mult în relief tema propusă și pe de altă parte, dîndu-se locul cuvenit unei prezentări cît mai armonioase.

O tratare specială merită motivele heraldice sau simbolice (reprezentate prin semne heraldice sau simboluri), precum și cele reprezentate prin filigrane.

Organizația centrală a colecționarilor de tematică este F.I.P.C.O. (Federația Internațională pentru Filatelia Constructivă). Această organizație își îndrumă membrii în domeniul filateliei tematice și a elaborat și un regulament pentru expozițiile de colecții tematice.

Există astăzi, printre nenumăratele tematici, o serie de subiecte foarte răspîndite, pentru care s-au editat și cataloage speciale, cu ajutorul cărora s-a ușurat munca celor specializați în acest domeniu.

Astfel, cele mai răspîndite subiecte tematice sînt mărcile de aviație (Aerofilatelia), mărcile sportive, cele reprezentînd flora, fauna etc.

Numărul tematicilor, după care se pot alcătui colecții specializate, este nelimitat; există unii amatori care se ocupă cu « sportul » înmulțirii tematicilor, punîndu-și la contribuție întreaga lor fantezie și își alcătuiesc tematici pe care să le posede numai ei.

Maximafilia. O mare răspîndire a luat în ultimul timp maximafilia, care are drept scop colecționarea mărcilor poștale lipite pe cărți poștale și ale căror ilustrații se referă la desenul mărcii sau reprezintă chiar desenul exact al mărcii, mărit la dimensiunile unei cărți poștale ilustrate. Conținutul ștampilei aplicate pe aceste mărci va trebui să fie în concordanță cu subiectul mărcii.

Maximafilia ar putea aduce o contribuție importantă și valoroasă filateliei generale, în cazul în care ștampila și cartea poștală ar aduce elemente suplimentare la înțelesul mărcii.

Ar fi poate indicat a încadra în maximafilie și o categorie de piese compuse din mărci comune lipite pe cărțile ilustrate care au fost în circulație înaintea apariției mărcii respective. Acestea ar putea fi obliterate cu ștampile obișnuite întrebuințate și pentru alte emisiuni spre a combina scopurile artificiale ale maximafiliei cu elemente naturale de origine pur poștală.

Plicuri « prima zi a emisiunii » (F.D.C.). De categoria colecțiilor tematice aparțin și plicurile denumite « prima zi a emisiunii » cunoscute sub denumirea internațională de « First Day Covers » (F.D.C.).

Administrațiile poștale pregătesc în acest scop plicuri cu embleme, ale căror desene au legătură cu subiectul mărcilor, precum și o ștam-

pilă specială în același sens, punînd la dispoziția amatorilor aceste plicuri gata francate cu emisiunea respectivă și prevăzute cu ștampila primei zile de circulație.

Plicurile «prima zi» le întîlnim cu două feluri de obliterări:

— Obliterări cu ștampile poștale, cu care se obliterează la ghișeu toate trimiterile poștale și cu data din prima zi a punerii în circulație a seriei respective. Aceste ștampile pot fi aplicate și pe plicuri simple, dar fiind aplicate pe seria respectivă și purtînd data primei zile, sînt considerate ca atare;

— Obliterări cu ștampile speciale filatelice, pe plicuri special confecționate și preobliterate cu o ștampilă specială, care se pun în vînzare numai prin serviciile filatelice.

ANEXE

FIGURI DE EROI IN MĂRCI POŞTALE
(EPOPEEA EXPEDIŢIEI CELIUSCHIN)

1) Căpitanul Voronin şi spărgătorul de ghiaţă. 2) Profesorul Schmidt şi tabăra. 3) A. W. Ljapidewsky în tabără. 4) Aviatorul S. A. Levanevski. 5) Aviatorul M. G. Şlepnev îl salvează pe profesorul Schmidt. 6) Aviatorul I. W. Doronin. 7) Sosirea aviatorului M. V. Wodopjanov în tabără. 8) Aviatorul N. P. Kamanin sosit în tabără.

MĂRCI POŞTALE CA MONUMENT CONSACRAT EROISMULUI

Din cauza întinderii imense pe care o are teritoriul Uniunii Sovietice, legătura între partea europeană şi Extremul Orient, situat la o distanţă foarte mare, punea probleme de o importanţă deosebită.

Există trei căi prin care se poate face legătura între aceste teritorii:

1. *Calea aeriană* care, din cauza capacităţii relativ reduse a avionului şi a cheltuielilor relativ mari, este cea mai costisitoare, prezintă rentabilitate numai la transportul de persoane şi mărfuri cu volum redus şi valoare relativ mare.

2. *Drumul pe uscat*, care este foarte dificil. Ciucovski Nicolae descrie în cartea sa « Voditeli fregatov » (Conducători de fregate) cît de anevoioasă era o călătorie pe uscat, la începutul sec. al XIX-lea, din Petersburg pînă în Alaska. Din cauza condiţiilor geografice şi a climatului neprielnic, durata acestui voiaj era atunci de aproximativ 3 ani. Calea ferată transsiberiană a redus durata călătoriei de la Celiabinsk la Vladivostok (6 503 km) la zece zile, dar prin aceasta problema transportului este rezolvată numai parţial. Astfel, pentru transporturile de mărfuri ieftine, în cantităţi mari, rămîne ca mijloc principal drumul pe apă.

3. *Calea pe apă.* După deschiderea canalelor de Suez şi Panama, se poate alege calea pe apă între drumul prin canalul de Suez de 13 200 mile, prin canalul de Panama de 14 000 mile şi altul în jurul coastei din nordul Siberiei de 6 100 mile. Cu toate că drumul de-a lungul coastei Siberiei este deschis numai 72 zile pe an, el este foarte important pentru economia sovietică, deoarece face şi legătura cu toate staţiunile şi întreprinderile de pe malul nordic al continentului şi cu interiorul Siberiei. Acest drum merge în întregime în interiorul apelor teritoriale ale Uniunii Sovietice. Această rută care duce de la Oceanul Atlantic spre nord-est este denumită « drumul de nord-est » spre deosebire de drumul de nord-vest care merge pe coasta de nord a continentului american.

Din cauza importanţei acestui drum, guvernul sovietic s-a ocupat intens de asigurarea navigaţiei, lucru care se oglindeşte şi în aceste mărci sovietice:

Data emisiunii	Repertoriu
1931	Spărgătorul de gheaţă Malygin cu dirijabilul « Zepelin »
1932	Anul internaţional polar. Spărgătorul de gheaţă Sibirjakov
1934	Avion deasupra Arcticei
1935	Expediţia vasului Celiuskin
1935	Zbor Moscova-San Francisco deasupra polului
1938	Expediţie la Polul Nord
1938	Primul şi al doilea zbor Moscova—S.U.A. fără escală
1938	Expediţia « Papanin »
1940	Spărgătorul de gheaţă « Sedov »
1949	Amiral Makarov
1949	Avion peste Arctica
1952	G. I. S. Sedov, cercetător în Arctica
1955	Avion deasupra Vladivostokului
1955	Avion deasupra Taigalei
1955	Staţiile ştiinţifice nr. 3 şi 4 de la Polul Nord
1956	Staţia nr. 6 de la Polul Nord

Din aceste expediţii, cea mai dramatică e aceea a vasului « Celiuskin », care trebuia să stabilească condiţiile de trecere, prin « drumul de est », a vaselor de *transport*, altele decît spărgătoarele de gheaţă. Un spărgător de gheaţă este special construit mai îngust, iar o mare parte din spaţiul său este ocupat de carburanţi, pentru a da vasului puterea motrice necesară de pătrundere printre gheţuri şi banchize. Un vas de transport are nevoie de mult spaţiu pentru obiectele transportate şi de mai puţin loc pentru carburanţi. Condiţiile sînt deci cu totul diferite şi, în unele privinţe, contrare.

Expediţia a plecat din Leningrad la 16 iulie 1933. Şeful ei era prof. Otto Iulevici Schmidt, iar comandantul vasului Vladimir Ivanovici Voronin, ambii buni cunoscători ai Nordului.

Echipajul vasului era compus din peste 100 de persoane. Pe vas se aflau oameni de ştiinţă şi meseriaşi, dintre care o parte trebuiau să schimbe echipa care se găsea pe insula Wranghel. Începutul călătoriei a decurs satisfăcător. Curînd însă s-a constatat că acel an arctic va fi greu, iar pe lîngă aceasta, spărgătorul de gheaţă « Krassin », care urma să deschidă drumul printre gheţuri, nu se găsea pe atunci în stare bună. Oamenii curajoşi de pe « Celiuskin » sperau însă să ducă călătoria la bun sfîrşit cu mijloace proprii şi au hotărît să continue drumul, reuşind să-şi ajungă aproape ţinta dacă, în ultimul moment, n-ar fi fost prinşi de gheţuri şi duşi de curenţi, fără a se putea elibera şi fără a putea primi ajutor de la spărgătoarele de gheaţă.

Printr-o radiogramă se comunică în toată lumea că « Celiuskin » este în pericol ca să fie zdrobit de gheţuri, dar conducerea vasului a comunicat totodată că este convinsă că vor putea petrece iarna în bune condiţii.

Treceau săptămîni şi luni, iar vasul prins între gheţuri plutea la voia întîmplării. Primejdia ca vasul să nu poată rezista la presiunea gheţurilor era tot mai mare. Se făceau toate pregătirile pentru descărcarea încărcăturii pe o banchiză de gheaţă. Într-o zi, căpitanul Voronin şi-a dat seama că pericolul este iminent şi a dispus descărcarea vasului şi construirea adăposturilor pe gheaţă. Descărcarea era aproape terminată cînd vasul a fost zdrobit şi s-a scufundat.

Din inventarul făcut, s-a constatat că proviziile ajungeau pentru 2—3 luni. Noua situaţie a echipajului, mai bine-zis a naufragiaţilor, a fost radiodifuzată şi cei de pe banchiză au luat toate măsurile ca să se acomodeze situaţiei pînă la sosirea ajutorului cerut.

Între timp, în Uniunea Sovietică au început acţiunile pentru salvarea naufragiaţilor. Au fost mobilizaţi aviatori specializaţi în zboruri arctice. Trei săptămîni după scufundarea vasului, au sosit la faţa locului aviatorii Liapidevski, Levanevski, Slepnev, Doronin, Vodopianov, Molokov şi Kamanin care au aterizat pe sloiul de gheaţă. Aviatorii care şi-au riscat viaţa pentru salvarea naufragiaţilor au fost distinşi cu titlul de « Erou al Uniunii Sovietice », iar prin punerea în circulaţie a unei serii de mărci (1935) fapta lor eroică a fost imortalizată. Mărcile acestei serii reprezintă:

Marca de 1 Kop. — Vasul « Celiuskin », prins între gheţuri şi în medalion portretul căpitanului Voronin
Marca de 3 Kop. — Tabăra pe gheaţă. Se dau semnale cu fum pentru ghidarea aviatorilor care sosesc la faţa locului; portretul prof. I. Schmidt în medalion
Marca de 5 Kop. — Aviatorul Liapidevski soseşte în tabără
Marca de 10 Kop. — Levanevski zburînd peste muntele Anadir
Marca de 15 Kop. — Slepnev salvînd bolnavii
Marca de 20 Kop. — Doronin luptînd contra furtunii
Marca de 25 Kop. — Vodopianov sosind în tabără
Marca de 30 Kop. — Molokov deasupra Siberiei
Marca de 40 Kop. — Kamanin în tabără
Marca de 50 Kop. — Tabăra părăsită

Între timp, sforţările pentru stabilirea circulaţiei pe ruta nord-est au avut drept rezultat o îmbunătăţire considerabilă, astfel că, într-o singură perioadă de navigaţie, au fost realizate drumuri dus şi întors pe această rută atît de dificilă.

DICȚIONAR FILATELIC RUSO-ROMÎN *

Авиапочта	— poştă aeriană
автотипия	— autotipie
альбом	— album
Бандероль	— banderolă
барельефное изображение	— reprezentare în relief
без зубцов	— nedantelat, fără dinţi
бесплатно	— fără plată
благотворительная марка	— mărci de binefacere
бледнорозовый цвет	— culoare roz pal
бледный цвет	— culoare ştearsă
блок	— coliţă
бронзовый	— culoarea bronzului
бумага	— hîrtie
— волокнистая	— hîrtie fibroasă, cu scame
— гладкая	— hîrtie netedă
— глянцоватая	— hîrtie glacé
— картон	— hîrtie carton
— клетчатая	— hîrtie cadrilată
— линованая	— hîrtie liniată
— меловая	— hîrtie cretată
— мягкая	— hîrtie moale
— папиросная	— hîrtie de ţigară
— плотная	— hîrtie tare
— пористая	— hîrtie poroasă
— прозрачная	— hîrtie transparentă
— простая	— hîrtie simplă
— рифленая	— hîrtie costată, ripsată
— с водяными полосами	— hîrtie vărgată
— с горизонтальными или вертикальными полосами	— orizontal sau vertical — hîrtie vărgată
— толстая	— hîrtie groasă
— тонкая	— hîrtie subţire
— хлопчатая	— hîrtie de bumbac
— цветная	— hîrtie colorată
— целлюлозная	— hîrtie de celuloză
— шелковая	— hîrtie cu fire de mătase
— шероховатая	— hîrtie aspră
Вариант	— variantă
вдавленность	— adîncitură de tipar

* În ajutorul celor care studiază cataloagele sovietice

величина	— mărime
— натуральная	— mărime naturală
виньетка	— etichetă
вишневый цвет	— culoare vişinie
водяной знак	— filigran
воздушная почта	— poşta aeriană
воспроизведение	— reproducere, reluarea desenului
вспоминательная марка	— marcă comemorativă
втыкательная книга	— clasor
выпуск	— emisiune
— временный	— emisiune provizorie
— почтово-благотворительный	— emisiune poştală de binefacere
— стандартный	— emisiune comună (de bază)
— специальный	— emisiune specială
выпущен	— emis
выскоблен	— scobit
вытравлевать	— a grava
Гасить	— a oblitera, a anula prin ştampilă
гашеный	— obliterat
гектограф	— hectograf
герб	— stema
гильоширование	— ghiliosare
гладкая поверхность	— suprafaţă lucioasă
голубой цвет	— azuriu (culoare)
гравированный	— gravat
гравюра	— gravură
гума	— gumă
гумировка	— gumare (gumaj)
Двойка	— pereche
дефект	— defect
допечатка	— reimprimare
дупликат	— dublată
Желтый	— galben (culoare)
светло	— galben deschis
жирная печать	— tipar gras
Заштрихованный фон	— fond haşurat
зеленый	— verde (culoare)
земская почта	— poşta rurală (locală)
знак	— semn, amprentă
— водяной	— filigran
— гравера	— semnul gravorului
— экспертный	— semnul expertului
зигзагообразная л.	— linie în zig-zag
золотой	— culoare aurie
зубец, зубцы	— dinte, dinţi
зубцовка	— dantelură
— гребенчатая	— dantelură în pieptene
— грубая	— dantelură grosolană

— комбинированная	— dantelură combinată
— линейная	— dantelură în linie
— обычная	— dantelură unitară, obişnuită
— рамочная, на листах	— dantelură în cadru, în coală întreagă
— смешанная	— dantelură mixtă
зубцомер	— odontometru
зубчатый	— dinţat
зубчик	— dinţişor de marcă
Измененный цвет	— culoare schimbată
изображение	— imaginea
изумрудный цвет	— culoarea smaragdului
Карминовый цвет	— culoarea carmin
каталог	— catalog
качество	— calitate
квартблок	— bloc de patru
клеевая сторона марки	— partea gumată a mărcii
клей	— gumă, lipici
клеймо	— ştampilă
клише	— clişeu
ковер	— filigran sub formă de covor
коллекционер	— colecţionar
коллекционирование	— colecţionare
— в хронологическом порядке	— colecţionare în ordine cronologică
— по тематическому принципу	— colecţionare pe principiu tematic
коллекция	— colecţie
контрольный цифр	— cifră de control
контур	— contur
корреспонденция	— corespondenţă
коричневый	— brun, maron
краска	— cerneală, culoare, vopsea
краска матовая	— cerneală, culoare mată
курьез	— curiozitate
Лежачий вид	— culcat
лента	— bandă, ştraif
лиловый	— lila (culoare)
лимонный	— culoarea galbenă a lămîii
линия	— linie
— волнистая	— linie ondulată
— зигзагообразная	— linie în zig-zag
— штриховая	— linie haşurată
лист	— coală
листа, край	— margine de coală
литография	— litografie
литографская печать	— tipar litografic
литографский способ	— procedeu litografic
лицевая сторона	— faţa
лупа	— lupa

Малиновый цвет	— culoarea zmeurei
марка	— marcă
— доплатная	— marcă porto, taxa de plată
— контрольная	— marca de control
— оплатная	— marcă franco
— почтовая	— marcă poştală
мена	— schimb
местная почта	— poştă locală
многоцветная автотипия	— autotipie policromă
молочный цвет	— culoare alburie, lăptoasă
Набор	— culegere (tipar)
надбавка	— plus (de valoare)
надпечатка	— surşarj
— типографская	— surşarj tipografic
надпись	— inscripţie, legendă
накатать краской	— a unge cu cerneală (tipar)
наклеивание	lipire (ataşare) cu şarniera
наклейка	şarnieră
негашеный	neobliterat
незубчатый	nedantelată
нештемпелеванная	neştampilată
новодел	**imitaţie**
номинал	valoare nominală
— дополнительный	valoare suplimentară
— новый	valoare nouă
номинальная стоимость	valoare facială
нюанс	nuanţă
Обесцветиться	a se decolora
областная	districtuală
обратная сторона	dosul mărcii, verso
обращение	circulaţie
— пробное	circulaţie de probă
обрезанная	cu dinţi tăiaţi
одонтометр	odontometru
оливковый	măsliniu, oliv
опечатка	greşeală de tipar
оранжевый	portocaliu (culoare)
орнаментальная рамка	cadru ornamental
основной тип	tip de bază (al mărcii)
особенность	particularitate
открытое письмо	carte poştală
отмывка	spălarea mărcii
отпечаток	imprimare
оттенок	nuanţă
оттиск	amprentă (imprimată)
— двойной	dublă imprimare
офсетная печать	imprimare ofset
Палевый	galben deschis (ca paiul)
пара	pereche
перевернутый вид	răsturnat

перевернутая надпечатка	răsturnat suprasarj
перевернутый центр	răsturnat centru
перегравирование	retuşare
перелом	spărtură, întrerupere (desen etc.)
перепечатка	imitaţie
перфорация	perforaţie
печатная форма	formă de tipar
печать	tipar
— высокая	tipar înalt
— глубокая	tipar adînc
— офсетная	tipar ofset
— плоская	tipar plan
— чеканная	tipar în relief
пинцет	pensetă
повреждение	stricăciune, defect
подбор	selecţionare
подделка	fals, contrafacere
полиграфическое исполнение	executare poligrafică
полоса	ştraif
— вертикальная	ştraif vertical
— горизонтальная	ştraif orizontal
поступить в обращение	a intra în circulaţie
почта	poşta
— спешная	poşta rapidă
почтамт	serviciu poştal
почтов -ый, -ая, -ое	poştal
— марка	marcă poştală
— обращение	circulaţia mărcilor poştale
— оплата	taxa poştală
— рожок	goarnă poştală
— сбор	percepere de taxă poştală
признак	semn indiciu
— отличительный	semn distinctiv
пробная марка	probă
провизорная марка	mărci provizorii (emisiune)
прокол	străpungere
— линейный	străpungere în linii
— пилообразный	străpungere în formă de ferăstrău
— пунктированный	străpungere în puncte
— ромбический	străpungere în rombi
— серпантинный	străpungere în serpentine
проколотая марка	marcă străpunsă
прочеркнутая марка	marcă obliterată cu peniţa
Размер	mărime, dimensiune
разновидность	varietate
разрыв	spărtură, întrerupere
рамка	cadrul mărcii
редкость	raritate
рельеф	relief
репарированная марка	marcă reparată
репродукция	reproducere
рисунок	desen

— вдавленный	desen adîncit
— рельефный	desen în relief
розовой	roz (culoare)
ручным штемпелем	cu ştampilă de mînă
Светлый	luminos, deschis (la culoare)
сепия	sepia (culoare)
серебряный	argintiu (culoare)
сероватый	care bate în cenuşiu
серостальный	cenuşiu ca oţelul
серый	cenuşiu
сеть	burelaj
синий	albastru (culoare)
склеенная бумага	hîrtie lipită, şarnieră
служебная марка	marcă de serviciu
собирание	strîngere (colecţionare)
собиратель	colecţionar
сочетание	combinaţie
— красок	combinaţie de culori
спекулятивная марка	marcă speculativă
способ печати	modul de tipărire
стоимость	valoare
Талон	talon
текст	textul (mărcii)
тема	temă
тематика	tematică
тематический принцип	principiu tematic
тематическое собирание	colecţionare tematică
темный	închis (la culoare)
тет-беш	tête-bêche
тип	tip (de marcă)
типографский способ	metoda tiparului
тонкое место	loc subţiat al mărcii (subţiere)
тоновый рисунок	reproducere în semiton
траурная марка	marcă de doliu
Увеличенный вид	format mărit
ультрамариновый цвет	ultramarin (culoare)
утонченный	subţiat
Факсимиле	facsimile
фалсификация	fals
фальшивая марка	marcă falsă
фестон	feston
филателист	filatelist
филателистическая выставка	expoziţie filatelică
филателия	filatelie
филиграноскоп	filigranoscop
фиолетовый цвет	violet (culoare)
фон	fond
— сетчатый	fond în reţea, burelaj

формат	format
фотогравюра	fotogravură
фототипия	fototipie
Хронологический порядок	ordine cronolitică
— принцип	ordine după principiul cronologic
Цвет	culoare
цена	preţ, valoare cotată
центр	centrul
цифры (в углах)	cifre (în colţuri)
Черный цвет	negru (culoare)
четырехцветная автотипия	autotipie în patru culori
Шоколадный	ciocolatiu (culoare)
шрифт	litera (caracterul) tiparului
— жирный	litera grasă
штемпель	ştampilă
— каучуковый	ştampilă de cauciuc
— почтовый	ştampilă poştală
штемпельный конверт	plic cu marcă imprimată
штрих	haşură
— прерывающийся	haşură întreruptă
штриховка	haşurare
Щит	scut, scutişor, ecuson
Экземпляр	exemplar
эмблема	emblema
Юбилей	jubileu
юбилейная дата	dată jubiliară

TERMENI FILATELICI ÎN ALTE LIMBI

română	*franceză*	*engleză*	*germană*
accesorii	accessoires	accessories	Hilfsmittel
aeriană, poşta	poste aérienne	airmail	Flugpost
aerofilatelie	aérophilatélie	aerophilately	Aerophilatelie
album	album	album	Album
album fără şarniere	album sans charnières	hingeless album	Falzlos-Album
amprentă	impression	print, impression	Abdruck
anexa (mărcii)	bandelette	label	Anhängsel
anomalii	anomalies	irregularities	Unregelmässigkeiten
anula, a	annuler	to cancel	annulieren
autotipie	autotypie	half-tone process	Autotypie
ballons montés	ballons montés	ascendant balloons	Freiballons
bandă (straif)	bande	strip	Streifen
batonat	bâtonné	bâtonné	gestäbt
becul UV	ampoule UV	bulb IV	UV-Birne
bicolor	à couleur double	bicoloured	zweifarbig
binefacere, mărci de	timbres de bienfaisance	charity stamps	Wohltätigkeitsmarken
bloc (colită)	bloc	miniature sheet	Block
bloc (de 4, 6, 9)	bloc (de 4, 6, 9)	bloc	Block, Vierer, Sechser, Neuner,
boneta libertăţii	bonnet phrygien	phrygian bonnet	phrygische Mütze
burelaj	burelage	network	Netzwerk
cadrilat	quadrillé	quadrillé	gekastelt (gegittert) [1]
cadrul	cadre	frame	Rahmen
calitatea	qualité	quality	Güte, Qualität
calitate, de proastă	de mauvaise qualité	bad quality	von schlechter Qualität
campanie, poşta de	poste de campagne	field-, army-military post	Feldpost
canelat	côtelé	ribbed	geriffelt
caractere (tip.)	caractères (typ.)	type	Schriftzeichen
carnet de mărci	carnet à timbres	stamp booklet	Markenheftchen
carnet de schimb	carnet de choix	approval selections booklet	Tauschheft
catalog	catalogue	catalogue	Katalog
centraj	centrage	centring	Zentrierung
centrat	centré	centred	Zentriert
centrul	centre	center	Mitte, Zentrum
cerneluri de tipar	encre	printing ink	Druckerfarben
cifra	chiffre	cipher	Ziffer
cifra în două linii	chiffre à double	double lined cipher	zweilinige Wertziffer
circulaţie	circulation	circulation	Umlauf
circulaţie, ieşit din	hors cours	obsolete	ausser Kurs
cîmpuri goale	espace blanc	blank fields	Leerfelder
clasor	classeur	stockbook	Einsteckbuch
cliseu	cliché	cliché	Klischee, Druckstock
coală	feuille	sheet	Bogen
colecţie	collection	collection	Sammlung
colecţionar	collectionneur	collector	Sammler
colet	collis	parcel	Paket
coliţă	bloc	miniature sheet	Block
colorat	coloré	coloured	gefärbt
colţ de coală	pièce de coin	piece of corner	Eckrandstück

[1] Explicaţia, vezi în text.

română	*franceză*	*engleză*	*germană*
comemorative	commémoratif	commemorative	Gedenk
comerț	commerce	trade	Handel
compunerea	composition	composition	Zusammensetzung
comune (serii)	commun, ordinaire	common	gewöhnlich (Dauerserien)
controlor (cretă)	contrôleur	examiner	Kreideprüfer
costat	côtelé	ribbed	geriffelt
culcat	horizontal	horizontal	liegend
culori	couleurs	colours	Farben
culoare fugitivă	couleur fugitive	fugitive colour	flüchtige Farbe
curier, marcă de	timbre de distribution	carrier's stamp	Botenmarke
curs, marcă în	en cours	current stamps	kursierende Marke
curiozitate	curiosité	curiosity	Kuriosität
dantelate	dentelé	perforated	gezähnt
dantelură	dentelure	perforation	Zähnung
dantelură neregulată	dentelure irrégulière	iregular perforation	unregelmässige Zähnung
data emisiunii	date d'émission	date of release	Ausgabedatum
decalco (abclaci)	recto-verso, offset, décalqué	offset	Abklatsch
defect	défaut	defect, fault	Beschädigung, Mangel
defectuos	défectueux	defective	mangelhaft
deplasat	déplacé	displaced	versetzt
descentrat	mauvais centrage	badly centred	schlecht zentriert
desen	dessin	design	Zeichnung, Abbildung
detașare	séparation	separation	Trennung, Entnahme
doliu, mărci de	timbres de deuil	mourning stamps	Trauermarken
dosul mărcii	verso	backside	Rückseite
dublă imprimare	double impression	double impression	Doppeldruck
dubletă	doublette	doublet	Dublette
educative	pédagogique	educative	erzieherisch
electronoscop	électronoscope	electronoscop	Elektronoskop
epuizare	épuisement	exhausting	Aufbrauch
erori	erreurs	errors	Fehler
eseu	essai	essay	Essay
expert	expert	expert	Prüfer
expertiză	expertise	examination	Prüfung
expoziție	exposition	exhibition	Ausstellung
expres	express	special delivery	Eil
extrapoștal	extrapostal	out of post	postfremd
facsimile	facsimil	facsimile	Facsimile
falsuri parțiale totale	faux	fake forgery	Fälschungen
fanteziste, mărci	timbres fantaisistes	bogus	Schwindelmarke
fața	recto	on front	Nild-, Vorderseite
F.D.C.	enveloppe premier jour	first day cover	Erst tags brief
feston	feston	ornament	Verzierung
filatelie	philatélie	philately	Philatelie
filatelist	philatéliste	philatelist	Philatelist
filigran	filigrane	watermark	Wasserzeichen
filigran de coală	filigrane de feuille	sheet watermark	Bogenwasserzeichen
filigranoscop	filigranoscope	watermark-detector	Wasserzeichen-Sucher
fond	fond	background	Hinter-, Untergrund
formă	forme	form	Form
formă de tipar	cliché d'impression	form or plate of printing	Druckform
format	format	size	Format
format înalt	format horizontal	horizontal size	Hochformat
fotogravură	héliogravure	intaglio printing	Heliogravüre
fracționat	fractionné	split	geteilt
franco	franco	prepaid	Frei-
galvanoplastie	galvanoplastie	electroplating	Galvanoplastie
gaufrage	gaufrage	grill, grille	Waffelung
ghid de culori	guide des couleurs	colour guide	Farbenführer
glacé	glacé	glazed	Glanz-
gratat	verticalement et horizontalement côtelé	vertically and horizont. ribbed	gegittert
gravură în oțel	gravure sur acier	steel plate engraving	Stahlstich

română	*franceză*	*engleză*	*germană*
guma	gomme	gum	Gummi
heliogravură	héliogravure	intaglio printing, engraving	Heliogravüre
hîrtie	papier	paper	Papier
» aspră	» âpre	rough paper	rauhes Papier
» batonată	» bâtonné	bâtonné	gestäbt
» cadrilată	» quadrillé	quadrillied	gekastelt, gegitter[1]
» canelată	» cotelé	ribbed	gerippt
» cu celuloză	» cellulosé	cellulosic	Zellulosepapier
» colorată	» teinté, coloré	toned, coloured paper	getönt, gefärbtes Papier
» costată	» cotelé	ribbed paper	gerippt Papier
» cretată	» couché (crayeux)	chalky paper	Kreidepapier
» Dickinson	» Dickinson	Dickinson	Seidenfadenpapier
» fotografică	» photographique	photographical paper	photographisches Papier
» glacé	» glacé	glazed paper	Glanzpapier
» gratată	» cotelé horizontalement et verticalement	paper ribbed horizontally and vertically	gegittert[2]
» indigenă	» indigène	native paper	einheimisches Papier
» de mașină	» fait à la machine	machine paper	Maschinen-Papier
» cu mătase fire	» avec fils de soie	silk paper	Papier mit Seidenfäden
» cu mătase scame	» avec fragments de fils de soie	granit paper	Faserpapier
» de mînă	» fait à la main	handmade paper	handgemachtes Papier
» netedă	» lisse	smooth paper	glattes Papier
» foarte netedă	» très lisse	very smooth paper	sehr glattes Papier
» opacă	» opaque	opaque paper	undursichtiges Papier
» orizontală	» indigène	native paper	einheimisches Papier
» ripsată	» cotelé	ribbed paper	geripptes Papier
» semitransparentă, diafană	» translucide	translucent paper	durchscheinendes Papier
» simplă	» ordinaire	wove paper	gewöhnliches Papier
» cu strat de cretă	» couché (crayeux)	chalky paper	Kreidepapier
» cu strat fără cretă	» couché (non crayeux)	—	gestrichenes Papier (ohne Kreide)
» striată	» cotelé	ribbed paper	geripptes Papier
» transparentă	» transparent	transparent paper	dursichtiges Papier
» vărgată	» vergé	laid paper	gestreiftes Papier
imitații oficiale	réimpressions officielles avec planches nouvelles ou modifiées	official imitations	amtliche Nachdrucke
imitații particulare	réimpressions particulières. faux	private imitations	Privatnachdrucke-Fälschungen
imprimare dublă	double impression	double printing, impression	Doppeldruck
» cu mîna	impression à la main	handstamped	Handdruck
» recto și verso	impression recto et verso	printed on both sides	beiderseitig bedruckt
imprimate cu mărci încrustate	entiers	postal stationeries, entires	Ganzsachen
îndoitură	pli	fold	Bug, Falte
inscripția	légende	inscription	Inschrift
instructiv	instructif	instructive	belehrend
înțepătură	piqûre	prick of a needle	Stich, Nadelstich
inversat	dessin négatif	negative design	spiegelverkehrt
jubiliar	de jubilé	jubilee	Jubiläums-
lampa de cuarț	lampe de quartz	quartz lamp	Quarzlampe
legenda	légende	legend	Legende, Inschrift
licitații	enchères	auction	Versteigerungen

1 și 2 vezi explicația în text.

română	*franceză*	*engleză*	*germană*
linii ondulate	lignes ondulées	wave lines	Wellenlinien
linotip	linotype	linotype	Maschinensatz
litere (mobile)	lettres	letters, types	Drucklettern
literă de tipar	lettre (typogr.)	type	Druckletter
litografie cu desen	lithographie dessinée	lithography	Steindruck
litografie cu fotografie	photolithographie	photolitography	photograf. Steindruck
litografie cu gravură	lithographie gravée	lithography (engraved)	Steindruck mit Gravur
locale, mărci	timbres locaux	local stamps	Lokalmarken
lupa	loupe	pocket lens, magnifying glasses	Lupe
machetă	projet	design	Projekt
maculatură	maculature	printers waste	Makulatur
mancolistă	mancoliste	want list	Fehlliste
mărcile şefilor de poştă	émissions des maîtres de poste	postmaster's stamps	Postmeistermarken
marginea	marge	margin	Rand
mărime	grandeur	size	Grösse, Format
măsurătoare	règle divisée	measure	Masstab
maximafilie	maximaphilie	maximahpily	Maximahpilie
microscop	microscope	microscope	Mikroskop
millésimes	millésimes	millésimes	Jahreszahl
nedantelate	non dentelé	imperforate	ungezähnt
negativ	négatif	negative	negativ
neuzat	neuf, non oblitéré	unused, mint	ungebraucht
obliterare	oblitération	cancellation	Entwertung
obliterare cu peniţa	oblitération à la plume	pencancellation	Federstrich-Entwertung
odontometru	odontomètre	perforation gauge	Zähnungsschlüssel
oficiale, mărci	officiels, de service	official stamps	Dienstmarken
ofset (tipar)	impression en offset	offset printing	Offsetdruck
panou	panneau	panel	Gruppe
particulare, mărci	timbres particuliers	private postage stamps	Privatmarken
pensetă	pincette	tweezer	Pinzette
perechi	paire	pair	Paar
perforaţie	dentelure	perforation	Zähnung
perforaţie în coală întreagă	dentelure à la herse	sheet perforation	Bogen-, Kasten-Zähnung
perforaţie în grătar	dentelure à la herse	sheet perforation	Bogen-, Kasten-Zähnung
perforaţie grosolană	dentelure grossière	coarse perforation	grobe Kasten-Zähnung
perforaţie în linii	dentelure en lignes	line perforation	Linienzähnung
perforaţie mixtă	dentelure mixte	mixed perforation	gemischte Zähnung
perforaţie în pieptene	dentelure au peigne	comb perforation	Kammzähnung
pete	pâtés, des	spots	Flecke
piese poştale cu mărci adezive	entieres	entires	Gauzstücke
planşa	planche	plate	Platte
plating	réconstitution d'une planche	plating	Zusammenstellung einer Platte
plic prima zi	(F.D.C.)/ enveloppe premier jour	First day cover	Ersttagsbrief
pliu	pli	fold	Bug, Falte
porto	timbre-taxe	postage due	Nachporto
poşta de campanie	poste de campagne	post army	Feldpost
poşta comunală	poste municipale	municipal post	Gemeindepost
poşta militară	poste militaire	military post	Militärpost
poşta pneumatică	poste pneumatique	pneumatic post	Rohrpost
postmasters' stamps	émissions des maîtres de postes	postmasters stamps	Postmeistermarken
poşete	pochettes	wrappings	Täschchen
prefilatelie	préphilatélie	prestampcovers	Vorphilatelie
preobliterare	préoblitéré	precancellation	Vorausentwertung
probe	épreuve	proof	Probe
proiecte	projet	design	Projekt
rachetă, poşta	poste-fusée	rocket post	Raketenpost
raritate	rareté	rarity	Seltenheit
răsturnat	renversé	inverted	kopfstehend
recomandat	recommandé	registered	eingeschrieben
recto şi verso	impression recto et verso	printed on both sides	doppels. bedruckt

română	*franceză*	*engleză*	*germană*
regumare	regommé	re-gummed	nachgummiert
reimpresiune	réimpression	reprint	Neudruck
reimprimare cu formă nouă sau modificată- imitaţie	réimpression avec planches nouvelles ou modifiées	imitation	Nachdruck
relief, tipar în	impression en relief	embossed printing	Prägedruck
reparaţii	réparations	repairs	Reparaturen
reproducere artistică	réproduction artistique	artistic reproduction	künstlerische Nachbildung
ripsat	cotelé	ribbed	gerippt
rulou de mărci	rouleau de timbres	coil of stamps	Markenrolle
ruptură	rupture	tear	Riss
şarnieră (falţ)	charnière	hinge	Klebefalz
schimb	échange	exchange	Tausch
scutire, mărci de	franchise	frank stamps	Portofreiheitsmarken
semnele (pe dosul mărcii)	signes	marks	Zeichen
separaţie	séparation	separation	Trennung
seria	série	set	Satz
serviciu, mărci de	timbres de service	official stamps	Dienstmarken
într-o singură piesă	se tenant	joined together	zusammenhängend
siderografie	sidérographie	siderography	Siderographie
spălare	lavage	washing	das Waschen
spaţiu între panouri	espace entre des panneaux	gutter	Zwischensteg
specimen	spécimen	specimen	Muster
speculativ	spéculatif	speculative	spekulativ
ştampila de mînă	cachet à main	handstamp	Handstempel
ştampila de obliterare	oblitération	postmark	Stempel
stereotipie	stéréotypie	stereotyping	Stereotypie
stoc rămas	stoc restant	remainders	Restbestand
ştraif (bandă)	bande	strip	Streifen
străpuns	percé	rouletted	Durchstich
străpuns în arc	percé en arc	arc rouletted	bogenförmig durchstochen
străpuns în formă de ferăstrău	percé en scie	sawtooth perforation	sägeartiger Durchstich
străpuns în linii	percé en lignes	rouletted in lines	Liniendurchstich
străpuns în puncte	percé en points	pin perforation	Punktdurstich
străpuns în serpentină	percé en serpentines	serpentin rouletted	Schlangendurchstich
striat	cotelé	ribbed	geriffelt
subtipar	—	background	Unterdruck
subţiere	aminci	thin	dünne Stelle
suprataxă	avec surtaxe	with surcharge	Zuschlag
surşarj	surcharge	surcharge [1] overprint [2]	Aufdruck
tăiat	non dentelé	imperforate	geschnitten
tăiat după forma desenului	coupé rond, octogonal etc.	cut to shape	rund, achteckig ... etc. geschnitten
taille douce	taille douce	cooper-engraving	Kupferstich
telegraf, mărci de	timbres-télégraphe	telegraph stamps	Telegrafmarken
tête-bêche	tête-bêche	tête-bêche	Kehrdrück
tipar adînc	procédé en creux	recess printing	Tiefdruck
» glisant	impression glissante	sliding impression	Schmitzdruck
» înalt	typographie	typography	Hochdruck, Buchdruck
» cu mîna	cachet à main	handstamp	Handstempel
» ofset	offset	offset printing	Offsetdruck
» plan	procédé à plat	planography, flat printing	Flachdruck
» recto şi verso	imprimé recto et verso	printed on both sides	Doppelldruck
» în relief	impression en relief	embossed printing	Prägedruck
tipuri	types	types	Typen
tiraj	tirage	impression	Auflage
umezire, aparat de	humideur	humidor-box	Befeuchter

[1] Include modificarea valorii.
[2] Fără modificarea valorii.

română	*franceză*	*engleză*	*germană*
unicat[1]	pièce isolée	individual stamp	Einzelstück
uzat (tocit)	usé	worn out	abgenützt
uzat	oblitéré	used, cancelled	gebraucht
uzuale, mărci	timbres communs	common stamps	Dauermarken
valoare facială, nominală	valeur faciale, nominale	face value	Nennwert
vărgat	vergé	laid	gestreift
variantă	variété	variety	Abart
varietate	variété	variety	Abart
verde ca apa mării	vert d'eau	seagreen	seegrün
verso	verso	back side	Rückseite
zaț	composition à main	type setting	Satz
zgîrietură	égratignure	scratch	Kratzer
ziare, mărci de	timbres pour journaux	newspaper stamps	Zeitungsmarke

[1] Denumire falsă pentru: singular, izolat, individual.

INDICE ALFABETIC

Abclaci — 83
Abklatsch — 83
accesorii — 118
aerofilatelia — 93
» rarităţi — 94
album — 118
album-clasor — 118
album fără şarnieră — 119
anomalii — 74
anularea mărcilor — 72
Arctica, mărci în legătură cu zboruri arctice — 95
asociaţii filatelice — 9
Asociaţia Filateliştilor din R.P.R. — 11
autotipia — 33

Bagheta, hîrtie cu — 29
ballons montés — 93
banda (ştraif) — 114
becul UV — 124
behié — 45
Berger-Levrault — 18
bloc, vezi şi coliţe
bloc de 4,9 etc. — 114
Breitfuss F. — 18

Cadrilat — 72
cadrul — 46
calitatea mărcilor — 101
» rarităţilor — 105
campanie, mărci de — 93
canelat (hîrtie) — 26
Capul Bunei-Speranţe — 85
caracterele literelor de tipar — 45
carnet de mărci — 41
carnet de schimb — 115
Caspary — 19
catalog — 126
categoriile mărcilor — 87
Celiuskin — 137
centrajul — 101
centrat bine — 101
centrul — 45
» răsturnat — 21
cerneluri — 52
» rezistente — 52
» nerezistente — 52
circulaţie redusă, mărci cu — 96
cîmpuri goale în coală — 42
clasor — 123
clişee liniare — 32
clişee rătăcite — 79
clişee pentru tipar adînc, fotochimice — 34
clişee pentru tipar adînc, gravate cu mîna — 34
coala mărcii — 42
coala, imprimarea ei — 43
coala, marginea ei — 42
colecţie, categorii de — 130
colecţie, întocmire — 131
colecţie pe ţări — 131
colecţie tematică — 132
colecţionarii, figuri de — 15
colete, mărci pentru — 92
colour guide — 54
coliţa (bloc) — 42
coliţa, montarea în album — 119
comemorative, mărci — 88
compoziţia formei de tipar — 39
compoziţia formei de tipar la Austria — 40
compoziţia formei de tipar la Fidji — 40
compoziţia formei de tipar la Moldova şi Principatele Unite — 43
comune, mărci — 88
control, mărci de control la schimburi filatelice — 93
controlor pentru hîrtia cretată — 126
costat (hîrtie) — 25
culcat (poziţie) — 20
culori — 56

culori erori — 80
» deteriorate — 101
» cu diferenţe (neerori) — 76
» nomenclatura — 54
» nuanţe — 54
» ordinea indicaţiei — 55
» pălite — 101
cut to shape = tăiat conf. formei (desenului) — 65

Dantelate — 54
dantelura, măsura ei — 61
decalcare (= abclaci) — 83
decalco (= Abklatsch) — 83
defect de detaşare — 104
» la forme de tipar — 83
» întîmplătoare — 72
» normale — 103
» la raritäţi — 105
» tolerate — 104
descentrare — 101
desene secrete — 46
desenul — 44
desenul propriu-zis — 46
detaşarea mărcii — 55
Dickson, hîrtie — 30
dicţionar filatelic în limba rusă — 141
dosul mărcii — 47
dubla imprimare — 103

Educative, mărci pentru scopuri — 89
erori (categorii) — 76
» (definiţia) — 76
» la combinarea clişeelor — 78
» la compunerea formei de tipar — 80
» la compunerea zaţului — 79
» la corecturi — 80
» de culoare — 76
» la desen — 77
» la forma de tipar (Plattenfehler) — 76
» de hîrtie — 80
» incidentale — 76
» la inscripţii — 77
» la maşina de seris — 80
» reabilitate — 78
» de tipar — 76
eseu — 52
expertizare — 109
experţi — 109
expres, mărci — 91
extrapoştale, mărci cu scopuri — 90

Facty, mărci de — 92
falsuri — 108
» în dauna poştei — 108
» filatelice — 108
F.D.C. (First Day Cover) — 133
Ferrary, Philipp Renotière von — 18
festoane, mărci cu — 65
Filatelia, definiţie — 7
» colecţionare — 7
» factor economic — 8
» istoria — 10/11 şi 12/15
» mijloc de apropiere între popoare — 7
» pentru recreaţie — 8
» ca studiu — 8
» pentru vindecarea bolilor — 8
filigran (tehnic) — 22
» filatelic — 28
» de coală — 27
» combinat — 29
» curiozităţi — 29
» de fabricant — 27
» în diferite grosimi — 27
» individual pe marcă — 27
» în poziţie nepotrivită — 22
» în poziţie normală — 22
» presat — 29
» cu (desen) schematic — 27
» tematic — 28
filigranoscop — 125
F.I.P. — 9
F.I.P.C.O. — 9
forma mărcii — 63
forma de tipar — 37
forma de tipar pentru carnete de mărci — 41
forma de tipar compoziţia ei — 39
formatul mărcii — 64
fotolitografie — 36
fracţionate, mărci — 66
franco — 88
francarea coletelor, mărci pentru — 92

Galvanoplastie — 38
gaufrage — 71
ghid de culori — 54
ghidul de culori al filatelistului începător — 55
gratat (hîrtia) — 26
guma, culoare — 68
» distrugătoare — 69
» fără gumă, mărci — 68
» forma — 68
» cu gust aromat — 69
» intactă — 69
» păstrarea gumei — 69
» valoarea filatelică — 69
gumat după dantelare — 68

Heliogravura — 34
hîrtie — 21
» aspră — 25
» cu baghete — 29
» cadrilată — 29
» canelată — 26
» de celuloză — 21
» colorată — 24
» costată — 25
» cretată — 25
» după culoare — 24
» curiozităţi — 29
» Dickinson — 30
» erori de hîrtie — 80
» fabricaţia — 21
» cu filigran combinat — 29
» glacé — 25
» gratată — 29
» după grosime — 24
» indigenă (orientală) — 23
» din lemn — 21
» de maşină — 23
» cu mătase (fire sau scame) — 30
» de mînă — 23
» netedă — 25
» foarte netedă — 25
» opacă — 24
» orientală — 23
» în poziţie greşită — 81
» ripsată — 26
» semitransparentă — 24
» simplă — 29
» cu strat de cretă — 25
» cu strat, fără cretă — 25
» striată — 26
» după suprafaţă — 25
» transparentă — 24
» vărgată — 28
» din zdrenţe — 21
hoteluri, mărci de — 100
hoteluri, mărci de pe terit. romîn — 100
Hulot, Anatole A. — 86

Identificarea nuanţelor culorilor — 54
imitaţii oficiale — 107
imitaţii oficiale (semnul expertului) — 110
imitaţii particulare — 108
imprimare [1] dublă — 83
» cu maşini moderne — 43
» cu maşini primitive — 42
» cu mîna — 42
» pătrunzătoare — 83
» recto şi verso — 83
imprimate încrustate cu mărci — 87
indicaţii pe coli de mărci — 41
îndoitura — 101
inscripţie — 44
instructive, mărci — 89
întîrziere, mărci pentru — 92
înţepătura — 101
inversat — 20
jubiliare, mărci — 88

Kohl-Briefmarken-Handbuch — 5

Lampa de cuarţ — 124
Lady McLeod — 100
lebăda răsturnată — 79
Legrand, Dr. J. A. — 18
linotip — 49
litere mobile — 33
litografia cu desen — 35
litografia cu fotografie — 36
litografia cu gravură — 35
locale, mărci — 96
lupă — 125

Macheta — 52
manuscris, mărci confecţionate prin — 31
manuscris, surşarje confecţionate prin — 31
mărci pe scrisori — 114
marginea colii — 41
mărimea mărcilor — 64
maşina de scris la mărci şi surşarj — 31
maşini tipografice moderne — 43
maşini tipografice primitive — 42

[1] Imprimare, vezi şi tipar.

măsuri preventive contra falsurilor — 71
mătasea în mărci — 30
Mateescu-Sinaia — 16
maximafilie — 133
mi-hon — 74
millésimes — 41
Moèns J.B. — 15
multicolore, mărci — 55

Naphtadag — 47
native paper — 23
nedantelate — 87
nomenclatura culorilor — 54
nuanţe şi variante ale culorilor — 54
numărul mărcilor apărute — 13
numărul mărcilor din colecţia Berger-Levrault — 18

Obliterare — 72
obliterare prin imprimare (preobliterare) — 73
obliterare cu peniţa — 72
obliterare cu ştampila — 73
obrazeţ — 74
odontometru — 125
oficiale, mărci (= de serviciu) — 91
ofset (tipar) — 36
oraşe, mărci pentru — 99
ordinea mărcilor în coală — 43
orientare, termenii de — 23
Ostwald Wilhelm — 55

Papier quadrillé (după nomenclatura franceză şi americană) — 29
particulare, mărci — 97
Pemberton E.L. — 15
peniţa, obliterare cu — 72
penseta . 125
perforare în coală întreagă — 57
» a desenului — 51
» pentru detaşare — 57
» în grătar — 58
» în linii — 58
» în octogon — 59
» în pieptene — 58
» triunghiulară — 58
perforat sau străpuns — 57
pete — 101
Phifaka — 54
plicuri, prima zi de emisiune — 133
pliu — 101
porto, mărci — 91
poştă aeriană, mărci — 93
Postmaster's stamps — 99
poşete — 122
poziţia greşită a hîrtiei — 81
preobliterare — 74
probe — 52
proiecte — 52
procurarea mărcilor — 114
propagandă — 82
pur poştale, mărci — 88

Rabka — 8
răsturnat — 20
reclame între mărcile colii — 42
reclame pe marginile colii — 42
recomandate, mărci pentru scrisori — 92
recto-verso — 83
regumare — 70
reimpresiuni — 107
reimpresiuni oficiale (semn) — 107
relief, tipar în — 36
reproducere — 34
rezistenţa cernelurilor — 53
ripsat — 26
Rusia (Zemstvo) — 98

St. Pierre et Miquelon, cu surşarj răsturnat — 82
şarniera — 119
şarniera, scoaterea ei — 118
Schwanebergers Farbenführer — 54
scris cu maşina — 34
scris cu mîna — 34
scutire, mărci de — 95
seegrün — 53
semnele pe spatele mărcii — 111
semnele expertului — 110
serviciu, mărci de — 91
siderografie — 37
Soc. Filatelică Romînă — 15
soggio — 74
spălare — 116
spaţiul între mărci — 60
specimen — 74

Ştampile de complezenţă — 74
» fixe — 31
» grele şi murdare — 101
» nepoştale — 72
» nepotrivite — 74
ştampile de obliterare — 73
» de obliterare forme — 73
» de obliterare primitive americane — 74
ştanţate, mărci — 61
stereotipie — 38
ştraifuri (= benzi) — 114
străpungere — 56
străpungere, felurile de — 57
stratosferă, mărci emise în legătură cu zborul în — 94
striat — 25
subtipar — 71
» invizibil — 71
» cu lac — 71
supratază, mărci cu — 89
supratipar — 58
surşarj — 48
» culoare — 50
» cărăbuş — 50
» imprimat (preobliterare) — 49
» linotip — 49
» litografiat — 49
» manuscris — 49
» cu maşina de scris — 49
» prin perforaţie — 51
» răsturnat — 82
» în relief — 49
» pe spatele mărcii — 50
» tête-bêche — 84
» cu tipar adînc — 49
» cu zaţ — 49

Tăiate, mărci — 87
tăiate, mărci după forma desenului — 65
tăiate mărci în pătrat — 65
tăiate mărci turceşti (cu tăietură) — 51
Tapling Th. K. — 18
Ţara de Foc — 100
telegrafice, mărci — 92
telegrafice-oficiale, mărci — 91
tête-bêche — 84
tête-bêche Capul Bunei-Speranţe — 85
» » Columbia — 85
» » Franţa — 84
» » Romînia — 84
» » surşarj — 86
» » Toscana — 85
» » la triunghiuri — 86
Thurn und Taxis — 97
tipar — 31
» adînc — 33
» eronat — 76
» glisant — 83
» înalt — 31
» manual — 42
» ofset — 36
» plan — 35
» în relief — 36
tipuri — 75
» Franţa — 75
» Japonia — 75
» litografice — 75
» Norvegia — 75
» Noua Caledonie — 75
» Polonia nr. 1 — 75
» Romînia — 75
» zaţ — 76
troliccio — 26
transporturi speciale — 95
tratarea mărcilor — 96

U.R.S.S., filatelia în — 112
uzate sau neuzate? — 12
uzuale, mărci — 88

Valoarea nominală — 45
vărgată (hîrtie) — 29

Xilografie — 33

Zaţ — 33
Zemstvo — 98
zgîrietură — 101
ziare, mărci de — 91

BIBLIOGRAFIE

Bolșaia Sovietskaia Ențiclopedia 1949—1957.
Tonevscĥi, T. K.: *Bilgarsky filatelna ențiclopedia.*
Catalogul mărcilor din R.P.R.
Der grosse Brockhaus.
Bungerz, Al. Grosses Lexikon der Philatelie.
Minescu, Const. N.: *Istoria poștelor romîne*, 1916.
Catalog zemschih pocitovîlmarchi.
Roulé, Paul: *Encyclopédie philatélique illustrée.*
Murea, P.: *Istoricul timbrelor poștale romînești*, 1938.
Pocitovîie marchi S.S.S.R.
Kohl — Briefmarkenhandbuch.
Ilustrowany katalog znaczkow polskich.
Handbuch der Briefmarkenkunde.
Szalay, A. B.: *Höhere Philatelie*, vol. I/II, 1935.
Michel Deutschlands Spezialkatalog.
Tebeica Val.: *În ajutorul cercurilor filatelice din sindicate*, 1957.
Sanabria Air Postage Catalogue.
Tebeica Val.: *Călăuza filatelistului*, 1957.
Tebeica Val.: *O epopee în apele nordului* (în Tineretul lumii).
Tebeica Val.: *Străbătînd lumea*, Editura Științifică, 1959.
Wertheimer-Ghika, Jaques: *Documentele Poștei Romîne*, 1944, vol. I și II.
Dengel L.: *Istoria oficiilor poștale particulare și mărcilor lor, foste în circulație pe teritoriul Romîniei de astăzi*, 1947.
Badigin, K.: *812 zile în gheața arcticei.*
Ciukovski, N.: *Cu pînzele umflate peste oceane.*
Daihes, I. I.: *Rascaz o sovietscoi pocitovoi marche*, 1955.
Hirsch Erwin: *Studie o filatelistickych sbirkách postovniho musea*, 1956.
Berezowski, Alexandr: *Handbuch der Luftpostkunde*, 1925.
Boggs W. S.: *Foundation of Philately.*
Brendike-Bungerz: *Der Briefmarkensammler.*
Cohen, Ed.: *Considération sur quelques planches des émissions lithographiées des timbres de Roumanie*, 1868—1872.
Grallert, W.: *Einführung in die Briefmarkenkunde*, 1957.
Gusinde, Martin: *Urmenschen im Feuerland.*
Haas, Th.: *Lehrbuch der Briefmarkenkunde*, 1905.
Haene, A.: *Etude sur les faux timbres d'Europe*, 1926.
Kehr, Ernst A.: *The romance of stamp collecting.*
Korteweg, P. C.: *De Vraagbaak der Philatelie.*
Löhndorff, Ernst F.: *Ultima Esperanza.*
Müller E.: *Comment collectionner les timbres-poste.*
Nordhoff L., Hall J. N.: *Schiff ohne Hafen.*
Nordhoff L.: *Meer ohne Grenzen.*
Ostwald W.: *Einführung in die Farbenlehre.*
Poncelet R.: *Roumanie — première émission de Moldavie de juillet 1858.*
Posner Wolfgang: *Wie gestatte ich meine Motivsammlung*, 1858.
Rauscher R.: *Raketenpost.*
Schaefler Julius: *Philatelistisches Bilderbuch (Michel Rundschau* 1957—58).
Senfs, Gebr.: *Leitfaden für Briefmarkenkunde.*
Stanley-Gibbons: *Colour guide for stamp collectors.*
Sutton, R. I.: *The stamp collectors encyclopaedia.*
Tschiffely, A. F.: *Ans Ende der Welt.*
Wedding, Alex.: *Das Eismeer ruft.*
Williams, L. N. & M.: *Postage stamps.*
Williams, L. N. & M.: *The postage stamps, its history and recognition.*
Williams, L. N. & M.: *Stamps of fame.*
Zaprzal, M.: *Filatelistyka w teorii i praktyce.*
Manual de poligrafie generală.
Tehnologia hîrtiei și cartonului.
Glossary of philatelic terms.
Schwanebergers Farbenführer.

Cataloage generale

Kohl, Lipsia, Michel, Scoott, Senf, Stanley-Gibbons, Yvert & Tellier, Zumstein.

Ilustrații

O parte din materialul pentru planșe și text ne-au fost puse la dispoziție de către:
Corinphila, Zürich
Grove Hans, Hanover
Koehler Heinrich, Wiesbaden
Mohrmann Edgar, Hamburg
Pinguin Books Ltd., Harmondsworth
Shanahan's Stamps Auctions Ltd., Dublin

TABLA DE MATERII

Cuvînt introductiv 5
Ce este filatelia? 7
Din epoca filateliei clasice 12
Figuri de colecţionari din epoca filateliei clasice.... 15
Termeni de orientare în filatelie 19
Hîrtia 21
Fabricarea hîrtiei şi filigranul 21
Categoriile de hîrtie 23
După modul de fabricaţie 23
După materia primă 23
După transparenţă..... 24
După grosime 24
După culoare 24
După suprafaţă 25
După filigran 26
Metodele de reproducere a mărcilor poştale 30
Tiparul 31
Tipar înalt 31
Tipar adînc 33
Tipar plan 35
Tipar în relief 36
Multiplicarea clişeelor pe cale mecanică 37
Siderografia 37
Stereotipia 38
Galvanoplastia 38
Compoziţia formei 39
Imprimarea colii..... 42
Desenul 44
Elementele desenului propriu-zis 46
Desene secrete şi neintenţionate 46
Supraîncărcări 48
Mărci perforate 51
Eseuri 52
Cerneluri şi culori 52
Modurile de detaşare a mărcilor 55
Forme de străpungere..... 56
Forme de perforare 57
Mărci gata detaşate..... 61
Odontometrul 61
Formatul mărcilor 63
Dimensiuni şi forme 63
Mărci fracţionate 65
Guma..... 67
Măsuri speciale preventive contra falsurilor 70

Obliterarea și anularea mărcilor 72
Anomalii în filatelie 74
Erori 76
Obiectul colecțiilor filatelice 87
Categoriile mărcilor 87
După destinație 88
După serviciile pentru care urmează a fi aplicate 96
După teritoriul pe care au putere circulatorie și după emitent 96
Calitatea mărcilor destinate colecțiilor 101
Înlocuitorii mărcilor autentice 107
Expertizarea mărcilor 109
Colecționarea mărcilor 112
Tratarea mărcilor 116
Accesorii filatelice 118
Întocmirea colecției 129
Categorii de colecții 130

ANEXE

Mărci poștale ca monument consacrate eroismului 137
Dicționar filatelic ruso-romîn 140
Termeni filatelici în alte limbi 147
Indice alfabetic 153
Bibliografie 158

Redactor de carte: Gh. Doru
Tehnoredactor: Gh. Popovici
Corector: Gh. Argint

Dat la cules 09.08.1959. Bun de tipar 07.10.1959. Tiraj 8000+160 exemplare. Hîrtie semivelină de 65 gr. m p. Coli de tipar 10,25+29 planşe. Coli de editură 13,87. Ft. 16/61×86. A. 0734/959. Pentru bibliotecile mari indicele de clasificare 768.5. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 768.5.

Tiparul executat sub c-da 1065. Intreprinderea Poligrafică nr. 4
Calea Şerban Vodă nr. 133. Bucureşti. R.P.R.